

Vatra veche

8

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IX, nr. (104) august 2017 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Letiția Opreșan, "Obsesii de integrare" (acrylic pe pânză)

Vatra veche dialog cu Eugen Simion

SUMAR

Vatra veche dialog cu Eugen Simion, de Nicolae Băciut/3
Acad. Mihai Cimpoi, de Catinca Agache/4
Relecturi. Poezia lui Camil Petrescu, de Mihaela Meravei/7
Zaharia Stancu, Itinerar poetic, de Nicolae Munteanu/9
Ce mult... poem de Zaharia Stancu/9
Aniversare. Marin Preda – 95, de Marin Iancu/10
Restituiri. Anton Cosma, critic literar, de Ela Cosma/12
Poeme de Valeria Manta Tăicuțu/14
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/15
Poeme de Valeriu Matei/16
Cronica literară. Poezie. Dimineața poezilor/poeziei (Maria Borzan), de Nicolae Băciut/17
Meandrele vidului la Eugen Dorcescu, de Constantin Stancu/17
La o ieșire poetică dintre ziduri (Mihaela Aionesei), de A.I. Brumaru/19
Suflete de ceară (Camelia Ardelean), de Gligor Hașa/20
Cronica literară – cartea de proză. Omul dintre două lumi (Dianei Dobrița Bilea), de Mihaela Savin/21
Când scriitorul chiar își scrie opera (Adrian Botez), de Constantin Stancu/22
O carte deschisă (Constantin Haralambie Covatariu), de Maria Antohi/24
Despre boerie, morală... (George Terziu), de Passionaria Stoicescu/25
Pelerinajul (Decebal Alexandru Seul), de Gh. Dolinski/27
Cronica literară. Critică și istorie literară. Liviu Rebreanu și „Priapasul lui Ion” (Ioan V. Boțan), de Mircea Daroși/28
O altă formă de revoluție (Iulian Cătălu), de Florin Șindrilaru/29
Valori estetice în concepția critică a lui Andrei Moldovan, de Mircea Daroși/31
Personalități... 300 la număr (Ioan N. Oprea), de Constantin Hușanu/32
Cronică literară. Publicistică. Viața second-hand (Mariana Cristescu), de Răzvan Ducan/33
Psihologia comportamentului uman (Viorica Calfa Dinu), de Ioan Necula/34
Târgu-Mureș în cartografie (Ioan Eugen Man), de Cornel Sigmirean/35
Cultura mureșeană în cronică de carte (Florin Bengean), de Nicolae Băciut/36
Poeme de Cristina Cîmpeanu/36
De la Paris la Teheran (Ozias Marcovici), de Mihai Batog-Bujeiță/37
Poeme de Viorica Șutu/37
Poeme de Dumitru Ichim/38
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/39
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/40
Amvon. Pr.dr. Gheorghe Nicolae Șincan, de Nicolae Băciut/41
Asterisc. Cu cine ține Dumnezeu?, de Ovidiu Bârsan/42
Poeme de Anica Facina/43
Spre ceruri sacre (Melania Rusu Caragioiu), de Eva Halus/44
Interviu. Melania Rusu Caragioiu, de Eva Halus/45
Nevoia de mărturie/mărturisire, de Nicolae Băciut/46
Festivalul de Poezie Religioasă „Credo” – Palmareș/46
Victor Ravini sau gălceava mioritologului cu lumea, de Mihai Posada/47
Marginalii. Anatomia unui fals (Hadassa Ben-Itto), de Eugan Mera/49
Poeme de George Anca/50
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/51
Semnal. De pe trambulină..., de Dumitru Hurubă/52
Călătoria ca o formă de catharsis (Corneliu Florea), de Silvia Urdea/53
Poeme de Florin Culcea/55
Starea prozei. Codan, de Maria Mera/56
Starea prozei. Căile Domnului, de Geo Constantinescu/57
Poeme de Tania Nicolescu/58
Starea prozei. Ultima comandă, de Ileana Cristina Rogojină/59
Poeme de Marian Hotca/60
Biblioteca Babel. Elena Marques, de Elisabeta Boțan/61
Poeme de Adrian Botez/62
Starea prozei. O locuință plină, de Marian Drumur/63
Itinerarii. A trece, a se pestrece, de Mircea Moț/64
Starea prozei. Scaune vechi, de Ștefan Jurcă/65
Poeme de Ribana Pascu/66
Profesorul și barbiana dioptrie, de Mircea Moț/67
Ferestre. Versuri de Mihaela Meravei/67
Poeme de Miron Țic/68
Carte poștală din Canada, de Anica Facina/69
Puncte de vedere. Multinaționala, de Dumitru Hurubă/71
Starea prozei. Iphon, de Paul Leibovici/72
Starea prozei. Despre Dumnezeu, de Mihai Petre/73
Jurnal parizian, de Simina Moga Lazăr/74
Excelsior. Poeme de Teona Farmatu/76
Întâlniri cu scriitori (Ana Coman), de Nicolae Băciut/76
Sculptorul nonagenar Patriciu Mateescu și dorul de țară, de Ileana Costea/77
Jeanine Baude, „EU”-L ÎNTÂLNIRII, de Suzana Fântânariu/78
Plastica. Atemporal sau caligrafia timpului (Letiția Opreșan), de Roxana Bărbulescu/79
Din fotoliul spectatorului. „Don Pasquale” de Gaetano Donizetti, la Staatsoper din Viena, de Magdalena Brătescu/80
Literatură și film. Gamlet, de Alexandru Jurcan/81
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
De la un clasic citire: George Lesnea/82
Curier/83

Letiția Opreșan, “Ecou” (diptic, acryl pe pânză)

Letiția Opreșan, “Miraj” (ulei pe pânză)

Letiția Opreșan, “Disputa dintre Gilgamesh și zeița Ishtar” (acryl/ pânză și colaj)

Număr ilustrat cu lucrări de Letiția Opreșan

Vatra veche dialog

Eugen Simion

„Națiunea este un concept care nu s-a perimat”.

(I)

-Stimate domnule Eugen Simion, cum vedeți atitudinea de la noi față de conceptul de naționalism?

-Este o confuzie totală. Unii, în mod intenționat, consideră că naționalismul se confundă cu xenofobia, cu rasismul, cu antisemitismul, cu alte -isme.

Eu cred altceva. Semnificația acestui concept este mai profundă și mai democratică și mai legată de valorile umanismului european.

Și-anume, naționalism vine de la națiune. Națiunea este un concept care, după părerea mea, nu s-a perimat. Și-atunci națiunea trebuie luată în sensul pe care l-a avut în secolul al XIX-lea. Sau, oricum, atunci când vorbim de Eminescu, de generația de la 1848, de generația Independenței și de tot ceea ce s-a întâmplat în timpul democratizării și industrializării României. Când folosim acest concept, trebuie să-i dăm semnificațiile de atunci. Ei bine, Eminescu nu e naționalist. Eminescu e un om care crede în națiunea română, în spiritualitatea ei, care era, într-adevăr, împotriva progresului mecanic și nediferențiat, susținând că progresul României nu trebuie să distrugă tradițiile sale. Putem discuta dacă el avea dreptate sau nu în privința aceasta. Dreptatea aveau, tot după părerea mea, roșii, liberalii, care vroiau să se industrializeze România, să introducă regimul bancar, drumul de fier și așa mai departe. Dar aveau

dreptate și Maiorescu și Eminescu, aveau dreptate toți, junimiștii în genere, care vroiau ca acest progres să se facă în line organică, deci sunt niște organicști, mai ales în termenii filosofiei și teoriei lui Kogălniceanu, care vroiau reformă fără pripeală – pripeală e un termen foarte frumos. Vroiau reformă fără pripeală – de fapt, linia Kogălniceanu, Eminescu, Hasdeu, până la filosofia din anii '30 era cea organicistă. Acea care, de fapt, s-a impus în cultura noastră.

-Cine credeți că sunt cei care vor să compromită conceptul de naționalism, să-l împingă spre periferie, să-l catalogheze ca depășit, perimat, inadecvat pentru etapa în care se află civilizația umană?

-Păi acei care doresc ca noțiunea de națiune să dispară. Că atunci, dacă accepti că națiune există încă, și noi nu vrem, adică popoarele acestea care și-au câștigat independența foarte târziu, în secolul al XIX-lea, - și italienii sunt în situația aceasta – popoarele acestea nu se grăbesc să renunțe la națiunea lor, față de altele care, să zicem, au reușit să-și câștige independența cu mult timp înainte. Au apărut - și bolșevismul intră aici – destui care au atacat foarte puternic națiunea și ideea de naționalism, considerând că noi trebuie să fim internaționaliști proletari. Acuma a apărut, aparent, de cealaltă parte a lumii, a apărut iarăși această suspiciune față de naționalism, opunându-i corectitudinea politică. Corectitudinea politică este o formulă pe care o folosesc mai ales politicienii. Eu cred că pentru un om de cultură nu e o noțiune care să respecte adevărul și să ne folosească. Nu. Nu, pentru că dacă corectitudinea politică îmi spune mie că eu nu mai trebuie să vorbesc despre tradițiile mele spirituale, eu nu mai trebuie să predau istoria românilor în școală și, în general, nu mai trebuie să vorbim despre istorie, ci despre comunicare și așa mai departe, n-are cum să ne fie de folos. În plus, există un curent și mai grav, anume cel reprezentat de globaliști, mondialiști, care consideră că nu e interesant și nu are rost în lume decât ceea ce s-a internaționalizat, nu particularul, nu naționalul. Când am intrat în Comunitatea Europeană, noi, românii, am fost foarte entuziasmați și poate mai suntem încă. Noi, românii, suntem de partea comunității europene. Condiția pe care eu mi-o

puneam mie, în entuziasmul meu, era că în comunitatea europeană culturile naționale rezistă. Și, într-adevăr documentele fondatorilor indică faptul că nu se unifică culturile naționale. Limba rămâne aceeași, tradițiile rămân aceleași, și chiar cultura europeană e o sumă a culturilor naționale. Cultura europeană nu are alt sens. Noi avem valori comune, valorile umanismului european sunt valorile noastre comune. Dar valorile acestea sunt exprimate într-o limbă, sunt legate de tradiții spirituale, sunt legate de istorie, sunt legate de acea diferență specifică. Cultura diferențelor. Cultura europeană e o cultură a diferențelor.

-“Naționalismul e cea mai sănătoasă doctrină a unui popor”, afirma recent, la cursurile Universității Populare „N. Iorga” de la Vălenii de Munte, acad. Răzvan Teodorescu. De ce se face o diferență între naționalismul la români și naționalismul la alții. De ce la noi e văzut ca un păcat, iar la alții ca virtute?

-Păi este o șmecherie, ca să spun așa. Dacă vrei să lovești într-o națiune, îi iei conceptele fundamentale, îi iei în primul rând conștiința de sine, conștiința națională.

Noi, românii, am devenit, ca să spun așa, naționaliști, atunci când am descoperit originea noastră, când am descoperit structura limbii române, când am descoperit rădăcinile noastre religioase, latinitatea noastră. Și aici meritele sunt ale Școlii Ardelene în primul rând. Școala noastră națională a fost determinată de Școala Ardeleană.

Au fost primii care au impus în conștiința publică, conștiința națională.

De aceea trebuie să facem în așa fel, vorbind despre cel mai important eveniment al unirii noastre într-o singură țară, să vorbim și despre modelele noastre.

În ceea ce mă privește, ca președinte al secției de literatură a Academiei Române, vreau să publicăm anul viitor, în trei volume masive, documentele fundamentale ale Școlii Ardelene, ediția I, și să venim la Cluj și în alte orașe ardelenesti și să vorbim despre aceste lucruri acolo, despre rădăcina noastră comună.

NICOLAE BĂCIUȚ

Vălenii de Munte, 17 august 2017

Acad. Mihai Cimpoi,

reputat eminescolog, reper al culturii române contemporane

Rari sunt oamenii de litere care să exprime prin întreaga înfățișare, prin statura impozantă, prin felul de a fi, atâta seninătate conferită de înțelepciunea atinsă, echilibru și moderație, blândețe și cumsecădenie, exigență în arta cuvântului, precum acad. Mihai Cimpoi¹, un monstru sacru al literelor generale românești contemporane și, cu toate acestea, un om de o nobilă modestie care s-a impus ca autoritate incontestabilă în cultura română.

Așa au fost acad. Constantin Ciopraga, universitarii Al. Husar, Dan Mănuță ș.a. Așa sunt acad. Eugen Doga, Eugen Simion, Ion Pop, Nicolae Breban, Nicolae Dabija, Vasile Tărățeanu ș.a., ș.a., alături de care, mereu pe baricadele culturii române, luptă, cu arma scrisului fără formule bombastice și a unei conștiințe vii aflate sub semnul adevărului istoric, pentru apărarea valorilor autentice românești, a unității limbii, istoriei și credinței străbune, a reprezentării valorilor naționale în lume. Într-o perioadă de mari încercări, de răsturnări și revalorizări axiologice axate pe principii mondializatoare sau pe interese de grup, reputatul critic introduce, prin uriasa sa operă și impresionanta activitate pusă în slujba culturii române ca întreg, prin modelul de cărturar devotat acestui ideal, principiul valoric obiectiv, „dreapta cumpănă”.

Literatura și cultura română îi datorează enorm acad. Mihai Cimpoi, căci domnia sa e cel care a reușit să unească cultural cele două maluri ale Prutului prin magistralul proiect de istoriografie literară *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*

¹ Vezi: Vieru, Grigore. *Mihai Cimpoi – un fenomen literar* „Lit. și arta”, 29 aug 2002; Eugen Simion. *Mihai Cimpoi, Modelul de exigență*, cuv. înainte de Victor Crăciun, București, Semne, 2013; Teodor Codreanu. *Mihai Cimpoi, de la mitopo(i)etică la critica ontologic*, Iași, Priceps Edit, 2012; Albumul *Mihai Cimpoi – 70*, Iași, Princeps Edit, 2012; *Culegere de studii consacrate acad. Mihai Cimpoi*, vol. coord. de acad. Mihai Dolgan, Chișinău, 2012; *Academicianul Mihai Cimpoi septuagenar*, „Psihologia”, mai-aug.2012; Aliona Grati. *Sunt un om de cultură devenit un destin*, Prut Internațional, 2016.

(1996, 1997, 2002), o monografie unică în care, pentru prima dată în perioada postdecembristă, printr-o „formulă complexă de critică culturală”², literatura română este privită integral, fără granițe, mergând pe linia aserțiunii lui George Călinescu, anume că „Literatura română e una și indivizibilă”. Volum de referință în care mișcarea literară din Basarabia e panoramată și tratată diacronic și sincron, raportată la întregul fenomen cultural românesc, excelând prin exhaustivitatea informației, arta portretizării și eleganța stilului, această sinteză și demonstrație de înaltă competență critică și analitică a făcut cunoscuți în țara-mamă peste 2000 de scriitorii români din greu încercata parte a patriei istorice, deschizând drumul înlăturării aceluși „complex al marginii” avut până atunci de aceștia și demonstrând unitatea întregului spațiu literar și cultural unde se vorbește limba română. Abordare originală din perspectiva istoricului literar avizat, bun cunoscător al peisajului literar general românesc, dar și a filozofului culturii, lucrarea nu numai că este esențială pentru cunoașterea spațiului sensibil basarabean, dar este scrisă într-o formă literară foarte atractivă, vie, cu trimiteri continue spre cultura universală, subliniind destinul aparte, tragic, al acestei importante părți a literaturii generale române („Literatura română din Basarabia s-a închis în tăcerea propriului său cerc, emblemă prin excelență a mioriticului. Spiritul românului basarabean cunoaște o mișcare circulară, care este aceea a unui fatum asumat”).

Lui și admirabililor scriitori basarabeni patrioți li se datorează, în principal, întregul proces de renaștere culturală și sincronizare cu fenomenul literar românesc ca parte a acestuia, „trecerea de la o mentalitate literară la alta”³ și căutarea drumului spre

Centru (al ființei, se-nțelege). Căci, în calitate de președinte al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, a mișcat lucrurile în această direcție, a creat punți culturale pe care confrății întru litere s-au deplasat dintr-o parte în alta a Prutului făcându-se cunoscuți și apreciați, a organizat întâlniri culturale admirabile, fremătânde și de neuitat sărbători ale poeziei și muzicii, culturii românești, șezători literare simpozioane, dinamice și creatoare de atitudini, de opinii integratoare, ce au determinat fenomenul ștergerii barierelor artificiale, R. Moldova nemai-fiind izolată cultural ca până în acei ani de hotar. Sub patronajul Uniunii Scriitorilor (și a altor instituții culturale), a sa personal, s-a lansat și desfășurat lupta pentru limba română prin proiectul național de mare anvergură „Limba noastră cea română” (Zilele Limbii Române), a fost demarat și dinamizat proiectul instalării busturilor marilor scriitori români pe Aleea Clasicilor din Chișinău, tot atâtea fapte de rezistență prin cultură („rezistența scriitorimii basarabene s-a manifestat pe două coordonate: una activă, ce integrează mișcările pentru apărarea limbii române și alta pasivă, pe care o asociază exilului interior.”) ce l-au statuat ca „Ambasadorul”⁴ acestei provincii istorice raportată la patria mamă.

Din postura de redevabil istoric literar, a introdus dreapta cumpănă, modernizând discursul critic și impunând o nouă direcție, eseistico-literară, în critica basarabeană, necan-tonându-se în regional și fragmentar, ci urmând motto-ul „integrați în cultura română și integrați în Europa”⁵, discutând fenomenul literar românesc general în context european. Este, așa cum afirmă, o abordare hermeneutică „existențială constituită din depistarea complexului de arătări / ascunderi ale înseși ființei scriitorului, a codurilor psihologic-comportamentale și personalist-etice care definesc portretul fenomenologic”, o critică literară „reflexivă” ce ocolește clișeele, locul comun. A realizat astfel importante studii despre mulți scriitorii români din Republica Moldova și din România, din perspectiva convingerii că deținem valori de necontestat în →

Dr. CATINCA AGACHE

⁴ Adrian Dinu Rachieru.

⁵ Mihai Cimpoi. *Curriculum vitae*, iulie 2002, Chișinău – Olănești.

temeiu l cărora se poate dialoga cu lumea, valori ce trebuie promovate și nu denigrate, deviza cercetării sale trudnice fiind construcția („Mi-am propus ca deviz (de)ontologic anume să construiesc și nu să demolez, să găsească temeiul înființator și nu principiul neantizator. Am conceput, prin urmare, cultura românească în ansamblu ca o cultură a dreptei comune, singura capabilă să ordoneze lucrurile, să le dea sens și să le pună, astfel, sub semnul sacralului.”)⁶. Studiile de critică literară - *Sfinte firi vizionare: clasici români* (1995); *Lucian Blaga: Paradisiacul, Lucifericul, Mioriticul* (1997), *Mărul de aur. Valori românești în perspectivă europeană* (1998), *Brâncuși, poet al nesfârșirii* (2001); *Duiliu Zamfirescu între natură și idee* (2002); *Critice*, vol. I-V (2001-2006); *Secolul Bacovia* (2005) ș.a. -, cât și esurile de filozofie a culturii - *Basarabia sub steaua exilului: fenomenul basarabean* (1994); *Cum-păna cu două ciuturi. Carte despre ființa românească* (2000); *Zeul ascuns* (2003), *Brâncuși, poet al nesfârșirii* (2001) - sunt doar câteva exemple ce ilustrează neastâmpărul său intelectual și abordarea din perspectiva eseitico-filozofico-antropologicoliterară a culturii și literaturii române, instaurând o hermeneutică aflată „sub semnul călăuzitor al ontologicului”.

Ca șef al Secției de literatură clasică a Institutului de Istorie și Teorie Literară al Academiei de Științe a Moldovei, a realizat proiecte urieșești: *Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic* (Chișinău, Gunivas, 2013) - o lucrare monumentală unică, a colaborat la realizarea *Dicționarului General al Literaturii Române* - „operă națională de cultură”⁷ editată de Academia Română, coordonată de acad. Eugen Simion⁸, a publicat un *Dicționar de teorie și critică literară*, (distins cu Premiul Constantin Stere, 2016) ș.a..

De oriunde ai privi schimbările uriașe petrecute în viața culturală basarabeană de după anii 88/89, descoperi, dacă ești obiectiv și nu plin de orgolii nelucrative, urmele faptelor

sale și ale minunaților săi colaboratori, confrăți întru slujirea aceluiași ideal al păstrării, promovării valorilor generale românești, precum regretații scriitori-militanți Grigore Vieru, Leonida Lari, ori dinamicii scriitori și oameni politici Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valeriu Matei, prin felul său de a fi în literatură, în viața culturală, universitară, academică, impunându-se ca un reper al luptei de rezistență prin cultură.

Spirit viu, mereu pus pe fapte culturale și științifice mari, fără surle și tobe însă, lui i se datorează fondarea Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” din Chișinău (1999), al cărui director de onoare este, lansarea proiectului, Congresul Mondial al Eminescologilor (2012, 3 sept.), editarea/coordonarea unor reviste, ca „Mihai Eminescu” (din 2001, buletin, serie nouă); „Caiete critice”, „Viața Basarabiei” (la care este și director). „A-l înțelege pe Eminescu înseamnă a-l scrie, a-l raporta la literatura universală și întreaga literatură românească pe care el a cunoscut-o” - e gândul exegetului, de la care au pornit toate inițiativele sale ce au contribuit la consolidarea sentimentului general de prețuire a marelui poet ca simbol național, ca imagine a românilor în lume.

Supranumit pe merit un nou Călinescu al literaturii române, Mihai Cimpoi impresionează prin uriașa personalitate și volumul uimitor de bogat și divers al operei sale, prin opere fundamentale date literaturii române, prin contribuția extraordinară, inedită și substanțială adusă pe linia eminescologiei românești: 60 de studii și eseuri monografice, peste 3000 de studii și articole în publicații literare românești și din afara granițelor, peste 200 de studii de prezenta-

Mihai Cimpoi, cu scriitori chișinăuani și mureșeni, la Biblioteca „Târgu-Mureș”, din Chișinău, 2.10.2009

re a literaturii române publicate în țări precum Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Turcia, Grecia, Rusia, Letonia, Lituania, Ucraina ș.a. „Am rămas călinescian, cu modificările de paradigmă inerente survenite în urma acumulării experienței exegetice. În plus, sunt conducător de doctorate și trebuie să fiu la curent cu noile coneepte, cu tot ce se întâmplă în critica literară, în hermeneutică și în discursul postmodern” - afirmă reputatul filozof al culturii.

S-a impus ca unul dintre cei mai mari eminescologi contemporani, sub „semnul călăuzitor” al poetului național petrecându-se dificilul proces al redobândirii românismului cultural în Basarabia („După 1990, Eminescu a revenit cu forța lui modelatoare în societatea românească democratizată, nemaivorbind de rolul său paternal în procesul de renaștere națională a românilor basarabeni de care vorbeam mai sus.”)⁹.

Preocuparea pentru opera eminesciană datează din anii tinereții, ai studenției, în 1979 publicând primul studiu, monografia intitulată *Narcis și Hyperion* (1979, revăzut și reeditat după 1990), care l-a impus ca eminescolog și în conștiința critică românească („în cauză fiind un Eminescu global: un Poet al ființei” - C. Ciopraga), iar în 1988 îngrijind volumul *Mihai Eminescu. Poezii; Pentru copii și adolescenți*. Întâlnirea cu Eminescu a reprezentat pentru exeget, așa cum mărturisește, un „eveniment - cheie al vieții mele” „semnificând atât o revelație de ordin cvasimistic - căci e modelatoare, luminatoare în sens axiologic și ontologic -, cât și un impact stimulator, productiv.”¹⁰. Admirația pentru el este una lucrativă, ce duce la esențe („Eminescu „este Poetul prin studierea căruia se poate ajunge la Poezie, la înțelegerea Ei, e mai mult decât atât: Muzica poeziei.”)¹¹, la descifrarea arhetipurilor nemuritoare ascunse în gândirea poetică și filozofică eminesciană. O hermeneutică a simbolurilor arhetipale, a structurilor mitice, cu exprimări plastice, presărate ele însele cu metafore și simboluri, comparații alegorice greu de descifrat. Eminescu a constituit și tema lucrării sale de doctorat,

⁶ Idem.

⁷ Alex Ștefănescu. „În dezbatere: Dicționarul literaturii române”, „Rom. Lit.”, nr. 15 2008.

⁸ care cuprinde, cum afirmă acad. Eugen Simion, „scriitori din țară, din provinciile românești aflate în afara granițelor actuale ale României, din diaspora... cu sentimentul că, prin talentul lor, exprimă identitatea noastră culturală”.

⁹ Mihai Cimpoi. Idem

¹⁰ Mihai Cimpoi. Idem

¹¹ Interviu acordat criticului Ion Ciocan, „Literatura și Arta”, nr. 46, 15 noi.1979.

susținut în 1994, avându-l drept coordonator pe acad. Eugen Simion, lucrare care i-a întărit și mai mult imaginea de reputat eminescolog.

Marelui poet și publicist i-a dedicat decenii de studiu aplicat asupra operei și receptării lui în lume („Eminescu nu are nimic de ascuns, el se lasă descoperit, cercetat, dar, ne îndeamnă chiar el, „să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea”, să avem „inimă foarte caldă și minte foarte rece” - „Convorbiri literare”, 1 aug. 1876), pentru a nu merge pe teren bătătorit și a căuta acele date care nu s-au spus încă, dar care întăresc imaginea lui de „mit lucrător” („Biblia lucrătoare, fiind o statuie a meditației în mișcare - precum zicea Baudelaire despre Hugo. În cazul lui, miticul drum spre Centru capăta un sens lămuritor, căci ne alimentează apriori conștiința centrării.”). Contribuția exegetului în acest domeniu al eminescologiei marchează mutații valorice, în prelungirea direcției impuse de Constantin Noica, Rosa del Conte, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și alături de alți reputați cercetători contemporani lui, ca Sfetlana Paleologu Matta, Ioana Em. Petrescu, Eminescu fiind readus, și prin contribuția sa hermeneutică, în centrul atenției publice.

După 1990, publică volum după volum dedicate marelui poet - *Lui Eminescu la împlinirea unui centenar (1889-1989) al trecerii în nemurire a marelui poet național*, volum comemorativ alcăt. de Mihai Cimpoi (Chișinău: Hyperion, 1991); *Spre un nou Eminescu (dialoguri cu eminescologii din lume)* (Chișinău, 1993; București, 1995); *Căderea în sus a Luceafărului* (Galați, 1993); *Narcis și Hyperion: Eminescu, poet al ființei* (Chișinău, 1985; *Narcis și Hyperion: Poem critic*, Iași colecția „Eminesciana”, 1994); *Plânsul Demiurgului* (1998); *Mă topesc în flăcări*, dialoguri cu eminescologii cunoscuți (1999, 2001); *Critice, Po(i)etica arhetipală*, vol. V, (Fundatia „Scrisul românesc”, Craiova, 2005); *Esența ființei (Mi)teme și simboluri existențiale eminesciene*, (Iași, 2007); *(Mi)teme și simboluri existențiale eminesciene* (Chișinău, 2003; Iași, 2007). Cele două volume de dialoguri - *Spre un nou Eminescu; Mă topesc în flăcări* - ce cuprind 74 de eminescologi și traducători din 51 de țări, fiind unice în spațiul cercetării receptării

eminesciene în lume.

A coordonat proiectul editorial al „Integralei Eminescu” în 8 volume - *Opere eminesciene* (Chișinău, 2001), a fost cooptat în colectivul de editare a *Corpus-ului Eminescu*, vol. I-X (pref. Eugen Simion, București-Chișinău, 1998-2000), a realizat, alături de acad. Eugen Simion, portretul biobibliografic al poetului în „Dicționarul General al Literaturii Române” (E-K, București, 2006).

Și-a propus și a reușit să dărâme clișeele despre Eminescu, aducând în atenția lectorului un Eminescu proaspăt, neosificat, un nou Eminescu, retrezind prin direcția nouă lansată în cercetarea eminesciană interesul pentru opera și personalitatea lui și determinând un nou val de abordări inedite ale geniului nostru creator (dacă ar fi să amintim doar câteva contribuții: Nicolae Georgescu, Theodor Codreanu Adrian Dinu Rachieru Tudor Nedelcea ș.a.). „Fără să eludez documentul, am mers în lucrările mele despre Eminescu <și nu numai> pe această hermeneutică existențială, constituită din depistarea complexului de arătări/ascunderi ale însăși ființei scriitorului, a codurilor psihologic, comportamentale și personalist-etice, care definesc portretul fenomenologic. Fenomenologicul și ontologicul s-au întâlnit temeinic cu paradigma modernă și postmodernă.”- mărturisește exegetul unele din secretele artei sale eseistice. A opus astfel discursul său constructiv, tendințelor denigratoare, demitizatoare lansate de așa-ziii elitiști de la București sub pretextul revizuirilor valorice, demonstrând, prin finețea și modernitatea observațiilor critice, actualitatea lui Eminescu, insistând pe imaginea mitului creator viu („Opera și personalitatea sa sunt pline de ontos românesc și general uman, demersul său artistic și intelectual fiind unul prin excelență ființial.”), pe unitatea culturii universale în viziunea poetului („Ca și Goethe, Eminescu concepe cultura universală ca pe o unitate; multe însemnări din *Fragmentarium* vorbesc despre universalitatea culturii,..”).

Atent la cele câteva atitudini de receptare a lui Eminescu - mitizare, demitizare, lipsă de interes a noilor generații de internauți, admirație fără a mai citi opera; idolatrie mitizantă ori subminare a valorii operei - savantul de la Chișinău (unde Emi-

Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Mihai Cimpoi, Chișinău, 16.2.2010

nescu e în continuare citit și prețuit, considerat stâlpul rezistenței prin cultură) găsește formula magică de trezire/retrezire a interesului pentru a descoperi/redescoperi unicitatea acestei nemuritoare opere literare cu care puține popoare se pot mândri. El abordează astfel universul creației eminesciene dintr-o perspectivă comparatistă și interdisciplinară, de unde și originalitatea demersului critic și exegetic („Am căutat totuși să demonstrăm prioritar unitatea ei [lumii eminesciene] și să aplicăm o grilă ontologică”, căci el este poetul „la care identificăm o rostire esențială a ființei”).

Recunoscând influențele exercitate asupra discursului său critic, eseistic, cultural - G.Calinescu, primul mentor spiritual; „modelul ființial noicist”; influențele lui Heidegger, Kirkegaard, Mircea Eliade, Jung sau Lucian Blaga -, acad Mihai Cimpoi afirmă convins că adevărata mântuire e cea prin cultură, iar simbolul culturii românești este reprezentat de Eminescu („Procesul dinamic și nuanțat de receptare a mitopo(i)eticii și personalității eminesciene confirmă previziunea maioresciană că secolul XX va sta sub semnul valoric al lui Eminescu; mai mult decât atât: o reactualizează și pentru secolul care a venit.” - martie 2002).

Mitizat el însuși, apreciat cu diferite sintagme intrate deja în circuitul public subscrise a ceea ce Adrian Dinu Rachieru numea, în stilul său plastic și jucăuș, *Cimpo(i)etica*, acad. Mihai Cimpoi își vede, cu aceeași onestitate și simplitate blajină, cu finul umor ce nu-l părăsește nici în momentele mai puțin bucuroase, de exigențele scrisului, ale așezării literaturii și culturii române „sub dreapta cumpănă”, chiar în acest an decretat la Chișinău „Anul Mihai Cimpoi”.

(Iași, aug. 2017)

Relecturi

Poezia lui Camil Petrescu

În ultimii ani, în cercurile criticii literare dobrogene, dar și din țară, tot mai des și-a făcut simțit prezența numele unei tinere și competente scriitoare, prof. dr. Nastasia Savin. Cartea pe care ne-o propune, *Modalități reconfigurate ale eului liric în poezia lui Camil Petrescu*, apărută anul acesta la editura Ex Ponto din Constanța, ar putea fi privită ca o teză de doctorat dacă, talentata scriitoare, nu ar avea deja una în filologie și anume: *Grupul oniric românesc. Strategii experimentale în poezie*, elaborată în anul 2012, sub conducerea științifică a prof. univ. dr. Paul Dugneanu. Se observă, așadar, o înclinație aproape înnăscută spre cerce-tarea creației poetice și cultivată cu ore intense de lectură și de studiu în acest domeniu.

Volumul de față, curajos și riguros conceput, își propune să analizeze o zonă mai puțin cunoscută a unui mare romancier, dramaturg, doctor în filozofie, nuvelist Camil Petrescu, anume poezia. Cele patru volume de versuri lăsate drept moștenire literară: *Versuri. Ideea. Ciclul morții* (1923), *Un luminis pentru Kicsikém* (1925), *Transcendentalia* (1931) și *Din versurile lui Ladima* (1932) sunt revelatoare și suficiente în descifrarea viziunii poetice a Camil Petrescu. Cartea Nastasiei Savin sprijină aceste afirmații și intră în profunzimea tehnicii poeziilor camilpetresciene, dar mai ales în aceea a ideilor care stau la baza acestora, urmărind reprezentarea eului liric, modalitatea în care "interacționează cu Erosul și Thanatosul" și evidențierea "unor modele posibile într-o lume imposibilă o lume în care registrul stilistic este dublat, haosul fiind camuflat în realitate", după chiar spusele autoarei.

Așa cum a remarcat și scriitoarea Bilea Dobrița Diana în prefața volumului, acesta "se bazează pe o instrumentație critică riguroasă, autoarea apelând de la teoreticienii ca Angelo Marchese, Umberto Eco, Roland Barthes, Benedetto Croce ș.a., până la exegeți de marcă precum Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Tudor Vianu, Marin Mincu, Ovidiu Ghidirmic, Irina Petraș sau Aurel Petrescu. De asemenea, sunt invocate, în corelații interesante, nume de prestigiu ale liricii românești – Eminescu, Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia sau străine – Paul Valéry, Mallarmé ș.a."

Cu rigurozitatea și claritatea caracteristice scrierii critice a domniei

sale, Nastasia Savin și-a structurat cartea în cinci părți, la finele fiecărui capitol trăgând o concluzie lămuritoare și convingătoare în același timp.

În primul capitol *Avatarurile poeziei moderne românești*, "pentru a putea opera în lucrare cu conceptele care au permis transferul achizițiilor literare în textele interbelice. (pag. 13), autoarea face referire la "cronotopul literar vast" al epocii interbelice. Iar pentru a realiza un tablou complet al epocii, prezintă rolul revistelor literare ale acelor vremuri în dezvoltarea culturii și literaturii române, precum și rolul în promovarea curentului modernist "intemeiat pe principiul sincronizării literaturii române cu literatura europeană" ca în cazul revistei *Sburătorul*, a curentului tradiționalist-ortodox ca în cazul revistei *Gândirea*, între acestea situându-se revista *Contemporanul*, "poate revista avangardistă cea mai cuprinzătoare, deschizând drum larg celorlalte publicații de avangardă românești", (Marin Mincu :2006, pp. 13-14), cum ar fi revistele *Punct*, *Integral*, *Urmuz*, *Viața literară*, *Revista Fundațiilor*, *Viața românească* etc. Mergând cu studiul mai departe în intuiționismul poeziei moderne, scriitoarea ajunge la concluzia că poezia "are drept obiectiv redescoperirea spațiului și timpului, revalorizarea istoriei deoarece eul liric, poate să găsească răspunsurile la adevărurile imediate" (pag. 29).

Începând cu cel de-al doilea capitol, *Atopicitatea liricii camilpetresciene*, Nastasia Savin intră cu adevărat în studiul poeziei și ideilor poetului. În deschiderea capitolului, domnia sa dezvoltă un cadru camilpetrescian prezentând originea și copilăria poetului, ca

mai apoi să se axeze pe caracterizarea omului și scriitorului Camil Petrescu pentru care a scris reprezintă un mod superior de existență, iar "literatura reprezintă o formă superioară de jurnalism. Prin stilul său tăios, polemic și dilematic prin promptitudinea cu care dădea replici, se înscrie în liniile care schițează figura ziaristului modern". Discând cu meticulozitate ipotezele eului liric care poate fi când jucăuș, când aventurier sau iluzoriu, un eu liric metaforic, profund, abisal, polemic și altul culpă, romantic participant activ la substanța universului și relațiile lui cu realitatea, cu Erosul și Thanatosul, autoarea ajunge la concluzia că lirica lui Camil Petrescu "transmite stări sufletești care se întrepătrund cu acelea ale filozofului. Camil Petrescu fiind animat de o angoasă metafizică ce-și găsește expresie mai impersonalizată în mit" (pag. 39). A gândi just, a elimina înțelesuri, a te conecta la real și realitate, acestea sunt unele din caracteristicile gândirii lui Camil Petrescu, căci a gândi concret înseamnă, după opinia marelui scriitor, a rămâne în posesia înțelesului real după ce au fost reduse toate celelalte înțelesuri posibile.

"Tensiunea expresivității eului liric în *Ciclul morții* și în *Ciornă*" este reprezentată pe parcursul celui de al treilea capitol al studiului și este reprezentată de caracteristicile și accepțiunile liricului regăsite în poezia lui camilpetresciană, eidosul și instanțierile lirice, avându-se drept bază "*Ciclul morții* și *Ciornă*". Autoarea a evidențiat jocul liric al eului implicat în atribuire directă și opus unui tu care, așa cum ne a spune autoarea, "reprezintă o strategie de text a autorului prin care identitatea autobiografică pune din ce în ce mai mult accent pe termenul *bios vita*". În poeziile din *Ciclul morții*, războiul nu pare a mai fi un act atât de eroic, sensul lui se disipă, devine absurd, iar hazardul își face tot mai mult prezența, guvernând spectacolul vieții. Nicolae Manolescu afirmă despre poeziile din acest ciclu al lui Camil Petrescu că ar fi "înrudite cu paginile din partea a doua a romanului *Ultima noapte de dragoste...* Războiul fără nimic eroic, e descris dinăuntru cu teroare și oroare. Versurile alcătuiesc un fel de jurnal de campanie, ținut nu prea strict, pe file smulse din carnet." (Nicolae Manolescu: 2003, p. 41). Caracterul absurd al războiului devine un laitmotiv în poemele din acest ciclu. Camil Petrescu este "singurul dintre poeți care comunică forul participării directe la lupte într-o formă autentică →

MIHAELA MERAWEI

novatoare, de o puternică originalitate poezia sa vizând semnificații mai ample decât acelea vizibile imediat”, (Ion Sârbu: 1973, pag. 122).

Indubitabil, lectorul va trage aceeași concluzie ca și scriitoarea Nastasia Savin și anume aceea că poeziile din **Ciclul morții** se refugiază în abstract, esența întâmplărilor fiind dedusă din realitatea ipostazelor.

Funcția poetică opacizează semnele și transformă textul într-unul de autoreferință. Eul liric trece adesea de la miez la radiografierea realității, ”tablourile conturate oferind liricului matricialul specific textului camilpetrescian” (pag 670).

Dacă în **Ciclul morții** laitmotivul a fost războiul și experiența existențială, în ciclul **Cioarnă, Transcedentalia**, sau **Din versurile lui Ladima**, experiența de cunoaștere este aceea care ocupă spațiul liric.

Eul redescoperindu-se dă o altă interpretare tainei vieții și morții, ciclul devenind o hartă care simbolizează, cumva, intrarea omului în atemporalitate, acest ciclu putând fi interpretat și ca un al treilea ochi al unui univers al devenirii fără răspuns care reflectă dinamismul sufletului.

Aici modalitatea de dezvoltare a eului liric este cinematografică, prezentând fapte cotidiene, el poate fi privit ca fiind un regizor capabil să ne ghideze prin labirintul discursului enunțat de instanța lirică.

În al patrulea capitol, intitulat *Complexitatea mesajului în Un luminii pentru Kicsikém și în Din versurile lui Ladima*, scriitoarea a urmărit caracteristicile accepțiunii liricului camilpetrescian care își modifică registrul, mesajul instanțelor lirice își revalorifică conceptele spre a pătrunde esența textului.

Un luminii pentru Kicsikém este un grupaj dedicat poeziei inspirată de iubirea solară, o iubire strâns legată de existența timișoreană a poetului, evocând ”amintirile versificate ale unei idile timișorene, din vremea când abia împlinise douăzeci și cinci de ani. Kicsikém este numele de alint al dragei lui. El îi vorbește în versuri albe, așa cum ai vorbi unei păpuși...sau unei maimuțici zurlii și capricioase” (Constant Ionescu : 1968, pp67-68). Astfel, valoarea acestui ciclu se extrage din gradul de complexitate al expunerii lirice. Temele de aici țin de binaritate (râs-plâns, obsesia morții - frica de viață, agitație-liniște, agonie fără liman - țiparea frustrării ș.a.), liniile liricii se înglobează sub semnul unui eclecticism

de structură tocmai din cauza binarității, creionând plurivalența mesajului și a imaginii liricii poetului.

Problematika din acest ciclu este cel mai bine reprezentată de erotica de alcov întâlnită în *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, care începe cu expuneri despre Kant, ca să se încheie voluptuos cu jocuri erotice. Remarcăm alături de autoarea acestui volum că în scrierea lui Camil Petrescu, în romane dar și în dramaturgie sau poezie, ”cunoașterea se realizează prin privirea noosică, astfel încât rămâne de cunoscut nu individul, ci cunoscutul în substanța sa”, (pag. 88).

Preocuparea preponderentă a poetului pentru absolutizarea eului va genera o criză lăuntrică a eului liric care în *Patul lui Procust* e evidențiată prin luciditatea intelectualului aflat într-o indestructibilă relație cu propria identitate zdruncinată de realitate, care aduce în prim plan ”dilema conștiinței dublei determinări individuale, pe de o parte, prin imanent și, pe de altă parte, prin transcendent” (Marian Popa: 1972, p. 80).

Ca cititor, admitem, la finele capitolului, concluzia trasă de autoarea cărții: modernismul, în poezia lui Camil Petrescu, nu s-a manifestat nici într-un ambalaj inocent și nici asimilator, ci în mod agresiv, adesea iconoclast.

În fine, ultimul capitol al cărții intitulat ”Instanțieri noncognitive în *Ideea. Transcedentalia și în Addenda. Privire de ansamblu*”, scriitoarea Nastasia Savin, continuă prezentarea caracteristicilor și accepțiunilor liricului analizând în detaliu jocul ideilor care pare a fi jocul ielelor din poemul *Ideea*, eterogenitatea lirică în *Transcedentalia*, care ne duce la concluzia că poezia lui Camil Petrescu reprezintă o ars combinatorie a

mai multor elemente poetice: |+luciditate|, |+lirism|, |+sinceritate|, |+nostalgie|, |+livresc|, |+rafinament| și constanțele universului poetic al lui Camil Petrescu, statutul ideilor, Eros versus Thanatos din *Adelante*, capitol în care poemele apar într-o lectură a previzibilității matematice, drept victorie a vieții asupra cotidianului obscur. Maniera de bază a prezentării liricului în aceste ultime exemple este, de asemenea, cinematografică de expunere a faptelor cotidiene.

Privind prin spectrul oniric lirica lui Camil Petrescu, în poeziile lui ”visul este mai degrabă o formă de evadare într-o zonă în care imaginarul eului liric construiește o altă lume, având suport fix în realitate, în sentimente, în modul de a investiga și a se investiga” (pag. 100).

Nastasia Savin evidențiază crezul poetic al marelui dramaturg, romancier, doctor în fizofie, Camil Petrescu, apelând la declarația lirică a poetului din poezia *Ideea*: ”Dar eu/ Eu am văzut idei./ Întâia oară, brusc, fără să știu./ De dincolo de lucruri am văzut ideea./ Cum vezi, când se despică norii grei/ Și negri/ Zigzagul de argint al fulgerului viu./ (...) Eu sunt dintre acei/ Cu ochi halucinați și mistuiți lăuntric./ Cu sufletul mărit/ Căci am văzut idei.”, dar și la opiniile unor nume marcante în studiul liricii lui Camil Petrescu și se folosește de raționalizări precum Petrescu-Eminescu, Petrescu-Arghezi, Petrescu-Bacovia, Petrescu-Blaga ș.a.

”Coroborând informațiile prezentate, afirmăm faptul că lirica lui Camil Petrescu nu există decât ca modalitate istorică a eului biologic în gândirea concretă și substanțială și că sensul global al poeziei camilpetresciene ia naștere din multiplele transcodificări contextuale, dinamismul textului poetic subliniind caracterul dialogic pe care mesajul eului liric îl presupune”, (pag. 128).

Concluziile trase de Nastasia Savin, cu flerul literar de care dă dovadă, în finalul cărții, precum un corolar, vin să pecetluiescă convingerile critice deja cunoscute despre poetica camilpetresciană, dar și să dezvolte noi și revelatoare aprecieri, care fac din volumul *Modalități de reconfigurare ale eului liric în poezia lui Camil Petrescu* unul de valoare literară deosebită, de care domeniul criticii literare, (și mai ales al celei dobrogene), duce lipsă și unde scriitoarea devine o voce tot mai relevantă cu fiecare scriere.

Letiția Opreșan, ”Solfegii caniculare”

Zaharia Stancu - itinerar poetic

Într-o lume contemporană super-digitalizată, poezia clasică rămâne fie o oază de acalmie sufletească, fie o formă de nonconformism creativ.

Inițiativa actuală a Editurii Academiei Române de a revigora suflul tehnologizat postmodernist al lirismului cu poeți clasici, tradiționaliști sau moderniști este un beneficiu cultural și spiritual.

Antologia „Zaharia Stancu – O sută și una de poezii” (București, 2017) în îngrijirea scriitorului Mircea Moț propune un itinerar liric printre cele mai frumoase creații. Rezultanta vectorială între efuziunea lirică a poetului și simțul esteticului al cititorului și eseistului Mircea Moț este o selecție atentă și delicată de poezii publicate între 1927 și 1972. De la „Poeme simple” pînă la „Sabia timpului”.

Poate pentru unii dintre noi Zaharia Stancu este prozatorul al cărui lirism autentic îl individualizează clar printre romancierii secolului al XX-lea. „Desculți”, „Pădure nebună” ori „Șatra” sunt, dincolo de orice contexte politice, pagini autentice de literatură. Poate pentru alții Zaharia Stancu a rămas un politician al momentului, un intelectual de gardă al regimului comunist, sau președinte al Uniunii Scriitorilor pentru o perioadă vremelnică. Dincolo de orice speculații sau realități conjuncturale, Zaharia Stancu a fost și un poet ce nu merită a fi uitat.

Din acest punct de vedere, antologia celor mai izbutite o sută și una de poezii în viziunea lui Mircea Moț ne oferă o perspectivă limpede și profesionistă, mai ales prin prefața și referințele critice alese. De la abordarea strict tradiționalistă pe care o propune fie Eugen Lovinescu, fie George Călinescu, pînă la „ritualul semnificativ al rostirii”, „un apel către o realitate fără mister” despre care vorbește criticul Ion Pop, antologia ne invită să o citim și să o simțim fără prejudecăți. Frumusețea ei constă în armonizarea cititorului cu versurile alese, este o rezonanță spirituală. Ca în rezonanța Shumann, teluricul vibrează la unison cu spiritualul. Între ionosfera creației și cititor se realizează un spațiu virtual și spiritual închis, în care vibrațiile

sunt pe aceeași frecvență modulată de simțire.

Poezia clasică nu este un experiment, nicio inovare nonconformistă la nivel de limbaj, ea rămâne o piatră de temelie pe lângă multe altele așezate temeinic ca un zid de apărare al sensibilității poetice, al trăirilor existențiale simple și profunde.

Comparativ cu un anume gen de poezie textualistă și postmodernistă impregnată de chiuvete, motociclete sau alte obiecte culinare mai mult sau mai puțin sexy, poezia clasică atinge sufletul cititorului la fel ca pictura renescentistă privită în paralel cu cea suprarealistă.

Etapizarea creației e specifică oricărui scriitor.

Antologia demarează încoativ și firesc cu începutul.

Scrierile din tinerețe nu pot fi egale cu cele de la vîrsta senectuții, dar nu neapărat în sensuri valorice diferite.

Catrele interbelice au candoarea simplității ca simțire și rostire,

CE MULT.....

**Ce mult te-am iubit!
Nimic nu ți-am spus, niciodată,
Nimic nu ți-am spus, niciodată.**

**Ce mult te-am iubit!
În foc parcă ardeam, în foc,
În foc parcă ardeam, în foc.**

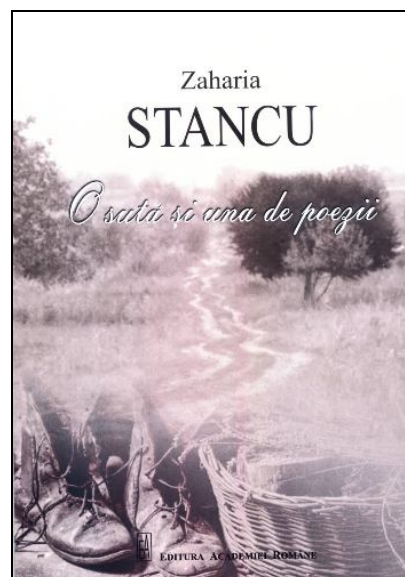
**Ce mult te-am iubit!
Sete mi-era de tine, sete,
Sete aprinsă-mi era de tine, sete.**

**Ce mult te-am iubit!
Foame adâncă de tine-mi era,
foame adâncă,
Foame adâncă-mi era de tine,
foame adâncă.**

**Ce mult te-am iubit!
Nimic nu ți-am spus, niciodată,
Nimic nu ți-am spus, niciodată.**

**Acum cad zăpezi peste mine,
Zăpezi și boabe de rouă,
Zăpezi și boabe de rouă.**

**Acum cad zăpezi peste mine,
Numai zăpezi cad peste mine,
Numai zăpezi, numai zăpezi...
ZAHARIA STANCU**

fără a fi o pastişă după tradiționaliștii vremii. În *Faptă* (poezie din volumul de debut editorial) se simte intenția demiurgică, omniprezentă și omnipotentă a unui eu poetic ce asistă la miracolul lumii ca stare ontologică: „Am prins în mâni în zori o stea care cădea / Să nu lovească-n aripi în aer o albină / Ce se-ntorcea grăbită, în zbor, cu cofa grea, / Către prisaca ei, de miere și lumină”.

Albina devine un motiv al conștiințiozității, model pentru umanitate.

Lirismul senectuții percepe probabil trecerea timpului precum sabia lui Damocles. În *Iarbă* (volumul „Sabia timpului”) simțirea este organică, strict materială, dar metafizică prin imaginarul poetic. Ca și la Lucian Blaga, sufletul poetic e triturat panteistic, dar fără nici o filosofie gnoseologică: „Poate că altădată am fost iarbă / Mereu, mereu mi-e sete de rouă (...) / Poate altădată am fost plop, / Freamăt chiar când nu bate vântul”. Zilele omului, ca iarba câmpului, e înțelepciunea paremiologică biblică ce simte escatologia inevitabilului. Salvarea poate fi o pasăre măiastră cântătoare, pasărea albastră a fericirii descătușării: „Cântă-mi un cântec de iubire, / Tu, ce-a-mbrăcată în pene albastre, / Curând de tot sufletul meu / Singur se va plimba printre astre.”

Antologia lui Mircea Moț ne invită cu deferență și pricepere să pășim desculți în lirismul lui Zaharia Stancu pentru a simți freamătul fiecărui fir de iarbă devenit gând poetic.

NICOLAE MUNTEANU

ANIVERSARE

MARIN PREDA 95

MODERNITATEA UNEI

CAPODOPERE. MOROMETII DE
MARIN PREDA

Începând chiar cu titlul simbolic pe care autorul i l-a dat, *Moromeții* obligă de la început o altfel de receptare, o formă specială de lectură, infinit mai complexă și mai nuanțată decât s-ar putea înțelege de la o primă lectură. Este limpede că ne situăm în fața unei capodopere artistice de tip polisemic, aproape imposibil de circumscris într-o formulă artistică consacrată. Sensibilizând adâncimea unui mister existențial prin revelație, putem vorbi pur și simplu despre romanul lui Marin Preda ca despre un roman doric, obiectiv, realist, balsamic, de observație, cu un narator omniscient și omniprezent, dar lărgind câmpul de observație, această capodoperă artistică se poate înscrie și în categoria romanului de tip corintic, simbolic, mitic, al romanului-parabolă, fundamentat în plan universal prin *Procesul* și *Castelul* lui Franz Kafka.

Reprezentând în plan simbolic imaginea unei realități sociale caracteristice mediului rural, familia lui Moromete, cu nu mai puțin de șase copii din cele două căsătorii, este, mai mult decât atât, ipostazierea simbolică a unei adevărate ginte, cu articulațiile seculare, cu ierarhii rigurose definite la nivelul fiecărei trepte de organizare și funcționare, după cum poiana fierăriei lui Iocan este o adevărată agora modernă, o pitorească agora autohtonă și rurală” (Al. Paleologu), în care țărani din Siliștea-Gumești se adunau spre a se deda plăcerilor spiritului. Pornind de aici am putea admite că nici atât de des invocata scenă a mesei Moromeților, cu care se deschide romanul, nu este chiar o simplă descriere a vieții domestice, ci dobândește valoarea unei adevărate schițe sociologice, întru totul similară, de altfel, ca funcționalitate, cu aceea pe care, mai înainte, Sadoveanu o așezase în fruntea romanului *Baltagul*.

Factura simbolică a cărții devine și mai evidentă prin evocarea coexistenței celor patru teme esențiale, a timpului, a copilăriei, a paternității și aceea rurală. În favoarea unei asemenea percepții pledează și celelalte scene inserate în discursul epic. Faptul că toate acestea l-au marcat

atât de puternic pe romancier pot sta mărturie chiar confesiunile din *Imposibila întoarcere*, din care preluând la întâmplare, cea despre Poiana lui Iocan își dovedește largile semnificații simbolice. „Dacă aceste amintiri despre acea poiană mă stăpânesc cu atâta putere, se mărturisește Marin Preda, nu este pentru că sunt prizonierul copilăriei mele, ci pentru că abia acum, la maturitate, descopăr în viața ei din amintire vocația profund democratică a poporului român.” Aceasta explică și faptul că scena din poiana fierăriei lui Iocan este o realitate nu atât geografică, istorică ori socială, mai mult sau mai puțin definitorie pentru un sat din Câmpia Dunării în preajma celei de-a doua mari conflagrații mondiale, cât mai ales o realitate spirituală. Interpretată în acest context, drama lui Ilie Moromete, o dramă eminentemente sufletească, spirituală, are o singură cauză, de natură structurală și, prin aceasta, de nedepășit sau, măcar, de neamendat, și anume imposibilitatea de a se sustrage timpului ca vreme, timpului foarte răbdător, pentru a se integra timpului ca ceas, timpului care nu mai are răbdare. De aceea, Ilie Moromete este damnat, prin însuși tipul său de sensibilitate, să trăiască cu iluzia că paradisul terestru, reprezentate de satul patriarhal, cu valorile sale milenare, se pot prelungi la infinit, făcând abstracție de trecerea ineluctabilă a timpului. Satul iese treptat din timpul existenței tradiționale și se integrează în ritmul comprimat al istoriei. În curgerea ei, viața se dovedește mai puternică decât tiparele datinei, întâmplându-se ca uriașe transformări să arunce satul într-un vârtej care-l antrenează, fără voia lui, și pe Ilie Moromete. Deși continuă să discute politică împreună cu prietenii lui liberali, nu în poiana fierăriei, ci în cerdacul casei, Mo-

romete ajunge spre final umbra celui de odinioară. În felul său, mai modest, acesta se gândește la binele familiei, pândite de eșecuri repetate. Dacă eroul lui Cervantes sfârșește ca un solitar învins, Moromete, la rândul său, trăiește sperând să recâștige un loc sub soare pentru individualism. Numai că niciun drum de unul singur nu corespunde nevoilor epocii moderne. Așa încât ceea ce readuce pe Moromete la eroarea atât de umană a lui Don Quijote privește vocația de a păstra intactă credința lumii ce dispare, cât și soluției oferite de refugiul în nebunie: lupta cu morile de vânt. Lupta de unul singur cu forțele răului o poartă fără iluzii și fără sorți de victorie. Totuși, undeva, ca în romanele dostoevskiene sau flaubertiene (vezi cazul prințului Mășkin sau al lui Frédéric Moreau) eroul repurtează o victorie prețioasă. Moromete este un revoltat împotriva a tot ce este neutru sau fals în jur. Adâncindu-l psihologic, acordându-i o investitură simbolică, Marin Preda îl transformă dintr-un ins izolat, vulnerabil, în protagonist și perfecționist plasat într-un real ce trebuie reformat. Prin aceasta, Moromete inspiră o stare de șoc și câștigă cu timpul o prestanță pe care timpul nu încetează să o amplifice. Dar criza economică și morală a lui Moromete se adâncește treptat, formele ei violente fiind sugerate cu o mare forță, personajul devine tot mai surprins de iureșul evenimentelor dinainte de război, de „graba unor răsturnări iminente,” în jurul lui creându-se un fel de iritare. Primarul Aristide, fostul său prieten, îl primește «fără chef», perceptorul îl repede; refuză să intre în discuție cu el. „Vasile! urlă... spre ușa închisă. Adu niște apă. Vasile... și îl înjură pe Vasile de născătoarea mamei lui. Ce vrei, bă? se adresă apoi lui Moromete. Nu pot să te amân. Lasă-mă în pace că am treabă.”

În fața acestor evenimente, s-a susținut că întreaga narațiune este de fapt o „întrepătrundere între real și ideal, între realitate și părerea despre realitate, cu intrarea treptată a lui Moromete în realitate și adaptarea lui la aceasta, evoluția sa constând în transferul de la condiția de om trăind în afara lucrurilor la cea de om social. Trezirea la realitate se desfășoară prin forța unui șoc: fuga fiilor, foncierea ca realitate care face să dispară →

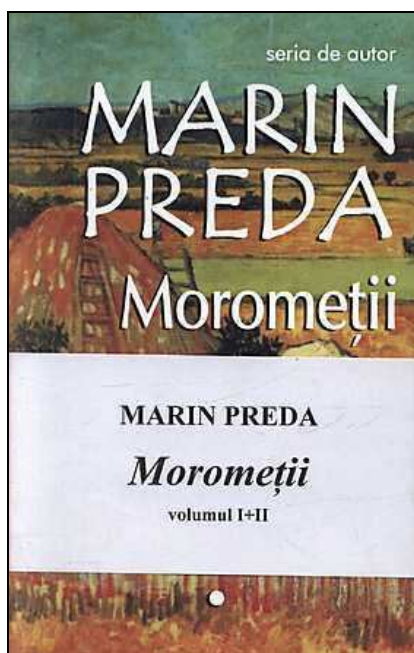
MARIN IANCU

lucrurile din casă. De acum înainte începe deplasarea spre realitate a personajului central, socializarea sa, ieșirea din lumea făurită de el, din lumea principiilor sale, ieșire care inevitabil se va produce cu pierderea aurei” (C. Stănescu). Înving și adus la același numitor cu Țugurlan sau cu Catrina Moromete, Ilie Moromete împrumută de la aceștia până și înfățișarea lor posomorâtă și preocupată, aerul lor absent și concentrat asupra unor gânduri lipsite de pace. În lupta pentru menținerea gospodăriei la nivelul de plutire, Moromete se trezește spre final singur. Ieșirea lui la poartă ca să contemple spectacolul înserării prefigurează, în tonuri calme, senine, „un alt moment de singurătate, tragic însă”, la care eroul va ajunge la finele cărții, după ce va realiza că destrămarea familiei și a vieții sale de odinioară nu mai putea fi oprită: „*Moromete se așează pe piatra albă de hotar și își luă capul în mâini. Dacă n-ar fi fost miriștea locurilor sau urmele roților de căruță, uscate adânc în pământul drumului, care arătau că pe-aici au fost oameni, s-ar fi zis că porumburile au crescut singure, că au fost părăsite, că nimeni n-o să mai calce vreodată pe aici și că doar el a rămas ca un martor al unei lumi ciudate care a pierit.*” Moromete a intuit apăsarea anonimizoare a istoriei și a încercat să i se opună, crezând că modul tradițional e singurul mediu propice omului. Cuvintele pe care, spre sfârșitul volumului al doilea, acesta i le spune doctorului rezumă de fapt „năzuința lui fierbinte de viață: aceea de a fi liber de istorie”: „*Domnule, eu totdeauna am dus o viață independentă!*”

Ajuns la amurgul vieții cu sufletul pustiu, Moromete re apare în aceeași ipostază în aceeași parte a celui de al doilea volum al *Morometilor*, unde, tot mai afectat de regretul pierderii modelelor tradiționale ale existenței satului, Moromete devine împovărat de ani și de gândurile tot mai copleșitoare. Această poziție explică în bună măsură eșecul absolut al tatălui care, odată dovedit falsul convingerilor sale și ruptura cu lumea exterioară, nu-și poate depăși momentul de criză, pentru că nu-și poate părăsi perspectiva și nici nu-și mai poate crea singur o scară de valori generalizată și imuabilă. Citit dintr-o astfel de perspectivă, romanul lui Marin Preda ni se înfățișează mai

mult decât o simplă istorie a țărâniei românești moderne, așa cum spunea Florin Mugur în volumul *Convorbiri cu Marin Preda*. Ca și *Risipitorii*, romanul *Moromeții* înseamnă și „tatăl și fiii”, ipostază a două concepții existențiale distincte, surprinse într-un conflict direct, deschis, care rămâne și pentru romanele ulterioare o temă la fel de importantă. Nu întâmplător, primele două romane sunt publicate de Marin Preda cu titlurile formulate la plural, sugerând o confruntare dintre tată și fii la dimensiuni mult mai mari decât ar putea presupune un conflict între două generații. Pornind de la cele două ipostaze în care îl identifică pe Ilie Moromete, și anume cea de „comentator” inspirat în Poiana lui Iocan și, respectiv, „omul de dialog”, Eugen Simion numește *Moromeții*, vol. I, „Cartea tatălui”, și *Moromeții*, II, „Cartea fiului”. Din primul volum se desprinde imaginea unui „tată grandios, un narator ideal, un spirit independent, o gândire ageră și profundă care vrea să statornicească lucrurile, un Moise, în fine, care se mânia când fii săi se arată nerecunoscători și netrebnici”, în volumul al doilea, „fiul pune în discuție religia tatălui și vrea să impună o altă ordine a lucrurilor”, în fața unei istorii „pe care el nu vrea s-o servească, deși aceasta nu se arată binevoitoare.”

Confruntarea are semnificația opoziției a două momente existențiale, aflate deopotrivă în criză:

trecutul, cu forța sa spirituală reală, dar devenită insuficientă sub presiunea evenimentialului, și *prezentul* ce nu și-a găsit încă o „tonalitate specifică” și nici o „formulă existențială”, dar care refuză trecutul dintr-o accentuată conștiință a propriei individualități la scara istoriei.

Dacă în prima parte a romanului, prin dilatarea temporală, autorul pare a împrumuta în principal perspectiva eroului asupra evenimentelor, a împărtăși utopia timpului răbdător, în continuarea romanului implicarea ia alte forme și se cristalizează distanțarea. „Pe măsură ce acțiunea îi este interzisă, pe măsură ce nu se mai poate insera concret în acțiune, Moromete se refugiază în gânduri.” (Monica Spiridon).

Prin Moromete, Marin Preda a adus în literatura română imaginea însoțită a lumii rurale, a țărânului cu inteligență fină, care, contemplativ și filosof, știe să se stăpânească și să-și ascundă, când trebuie, cu diplomatie, gândurile și sentimentele.

În *Convorbiri cu Marin Preda*, Florin Mugur făcea la un moment dat următoarea afirmație: „M-am referit la seninătatea lui Moromete și am descoperit la Marin Preda semne ale unei vieți ordonate, luminate de dragoste; am văzut că ordinea acestei vieți e supravegheată cu o atenție vie. Impresia mea este că, în timp ce seninătatea lui Moromete există, e o însușire esențială, datorită lui de la bun început și pentru toată viața, la scriitor poate fi vorba numai de o mare dorință de a trăi în liniște și armonie. Primordială e starea de alarmă a conștiinței, primordial e efortul de a o depăși. Seninătatea, când apare, e cucerirea unui moment de echilibru.”

Ilie Moromete nu este (cum ne-am obișnuit să credem) Marin Preda. Ci este exact ceea ce scriitorul nu poate fi. Nu o transpunere, ci un ideal.” Citatul devine esențial în direcția ilustrării ideii că aspirația spre clasicism este o aspirație fundamentală a autorului ciclului moromețian.

Conform acelorași *Convorbiri*, privind acest ciclu în ansamblul lui, așa cum îl preconiza scriitorul, și căutând articulațiile lui interioare, se observă că acest ansamblu realizează aceeași aspirație, prin simetrie, dar și prin conducerea problematicii dezbătute.

Restituiri

Anton Cosma, istoric literar

Problema continuității și a comunității de origine a românilor în „Istoria pentru începutul românilor în Dacia” de Petru

Maior

(III)

În părțile *Istoriei* în care-și expune aceste concepții, el părăsește tonul polemic, pe care nu-l mai utilizează decât rareori. Aici el se bazează pe datele istorice și pe judecata lui sănătoasă.

Materialul istoric avut de Maior la îndemână pare a fi fost destul de vast, dar totuși neîndestulător. Iorga e de părere că: „Maior pare a fi cercetat pe principalii istorici latini și bizantini, prin care se poate ști ceva asupra vechii noastre istorii, dar de cele mai multe ori cunoștea starea chestiunii după lucrările altora, după scrierile adversarilor. Prin Eder, prin Engel, prin Top[p]eltin¹², prin Comides, prin Praty, prin Otrokocsy¹³, prin

¹² Laurentius Toppeltinus din Mediaș (1640-1670), istoric sas, autorul celei mai citate cărți a istoriografiei noastre medievale, *Origines et occasus Transsylvanorum, seu erutae nationes Transsylvanicae, earumque ultimi temporis Revolutiones, historica narratione breviter comprehensae*, Lyon, 1667. Toppeltinus susținea originea romană a românilor; desemna prin Dacia ansamblul celor 3 Țări Românești; considera că muntenii, moldovenii și românii ardeleni erau urmașii coloniștilor romani aduși de împăratul Traian; demonstra că sintagma *valachus* are un înțeles politic, denumindu-i pe toți românii locuitori în cele trei provincii istorice ale Daciei; afirma că limba română este limba vechilor romani, însă i se părea ciudat că, deși vorbeau o limbă latină, românii utilizau alfabetul chirilic; susținea eronat că sașii erau... urmașii dacilor. Teoriile lui Laurentius Toppeltinus au cunoscut o mare circulație, fiind preluate, printre alții, de Miron Costin.

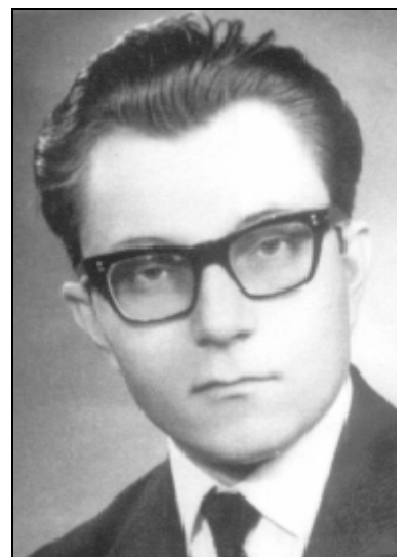
¹³ Franciscus Foris Otrokocsy (sec. XVII – 1717), istoric maghiar, autorul mai multor lucrări, între care: *Origines Hungaricae, seu Liber, quo vera Nationis Hungaricae Origo et antiquitas, e veterum monumentis, et linguis praecipuis panduntur*, 2 părți, Franeker, 1693.

Thunmann¹⁴ și Sulzer, el pare a-și fi văzut subiectul, a se fi informat asupra lui. Dintre istoricii și cronicarii români, Cruceanu-i [?] este cunoscut numai prin Sulzer, dar Maior pare a fi utilizat direct pe Miron Costin¹⁵, „Miron Logofătul”, pe care firește că și el îl considera ca autorul celui mai complet dintre letopisețele moldovenești, și pe Dimitrie Cantemir¹⁶, „carele foarte mare

¹⁴ Johann Erich Thunmann (1746-1778), istoric și teolog suedez, profesor la universitatea din Halle, care a scris câteva lucrări de interes pentru români: *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen Europäischen Völker* (Cercetări asupra istoriei popoarelor est-europene), Leipzig, 1774, și *Über die Geschichte und Sprache der Albaner und der Wlachen* (Despre istoria și limba albanezilor și vlahilor), Hamburg, 1776 (?), retipărită la Buske, 1976.

¹⁵ Miron Costin (1633-1691), erudit și umanist român, istoric și cronicar din Principatul Moldovei, autorul operelor: *Viața lumii* (poem filosofic), 1672; *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă încoace, de unde este părăsit de Ureche – vornicul*, 1675; *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor* (lucrare neterminată, datorită morții violente a lui Miron Costin, ucis din porunca domnului Constantin Cantemir, manipulat de boieri intriganți).

¹⁶ Dimitrie Cantemir (1673-1723), domnul Moldovei (1693, 1710-1711), umanist și enciclopedist român, istoric și geograf, poliglot (cunoscător, afară de latină, al rusei, turcei, arabei, persanei), precursor al etnografiei și muzicologiei europene și mondiale, autorul unei vaste și complexe opere, care cuprinde: *Gâlceava înțeleptului cu lumea, sau Giudețul sufletului cu trupul*, Iași, 1698; *Sacrosanctae Scientiae Indepingibilis Imago*, 1700; *Istoria ieroglifică*, Constantinopol, 1703-1705; *Kitab-i-musiki* (Cartea științei muzicii), 1705-1709; *Historia Incrementorum atque descrementorum Aulae Othomanicae* (Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman), 1714-1716; *Descriptio Moldaviae*, 1714-1716; *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, 1719-1722; *Kratkoe skazanie ob iscorenenii Brankovanovoi i Kantakuzînih familii* (Scurtă povestire despre stărpirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor); *Systema de religione et statu Imperii turcici* (Sistema religiei și statului Imperiului Turc), 1722.

învățătură au avut precum din cărțile ceale de dînsul scrise lămurit se veade” și din care citează *Istoria Moldovei*, adică *Descriptio*.

Din această cauză Maior prezintă uneori o argumentație nu îndeajuns de solidă, superficială.

Dar el pornește lucrul însuflețit de dorința de a dovedi netemeinicia ponegririlor aduse neamului său și suflul dragostei sale de patrie se simte în fiecare pagină a *Istoriei*.

De la început el precizează că nu vrea să scrie întreaga istorie a românilor „fără cele mai virtos ce țin de începutul lor în Dacia”.

Din *Cuvîntul înainte* se desprinde lămurit dublul scop urmărit de Maior, ca și de toți protagoniștii „Școlii Ardelene”: pe de o parte să arate străinilor adevărul în privința neamului nostru, iar pe de alta să-și lumineze propriul popor, dezvoltându-i originea strălucită. El scrie această *Istorie*, pentru ca „văzînd românii din ce viță strălucită sînt prăsiți, toți să se îndemne strămoșilor săi întru omenie și bună cuviință a le urma”.

Maior expune lucrurile în *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, stărînd mai ales asupra cuceririi Daciei de către romani și asupra rămînerii sau părăsirii Daciei de către ei în timpul lui Adrian [Hadrian] și Aurelian.

Într-adevăr, această problemă e o problemă cheie.

În ce privește părăsirea Daciei de către romani în timpul lui Aurelian, [Maior] confruntă mai multe izvoare și, dovedind mai multă obiectivitate decît adversarii săi în această problemă, pune sub semnul întrebării →

afirmația lui Flavius Vopiscus¹⁷ că Aurelian ar fi scos întreaga populație romană din Dacia, pentru a n-o lăsa pradă barbarilor. Aceasta, pentru că, după cum arată el, Vopiscus fusese interesat să laude pe Aurelian și o făcuse neținând seama de datoria lui de istoric de a fi fidel adevărului. Ajunge la concluzia că Aurelian numai pe ostași „i-a ridicat din Dacia iară nu și pre țărani. Fără, țărani care au vrut din bunăvoia lor și au avut răgaz au ieșit cu ostașii” (cap. III, p. 56). Această idee e acceptată și azi, și Maior are un merit în a o fi întrezărit.

Cît despre cauza pentru care romanii au rămas în Dacia și nu au trecut înapoi Dunărea, așa cum zice Vopiscus, Petru Maior nu o fundamentează pe dovezi istorice. El nu aduce date din alte izvoare, cu care să combată pe Vopiscus. Dar lucrul acesta nu-i poate fi imputat lui Maior, dat fiind că chiar azi se cunosc prea puține date cu privire la perioada părăsirii Daciei de către Aurelian.

Justificarea pe care o dă Petru Maior teoriei sale, că marea majoritate a poporului roman din Dacia nu a părăsit-o odată cu armatele lui Aurelian, este una de ordin rațional. Iată cum judecă el:

Primul împărat care intenționează să scoată din Dacia pe coloniștii romani în fața năvălirii barbarilor a fost Adrian [Hadrian].

Dar intenția acestuia a rămas intenție, lucru motivat de Petru Maior în felul următor: „cauza aceasta, adevărată, căci se opri Adrian de a lăsa Dacia de sub împărăția romanilor, nu putu fi alta, fără că tocma cu neputință era a face să iasă atîta mulțime de țărani romani din Dacia unde era înrădăcinați cu lăcașul și să-i așeze aiurea” (cap. III, § 2). Continuîndu-și raționamentul Petru Maior explică: „Deci, dacă în zilele lui Adrian, nu multă vreme după descălecatul romanilor în Dacia, cu neputință fu a-i mișca pre romani, măcar că varvarii le sta în spate, din

lăcașurile întru care era întemeiați în Dacia, a-i scoate de acolo și a-i așeza aiurea, cu atît mai cu neputință era ca pre romanii earăși a-i scoate din Dacia și a-i așeza aiurea în zilele lui Aurelian!”

Pe de altă parte, un argument nu lipsit de însemnătate, adus de Maior, este dragostea coloniștilor romani pentru patria lor nouă Dacia, care, desigur, pentru romanii care au rămas, [devenise]¹⁸ „Dacia Felix”, în care „părinții lor, ba și moșii lor văzuse întîi lumina lumii aceștia”.

„Și cine e atîta de nesimțitoriu”, scrie Maior, „carele să nu știe că tuturor oamenilor atîta le iaste [de] dulce și vrută patria întru carea sînt născuți și crescuți și unde oasele părinților și moșilor lor celor răpoșați se odihnesc, cît tocma de ar fi și slabă țara și cu multe năcazuri ar avea a să lupta întrînsa, puțini se află carii să se plece a-și lăsa patria, de cumva nu cu grea poruncă și neapărată silă îi scot dintrînsa. Bold firesc iaste acesta carele deșteaptă pre oameni a-și iubi patria sa și bucuroși a rămînea întrînsa” (cap. III, § 3).

În acest fragment, îndărătul unui argument prezentat de un istoric, se vede adîncă dragoste de patrie a autorului însuși.

Mai departe, Petru Maior accentuează că, dacă istoricii vechi nu dau date relative la rămînerea romanilor în Dacia, ei nu spun nici că aceștia ar fi fost siliți să plece: „poruncă și silă de la împăratul Aurelian să fi fost ca romanii toți să iasă din Dacia (...), precum și aceea că vreo ghintă varvară pre aceiași înadins să-i fi îmbulzit și să-i fi strîmtorat a pași afară din Dacia, în niciun istoric nu să cetește” (cap. III, § 3).

În al treilea rînd, un argument aduce Petru Maior în faptul că, goții, care stăpîneau Dacia încă din timpul împăratului Gallerius și care trăiau din birurile ce le percepeau de la romani, s-ar fi împotrivit prin toate mijloacele la ieșirea acestora din Dacia. „Au nu ar fi stat împotrivă goții ca să nu iasă romanii, agonisitorii locurilor și marturii care tocma le era de lipsă în Dacia?” se întrebă Maior. Desigur că da, conchide el. Căci în cel mai rău caz, văzînd că nu se pot împotrivi lui Aurelian, goții „pre toți nearmații

moșari i-ar fi omorît pînă la unul, decît să-i lase să iasă din țeară după voia lui Aurelian (cap. III, § 3).

Elucidînd în felul acesta problema primordială, Petru Maior nu se îndoiește că nici ulterior romanii nu au mai părăsit Dacia, ci au rămas de-a lungul timpurilor pe pămînturile dintre Tisa, Nistru și Dunăre, ca popor constituit din punct de vedere etnic, chiar dacă nu întotdeauna liber. Această părere îi e întărită de afirmația pe care o găsește în scrierile notarului anonim al lui Bela: „în suta a noua de la Cristos, cînd au venit ungurii cu oastea în Ardeal, aflară acolo pre români sub numele de *vlahi, vlassi*, 'gînte osebite', precum scrie notarul lui Bela, cu domnul lor Gelu” (cap. IV, p. 63).

Dar¹⁹, dacă Petru Maior are dreptate în această privință, el greșește atunci cînd face afirmația exagerată că romanii au devenit români fără să primească nicio influență din afară, că numai timpul a fost acela care a dat posibilitate limbii și poporului român să se transforme. Demonstrînd că romanii n-au părăsit Dacia, el își expune concomitent această teorie.

După concepția lui Petru Maior, războiul daco-roman a fost un război, cum spune Iorga, între două rase, nu între două state, și atunci e firească concluzia la care ajunge el: una dintre ele, cea mai slabă, mai puțin numeroasă e nimicită. Cotropind pămîntul dac, romanii s-au purtat acolo cu cruzime: „romanii pe unde ajung aprind,ucid și robesc, că nici unul nu scapă sau de ucidere sau de robie”. În urma acestui fapt, e logic ca „dachii (...) toți, cu muieri, cu prunci, cu tot, au fugit din Dacia și s-au tras la învecinații și prietenii lor sarmați” (cap. I, p. 7). În urma războiului, Dacia e populată de coloniști romani, care „cuprinseseră Dacia toată, de la Tisa încoace prin Bănat pînă la Dunăre, Ardealul, Țeara Muntenească și Moldova, pînă la Nistru și pînă la Marea Neagră” (cap. I, p. 11). Dar e împotriva acelor care consideră că, aici în Dacia, romanii s-au amestecat cu dacii și că „dintru această amestecare feliu nou de oameni se urzi, adevărat, nu romani adevărați, ci →

¹⁷ Istoricul roman Flavius Vopiscus din Siracuza (sec. IV după Hristos) este unul dintre autorii *Historiei Augusta*, o colecție de biografii ale împăraților romani din anii 117-284. Flavius Vopiscus a descris viețile lui Aurelian, Tacitus, Probus, Quadrigae Tyrannorum (celor 4 tirani), ale lui Carus, Carinus și Numerian.

¹⁸ Cuvînt indescifrabil în manuscris.

¹⁹ Următoarele patru alineate sunt tăiate de stiloul negru al profesorului corector, cu mențiunea: “În afara temei!”

corciturii, din bărbați romani și muieri dache” (cap. I, p. 12). Argumentul adus e că „atunci când zice Eutropie²⁰ 'deșertându-se Dachia de bărbați' nu să cade a înțelege că doar de bărbați fu deșertată Dachia, și muierile lor ar fi rămas acolo” (cap. I, p. 7). Pe de altă parte, motivează el, „coloniile ce se trimetea aiurea era precum astăzi, oameni casnici, adecă însurați, cu muieri, cu prunci. Deci și romanii cei trimiși de Traian în Dachia (...) fură oameni căsătorii” (cap. I, p. 12).

Despre slavi și celelalte popoare care au conviețuit cu romanii pe teritoriul dac vreme îndelungată, de asemenea [Petru Maior] e convins că n-au avut nicio influență asupra acestora, nici chiar în domeniul limbii, dovedind în felul acesta mai puțină obiectivitate decât în celelalte chestiuni. Susține că romanii (care în realitate au fost „daco-romani”) au rămas de-a lungul secolelor „ghinte osebite”, romani curați.

Explicația acestei poziții adoptată de Petru Maior constă în dorința lui de a accentua cât mai mult asupra originii poporului român, de a dovedi că acest popor e vrednic de stimă, cel puțin tot atât ca și oricare altul.²¹

²⁰ Istoricii roman Eutropius (sec. IV după Hristos) a scris (cca 367) *Breviarium ab urbe condita*, în 10 cărți, în care tratează istoria Romei de la începuturile ei până la împăratul Valens (364-378), vorbind și despre retragerea romanilor din Dacia în secolele II-III după Hristos.

²¹ Aici se oprește tăietura profesorului corector și, acum, după lectura acestor paragrafe, nu ne mirăm asupra ei. Practic, instinctiv, profesorul a cenzurat automat referatul (care oricum nu ar fi devenit public), în momentul în care avântul hermeneutic și critic al studentului Anton Cosma a atins zone indezirabile. Dacă era binevenită interpretarea studentului privind argumentele lui Petru Maior favorabile și acceptate privind teoria continuității (rămânerea romanilor în Dacia), cele inconvenabile (exterminarea dacilor de către romani, vița romană curată a românilor, exagerarea latinistă) nu interesau, ba trebuiau chiar eliminate. Textul studentului dovedește, în schimb, obiectivitatea acestuia, prin prezentarea integrală și completă a problemei reflectate de autorul studiat, cu plusuri și minusuri, precum și, mai ales, lectura critică de profunzime și substanță a tânărului Anton Cosma.

Un alt merit al lucrării lui Petru Maior îl constituie faptul că și el vede că poporul român nu e format numai din românii din Moldova, Țara Românească și Ardeal, ci în cadrul lui intră și cei de la sud de Dunăre. Astfel, el vorbește pe larg despre *cuțovlahi* sau *țințari*.

Dar, procedînd la fel ca și în *Lexiconul de la Buda*²², el vrea cu orice preț să [atribuie] acestui nume o origine romană și îl derivă de la numele unei familii romane, „Cintia”. Petru Maior deosebește dialectul vorbit de aceștia de cel vorbit pe teritoriul vechii Dacii, puțin fiind pus în felul acesta în rîndul primilor cărturari care-și dau seama de existența dialectelor limbii române.

În concluzie, concepția lui Petru Maior, susținută în *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, are unele aspecte pozitive, care sînt demne de apreciat și astăzi, prin caracterul lor de pionierat.

Dacă în unele privințe el are exagerări fără bază științifică, acestea sînt, poate, scuzabile, întrucîtva, ținînd seama de orientarea generală a „Școlii Ardelene” în care se încadra, de bunele intenții care l-au animat și de scopul nobil pe care-l avea în față atunci cînd a pornit la scrierea acestei *Istории*.

(Ela Cosma)

²² Este vorba despre *Lesicon romanescu-latinescu-ungurescu-nemtescu quare de mai multi autori, in cursul a trideci, si mai multor anu s'au lucratu, seu Lexicon Valachico-Latino-Hungarico-Germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Budaë, Typis et Sumtibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae, 1825. Realizat cu contribuția esențială a lui Petru Maior, care a impus grafia și ortografia latino-românească în locul celei chirilice, lexiconul a mai beneficiat de aportul unor nume precum Vasile Coloși, Ioan Piuariu-Molnar, Ioan Teodorovici și Alexandru Teodori. Dicționarul monumental, cuprinzînd o mie de pagini și zece mii de cuvinte ale limbii române, constituie încoronarea simbolică și cronologică a operelor create de Școala Ardeleană. Întocmirea cvadrilingvă a lexiconului reprezintă o realizare neegalată până în zilele noastre.

clopoței silabelor

limpede irosire,
ura mea cea de toate zilele,
rugăciune întunecoasă, întoarsă de la
cele firești,
curățată cu haine în zdrențe cuibul
viperele,
dalele care se înșiră cumiți,
preacucernice, pe drumul de noapte al
penitenței;
cândva știam să mă rog luminos,
dănțuiau îngerii asexuați prin apa
cuvintelor,
mirosea a pășune din raiul pierdut și
doar
miei cei plânși mai lipseau,
să zburde idilic printre clopoței
silabelor,
prin freamătul pur de narcise pe
câmp.
E ora, acum, să-mi măsoar umbra,
s-o așez la temelie blestemului celui
mai nou,
spre închiderea inimii și a gurii,
spre întunecarea ochiului exterior și
creșterea înlăuntru
a casei fără grădină, fără fântână, fără
ferestre, fără de El

biblică (Abel și Cain)

sunt eu păzitoarea fratelui meu?
mă uit în oglindă și nu-i mai găsesc
chipul, în locul lui
e doar conturul unui pom cu flori
mari de sânge prinse direct pe trunchi.
era o vreme când mă uitam la mine
și-l vedeam pe el,
gura mea se potrivea perfect cu a lui,
acum mii de guri se răsfrîng în luciul
lacom de culori stridente, roșul
pulsează înaintînd
carnos și smucit spre scorbura cea
neagră din frunte,
acolo unde-mi țin albinele și porunca
pedepsei.
în curînd nu voi mai fi decât
o pată păzind altă pată de sânge

VALERIA MANTA TAICUȚU

AMURGUL IUBIRII

(XLIV)

Prin urmare, ceea ce se schimbă în modernitate față de societățile arhaice sau tradiționale nu este numai semnificația iubirii, ci și înțelesul violenței²¹ și violentării. Sensul precis în care ne interesează aici violența este cel al intruziunii în intimitatea unui subiect, al încălcării spațiului său intim. Este ceea ce se întâmplă în cazurile de viol, de luare de ostatici sau de anchetare nu într-un tot regulamentară, dar nici torționară de-a dreptul - de genul scenariilor filmelor polițiste în care anchetatorii îl presează pe acuzat, îi încalcă teritoriul, stau excesiv de aproape de el și uneori îl îmbrîncesc etc. Victimologia studiază complicitățile paradoxale care apar între atacat și atacator, faptul straniu că cel agresat pare să accepte atitudinea și conduita agresorului. Ideea explicativă propusă de teoria "disonanței cognitive" a lui L. Festinger (1957) este că individul occidental simte un disconfort psihic dacă într-o relație interpersonală apar elemente discordante în raport cu contextul respectiv și încearcă să le modifice în așa fel încât să fie cât mai puțin incompatibile.

Foarte simplu exemplificat: dacă cineva care îți este dezagrabil te sărută într-un context în care nu poți evita gestul sau protesta împotriva acestui gest, întrucât aparatul psihic nu suportă tensiunea neplăcută dintre faptul de a fi sărutat și sentimentul dezagrabil produs și nu poate schimba faptul, atunci schimbă sentimentul față de respectivul individ, făcându-l eventual mai puțin dezagrabil.²²

Prin urmare, nu putem accepta subiectiv cu ușurință proximitatea altuia, străin, și mai ales intruziunea lui în spațiul nostru intim.²³ Dar, conform "disonanței cognitive", dacă cineva reușește să pătrundă în spațiul intim al altuia fără ca acesta să se poată opune într-un fel sau altul, pentru a evita discordanța dintre cele două aspecte, în mintea acestuia are loc o schimbare în ceea ce privește atitudinea față de intrus. Pătrunderea în spațiul intim al cuiva îl predispozează pe acesta la o construcție psihică afectivă care să recupereze această violare a spațiului lui intim. Or,

sexualitatea presupune tocmai intruziunea destul de violentă în spațiul intim. Pentru occidentalul care, pornind de la subiectivitate și de la raționalismul individualist, a dezvoltat tocmai viața privată și extinderea sferei spațiului intim al corporalității, aceste violentări sînt insuportabile.

Tocmai de aceea el are nevoie de o încărcătură psihică afectivă, de o tensiune emoțională intensă pentru a le putea accepta. Tensiunea emoțională a iubirii-pasiune este atunci pandantul, este sentimentul de sens contrar față de sentimentele de violentare dezvoltate de individualismul occidental, care le compensează sau le contrabalansează.

Prin urmare, iubirea a apărut în Occident și ca o permeabilizare a sferei extinse a corporalității simbolice a individului sau ca o contrapondere a intruziunii în spațiul intim al subiectului pe care relațiile sexuale o presupun. Individualismul raționalist, contractualist plasează omul occidental într-o izolare suverană și solipsistă, în modernitate, zidul care desparte subiectul de ceilalți a crescut mereu, s-a îngroșat, a devenit efectiv un zid de apărare, de respingere, o barieră de potențial care împiedică pătrunderea în spațiul intim. Tensiunea emoțională a iubirii apare atunci și ca un cost psihic necesar apropierei între subiecți tot mai izolați între ei și în solitudinea lor suverană. Iubirea este în acest caz o construcție psiho-culturală îndreptată împotriva excesivei izolări și separări a subiecților.²⁴

Prin urmare, iubirea-pasiune este o mediere a alterității care recunoaște misterul ireductibil al celuilalt. Sau am putea spune că iubirea-pasiune este o comunicare prealabilă - dacă nu chiar un substitut - a comunicării sexuale sau corporale. O astfel de comunicare suprapusă existenței și cunoașterii (gîndirii) are ca model

simbolul, pentru că numai el îngemănează un semnificant cunoscut cu un semnificat misterios. Însă iubirea de tip Donjuan și iubirea romantică acceptă imanența alterității și implicit o reducere pînă la anularea misterului ei.

Alteritatea își pierde dimensiunea existențială, redusă fiind prin cunoaștere. Misterul nu este existențial, el aparține numai necunoașterii și este evanescent într-o comunicare ce mizează pe cunoaștere. În cele două forme succesive ale iubirii, cea donjuanescă și cea de tip romantic, cunoașterea (gîndirea) și comunicarea se suprapun.

AUREL CODOBAN

NOTE

21. Desigur, violența și sexualitatea sunt departe de a se exclude. Etiologia e cea care, spre exemplu, arată că între animale precum cerbul și căprioara are loc o urmărire care seamănă cu o vînătoare în care cerbul învingător "cucerește" căprioara; condiția este însă aparența de violentare, fuga căprioarei; dacă ciuta se oprește, atunci cerbul devine neinteresat și se apucă să pască. Dar violența nu este prezentă numai în sexualitatea animală și umană, ci și în erotismul care a preluat-o pentru plăcere. Nu numai că iubirea este infuzată de hegeliiana luptă pentru recunoaștere și de tipologia sadicului și masochistului, dar modernitatea târzie a mers până acolo încât a asociat iubirea cu figura vampirului, a lui Dracula.

22. Este un joc între excesiva prezență a conștiinței în viața noastră și dorințele inconștiente.

Conștiința este un *Ne'msager*, ea răspunde provocărilor și nefamiliarului cu "nu". Dar dacă apelăm mai întîi prin comportament și gesturi la inconștient, dacă ne strecurăm pe sub cenzura evident verbală a conștiinței, puteam obține câștig de cauză, pentru că inconștientul decide în cazuri-limită sau situații jenante înaintea conștiinței, care va interveni ulterior doar cu un discurs justificativ.

23. Există o structură topologică a spațiului în raport cu corpul nostru, niște alveole, straturi succesive ale acceptării celuilalt. Spațiul care definește zona contactului fizic este cel din intervalul de sub 15 centimetri. (Spațiul în care acceptăm prietenii este între 15 și 45 cm; cel destinat întâlnirilor prietenești și oficiale este între 45 și 122 cm; distanța față de necunoscuți, între 122 și 360 cm, iar spațiul public peste 360 cm.) Dar dacă șoldurile celor doi se ating la dans, spre exemplu, atunci între ei există destul de multă acceptare în spațiul intim pentru a bănuși că între ei "există ceva" (gluma ar spune: nu este nimic între ei - nici măcar o cămașă de noapte).

ARGUMENT

orașul și-a pierdut memoria,
e ramolit și sclerosat
ca bătrânii care de zile mari
se adună în piață...
(orașul a uitat cum se numește piața)

se adună
și aduc dovezi unul altuia
cum că fiecare dintre ei
a stat aproape, foarte aproape
de conducător...

orașul nu are memorie
(el are doar frunze și ramuri ce
nu-l mai pot apăra
de frig)
și n-are dovezi
că ar fi fost și el aproape
de (umbră de) rege, de (umbră de)
con...
în stare
să-i pună la punct memoria

1987

FOAMETEA CERȘETOARE

cobor mereu treptele singurătății,
ochiul nopții privește prin lucruri
sticlos,
mai marii urbei își cultivă sticleții
hrănindu-i din palmă cu linte; jegos
timpu-și ascunde fața-n lozinci,
iarna pe străzi a plesnit ca o bubă
uscată de geruri; căzută pe brânci
foamea-i cerșește statuii o rublă
să-și cumpere noi ochelari, cu lentile
să vadă tot fastul mărețelor zile

7 noiembrie 1987

ORĂ DE PRIVEGHE

Vine iarna. Orașul rămâne singur.
Secundele fulguie pustiindu-mi ora.
Pe ulicioare, în piețele publice
rugurile se sting așteptând un
Savonarola.

Vitraliile înalte își risipesc lumina
Sendimentată-n ele adânc, multicolor,
se-nalță către ceruri pustiul din
biserici.

E oră de priveghe. E liniște-n popor?

Pe fețe gri și-a pus amprenta oarbă
imperiu-n derivă și idolii-n cădere,
cazanul polietnic a început să fiarbă
dând la iveală pulsul altor ere.
Se rup baraje, fulguie statui,

**Nicolae Băciuț și Valeriu Matei –
Vălenii de Munte, 18 august 2017**

spuma-n discursuri urcă pân' la
ceruri.

Orașu-i singur și-i al nimănu.
Îl înfiază iarna cu aspre geruri.

1988

MOTIV

prin câmpia cu plete cenușii
peste izvoare licărind în raza
luceafărului

vine vântul cu aripi de vultur
și mă lovește în spate,
vine vulturul cu aripi de vânt
și mi se aruncă în sânge;

de ce tremuri, respirare,
ca ochiul de viezure al apelor ?
de ce te zbați, inimă,
sub aripile împietrite ale pieptului ?

cenușa câmpului e frunza de pelin,
raza luceafărului e firul neuitării
care face să rodească
fagurul clipei,
voind să acopere
un prezent al iubirii
cu amintirea unei iubiri...

clopotul lunii anunță acum,
în primăvară izvorând peste lume -
vine iubita înmugurind piatra aripilor
nezburat să rămân

1988

POEM FĂRĂ TITLU

De la un timp lucrurile
stau în preajma mea
ca oastea lui Napoleon
înaintea oazei din Alexandria.

Vrea să vină în mine ploaia
cu lacrimi vechi să-mi plângă în
sânge
cum numai tu poti să plângi.

Vrea să vină în mine vântul
să-mi fluiera-n os
melodia ce doar tu știi să o cânti.

Sare piatra
scânteind pe arcul pieptului
cu sângele meu îndrăgostit de tine.

Cade pe retină floarea
înțepându-mi nara
cu mirosul tău de fecioară.

Și pustiul vrea să descalece-n mine
să-și vânture nisipul,
să înalțe dune de singurătate
cum doar pierderea ta
ar ridica în mine
stindardele nopții.

Lucrurile din preajma mea
au sete de cucerire.

Vino să le vezi
și vino în mine,
iubito!

1988

NEDREPTĂȚILE PERECHI

În indolenta noapte urlă strada,
agonizează felinare vechi
și lilieci bolânzi încep parada
nedreptăților perechi:

beznă de vâsc și palidă lumină,
erori titrate și-adevăr ciuntit,
meșter jertfit și târnăcop-dărămă,
prelat bigot și spirit răzvrătit,

vechi disidenți și gardieni de soi,
dame de lux și ștabi de la tribune,
motanul curții și un cintezo
hrănit în ierni cu micegai de pâine,

pace de vis și timpuri instabile,
un veac de decantări ce pierd smuls
de clipele deschiderii fragile
în care morții păsul nu și-au spus...

Prin noapte trec purtând a ei povară
cu jumătăți de vorbă și cuvânt,
în Babilon fardat visând o țară
captivă azi, în alt deznodământ.

23 decembrie 1989

VALERIU MATEI

Această antologie de poezie populară (Editura Nico, 2017) vine să completeze un sumum editorial care a încercat să surprindă într-un orizont de duminică tot ce este sărbătoare a sufletului într-o lume aflată într-o mișcare dinamică, cu modificări radicale, până la diminuarea dramatică a locului și rostului ei.

Ce mai înseamnă lumea satului care și-a pierdut actele de identitate care au consacrat-o și care au impus-o în conștiința publică, în condițiile în care tradiția seculară a fost abandonată, iar ceea ce s-a pus în loc e cel mai adesea lipsit de relief, de altitudine culturală autentică.

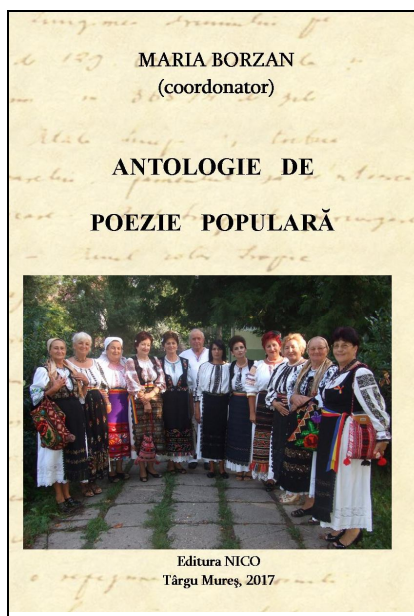
Lumea satului e o corabie în derivă, din care mulți sar cu speranța salvării, dar nimeresc într-o mlaștină în care nu se pot îndrepta nicăieri, dar nici nu prea mai au șanse să urce din nou în "corabia" mântuirii unui neam și a istoriei sale. Sigur, e greu să se exprime pretenția ca lumea satului să fie ce a fost, dar nici să fie schimonosită până la a nu mai semăna cu nimic nu e de acceptat.

Încă se mai poate face ceva, încă se mai poate recupera un licăr, o lumină dinspre un trecut care a făcut mereu diferența între noi și alții. Încă se mai pot descoperi (dacă există și căutători) formule prin care un mod de a fi să nu fie închis ireversibil între coperta de istorie.

Redescoperirea ieii, de pildă, nu doar în dimensiunea sa istorică, ci dându-i-se relevanță în actualitate, nu ca simplă diversitate vestimentară, e semnul bun că e posibilă privirea spre trecut cu respect și cu mândrie, cu dorința de a pune în valoare un tezaur de neprețuit.

Între acele semne bune ale secolului care se credea că va fi religios sau nu va fi deloc (Malraux), se înscriu și gesturile care au gravitat în jurul unei instituții, Muzeul Etnografic „Anton Bădea” din Reghin, inițiate și susținute de un om al cărui devotament necondiționat a fost dublat de entuziasm și neostoire, Maria Borzan, director pe viață de conștiință etnofolclorică.

Ani la rând, manifestări de anvergură, cu accente care au ieșit și din granițele naționale, nevoia noastră de trecut a fost stimulată și întreținută

cu ardoare și frumusețe lăuntrică.

Ce a dat substanță acestor preocupări a fost faptul că, dincolo de ceea ce a însemnat identificarea unor oameni și întreținerea unei stări de spirit, a fost și preocuparea de a nu lăsa mărturie despre un timp și un loc de izbeliște, ci de a o pune într-o ecuație de coerență culturală.

Cum să definim oare mai bine antologiile coordonate de Maria Borzan în ultimii ani, prin care s-a pus în evidență o dimensiune a „sentimentului românesc al ființei” (C. Noica)?

Geniul popular nu și-a epuizat resursele și a fost stimulat să-și reverse prea plinul său spre cei care înțeleg că trebuie să știe ceea ce au fost, ca să-și poată proiecta ce să fie.

De aceea, seria de lucrări, purtând amprenta pasiunii Mariei Borzan pentru folclor, se așează la loc de cinste, în raftul din față al bibliotecii sufletului satului, al sufletului românesc.

Un loc aparte între aceste cărți îl ocupă antologiile lirice, în care creatori din lumea satului, ori din afara lui, dar care nu și-au pierdut sufletul mărturisitor, întăresc opinia identitară de popor care locuiește în chip poetic lumea aceasta (Hölderlin).

Prin această carte și prin cei care se regăsesc între copertile ei, ca într-o binecunoscută metaforă a apariției lui Eminescu pe lume (Geo Bogza), ne putem vedea, încă o dată, sufletul.

O nouă dimineată a poeziei, a poetilor.

NICOLAE BĂCIUȚ

Meandrele vidului la Eugen Dorcescu

Cu *Elegiile de la Carani* Eugen Dorcescu intră într-o etapă profundă a creației sale, volumul ne transmite un mesaj special, de regăsire, o poezie concisă și fermă. Numai după ce a parcurs cartea anterioară, *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie* (ediție ne varietur, îngrijită de Mirela-Ioana Borchin, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, 608 p.), volum concluziv asupra creației acestui poet de referință din literatura română, cititorul poate înțelege saltul în abis și regăsirea în meandrele vidului.

Moartea soției, Olimpia Berca, i-a cauzat o durere greu exprimabilă în cuvinte înalte, dar bine exprimată poetic în volumul *Nirvana* (Editura Mirton, Timișoara, 2014). A fost o ruptură brutală în logica unei vieții împlinite sub semnul gravitației destinului abrupt, marcat de moartea inexorabilă, ruptură ce a punctat și o suspendare a dinamismului poetului.

Momentul a fost depășit prin mișcarea zilelor pe orbita unei alt mod de a vedea lumea. Se știe, moartea, nașterea, iubirea, dispariția ființei apropiate, alte momente dificile creează un halou de așteptări în sufletul artistului, dar și al omului în general. Moartea va genera poezia, pe valurile iubirii eterne, dinspre abis abordând lucrurile.

Viața în sine, cu toate luminile ei și cu toate umbrele ei, prezența celor dragi readuc energii curate în lumea lui Eugen Dorcescu. Volumul este dedicat Mirelei-Ioana Borchin, redactor de carte și om de suflet, eminent exeget și persoană apropiată spiritual și existențial ființei poetului, precum și fiicelor Alina-Olga și Dana-Karin: un omagiu adus generozității celor care i-au stat aproape și misterului feminin. Poetul în repetate rânduri a subliniat că omul nu trebuie să fie singur, un principiu biblic, desigur, dar și cheia unei vieți sub aripa îngăduinței divine.

Pentru a înțelege, e nevoie, în afara lecturii volumului, și de o privire spirituală asupra sensului poemelor. Este o lecție de echilibru sub presiunea unor fapte eclectice, cu un farmec apocrif aparte.

Schimbarea se produce sub semnul lui **El Shaddai** (Cel →

CONSTANTIN STANCU

Atotputernic, care stă pe un munte, după o traducere mai dedicată), al celui care ne-a creat și ne ține sub aripa sa, al miturilor acceptate de istorie și de credință, al cavalerilor și al naturii, al femeii prezente prin subtile sentimente eterne în pânza lumii și prin generozitate. Punctul culminant al volumului îl constituie **arhi-amintirea**, prezența celor din trecut într-un timp concret pentru a deschide ușile celor care vor veni. Mirela-Ioana Borchin, exeget al operei lui Eugen Dorcescu, a considerat, anterior, că trăsătura distinctivă a cărților acestuia o reprezintă arhi-amintirea, la fel cum **neconvintele** îl definesc pe Nichita Stănescu. Iar acum: marele Arheu!

Eugen Dorcescu aleargă spre zilele de început, cele ale creației prime, un Adam făcut să reziste presiunii istoriei captivante a omului de pământ, limitat și, totuși, capabil să prindă unda eternității. Un Adam de țărână și lacrimă.

Cultura, experiența de viață, acceptarea stării sublime în care am fost creați suflet, trup, duh, cu toate crizele care se nasc din această stare, lumina iubirii care răzbate printre pliurile timpului îi permit poetului să ivească acest volum. Versurile curg simplu, logica lor este una pe verticală, zgura din consoane și vocale a fost eliminată, ideea se materializează în versuri consistente, ca fire cu plumb la fiecare colț, care țin planul clădirii în direcția corectă. Sunt picături de sentiment care se coagulează în aerul tare al destinului.

Eugen Dorcescu preia din Apostolul Pavel un moto pertinent și încurajator: „... cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi” (2 Corinteni 5, 17). Sub semnul divin lucrurile se schimbă.

Primul poem definește punctul de plecare, misterul și forța înnoirii ființei. Moartea este percepută la nivel atroce, schimbarea însă este întrevăzută (ochi de catifea).

Definiția morții ca împărăție a nimănuși determină umplerea vidului. Împărăția poate fi cucerită de cavalerii curajoși care știu ce este dragostea: “E viață viața mea de astăzi? Nu! / E moarte oare? Nu. Nici moarte nu-i. / E moarta-mpărăție-a nimănuși. / În care năluca doar eu și tu. // Absentă, dar mai vie ca oricând. / Cu ochii tăi de neagră catifea. / Mai vie, mai prezentă, mai a mea. / Decât mi-ai fost

cândva, în trup și-n gând. // Mai duh, mai vis decât ai fost cândva. / Acceptă-mă, nemernicul ce sunt! / Tu, moarta mea! Tu, neuitata mea!” (*Unei statui de cenușă* 1, p. 7).

Sunt mai multe paliere ale volumului: *Unei statui de cenușă*; *El Caballero*; *Avatar I*; *Avatar II*; *Omul din oglindă*; *Pe terasă*; *Triada*; *Elegiile de la Carani*; *Ioanitul*...

Această structură are logica ei, legăturile dintre oameni nu se frâng în momentul morții, există ceva mai puternic care leagă ființele în planuri ascunse, în abis gravitația iubirii învinge vidul.

Natura are un rol puternic, viața răzbate deasupra mormintelor, plantele își trag energiile din pământul marcat de existențe care au fost: “Vor înflori, curând, / din nou fără Ea, / salcâmi, / platanii, / bujorii și crinii / vor înălța, / peste altarul înflorit al / țărâni, / înmiresmate litanii. / Drumul / Descie / albastre spirale / în câmpul cu / flori, / sălcii și plopi / sculpează pe zări, cât vezi / cu ochii, / verzi și / palizi fiori”.

E din nou primăvară? (*Elegiile de la Carani* – 1, p. 17).

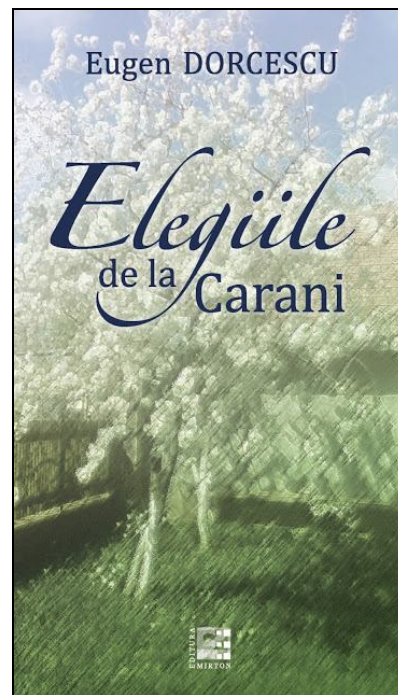
Întrebarea are un loc special în această stare, sparge zidurile invizibile.

Legăturile dintre suflete se susțin prin energie divină, gravitația este abrogată, moartea nu are putere când cele alese se întâlnesc sub misterul unor planuri diferite și, totuși, în aceeași paradigmă: “În orice loc și clipă, eram trei: / Eu, El Shaddai și amintirea Ei. / Triadă metafizică. Cel Sfânt / Ținându-ne-n tre Ceruri și Pământ”. (*Triada*, p. 16).

Ultimul poem, *Ioanitul*, lămurește povestea, cavalerul s-a întors acasă, a prețuit codul onoarei, Împăratul a fost respectat ca stăpân, chiar dacă o rană îi taie inima de-a latul...: “Bătrânul Cavaler se-ntoarce-acasă. / Frumos și pur, la fel ca lanceput. / Nici urmă n-a rămas din lănci și scut. / Din strigătul de luptă – o grimasă. / (*Ioanitul*, p. 41).

În rigoarea vechilor coduri, atent la detaliu și la întreg, poetul este un învingător, s-a purificat, frumusețea nu s-a stins...

La **Carani**, o zonă de atingeri și miracole istorice, natura a fost generoasă și a lăsat elegia să picure pe mâinile celor absenți și pe umerii celor prezenți. Loc de refugiu și regăsire, poetul a pășit desculț pe „pământul sfânt”...

Volumul se arcuiește sub taine profunde și semnificative pentru istoria lumii, a individului, a celui care duce bătălia corectă... Taina creației (Lilith/ Eva), taina morții și a vieții (mormintele înverzite în primăvară), taina cavalerului (moarte și onoare și iubire), taina biruinței (slujirea până la capăt), taina cantității echilibrate (triada)... Eugen Dorcescu se abate de la canonul aparținând vreunei religii, este liber prin poezia sa. Prezența lui **El Shaddai** îi permite să aibă acces la punctul de sprijin din univers, de acolo lumea se poate schimba. Iubirea îi dă toată lumina cunoașterii de sine și a restului de cosmos în care existăm.

Eugen Dorcescu este un poet metafizic locuind în mintea creatorului său.

Tristețea, jalea, cântecul sub arcade gri sunt toate învinse de energiile care revin în primăvara timpurilor. Poetul nu refuză jalea, o acceptă până la punctul în care devine beatitudine.

Peisajul din planurile înalte se întrevește printre versurile care picură pe umerii îngerului: “Luna de jar și soarele de fier, / Ritmând, îi luminează Infinitul. / Mustesc de vid și zorii, și-asfințitul. / În vidul greu dintre pământ și cer”. (*Ioanitul*, p. 41).

(Eugen Dorcescu, *Elegiile de la Carani*, versuri, Timișoara: Editura Miron, 2017)

LA O IEȘIRE POETICĂ DINTRE ZIDURI

A repudia în scrisul liric nota, cum s-ar zice, sfătoasă, rostirea adică neapărat inteligentă, în fine lecția sau ceva ce ar ține de aspectul acesteia, ar putea fi o regulă: ea ca și cum (dacă ne-am regăsi de pe-acum în poezia Mihaelei Aionesei, vezi **Zodia palmelor tale**, Editura Libris Editorial, Brașov, 2016) ai pune flautul să vorbească iar nu să cânte, exalația de la capătul mirabil fiind, așa, numai iubirea, apoi emoția ce-ți aleargă cu degetele înfiorate pe șira spinării. Precum în acest mângâietor poem de dragoste, citabil în întregime: „la capătul unui flaut făurit pentru iubire/te aud cum suflă/acordurile trec munții/tulbură apele/apoi se așează încet încet/ca niște degete nevăzute/pe șira spinării//simt foc în sânge/furnici adulmecând cenușa/a ceea ce am fost/tac și ascult și nu vreau altceva decât/să cânti/să cânti...//în timp voi învăța/în trupul crucii să tocesc/lacrimile, depărtările/pentru tine/doar pentru tine/dragostea mea...” (**voi surpa pentru o secundă absențele**).

La urma urmei, rostirea lirică nu reproduce, dar traduce: o traducere a lumii, a realității, a ființei – mai exact a realității în termenii ființei. Nimic, spre a folosi din nou o vorbă a poetei, nu trebuie a surpa în vers inocența, incantația – acestea stricându-se și căzând atunci când propozițiunea se avântă, ca să zic așa, dianoetic, adică în linii curate discursive. Poezia, spun o banalitate, nu enunță ori raportează, ci distrage. Te îndeamnă, te duce la tăcere: chiar și atunci când povestea pe care, vai, o saprofitează e, după o vagă rea-

mintire, aceea din balada cunoscută a imolației. Iată aici poema **eliberare**: „am ieșit dintre ziduri/cum o umbră iese din umbra ei/fără să știu cine sau ce mă țineau încarcerată//în spatele ferestrei îmi tăceam morțile/singurele care mă țineau din toamna aceea vie/atât de vie că mă dureau, deopotrivă,/înfloririle și desfrunzirile lumii/pînă într-o zi când/ceva mai puternic decât mine/m-a fulgerat și totul în jurul meu a crăpat/cum crapă cireșele în luma mai//am ieșit dintre ziduri/cu strigăte înăbușite în sânge/sunt mai rotundă decât luna/mai albă și mai lucidă ca niciodată/pentru că nu știu/cu atâta lumină descarcerată ce să fac/îndur/înaintez/iubesc/și te tac”.

Într-o recitare, în **Ritmuri brașovene**, după recenta carte a Mihaelei Aionesei, reputatul scriitor Ion Topolog reține, fixându-se pe titlul volumului, dar neinventariindu-l mai departe, *motivul palmelor*, al *mâinilor*.

Palma și mâna care o cuprinde, observă el, are vocație metafizică: exprimă întregul ființei - „mâinile ce se pot întinde să cuprindă tot universul”, scrie el; mâna fiind pe urmă, făuritoare, lucrătoare, dar ea, mai mult, e deja menită alintării, „așează iubire pe chipul bărbatului”.

Așa e: cu mâinile pleci, de la atingerea mistică a lui Dumnezeu, de la, va să zică, urmarea lui Isus (*imitatio Christi*) până la, ne încredințează aci autoarea, învăluirea cu iubire a obrazului iubit, ele

așezându-se pe urmă, cumiți, în eternitatea morții. Să vedem: „mâinile mele stau cumiți/ca două femei căzute în rugăciune/una vrea să-l atingă pe Dumnezeu/cealaltă pe tine ar vrea să te ajungă//în mine, în lume/s-au stins de mult lumânările/fumul lor îmi întunecă/zările prin care aș fi vrut/să te văd că vii//iubirea și moartea/se ostenesc să mă împartă//de-atâtea cărări fără contur/picioaremi sapă o groapă/mâinile mele cumiți/te așteaptă...” (**mâinile mele cumiți**).

Cantonată fără rest în terenul gracial al ingenuității, nedisplăcându-i la limită nici gingășiile, spontaneitatea tandreței, ceea ce face – cum spuneam – regula lirismului, poezia Mihaelei Aionesei nu e mai puțin înclinată la meditație: se întrezărește, iată, când și când, prin frumoase fiuoare poetic languroase (vezi, de pildă, „...tangoul inimilor noastre/ce au visat la un crâmpei de nemurire/din prea multă tăcere și iubire...”), conceptul - destrămat, aburul cântului nu acoperă acum pe deplin calea către acesta; îl dezvăluie doar cu blândețe: cum în acest cânt al înfruntării delicate, suave între moarte și iubire, între Eros și Thanatos, un cânt deopotrivă al cununii, absolut remarcabil (**până când moartea ne va despărți**): „numai moartea mă poate despărți de tine/numai ea așa urâtă și neagră/ îndrăznește să intre în oasele albe/pătrunse de taina luminii// numai ea poate înfrunta arșița amiezilor/și-apoi înlănțuită/să stea în jurul nostru/și să aștepte/să tot aștepte să ne desprindem/din această mirare/și-n fiecare îmbrățișare să-L vadă/lăcrimând pe Dumnezeu/ să-i fie teamă să ridice coasa/în trupul înalt ca un palat/prin care zbenzuesc îngerii/și păsările vin grăbite să soarbă/flăcările vii/încărunțite pe buzele noastre//numai moartea mă poate despărți de tine/pentru că doar smulgându-mă/din mine voi putea uita/cum îmi crești în sân -/iubire...”.

La a șaptea carte de poeme, moldoveanca statornicită în aerul algid și neprietenos al „scaunelor” secuiești e de pe acum o scriitoare pe deplin conturată, aflată într-o formă excelentă.

A.I.BRUMARU

Suflete de ceară

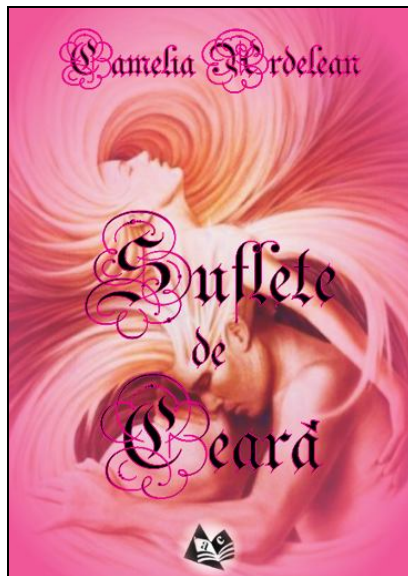
Camelia Ardelean e poet prin tot ce cuprinde afirmația noastră; ea versifică sentimente, atitudini și trăiri sublimite, spirituale sau carnale, cu ușurință, prefăce cuvintele în metafore revelatorii, realizează alcătuirii plastice de mirare, e stăpână pe toate atributele poeziei clasice, plus ritm, rimă, măsură, construcție strofică, melodicitate interioară.

Poezia cu care se deschide cartea întrunește aceste calități, pe care nu le întâlnești la oricine. În ea materializează substantivele (exemplu, substantivul „suflet”), le face ductile precum aurul: „Când suflete de ceară-și declară armistițiul/ Sub astrul ca o torță – statuie fulminantă./ Poteca spre iubirea cu inima vacantă./ Trasată e prin zloată-n al minții interstițiu. (Când suflete de ceară...)”

Ca alcătuire, versificația poemelor, pe alocuri, este specifică sonetelor de factură spaniolă și rondelurilor. Ne este de mirare câte performanțe lirice de angelică puritate realizează Camelia Ardelean: „Sunt omul-vis... Sub draperii de ceață./ Simt sfâșierea strașnicei furtuni./ Pe vechi himere-n terna dimineață./ Văd noua mască a grăbitei luni.” (Sunt omul...)

Performanțe notabile atinge poeta în pretențioasa specie a poeziei cu formă fixă, a rondelului macedonskian, în special (vezi *Rondelul toamnelor târzii*). Așezate în structură strofică, titlurile condensate sau metaforizate întrunesc exigențele versificației. Nu de puține ori, în căutarea unor rime revelatorii ori cântărețe, poeta recurge la inspirate licențe polisemantice: „Semparte trecutul în două./ Cu vise de-acum voluptuare./ E toamnă în lacrimi și-n rouă./ În frunze ce zac pe trotuare.”

Plăcute cititorului sunt neologismele provenite din epitete adjectivale, ceea ce dovedește că poeta stăpânește un limbaj metaforic impresionant, dobândit prin lecturi, fapt lăudabil pentru poezii de astăzi. Citabilă, în întregime, e poema premiată la un concurs literar internațional, *Prin stele cu gondola...*: „Prin stele cu gondola tomnatici călători./ Așternem la răscruce visări mirobolante./ Trudindu-ne la vâsle, culegem dintre sori./ Adesea, printre pietre, candido diamante...”/ Pe creste de-ntunerice purces-am osteniți./ Dar licărul speranței ne crește-adrenalina./ Cu soarele pe tample – urmașii de samniți./ Săpând în răsărituri, percepem cornalina.” Se desprind din context cuvinte diamantine, care conferă rafina-

ment totului: călători tomnatici, visări mirobolante, candido diamante, licărul speranței, cornalină, scâncet, atele, Casiopeea și tot așa.

Surprinzătoare și la fel de plăcute sunt asocierile de cuvinte conotative, de atitudini nefirești devenite ipostaze ale firescului: o iarnă dă din coate, tot ea deschide fermoarul nămeților, intonericul e magic, plânsul ca un croncănit de corb etc. Detașabile, precum poemul *Se furișează iarna...*, sunt multe altele. Ele se adresează tuturor simțurilor. De fapt, sunt pasteluri sau pseudosonete circumscrise acestei păreri. De observat că rețin atenția și îndeamnă la meditație și prin rostul și rolul rimelor căutate, în majoritate rime feminine. Rimează (exemple sunt la îndemână) cornalină cu plină sau felină, gânduri cu rânduri, acut cu durut, înalț cu încălț (vezi poezia *Pierdută de mine*). Camelia prefăce cu ușurință, cum mai spuneam, substantive proprii pretențioase, exotice, în substantive comune, care sivesc rimării și ritmării. În totului totul, limbajul poetic e bogat și muzical, prin abstractizări și spiritualizări ale trăirilor. Iată, dintr-un singur eșantion: candid, șoaptă, vis, avid, destin, suflet, alint, speranță, iar șirul poate continua.

Ușurința cu care versifică în rigorile clasicismului face, dar nu neapărat, ca în volum să se strecoare poeme inegale valoric. Puține, e drept, iar hiba vine de la faptul că ele par a aparține ca timp al creației, adolescenței. Lăudabil însă este faptul că poeta se ferește de compromisul de a îmbrățișa postoptzecismul sau postmodernismul, care fac ravagii greu vindecabile în poezia actuală.

Curentul se însoțește cu lipsa de cultură și talent, din care se alimentează veleitarismul, încurajându-se apariția „ciuperculară” a editurilor care, pe bani,

publică orice, mai ales cuvinte de-a joaca și de-a „hai să-ți fac bau”.

Camelia își cântă cu discreție și, uneori, în efluvii, trăirile sufletești, relația cu universul, neputința comunicării într-o lume bizară; versifică meditații despre perisabilitatea ființei umane, disoluție, arareori iubirea, ca sentiment uman definitiv. Nu puține sunt poeziile de meditație în fața morții, stingerii, disoluției, sentimente enunțate în nu puține titluri: *Sunt...*, *Pe-un nou tărâm de vise...*, *M-ascund de mine...*, *Cu timpul de mână* etc.: „Sunt doar o mască pe un suflet gol./ Un chip plâpând cu-alură de scânteie./ Seiful greu de ceară fără cheie./ Ascuns în al neliniștii atol...” „Am trupul frânt de tainice poveri./ Doar candela tăcerii mă alină./ Luându-mi soarta de la naftalină./ Mi-am scos-o la mezat, cu grijă, ieri.” (Sunt...)

Cum ziceam, nu puține sunt meditațiile vizând repetabilitatea, stingerea, zădărnicia ecleziastă: „M-am agățat cu gândul de-un colț de infinit./ Sub genele tăcerii, aproape-am adormit./ Trecutu-mi suflă-n ceafă – un pașnic alizeu./ Pe roata amăgirii am mai rămas doar eu./ Fantomele de clipe ce au murit demult./ Se sting neputincioase, într-un grăbit tumult./ Mă urmăresc fidele, înaintând tiptil./ Parcă-s figuri de ceară – un cimitir subtil.” (din poezia *Cu timpul de mână*).

Câteva dintre poeme, cum ar fi cel intitulat *Să scriem poezie...*, sunt versificări rafinate de artă poetică, una discretă, intimistă, care definește: „Trăiesc sedată într-un pumn de humă./ Și-mi târâi pașii sub un vraf de nori./ Pe-aracii nopții – veștede candori./ La o clipire viața se rezumă./ De la fereastră-mi strigă universul./ Fântâna vieții-aproape a secat!/ Sub pleoape, un alt ger nevindecat/ Își potrivește îndoielnic mersul.” (Într-un pumn de humă).

Alături de Nicolae Crepea, Elisabeta Bogățan, Dumitru Dumitrescu, Constantin Stancu și cam atât, Camelia Ardelean reprezintă valul cu spumă de mare (popular „Spumare”) al poeziei hunedorene (și nu numai) de astăzi. Obișnuită cu premii la festivaluri și concursuri literare, Cameliei Ardelean i se șede bine în acest al cincilea volum.

Despre poezia ei s-au scris cronice, în vreme ce merita analize. În poezia feministă și-a câștigat un binemeritat loc. Promite că va continua șirul perlant, alcătuit din nume ca Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ileana Mălăncioiu și câteva altele, cu același soclu.

GLIGOR HAȘA

Omul dintre două lumi

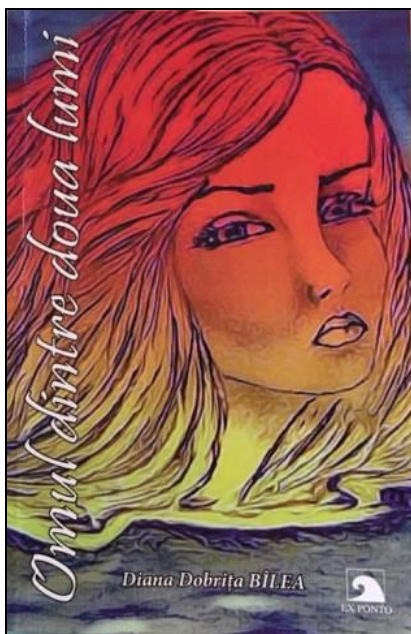
Romanul Dianei Dobrița Bîlea, *Omul dintre două lumi*, apărut la Editura Ex Ponto, Constanța, 2017, este o lucrare despre viața și opera unui creator. Spațiul, bine determinat, Gârliciu, prezintă un topos concret și nu reprezintă doar o simplă descriere statică, o enumerare de fapte și evaluări, ci îmbracă și o formă dinamică. Astfel, romanul Dianei Dobrița Bîlea devine un spațiu de meditație și, în același timp, o examinare strânsă a relațiilor dintre reușite și eșecuri cu o anumită predilecție pentru analiză. În fapt, chiar autorul studiat impune prin modul său de a înțelege creația, respingerea oricărei egalizări panegirice: „Era a doua marți după Sfântul Paște și mijlocul lunii lui Florar, deși ar fi trebuit să înlesnească pogorârea raiului pe pământ împrăștiind pe pașiști ierburi verzi și flori edenice, își făcea de cap alungând răcoarea împreună cu vârticul Carael, vântul fierbinte și aducător de secetă, venit, mai înainte de vreme, dinspre sudul Dobrogei.”

Blonda Ileana, studentă la medicină, îl cunoaște pe Călin, personaj straniu, proprietarul unui pod plutitor. Povestea de dragoste dintre cei doi desenează parabola destinului chinuit prin diferite trăiri cu rol spiritualizant. Bruneta Luana este personajul realist, care caută să îi explice Ilenei faptul că între ea și Călin există prea multe diferențe sociale pentru ca iubirea dintre ei să dureze. Un rol cheie îl deține sentimentul de înrădăcinare într-un climat rural inerent. În toate mișcărilor autoarei este o atât de firească aderență la ansamblul românesc al creației, încât curiozitatea sa pentru lumea întreagă n-a simțit nicicând nevoia unei cenzuri în numele vreunui exclusivism rural: „Nimeni nu se arăta deranjat sau tulburat de cuvintele muritorului.”

Deschis tuturor îndemnurilor bune, cele două personaje simt puternic antecedentele locurilor și oamenilor printre care au crescut: „Își dădu seama că ceea ce urma să se întâmple ar fi rănit-o. Ea îl iubea.”

Plecând de la o schemă realizată de către profesorul Jacques Dugast, în lucrarea *La vie culturelle en Europe au tournant des XIXe et XX e siècles*, apărută la Paris, Press universitaires de France, 2001, geografia culturală a Europei în jurul anilor 1900 era reprezentată drept un ansamblu

mozaicat de practici artistice invadate de activitatea simbolică a ideologiei „potențailor”. Acest melanj a permis reprezentarea acelor relații imaginare pe care indivizii societății date le-au considerat drept condiții reale ale existenței. Pe această linie a geografiei culturale, așa cum se observă și din lectura romanului *Omul dintre două lumi* de Diana Dobrița Bîlea, se determină nivelul lectorial în procesul de decodare a textului epic. Astfel, ritmul epic există încă din incipit, creionând o atmosferă banală, lucru observabil chiar din titlu.

Naratorul omniscient „se implică” exprimându-și păreri foarte puțin în text. Diana Dobrița Bîlea și ideile sale despre om și societate se regăsesc în acest text: „Un drum lung și greu i se înfățișa înainte.

*

Văzu soarele pe cer și înțelese că în sfârșit se afla în lumea sa cea de toate zilele. Își hrăni privirea cu verdele desăvârșit din frunzele copacilor și din iarba din jur. Câtiva fluturi dezmierdeau zarea cu zborul lor grațios.”

În continuare, pentru a desluși grilele de lectură ale romanului, apelăm la conceptele de „Autor Model” și de „Cititor Model”.

Celor două noțiuni le alăturăm teoria „cooperării interpretative în textele narrative”. Pe această linie, atragem atenția asupra faptului că romanul Dianei Dobrița Bîlea, *Omul dintre două lumi*, se constituie într-o pledoarie pentru evitarea prejudecăților, către o cunoaștere mai profundă a zonei proxime celei de siguranță, implicând

doi jucători, unul ce aparține logicii pure, altul pasiunii, atrași de strălucirea și forța de fascinație a romanului privit ca o creație în duet a autorului operei și a receptorului acesteia, având o funcție teleologică, mai mult sau mai puțin precisă.

Lumea Dianei Dobrița Bîlea este un dar rar, un tărâm privat în care metahermeneutica psihanalitică pare a fi un artificiu a cărui interpretare prevăzută face parte din propriul proiect generativ, autorul de text, prin intermediul naratorului lansează o provocare greu rezistibilă pentru cititorul avizat: să conștientizeze faptul că omul este un univers, spiritul putând exista în afara dramei vieții. Mai mult decât atât, prin intermediul personajelor sale, Diana Dobrița Bîlea conturează o confesiune amoroasă, discretă, arzătoare, conștientă, care ne dezvăluie un adevăr care nu poate fi decât un singur lucru: „Sunt om! Își auzi vocea interioară, care avea inflexiunile glasului său când era nemulțumită de sine însăși. De ce să arunc pe Apa Sâmbetei darul lui Dumnezeu? Ce aș deveni dacă aș fi nemuritoare?”

Ținând cont de perspectiva narativă, nu se poate afirma decât faptul că activarea fenomenului de ciocnire a două mentalități, în mod voluntar, presupune nivelarea distanțelor temporale și chiar ieșirea dintr-un timp definitiv pentru a putea fugi în și / din lume.

Lectorul avizat este nevoit doar să observe ce se va întâmpla mai departe. Consecințele actelor noastre atrag, după sine, descoperirea unui nou individ.

Amestecul continuu de evenimente conturează sentimentul devenirii continue. Lucrul care concentrează acțiunea ține de lexicul care individualizează semnificatele elementare ale expresiilor, sau de inteligibilitatea codurilor de referință și a hipercodificărilor retorice sau ideologice.

Având în vedere cele de mai sus, romanul Dianei Dobrița Bîlea rezumă, conștiincios, o inferfață a unei realități imediate, sacre, pe fundalul unui „scenariu comun”.

Valorile morale și spirituale create de personajele cheie de-a lungul romanului, procedeele estetice intratextuale și modalitatea de exprimare a instanței narrative străbat romanul pentru a defini o altfel de gândire mitică, una complicată progresiv.

Tocmai acest lucru atrage o regenerare a poveștii, romanul devenind o oglindă a mitologiei ca reper estetic.

MIRELA SAVIN

CÂND SCRITORUL CHIAR ÎȘI SCRIE OPERA...

Adrian Botez este un scriitor prolific, puternic angajat în fenomenul literar actual. A publicat poezii, proză, lucrări de hermeneutică, cronici literare, susține revista „*Contraatac*” (Adjud, jud. Vrancea), o revistă „*de atitudine, cultură, educație, îndreptată împotriva imposturii și prostului gust*”. Colaborează cu mulți scriitori, cu iubitori de literatură, a fost desemnat candidat la Premiul Nobel pentru Literatură, de către Academia Dacoromână TDC, pentru anul 2017.

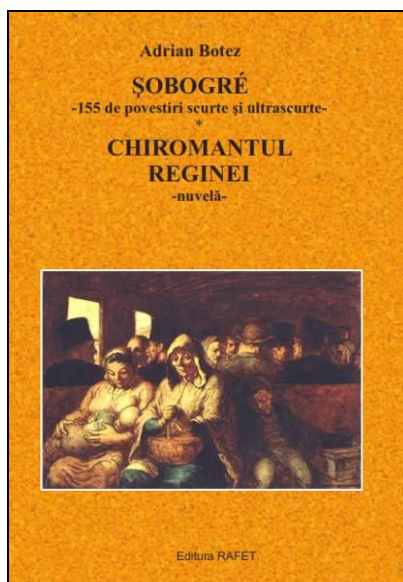
O viață densă, dedicată misiunii de a promova adevărul, în lumina culturii solide, bazat pe valorile creștine autentice. Din această postură, domnia sa ne propune o carte de proză scurtă și nuvele, o carte ciudată și necesară: *Șobogré – 155 de povestiri scurte și ultra scurte - / Chiromantul reginei – nuvelă*, 490 pagini, apărută la Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2017.

Deși textele pot fi analizate separat, ca scrieri dedicate, toate aceste proze formează un tot unitar, un mozaic complex, în care se pune problema tranșantă a destinului omului și a comunității umane în ansamblu, ca existență sub lumina divină.

O carte tragică, profundă, cu o desfășurare alambicată și cu ieșirea prin cer. Cartea este rezultatul frământărilor unui scriitor, laboratorul său în care se plămădesc operele, cu temeri, curaj, cu bucurie.

Adrian Botez pune problema destinului speciei umane pe această planetă și chiar a vieții, așa cum o știm. Am putea considera abordarea sa ca fiind una pesimistă, însă el nu renunță la argumentele sale. Limita la care a ajuns omul în fața misiunii sale, degradarea, spasmul, fractura dintre generații și națiuni, bolile, viciile, șocul viitorului, moartea indusă de om, lipsa iubirii, toate ne conduc spre un final trist, dar realist. Suntem aici, depinde de noi să supraviețuim, să ducem viața mai departe. Sunt animale sau plante care rezistă de multe mii de milioane de ani...

Cartea debutează cu un cuvânt sincer din partea autorului: el aseamănă călătoria noastră cu un tablou de Honoré Daumier, *Vagonul de clasa a III-a*, binecunoscut, un tablou realist. Este o parabolă bine construită și care

prezintă cheia prozelor scurte și a nuvelei din final. Din start, ne confruntăm cu o situația crudă, suntem la nivelul al III-lea al existenței, ne deplasăm spre niciunde, drumul continuă fără să știm dacă vom ajunge la destinație. La acest nivel, există „nefericiți și aiuriți fanfaroni?”. Evenimentele care se petrec au importanță doar în măsura în care ne folosesc sau ne afectează dramatic. Iată concluzia: „*Hristos a stat pe Cruce câteva ceasuri... unii oameni agonizează, pe crucile vieții, zeci și zeci de ani! Asta nu înseamnă că Blândul Dumnezeu Nevinovat a suferit crucificarea (în câteva ceasuri) mai puțin intens decât noi, vinovații-oameni (...de ce anume – vinovați?), care ne lăsăm în voia torturilor vieții întregi, zeci și zeci de ani*” (p.7).

Temele textelor puse în pagină de Adrian Botez încep de la o deschidere, **FEREASTRA**, continuă cu intensitate și dramatism, *potir și copită*, apoi fluxul lumii ajunge la inima cititorului în șocuri bine temperate: Vremuri Blestemate, problema Morții în Cetate, tainele care străbat societatea în orice vreme, Necazurile lui Procust (!), „*Nevoia de napalm*”, Peisaj cu Extraterestri, Problema Apei, Paradoxul Realității, Axa Lumilor, sub semnul sacru al Ștreangului (!), Vorbe de Spital, Nebunia ca Artă, Planeta Idioților, Minciuni Istorice, Ironia Divină, Adevăruri despre Istoria Terestră etc. Cartea este una a știrilor online, devenite banale, din pricina umbrelor din existența noastră.

Acțiunile se petrec în societatea europeană, în zona Asiei, a Americii, pe Terra cea ce toate zilele. Sunt abordate diferite culturi, religii, teorii științifice, paradoxuri literare, ziceri, mituri,

basme și... spasme ontologice. Personajele principale sunt oamenii simpli, aflați în fața morții, a bolilor, dar și mari artiști, mari oameni, aflați în fața aceluiași realități existențiale (numai că la alte nivele...): Oliver Cromwell, Jorge Luis Borges, Andrei Rubliov, Vincent Van Gogh, Charles Dickens, Mihail Bulgakov, Bacovia, Eminescu, autorul, Ștefăniță Lupu (Papură Vodă), Schiller, M. Costin, François Villon etc.

Aproape la fiecare proză scurtă sunt trimiteri pertinente la date istorice, sociologice, teologice, de istorie literară, filozofie, artă, știință.

Cu alte cuvinte, acțiunile au la bază date concrete, fapte consacrate, tragedii trăite, mituri consolidate, teorii acceptate la nivel universal. Cele două planuri se împletesc riguros și necesar, mesajul textelor fiind unul pertinent și profund. Adrian Botez nu se joacă, el explică, țipă, se revoltă, argumentează, dialoghează cu personaje știute și neștiute, are o poziție, este activ, lumea nu este doar o aparență, este o realitate pe care o construim cu toții, din interior, așa cum ne-a lăsat Creatorul pe fiecare. Uneori nu are răbdare, alteori se amuză, umorul și ironia sa sunt cinice, alăturarea de cuvinte și idei mereu surprinzătoare și agresivă.

Titlul cărții este dat de povestirea *Șobogré*, o parabolă după Marchizul de Sade, nuvelist cunoscut, revoluționar, aristocrat care a trăit în secolul al XVIII-lea, remarcat prin fetișizarea sado-masochismului, subiecte bizare și controversate din punct de vedere moral. **Șobogré**, corcitură dintre **șobolan** și **greier**, conform teoriilor cinice ale marchizului: „*Bucuros la culme, marchizul-experimentator sexual, nici una, nici două, a ținut să împerecheze cele două nefericite animale, ca să obțină o specie nemaivăzută în lume: combinând numele celor două chinuite animăluțe, voia să obțină o nouă ființă, sfîndând, astfel (a câta oară?) Divinitatea și Creația Divină – noua creatură ar fi urmat să poarte numele de „RACIGALE”*”.

Dacă am încerca s-o dăm pe românește (Doamne ferește de așa nebuni, și printre valahii noștri!), homunculus-ul²³ șobolanescogreieresc s-ar fi numit „ȘOBOGRÉ”...!”→

CONSTANTIN STANCU

²³ -**HOMÚNCULUS**, *homunculus*, s. m. Omuleț artificial, pe care alchimiiștii pretindeau că au reușit să-l fabrice, în athanor (cuptorul alchimic).

Pornind de la aberațiile nuvelis-tului-marchiz, Adrian Botez ajunge la *Fabrica de antimaterie* (laboratoarele CERN din Geneva), o experiență-limită a civilizației de astăzi, capabilă să accepte distrugerea cosmo-terestră globală, deoarece materia și antimateria se pot anihila (pp. 55-57).

Esența prozelor scurte din această carte se relevă cu acuratețe în *Crima cosmică*, o narațiune construită pe tabloul lui Edvard Munch, *Țipătul*, cunoscut și considerat ca reprezentativ pentru istoria artei și pentru mesajul care radiază din acesta: un om tipă, trup contorsionat, gestică mâinilor, spaima extremă, craniul cadaveric, culori stinse, întunecate, ecoul sub cerul deschis...

Prețul tabloului? 119.922.500 dolari USA, la o licitație din 2 mai 2012!

„...*Se aude, atunci, în univers, UN URLET CUMPLIT, ISTERIC ȘI RUPT COMPLET DE RĂDĂCINILE NĂ-DEJDII... - un urlet care zguduie firmamentul și scutură stelele, le scutură de tot... de zgură ori de polen...un urlet care nu aparține omului din mijlocul podului, ci este urletul de groază al tuturor ființelor...*” (p.312).

În carte există și unele texte de umor, unul abrupt – punând în prim plan nebunii, bețivii, oamenii atipici și burlești, cei care rup istoria lumii, cursul vieții. Umor la limita dintre cădere și posibila salvare, o ironie oniric-amară străbate evenimentele, dinamic.

Cartea trebuie citită pentru a pătrunde dincolo de cuvintele care sângerează. Tema de bază e *suferința*...

Nuvela *Chiromantul reginei*, una densă, redă viața reginei Maria Antonia Iosefa Iohanna de Habsburg-Lorena, cunoscută în istorie ca Maria Antoaneta, a fost căsătorită cu regele Ludovic al XVI-lea al Franței, cu o viață tristă, condamnată la moarte de revoluția care a măcinat Franța.

Adrian Botez pune problema actului de conducere a societății, care ar trebui să fie de natură divină, dar firul s-a rupt și mundanul a intrat în scenă, cu ghilotina pe post de instrument muzical, a lansat drepturile omului fără de Dumnezeu și a deschis o gaură neagră în istoria lumii, prin tragedia care schimbă destine și mersul lumii, spre o destinație necunoscută. Este scoasă din planul social rigoarea de natură divină, care poate menține entropia socială spre un nivel acceptabil. Adrian Botez introduce în narațiune *chiromanția*, o artă ocultă, prin care se acceptă că se pot ghici

caracterul, destinul, viața unui om, urmărind liniile din palma sa.

Este o ironie dusă la marginea de jos a căderii umane.

Povestea este bazată pe fapte reale, apar în scenă cavaleri, prințese, secrete din palatul regal, crime nejustificate, bijuterii care întunecă rațiunea nobililor, revoluția și ghilotina care opresc frumusețea la poarta vieții. Există și o parabolă a **sosiei-substitut de personalitate și destin**:

-împăratul Francisc I, tatăl reginei Maria Antonia Iosefa Iohanna de Habsburg-Lorena (viitoarea regină Maria Antoaneta), mare mason, deci colaborator, din umbră, la ulterioarele evenimente „*revoluționare*” din Franța, îi „*construiește*” fiicei sale (pe care o predestinase căsătoriei cu viitorul Ludovic al XVI-lea!), încă de la naștere, o **sosie**, cu care s-o înlocuiescă (prin ajutorul lui Joseph Balsamo-**“Contele de Cagliostro”** și a lui **Danton-cel-corupt**, dar nu total inuman!), în momentul crizei majore a „*Revoluției*” franceze - pe **Gertrude**, fiica **“doicii imperiale”**, Hedwiga...

La fel, Delfinul să fie înlocuit cu fiul **Gertrudei – Herbert**...Dar, chiar dacă a scăpat cu viață, dimpreună cu „*Delfinul*” (în locul ei fiind decapitați **Gertrude** și fiul ei, **Herbert**), Maria Antoaneta nu e **DELOC** fericită, ci este obsedată, coșmaresc, cumplit și zadarnic, de acei ultimi pași ai cuplului **Gertrude-Herbert**, pe treptele eșafodului, ducând spre ghilotina, unde cei doi au murit...**“în locul ei și al Delfinului”!**

Morala posibilă: **oricât ar părea de absurd și revoltător destinul divino-terestru, acesta trebuie asumat**, căci face parte dintr-un plan cosmic, mistic și inimaginabil sublim: altfel, **omul decade din măreția tragic-existențială, până la**

Letiția Opreșan, “Lacrimi batavice”

complicitatea cu crima și criminalii.

Omul-dezertor-din-destin pierde contactul cu Înalta Știință Cosmică - iar în locul lui mai rămâne doar o „*Jumânare*” – care semnaleză nu **“arderea patetică și palpitând vizionară”**, ci o viață aflată în plină **“rugăciune-fără-sfârșit-ori-nădăjduire”** – o viață desemantizată, ruptă de contextul Mirabilei Creații (scufundată în extaza-somn, mută și atotștiutoare!): „...*Valurile lacului Geneva foșneau, în noapte, uniform, dar perfect expresiv. Ele ȘTIAU TOTUL, dinainte de a-și fi pus vreo întrebare!*”

...*O lumânare aprinsă și o rugăciune, cu palmele unite către ceruri (...deci, cu Liniile Vieții ascunse, în mod deliberat, premeditat...).*

Atât rămăseseră ființări vii, luminoase, în fereastra cabanei de la malul lacului Geneva.

Probabil, fie **BĂTRÂNA MAMĂ-REGINĂ**, fie **CAVALERUL** („*chiromantul reginei*”)... - ...*prea osteniți, amândoi, de amintiri și de gânduri, ca să mai și adoarmă...*”.

Gertrude-sosia (cea ghilotinată) este infinit mai patetic-umană (...și cu un bun-simț ancestral...), decât „*scăpata-cu-viață*” Maria Antoaneta, atunci când, în ultimele ei clipe de viață, rostește cuvintele: „*Ierțați-mă, domnule, n-am vrut!*”, adresate călăului, pe care îl călcase, involuntar, pe picior.

...O lume care dispărea și care a stat la baza multor studii istorice: *Cartea neagră a Revoluției franceze* (coordonator Renaud Escande); *Istoria Revoluției* (Jules Michelet) etc.

Cartea este dedicată de Adrian Botez soției, Elena. La final, are o scurtă prezentare a scriitorului, pentru ca istoria literară și cititorul să cunoască viața tumultoasă a unui scrib, în vremuri de tranziție în România, după Revoluția din anul 1989.

Stilul lui Adrian Botez este explicit, frazele sunt abrupte, șochează, autorul trăiește la intensitate maximă textele sale, este creator și personaj, totodată: acceptă, deliberat, acest joc. Nu-i este teamă să călătorească în „*vagonul de clasa a III-a*”, printre oameni care fac istoria mai agreabilă și suportabilă.

Unii critici literari ar putea aprecia că autorul este prea pesimist - fără, însă, a putea aduce date noi în favoarea unui optimism „*corect politic*”.

Concluzionăm: „...*Povestea, deci, nu se termină niciodată, ci doar se întrerupe, spre a reînvia povestitorul să-și respire curat cuvintele, printre stele...*” (Post scriptum: „*Scriitorul să scrie!*”, p.394).

O carte deschisă...

L-am cunoscut pe scriitorul Costantin Haralambie Covatariu în vara anului 2010, când i-am înapoiat manuscrisul romanului „În împărăția pământului,” însoțit de câteva impresii despre volum. Pe semne că modestele mele cuvinte l-au sensibilizat și-n consecință mi-a cerut acordul ca ele să constituie un „Cuvânt înainte” la roman. M-am simțit onorată, am acceptat și de atunci a început colaborarea cu domnia sa. L-am perceput ca pe o persoană modestă, caldă, cu un bun simț aparte, empatică, deschisă la dialog, cu multă înțelepciune și experiență de viață. Un om extrem de interesant de tot ceea ce se cheamă cunoaștere, un om mărinimos, plin de iubire față de semenii, calități pe care le poți întâlni doar la marile personalități. Toate aceste virtuți morale și-au pus pregnant amprenta pe nestematele sale scrieri, unde se face mesagerul celor care apără cu înverșunare puritatea umană, viața cumpătată, echilibrul ecologic, iar mesajul întregii opere se îndreaptă spre o activitate creatoare sau spre apărarea și conservarea valorilor morale și spirituale ale omului. Atașamentul afectiv față de orizonturile copilăriei este fantastic. Cuvântul Cristinești apare ca o formulă magică. Este satul în care a văzut lumina zilei, este satul în care a trăit primăveri cu flori sau toamne ruginii. Sătucul acela rămâne sacru, neîntinat iar gândurile și pașii copilului sărman, devenit acum matur se întorc cu nostalgie aici, ca la un tărâm al fericirii plene. Este spațiul mierlei, al ciocârliei, al privighetorii și al tuturor înaripatelor pe care autorul le cunoaște și le invocă în trecătoarele ceasuri ale vieții. Însuși autorul afirmă: „Locul unde te-ai născut și-ai făcut primii pași în lume, se cade a-ți fi icoana vieții, altfel, vei rătăci bezmetic precum neoamenii în timp” din volumul cu aforisme „Minime” decembrie 2010.

Cristinești, acest ținut moldav, încărcat de simboluri și de legende, este spațiul tuturor romanelor, inclusiv al ultimelor două „Zaedy” și „Glasul străbunilor”, creații de cu totul altă factură, anticipate, de altfel,

de scrierile în proză „Urieșii,” „Magnolia,” „ Saturn,” „ Peripețiile regelui Căiță,” „Piatra lunii,” „Împreună” etc. Nu mi-am putut imagina că scriitorul acela moralist, tradiționalist și deopotrivă modern, ajuns la vârsta senectuții. Își poate găsi incomensurabila forță de a călători, fără pașaport, în spații siderale, intergalactice, acolo unde pământul nu mai e pământ, lumina nu mai e lumină, plantele și animalele capătă dimensiuni inimaginabile iar locuitorii sunt făpturi ciudate, oripilante, terifiante. Vezina, instruit și educat într-un mod exemplar de bunicul său Deceneu, se lansează în Cosmos cu nava spațială „Dacul,” unde va întâlni locuri și ființe imprevizibile pe care, datorită multiplelor sale cunoștințe, curajului și inteligenței sale, reușește să le domine. Toiagul cabalistic și cercul magic l-au ajutat să iasă cu brio din nenumărate situații-limită. Se întoarce victorios în același Cristinești cu un imens bagaj de informații, dar și cu satisfacția descoperirii unei noi planete „Zaedy” și astfel s-a materializat visul său de a salva omenirea. În „Glasul străbunilor,” împletirea dintre real și fantastic este mai mult decât evidentă. În prima parte a romanului, viața familiei Plămadă se desfășoară pe un fâgaș normal. Gheorghieș, frații săi ca și comunitatea satului, duc mai departe, așa cum o dictează glasul străbunilor, înțelepciunea, obiceiurile, tradițiile, precum și modul exemplar de a trăi, în spiritul cultului muncii, al

adevărului și al onoarei. De la realitățile obiective ale satului, autorul face un transfer neașteptat spre fantastic prin intermediul fiului Aristiței; Luncan, născut după moartea tatălui, ucis de câțiva hoți de cai pentru a-i lua banii obținuți din vânzarea unui număr de cai. Luncan, dotat cu niște calități fizice, intelectuale și morale de excepție, urmează Școala militară de jandarmi din Goldeni, pe care o absolvă cu rezultate remarcabile. Se întoarce la Cristinești, însoțit de Manuela iubita sa, pentru a o prezenta familiei. O furie nestăvilită, precum și dorința acerbă de aflarea ucigașilor tatălui său, l-au însoțit toată copilăria și adolescența. „Va trebui să răscolesc cerul și pământul” își spun răbufnirile lăuntrice cuibărite adânc în elevul eminent al școlii din Goldeni.

Reîntoarcerea în satul natal îi oferă prilejul de a sparge barierele viziunii de sub dealul Hatti-Huci, loc pe care sătenii îl vedeau misterios și de nepătruns, căci, acolo se auzeau voci sinistre, înfricoșătoare și amenințătoare.

Cu abilitățile-i de militar, călit la școala vieții, Luncan, împreună cu Manuela, pătrund în acest loc, unde nimeni n-a cutezat să intre.

Fantasticul îi apare în toată dimensiunea sa: „un interior ce părea ruinele unei civilizație apuse cu mormane de vase sparte și oale de lut, cărămizi dislocate din pereții unor locuințe părăsite în fugă, rămășițe de îmbrăcăminte, catacombe care demascau părăsirea locurilor în urma unui cutremur, un virus sau orice altceva care a produs acel dezastru al locului aflat într-o stare deplorabilă, →

Prof. MARIA ANTOȘI

obligând locuitorii să se evacueze în regim de urgență.”

Tabloul este completat cu roboți de diferite mărimi, Zombi muncind din greu, iar în întâmpinarea celor doi pământeni apare pasărea-robot și omul Kaki pe nume Kabitunga de la care cei doi află secretul pe care Luncan și l-a dorit toată existența sa de până acum.

Cu ajutorul unor aparate de zbor invizibile, hoții au fost capturați și transformați în zombi, spălându-li-se creierii și condamnați să muncească aici la extracția siliciului, produs, indispensabil planetei ASTRED, locul de unde veneau aceste făpturi ciudate extraterestre. Tatălui îi este înlocuit creierul compromis în urma loviturilor primite de la hoți și dus pe ASTRED.

Toate aceste informații le află de la Kabitunga cu care Luncan s-a înțeles într-o coerentă limbă românească cu accente moldovenești, după care este invitat să urce mai multe nivele cu ajutorul unor lifuri, apoi intrări dotate cu robotoane, uși accesate de carduri, o adevărată lume cu o tehnică ultraperformantă, cu un laborator de cercetare numit Caseiom, îi conduc în spațiul unde se afla tatăl său. Tot acum află că legile care guvernează această planetă sunt dirijate de oameni trecuți de un secol.

Cu permisul Suprematorului, părăsesc planeta cu un aparat închis ermetic împotriva oricărui virus, pentru că Terra este viciată din pricina industrializării.

Tatăl Gheorghieș ajunge în sânul familiei, după o perioadă însă, starea lui de sănătate intră în declin. Cum e firesc, fantasticul continuă prin moartea acestuia, apoi revenirea sa la viață printre cei vii, facilitată și de cele două obiecte flautul fermecat și volfastovul, apariția cailor, elemente „programate” parcă, de glasul strămoșilor îngemănat cu Divinitatea.

În viziunea autorului, contactul celor ce populează Asteredul cu Terra deja s-a înfăptuit. Noi le oferim siliciu, acest produs vital planetei lor, iar rezidurile rămase în urma extracției sunt împinse cu un robotanc spre denivelările existente în vecinătatea vizuinei.

Deci nu suntem singuri în Univers. Fiiințe, poate, mai inteligente decât noi, ne urmăresc și s-ar putea să se fi decis să stabilească un contact cu noi, sau niciunul.

Răspunsurile multiplelor întrebări le vor da cu certitudine exploratorii viitorului căci în final autorul afirmă: „De această dată gândurile mele se opresc în această pagină, lăsând o porțiță deschisă viitorimii privind legătura cu alte planete din Univers, într-o colaborare fructuoasă.”

Firul epic al narațiunii captează atenția lectorului prin noutatea viziunii, prin bogăția informațiilor, demonstrată științifică, aidoma unui savant, prin abundența termenilor tehnici și științifici sau a unor cuvinte create chiar de autor.

Frazele își păstrează cursivitatea, limpezimea iar plasticitatea imaginilor ne conduce spre toate zonele existenței, astfel că romanul cucerește orice categorie de cititor. „Glasul străbunilor” se face auzit pretutindeni. Este prezent de la firul ierbii până în întinderea Veronei; este prezent în orice floare, piatră, în apele limpezi sau involburate ale Bașului, în trilarile păsărilor, în truda țaranului de pe câmp, în caii familiei Plămadă, în biserica satului, în verile toride sau iernile geroase, în razele generoase ale soarelui, în adierile vântului ca și-n tradițiile moștenite din vremuri ancestrale. Glasul străbunilor este testamentul sacru lăsat de strămoși pentru ca moștenirea materială și spirituală să rămână nealterată și dusă mai departe, în eternitate. E un glas imperceptibil, dar prezent în fiecare fibră a omului. Fiecare este liber să dea curs acestui glas. Vocea străbunilor se intersectează cu Divinitatea.

Se spune că omul este anterior formei sale pământești și că Divinitatea ne-a orânduit o misiune în lume, un rost. Avem un destin scris deja, dar peste el se suprapune un alt rost și acela ține de responsabilitatea noastră. Faptele noastre se scriu într-o „carte” și pe aceasta o transmitem urmașilor noștri.

Este morala(mesajul) pe care romanul o transmite cititorului prin personajul Luncan, a cărui evoluție urmează drumul destinului, dar și al verticalității și al inegalabilului său spirit constructiv, creator.

Acest glas stă neclintit și-n personalitatea scriitorului care se ascunde cu modestie în spatele multiplelor sale scrieri, oferindu-ne o filozofie filtrată prin materia de spirit al personalității sale.

Despre boemie, morală și jocul lingvistic

Încă din titlul ales, „**Boeme și alte proze scurte**”, volum apărut la Editura Inspirescu, Satu Mare, 2017, colecția „*Scriitorii secolului XXI*”, George Terziu demonstrează apetența sa spre joc – lingvistic și semantic – „boeme / poeme” susținând un soi de paronimie metaforică. În ce fel se traduce asta?

De la început, autorul ne dezvăluie esența existenței sale artistice și a existenței sale în general: boemia, traiul într-o dezordine indusă de crezul și simțămintele sale, sinceritatea de a o recunoaște și a face acest gest cu un fel de curaj ostentativ.

Boemia poetică e susținută însă de poezie adevărată, cu timbru propriu. „*Linia imaginară*” trasă de George Terziu are concretețe, „*Poezii îi fac cu mâna din fum*”, prietenii îi sunt „*în creier*”, iar lumea sa „*e din sticlă murdară/ din fantezii și din soapte*”.

Omul contemporan văzut de poet înseamnă „*Omul trist din orașul trist/ Cu viața lui repetată, rotundă/ Care se trezește la 8 dimineața/ Sorbindu-și aerul și silabele din ceașcă/ Și privirea lui blândă/ El nu urăște pe nimeni, nu iubește pe nimeni./ Este echidistant ca o floare tandră/ Puțină realitate și multe amintiri ratate.../*” Concluzia? „*De atâta prostie se face seară/ Și încep să ne crescă dinții de lapte*”. Această „minoritate” reprezintă majoritatea și titlul poemului e pe măsură: „Concert de pian pentru majori”.

Partea de poezie „**Boeme**” are o structură combinată: despre condiția poetului față în față cu cea a omului obișnuit: „*Rimele curg printre cărți disperate/ Poetul stă respectuos în picioare*” („Prietenilor din cărți”), despre sentimentul religios („Aer de sărbătoare creștină”) și multe poeme de dragoste, de fapt lamento-uri pentru iubita cândva reală, acum devenită „*O himeră/ Postată undeva în stratosferă/ Ca un final de film fără imagini/ Sau ca un vis frumos, neomenesc...*” („Final ratat”).

Dar cu toate regretele și tristețea, aferente despărțirii, autorul are forța lucidității întru potolirea unei disperări adesea mimate. →

PASSIONARIA STOICESCU

Altminteri n-ar fi scris *"Picioarele mele sunt acoperite cu lut"* („Momentul”), simțindu-se destul de „pe pământ”, trușă chiar, atunci când afirmă:

„Dacă te-ncrezi în rândurile mele/ Și crezi în ele mereu,/ Să știi că ai în mână/ Cartea de vizită a lui Dumnezeu...” („Poate”). *„Învingătoare viața va merge mai departe”* („Dimineața ciudată”), cu atât mai mult cu cât parodicul, sarcasmul care nu-l părăsește o clipă, își arată brusc fața: *„Azi te iubesc nepereche/ Azi te iubesc precum o torță de flori/ Dar fii calmă, poate o să-mi treacă...”* („Poem banal, într-o zi banală”) sau *„De ce gândesc imagini fără noimă?/ Aceste roiuri de cuvinte-n zbor/ Când tu, de fapt, ești dusă după lapte,/ Iar eu te-aștept și mi-e atât de dor...”* („Retorica matinală”).

Pentru a completa acest caleidoscop liric sunt și câteva poeme preamărind copilăria și puritatea („Caii gândului”, „Copilărie”).

Între Ion Minulescu, Marin Sorescu și Șerban Foartă, ba chiar preluând ceva din poemele de frondă ale lui Vladimir Vâsoțki, din care am tradus, George Terziu are glas propriu și poezie notabilă.

„Alte proze scurte” anunțate în titlul cărții au totuși un nume în volum: *„Proze etnobotanice”*. Iarși plăcerea jocului semantic!

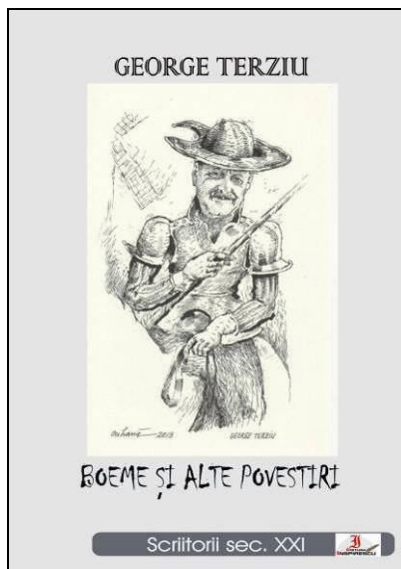
Etnobotanicele sunt prafuri create în laborator: droguri sintetice care dau dependență, care induc halucinații, euforie, relaxare, amnezie, dar pot cauza și moartea. Ele sunt consumate în starea de boemie, anunțată anterior.

Apreciez autorii care știu să-și aleagă titlul cărților lor în conformitate cu conținutul, frizând echivocul, așa cum stă bine artei, literaturii.

Prozele lui George Terziu pot da dependență la lectură, dar se poate înțelege și că autorul e dependent de scrisul lui. Că scrisul, în genere, dă halucinația măririi, a rămânerii în timp prin el. Doar că, paradoxal, și aici autorul operează cu ironie și sarcasm, ba chiar cu autoironie, în semn că își cunoaște limitele și nu se ia prea tare în serios.

Rețeta e asemănătoare cu cea din *„Proza bipedă”*.

De la versul manifest din *„Boeme”*, în care se adresează confrăților *„Voi chiar credeți că*

acum suntem cu adevărat?” desființând iluzia scrisului, se trece la concret, la real, cu biciuirea absurdului social și politic contemporan, cu mesaje codificate și parabole, care au ca scop să ia în derizoriu contradicțiile lumii în care trăim, pentru „a ușura” mizeria de zi cu zi, cauzată de tarele noastre caracteriale, de starea perpetuă de nerezolvare a problemelor din contemporaneitate.

Personajele lui George Terziu sunt construite din stările lor psihologice și comportamentale.

Nu au chip, dar au atitudini, mod de gândire și reacție, care să le contureze fața. Hazardul, absurdul se grefează pe tragic, dar tocmai din această combinație iese parodicul. Finalurile sunt neașteptate, iar jocurile de cuvinte fac deliciul povestirilor.

Afacerea semințelor din *„Afaceri comuniste”* ascunde drama politică a intelectualului care cumpără semințe pentru ambalajul lor prețios – pagini dintr-o *„Istorie a literaturii române pe unde scurte”* de Monica Lovinescu.

Finalul e ca de roman polițist, dezvăluind parabola sămânței. Peste cea mundană și banală, ca hrană a săracului și a omului de rând, deci deasupra ei, la propriu și la figurat, stă „sămânța culturii”, interzisă în comunismul incipient.

Modelul lui Dimi, bărbatul în căutare de nevastă și cu multe căsătorii la activ, din proza *„Miresele lui Dimi”*, nu e altul decât politicianul contemporan Călin Popescu Tăriceanu, campion la însurătoare.

Morala povestirii, deși vulgară, „Și șoarecele se satură de aceeași gaură”, e adevărată și salvatoare pentru bărbat și justificativă pentru derapajele feminine ale personajelor.

Filozofia de viață desprinsă din fiecare mariaj al lui Dimi e savuroasă și extrem de reală. Finalul este de un comic tragic. La spovedania în fața preotului, întrebare de acesta după tipic, dacă se leapădă de Satana (femeia, în capul celuia cu atâtea experiențe matrimoniale la activ), Dimi răspunde: *„Părinte, m-aș lepăda, dar am trei copii cu ea!”*

„Iubita lui Pink” aduce pe tapet duetul credincios / ateu cu deriziunile soartei pentru credincios. Dialogul spumos între cei doi nici nu eludează, nici nu confirmă adevărata existență a Celui de Sus.

„Asociații” prezintă un alt cuplu tragi-comic: profesorul de filosofie și elevul său, ba chiar și tatăl elevului, la fel de troglodiți amândoi aceștia din urmă. Încercând să pareze obrăznicia golănească a elevilor, dar și prostia lor, filosoful însuși devine ridicol cu explicațiile date pe măsura tembelilor interlocutori, speriați nu de neștiința lor, ci de urmărirea la modă ale DNA.

Ca ingrediente, toate prozele au perechi antinomice: sacru / profan, înțelepciune / prostie, naivitate / șiretenie, bigotism / ateism, masculin / feminin. Din confruntarea lor se naște tensiunea prozei „tratată” de către autor gradual: de la ironie la sarcasm, totul reliefând absurdul existențial.

O altă trăsătură a prozelor din această carte este caracterul lor interactiv. În toate finalurile, autorul intervine și-și face simțită prezența, ori moralând discret, ori autoironizându-se, ca în *„Asociații”*: *„Pentru că nu mai am ce să vă povestesc, aici, la Spitalul de Psihiatrie din Gătaia, unde sunt internat de doi ani, se stinge lumina la orele 22, vă doresc numai bine și ne vedem mâine. Până atunci nu uitați: Viața noastră este un mare rahat, dar e singurul bun de preț pe care-l avem!”*

Morala? Nu credeți un nebun, dar nu uitați că el e rezonatorul care spune lucrurilor pe nume.

„Rezon!” i-aș răspunde și eu ca unui confrate, ca demni urmași ai lui Nenea Iancu, cel cu „văz enorm” și „simț monstruos”.

Pelerinajul

Dac-am fi avut răbdare până-n noiembrie 2018 (ce an important pentru români !) l-am fi sărbătorit pe autor pentru împlinirea unei jumătăți de veac de la debutul său literar, cu proză, în cotidianul „Zori noi”, devenit între timp „Crai nou”. Și astăzi a ajuns la cea de-a șaptesprezecea carte.

Profesiunea sa de asistent medical în localitatea Izvoarele Sucevei, sat pierdut în codrii Bucovinei, i-a prilejuit autorului un contact permanent cu locuitorii acestei așezări străvechi bucovinene. Și-așa, bătând din poartă-n poartă, stând de vorbă cu oamenii locurilor, de la țâncul care abia începe să vorbească și până la nonagenari, și nu numai, neobositul călător a aflat de toate bucuriile și necazurile lor, de împlinirile de care se bucură întreaga comunitate

Fiind un om al muntelui, nu este un tip prea vorbăreț. Îi place ca, atunci când îți spune zece cuvinte, tu să înțelegi o mie. Tocmai de aceea prozele sale sunt scurte, condensate. Pagina lui de carte o citești ca pe o fotografie, care-ți spune, vorba cuiva „o mie de cuvinte când o admiri.”

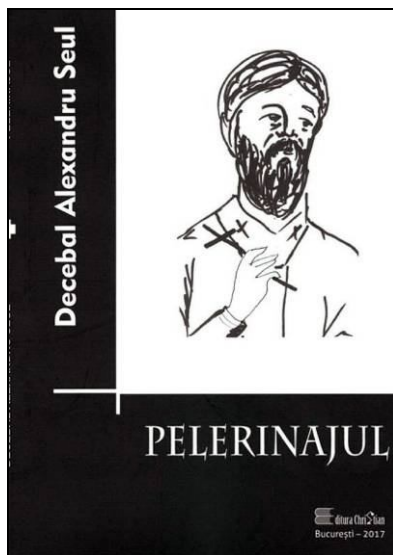
După ce-a fost în orașul sfânt din Munții Pirinei și la Lourdes, l-a învrednicit bunul Dumnezeu și-a călătorit și la Mormântul Părintelui Arsenie Boca. Din acest pelerinaj a rezultat și cartea la care fac referire, tipărită de o editură numită „Christian”, un nume care spune multe unui credincios.

Cartea se deschide, spun că-n mod fericit, cu Icoana Maicii Domnului, pe care autorul ei, Părintele Arsenie Boca, o numește „Crinul neamului românesc”. De remarcat că volumul e tipărit în alb și negru, după cum e și normal. Doar din interiorul cărții și de pe coperta a patra, dintr-o mică fotografie color ne zâmbește fericit autorul, care se află în mijlocul credincioșilor care așteaptă cuminiți să le vină rândul să viziteze mormântul Părintelui Arsenie Boca.

Cartea este ilustrată, nici nu se putea altfel, cu crochiuri foarte sugestive, în concordanță cu subiectul cărții, de maestrul Vasile Hutopilă, pictor profesionst huțul, localnic, după cum ne arată cu mare mândrie autorul.

Volumul se deschide cu un motto preluat dintr-o emisiune a Postului TV Kanal D: „Calea la Mormântul Părintelui Arsenie Boca este drumul spre Dumnezeu.” (13 august 2016).

Urmează o pagină foarte sugestivă: un crochiu care-l prezintă pe autor, susțin eu, la masa de scris, pe care se află o călămară cu cerneală, un condei și

trei cărți. Mă așteptam să fie pe masă toate cele 17 volume scrise de autor până acum. Se continuă cu un extras din „Cartea de învățătură a Părintelui Arsenie Boca” și cu portretul acestuia, pe pagina următoare.

Spre aducere-aminte și fixarea în memoria cititorilor, autorul ne prezintă o notiță biografică a eroului său, reproducând și o fotografie a părintelui, care se află la Mănăstirea Prislop.

Drumul parcurs de la plecarea din Câmpulung Moldovenesc până la Prislop și înapoi are un farmec deosebit. Din păcate, la dus s-a mers numai noaptea și n-au putut vedea nimic. Dar s-au revanșat la întoarcere când au sorbit din frumusețile de basm ale locurilor pe care le-au străbătut și când s-au oprit la distanțe respectabile pentru diferite ajustări sau, pur și simplu, pentru a se integra în natură. Încolo au mers cu speranța în suflet de-a li se îndeplini o singură dorință: „*De-a săruta crucea de la locul de veci al Părintelui Arsenie Boca, de-a ne atinge de ea veșmintele personale aduse și de a ne spune păsurile prin rugăciunile rostite în gând pe cărarea destul de lată, suind ușor spre Mormântul Sfântului Ardealului, deoarece Părintele ne va face cu har ceresc minuni, pentru cei ce cred în el, în marile necazuri și cumplite suferințe, tălmăduindu-i și după urcarea lui la Cer*”, mărturisește autorul în cartea sa. Am mai reținut din mărturisirile autorului: „Ah, în acele momente (mergând spre mormânt) emoțiile m-au invadat, fără puțința de-a le stăvili !” Este o mărturisire care ne spune foarte multe despre credința autorului în minunile pe care le înfăptuiește Părintele Arsenie Boca.

Cu haru-i deosebit, autorul descrie ținuturile pe care le străbat, dar constată și starea destul de precară a ultimilor

km ai drumului până la Mănăstirea Prislop. Povestește cu lux de amănunte încolonarea spre Sfântul Mormânt, ajungerea la el, atingerea și sărutarea crucii de la căpătâiul Sfântului Ardealului și coborârea spre microbuz. Restul excursiei a fost ceva normal, banal chiar. Dar am aflat totul despre cele petrecute pe drumul de întoarcere. Minunea s-a înfăptuit acolo, la Mănăstirea Prislop. Dar am aflat de la autor că, dacă pe drumul dus spre Prislop toți erau reținuți și precupați, pe cel de întoarcere parcă s-au luminat.

Autorul mai face un lucru excelent: pe trei pagini ne prezintă câteva din minunile și viziunile Părintelui Arsenie Boca. Ele au fost reținute și din relatările făcute de călugării aflați la fața locului și care-au stat de vorbă cu vizitatorii. Sunt mărturii făcute de oameni credincioși, deci trebuie să le acordăm atenția necesară. Și-apoi este bine să le cunoaștem din relatările celor care le-au trăit și cunoscut.

Parcă pentru a întări cele scrise, autorul reproduce și relatarea făcută la Postul România TV, în una din dimineațe, când un reporter a povestit care era în acea zi atmosfera din preajma mormântului Părintelui Arsenie Boca la Mănăstirea Prislop : „*Odată sosită cu bine la Prislop, miimea credincioșilor, ca prin minune, și-a dat întâlnire cu peisajul de poveste întrevăzut între fulgii de nea fluturând bland și liniștit în spațiul divinității.*”

Tocmai pentru cele arătate mai sus, vă recomand că căldură să vă aplecați și asupra paginilor acestei cărți, mai ales dacă ați mai citit din cărțile acestui om deosebit, veșnic scormonitor al realităților noastre, mare iubitor de natură și , mai ales, de oamenii cu care s-a înfrățit de-a lungul deceniilor în care a vegheat la sănătatea lor. Și, ce este mai important, sunt sigur că, după ce veți închide această carte și încă n-ați făcut un pelerinaj la Mormântul Preotului Arsenie Boca, vă veți hotărî să-l faceți. Și bine veți proceda. Aveți încredere în cele arătate de maestrul Decebal, căci n-a înflorit nimic pentru că și eu am avut norocul să-l vizitez de două ori și parcă m-aș mai duce.

Îi urez domnului Alexandru, Decebal și Șeul multă sănătate și putere de muncă pentru a ne mai împărtăși din cele ce știe, face și observă, căci are un ochi foarte bun.

Nu pot încheia fără să mulțumesc și să felicit editura pentru straietele frumoase și adecvate în care-a îmbrăcat această carte, cum a realizat-o și în ce condiții grafice deosebite.

Prof. GH. DOLINSKI

Liviu Rebreanu și „Pripasul lui Ion”

Se adevărește tot mai mult faptul că, în literatură, „pentru a crea ceva durabil, trebuie să vii de undeva, să porți cu mândrie, pe toate drumurile tale, amintirea locului și a oamenilor din sânul cărora te-ai desprins”.

Pe linia acestui concept se înscrie personalitatea uluitoare și opera de mare răsunet a scriitorului Liviu Rebreanu, care a provocat de-a lungul timpului numeroase și aprinse dezbateri critice, de la Eugen Lovinescu, Tudor Vianu, Mihail Dragomirescu, Garabet Ibrăileanu, George Călinescu și până la Nicolae Gheran, Ioan Simuț sau Andrei Moldovan.

Locurile și personajele descrise în marea sa operă sunt tipice pentru câteva localități din Ținutul năsăudean, care îi datorează scriitorului ieșirea din anonim. E vorba de Târlisua, locul nașterii sale, apoi Maieru, acel „cuib al visurilor” și Prislopul, unde treisprezece ani a fost casa familiei sale (1897-1910).

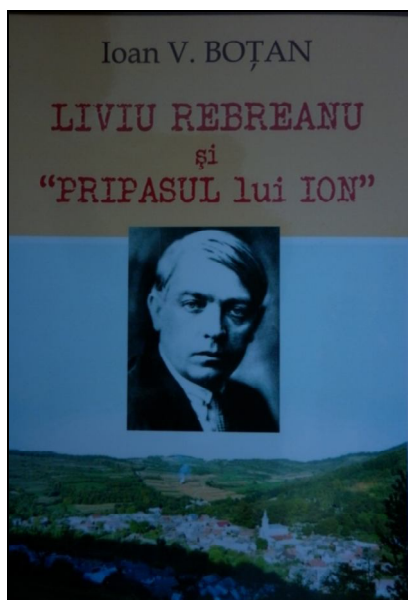
De localitatea Prislop, pe care scriitorul a botezat-o cu numele de Pripas se leagă studiul lui Ioan V. Boțan intitulat „Liviu Rebreanu și Pripasul lui Ion”, apărut în Editura „Eco Transilvan”, Cluj, 2017.

Mobilul acestei scrieri curate și bine argumentate reiese și din prefața doamnei prof. Maria-Livia Tomuța, care spune că este „un omagiu adus scriitorului și operei sale, dar și Prislopului și prislopenilor și scriind această carte, autorul confirmă încă o dată un mare adevăr scris cu multă dragoste de Liviu Rebreanu în „Jurnal”: „De când romanul Ion a devenit prea cunoscut, satul Prislop a dobândit o faimă pe care n-a nădăjduit-o niciodată”.

Ioan Boțan este un iubitor de literatură, un îndrăgostit de opera lui Liviu Rebreanu, pe care a citit-o în mare parte, încă din adolescență și a aprofundat-o mai târziu, chiar dacă profesia de militar i-a fost mai aproape de nevoile vieții.

Cartea este structurată pe opt capitole distincte și cuprinde aspecte legate de biografia și opera scriitorului, familia acestuia la Prislop, istoricul localității, realități prislopene, geneza romanului Ion, descrieri de personaje și mărturii ale contemporanilor.

Autorul nu inventează nimic, ci construiește imagini pe baza ideilor preluate din critica literară, sintetizează și apoi pune în valoare aproape tot ceea

ce s-a scris despre Liviu Rebreanu și opera sa cu privire la Prislop, argumentează fiecare etapă pe bază de citate, se face mediatorul unor realități pe care autorul romanului Ion le-a îmbrăcat în haina măiestriei sale artistice.

Nu se hazardează în dispute critice și nici în analize de ordin literar.

Ioan Boțan găsește resursele de-a demonstra legătura scriitorului cu satul în care a avut prilejul să cunoască atât de bine viața țaranului, dar și a intelectualului al cărui profil moral îl conturează în persoana tatălui său, dascălul Vasile Rebreanu, care a funcționat timp de 10 ani la școala din Prislop.

Studiul său aprofundat asupra temei abordate, îi dă posibilitatea să constate că întâmplările prezentate în roman fac parte din realitatea satului, dar sunt puse în tiparul inconfundabil al artei scriitorului.

Toponimele folosite de Rebreanu sunt elemente reale, fac parte din arealul geografic al comunei Prislop, chiar dacă le-a rotunjit frumusețea denumirii prin termeni, care au o mare rezonanță artistică.

Nici onomastica nu este lipsită de inventivitate. Din studiul cercetătorului D.Șt. Rădulescu, amintit în prezenta lucrare, rezultă că în romanul „Ion” există 236 de personaje, dintre care, o mare parte își au originea în Prislopul de odinioară.

N-a copiat pe nimeni, așa cum însuși Rebreanu o spune: „Un personaj al meu, chiar cel mai neînsemnat, are trăsături din cine știe câte persoane văzute sau observate de mine, plus altele pe care a trebuit să i le adaog pentru a motiva anume gesturi sau fapte ale sale.

A crea oameni nu înseamnă a copia după natură indivizi existenți, dar nu este nici un personaj în care să nu fie ceva real”.

Ioan Boțan evidențiază în cartea sa problema modelului, avându-i în vedere, în primul rând pe Ion Boldijeri, prototipul lui Ion Pop al Glanetașului, pe Ana, modelul Rodovicăi Boldijeri, pe Zaharia Herdelea, alias Vasile Rebreanu, pe preotul Belciug, ale căror trăsături sunt cu totul diferite decât cele prezentate în roman. Saveta și Xenia Pop, care trăiesc și acum în sat, își amintesc de tatăl lor Ion, ca despre un părinte iubitor, în deplină armonie cu soția, dar, supărat de multe ori că nu avea pământ destul pentru toți copiii lui”. Despre Rodovica, spune Rebreanu în același „Jurnal” că „era în realitate o fată drăguță”, deși în roman apare la polul opus. Câteva întâmplări reale din viața satului Prislop vor constitui geneza romanului „Ion”: țaranul care sărută pământul, bătaia fetei rămasă însărcinată și povestea de iubire a unui tânăr sărac și setea lui nețărnută pentru pământ.

Folosirea unei bogate bibliografii, însoțită de un aparat critic bine întocmit din punct de vedere științific, drept argument pentru fiecare idee ce motivează legătura lui Liviu Rebreanu cu Prislopul, îl situează pe Ioan Boțan în rândul cercetătorilor atenți, meticuloși și responsabili în descoperirea unor noi valențe istoriografice. Investigațiile sale sunt îndreptate asupra celei mai zbuciumate perioade din viața scriitorului și a familiei sale.

Cât de mult a iubit Liviu Rebreanu Prislopul, o spun minunatele sale descrieri care cuprind pagini întregi din roman: „Satul părea mititel să-l cuprinzi într-un pumn și să-l pui în traistă, ca o jucărie pentru copii”.

Cartea este scrisă într-un stil plăcut și atractiv. Discursul narativ se întrepătrunde cu cel științific bazat pe documente și ilustrat cu o bogăție de citate care provin din cea mai exigentă critică literară. Autorul stăpânește bine fraza, îi dă valoare și sens artistic, are cursivitate, iar limbajul folosit îndeamnă cititorul să guste din informațiile pe care i le oferă. Grafica lucrării este bine aleasă și îngrijită.

Cartea poate fi așezată la loc de cinste pe raftul lucrărilor istoriografice, dar și pe raftul sufletesc al prislopenilor care, datorită lui Liviu Rebreanu figurează pe harta literaturii noastre și, drept răsplătă, ei îl onorează cu una dintre cele mai frumoase case memoriale.

MIRCEA DAROȘI

O altă formă de revoluție

(III)

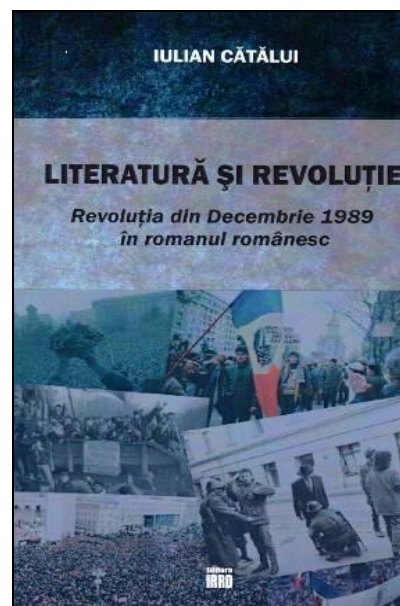
În primii ani de după 1989 s-au publicat masiv lucrări de istorie, religioase sau pseudoreligioase, paraliteratură, literatură comercială. S-au editat peste măsură memorii, jurnale; se consumă literatura de tip politic ca și cea de tip erotic. Romancierii consacrați fac, după 1989, o îndelungă pauză editorială: D.R. Popescu, Augustin Buzura, Fănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu, George Bălăiță etc. D.R. Popescu publică „Dumnezeu în bucătărie” abia în 1994. Șaizeciștii înclină spre memorii, interviuri, publicistică. Nici generația anilor '70 nu excelează, ceea ce determină afirmația lui Dan C. Mihăilescu: „a fost vid pe toată linia”.

Autorul conchide cu pertință că scriitorii români nu au fost seduși de ideea de a scrie, la cald, despre momentele revoluției. El înserează, în dorința de a găsi o explicație acestui dat literar, opinia lui Marius Miheț care detectează, în acest sens, două probleme: una privitoare la adevărate, cealaltă legată de limbaj. Criticul Paul Cernat: „Unii autori au părut interesați mai degrabă să intre în vâltoarea istoriei sau să o comenteze la cald decât să o exploateze creator la rece. Pe alții, sătui de politică și de ideologie sau neinteresați de așa ceva, subiectul nu i-a interesat și nu-i interesează. Foarte mulți sunt confiscați de prezent.” După Ștefan Borbély, în România „revoluția a generat o îndepărtare a literaturii de mase, «consonantă cu un clivaj între intelectualitate și marea masă a populației», paradoxul fiind că, în comunism, falia fusese departe de a se produce”. Așa se face că, sintetizează Iulian Cătăluș, nu avem propriu-zis un roman al revoluției, ci romane și despre revoluție, în care deci momentul revoluționar este o parte mai mult sau mai puțin consistentă și constitutivă a scenariului narativ gândit și concretizat de scriitor. Cercetătorul suplinește cu inteligență și rafinement critic acest (presupus) clivaj auctorial, realizând pagini notabile despre scrierile pe care le are în atenție, urmărind și prezentând/ analizând întregul lor univers epic, nu numai falia evenimentială ce îl ne preocupă în mod deosebit. Autorul e, în aceste pagini, un critic literar in-

format și laborios, cu o scriitură excelentă, cu o analiză atentă a textului, sprijinită pe un aparat critic impresionant. Un bun cunoscător al mișcării literare postdecembriste.

„Recenzarea” celor (mai mult de) 20 de romane pe care scriitorul, în studiul său, le are în vedere (în ordinea apariției lor), constituie, reafirmăm, și pagini excelente de critică și istorie literară. Viziunea globală asupra prozelor în discuție este făcută cu personalitate, sensibilitate și simț critic. Autorul „dublează” chiar titlurile operelor epice prezentate cu **titluri-sinteză**, alte posibile definiții ale acestora. Astfel, ele, **titlurile-sinteză**, explică într-un fel și întregesc imaginea asupra romanului respectiv. „Quo vadis, Domine?”, romanul lui **Mihai Sin** apărut în 1993, beneficiază încă de un titlu atașat de Iulian Cătăluș: „Revoluția securiștilor”. Romanul lui **Radu Aldulescu** „Istoria eroilor unui ținut plin de verdeață și răcoare”, apărut în 1998, e „numit” de către Iulian Cătăluș „Istoria Revoluției Române și a Eroilor Martiri”. „Recviem pentru nebuni și bestii”, titlul romanului lui **Augustin Buzura**, apărut în 1999, este adnotat inspirat de Iulian Cătăluș: „Revoluția buimacă și confiscată”. „Pont des Arts”, proza lui **Dumitru Țepeneag** apărută în 1999, e, pentru criticul literar, „Revoluția în direct la televizor, ca o poveste de Crăciun!”. „Cu masca pe figură”, romanul lui **Mircea Brenciu** apărut tot în 1999, este numit de Iulian Cătăluș „Revoluția (e)scatologică”. Și celălalt titlu dat romanului „Femei albastre” al lui **Gheorghe Crăciun**, apărut în 2013 (postum din păcate, și neterminat), surprinde o esență a acestuia: „Revoluția fără stemă și schimbarea unei dictaturi cu alta”. Iar titlul, atât de promițător, al romanului lui **Adrian Buz**: „1989”, apărut în 2014, e excelent completat de autorul cercetării: „Revoluția văzută de pe margine”. Marginea, marginalizarea, (în)depărtarea de centru, pot fi considerate o metaforă-sinteză în studiul lui Iulian Cătăluș.

Romanele avute în vedere de către criticul literar sunt augmentate în prezentarea lor de aprecieri critice judicioase și demne de reținut. „Quo vadis, Domine?”, de **Mihai Sin**, beneficiază, crede criticul literar, de o „viziune prosecuristă”, instituția respectivă apărându-i acestuia ca „un organ suprem, ocult, cvasi-masonic”.

Iulian Cătăluș are accente de idiosincrasie *vis-à-vis* de conținutul acestei proze și de viziunea auctorială inserată în text: „Romanul *Quo vadis, Domine? e o mixtură de operă narativă politico-istorică și roman thriller, polițist, cu aspecte ideologice și inserții tezist-moraliste. Deși nu e o «ratură totală, ratură literară, ratură de psihologie, ratură meditativă, afectivă, morală», după cum spunea criticul Dan C. Mihăilescu, acest roman e unul fals, artificial, nerealist, mediocru din punct de vedere estetic-literar, pornind de la personaje și caractere, continuând cu prezentarea Securității și a lucrătorilor săi și terminând cu limbajul și dialogurile neveridice dintre personaje.”. Poate că sunt considerații făcute „la cald”, imediat după apariția romanului. Spicuirile din demersul critic sunt simptomatice pentru felul în care „operează” Iulian Cătăluș pe textul avut în vedere. El urmărește deopotrivă exprimarea de judecăți critice asupra scriiturii în fond, ca și asupra conținutului respectivei opere literare, dar mai ales interesat să detecteze și dezvăluie opțiunile autorului în tratarea subiectului, **viziunea, racordarea la realitate**, pe care acesta le impune scenariului epic. Detaliile, variate, sunt în fapt complementare, oferindu-ne în final universul românesc, îndeobște subsumat temei. Romanul lui **Petre Barbu** „Dumnezeu binecuvântează America” (1995), autor considerat reprezentant al promisiunii și presupusei generații 1990, e văzut de critic ca un fel de „Moromeții” al lui Preda, varianta orașenească, locul țărânimii fiind →*

FLORIN ȘINDRILARU

luat acum un lumpenproletariat dintr-un oraș cu șantier naval. America din titlu rămâne un vis, dar care poate fi și coșmar. Finalul romanului, notează Iulian Cătălui, „este tragic și absurd, cu elemente onirice, surrealiste, așa cum este și perioada de tranziție de după 1989”. Despre romanul lui **Dan Stanca** „Aripile arhanghelului Mihail” (1996), criticul literar notează că, „deși a fost catalogat, cam exagerat, în opinia mea, drept primul (adevărat) roman românesc fantastic de după 1989, „Aripile arhanghelului Mihail” conține și elemente realist-naturaliste, expresioniste, politice și despre revoluția din decembrie”. Prozele lui **Dumitru Țepeneag** din așa-zisa trilogie „nomadă” sunt judecate de Iulian Cătălui frust și memorabil: „Hotel Europa” beneficiază de prezența autorului în text, „un amestec de autor-narator extradiegetic, unul intradiegetic și chiar homodiegetic. De fapt, Hotel Europa, este un roman înșelător și chiar astuțios, se citește uneori și greu, fiind foarte încălțit și alambicat, deoarece pare o carte despre anii post-1989 și, la un prim nivel, el e și așa ceva.”. Considerațiile sunt adeseori dublate de afirmații pline de rafinament: „În concluzie, la un prim nivel, Hotel Europa reprezintă un roman picaresc, înseilat, pe măsura execuției lecturii noastre, de un scriitor aflat în exil, exilul fiind «o moarte lentă, o agonie», cu așa-zii «exilați» estici în faimosul Occident decadent, acum botezat unificator Europa. Dar, spre final, cartea aceasta se metamorfozează într-una despre exilul uman pe pământ, unul veșnic, autorul căutând o ultimă expresie pentru sfârșitul romanului Hotel Europa aceasta fiind : «Exilați! Exilați pe pământ!». Expresie care poate duce la o revoluție a exilaților.” (subl. în text). Iulian Cătălui are, și aici, harul intuiției revelatoare. La fel, „Pont des Arts”, a doua proză a lui **Dumitru Țepeneag** (1999), este „un fel de târzielnic meta-roman al unui autor-narator sau eu povestitor care descrie aventurile mai mult sau mai puțin picarescă ale «sărântocilor din Est», studenți săraci, tineri handicapați, pictori, femei frumoase și aventurieri plus țărani sau «peizani» din Maramureș, care sunt atrași de acel «Eldorado de bălci» care este acum Occidentul.”. Despre scrierea lui **Mircea Brenciu** „Cu masca pe

figură” (1999), subintitulată *Feerie scatologică*, criticul afirmă: „un roman satiric, cu multe accente pamfletare”, un roman „à clef”... În opinia naratorului, „românii au devenit o «nație fără idealuri», iar adevărații noștri eroi nu sunt recunoscuți, iar cei care «ne îmbracă» în 1989-1990 vor conduce România de mâine, «dacă nu cumva au pus mâna pe ea»”. Cu un prolog scatologic, cu multe pagini dedicate scatologiei, coproculturii, mizeriei de tip uman, romanul se încheie „într-o notă apocaliptic-scatologică, de sfârșit de lume, dar și de început de alta nouă...” Iar concluzia asupra „feeriei scatologice” este din nou memorabilă: „numai dacă românii își vor învinge existența lor de până acum, mai mult dominată de eșecuri pe multe planuri, decât de victorii, prin purificare, regenerare și mântuire, prin iubirea de Dumnezeu, vor ajunge la Revelație.”. Iar de la **Revelație** până la **Revoluție**, așa cum ar trebui să fie ea, în accepțiunea și viziunea lui Iulian Cătălui, drumul va fi și mai lung.

Romanul lui **Petru Cimpoeșu** „Christina Domestica și Vânătorii de suflete” (2006), numit de Iulian Cătălui „Revoluția icechim-urilor”, este „un melanj de roman-parabolă, o alegorie amuzantă, un roman polițist sau thriller american, roman SF în stilul lui Philip K. Dick sau cyberspace-ul lui William Gibson, să spunem, dar și unul conspiraționist postmodern, în maniera lui Pynchon, roman de tip ficțiune speculativă, condimentat cu satiră swifțiano-orwelliană și fabulatoriu cantemirian, plus realism magic sud-american. Este și un roman distopic, socio-politico-militar, dar și unul istoric, cu inserții de fantasy.”.

Proza lui **Radu Aldulescu** „Istoria eroilor unui ținut plin de verdeață și răcoare” (1998) descrie Revoluția de la Timișoara ca „o goană continuă a personajelor romanului, o zburătăcire cvasi-marqueziană și o evadare din infern.”. „Drumul spre piatră” (2002) al lui **Dan Stanca** este un roman „apocaliptic și anti-globalist, despre condiția intelectualului care nu se adaptează niciunei societăți, cu inserturi, semnificații și simboluri religioase și ezoterice...” „Drumul spre piatră continuă în cer”. Semnificațiile sunt multiple și în primul rând creștine

sau inspirate din scrierile de acest tip, mai ales din Noul Testament...” Romanul „Orbi în tranziție” (2003) „este o carte specifică pentru proza lui Stelian Țurlea, un soi de narațiune-confesiune, făcută cu mijloace literare economicoase (se poate vorbi de un «grad zero al scriiturii», foarte aproape de stilul jurnalistic), plină de considerații istorice, sociale și morale.”. Ultimul roman (dinainte de a deceda) al lui **Ioan Lăcustă**, „Replace all” (Colcăiala) (2009), prezintă „Revoluția de la Județeană” „într-un stil picaresc, hispanic, cu accente gogolienne”. Romanul este distopic și parabolic totodată. Un protagonist al prozei, uzând de marea mașinărie numită Windows, argumentează faptul că, în fond, marele adevăr, pe care toți îl dorim și visăm, nu e decât „o șmecherie”: „Ripleiso îi zice. Adică, dacă vrei, schimbi totul dintr-o mutare. Scrii, de pildă, cizmar, p-ormă dai ripleiso și... faci secretar general al partidului (...) Asta am înțeles, dom' Pancras. La istorie e cu ripleiso. A scris unul comunism, nu? bine. Ține cât ține. Se plictisește lumea și vine altul și face ripleiso. A dat-o pe revoluție. Vine alții și face și ei ripleiso și o întoarce pe capitalism. V-ați prins?»”. Celălalt titlu al romanului, Colcăiala, „trimite la ceea ce s-a întâmplat în zilele revoluției din 1989, când mulți oameni, și în special cei compromiși în timpul regimului comunist, dispăruseră vremelnice într-o colcăială, viermuială de oameni și evenimente și întâmplări care se succedau amețitor, revenind apoi în prim plan sau în plan secund, aproape complet schimbați, pentru a se adapta noilor vremuri postdecembriste și postcomuniste.”. Naratorul este „un satiric cu înclinație și multe apăsări spre caricatură, romanul fiind aproape în întregime unul de tip grotesc”. Revoluția, oricare ar fi ea, este văzută „în mod negativ”. Cât despre concluzia romanului, aceasta este că „și în privința revoluției, Istoria are o singură deviză, aplicabilă și în cadrul altor evenimente, în «jocul parșiv» cu oamenii, cu umanitatea, rămâne doar acea obsedantă mutare **Replace all**.”.

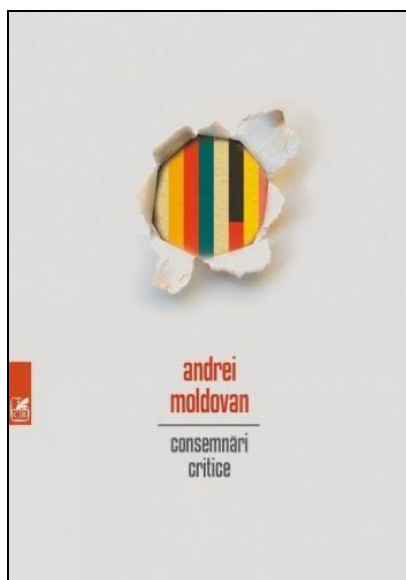
Iulian Cătălui. Literatură și revoluție. Revoluția din Decembrie 1989 în romanul românesc. Editura IRRD, București, 2016.

Valorile estetice în concepția critică a lui Andrei Moldovan

Prezența cumpătată și inteligent orientată în critica literară este semnul afirmării lui Andrei Moldovan în arealul nostru cultural.

Noua sa carte intitulată *Consemnări critice*, apărută în acest an la Editura „Cartea Românească” este o radiografie a permanențelor în domeniul conceptului despre frumos. Autorul și-a grupat textele în opt capitole pentru a pune în evidență teme majore: *Orizonturi ale teoriei și istoriei literare, Dimensiuni ale criticii literare, Prozatori și dramaturgi, Spații lirice, Tulburări poetice, Poeți tineri, Ediții, Literatură de frontieră*. În paginile acestei cărți se găsesc analize, teorii, argumente, interpretări și judecăți de valoare, prezentate într-un stil academic, datorat obiectivității sale științifice și literare la baza căreia se află o bogată sursă informațională.

Volumul se deschide cu un studiu deosebit de interesant, intitulat „Spre o posibilă dezbatere: generațiile în literatură” în care, criticul Andrei Moldovan pune în valoare ideile a două personalități ce aparțin unor literaturi din epoci diferite: Gheorghe Perian și Julius Petersen, filolog german (1848-1941). Amândoi fac apel la studiile elaborate de-a lungul vremii despre ideea de generație literară, de conflict între generații, schimbările dintre generații, despre rolul generațiilor în literatură etc, cu reflecții asupra unor opinii, evaluări și propuneri privind abordarea acestei teme. În sprijinul acestui exercițiu teoretic, Gheorghe Perian apreciază utilitatea studiilor elaborate de Mircea Vulcănescu, Tudor Vianu, P. P. Negulescu, Mircea Martin, Mioara Apolzan, Nicolae Manolescu, fiind convins că „acest subiect atât de frământat în critica românească duce lipsă de o abordare exhaustivă, sub forma unui tratat”. Urmărind cu o deosebită atenție, atât studiul lui Gheorghe Perian, cât și cel al lui Julius Petersen, criticul Andrei Moldovan consideră că este necesar să se găsească răspunsuri la câteva întrebări și anume: „dacă există o

generație nouă, a devenit limba noastră mai bogată cu această generație? În ce măsură influența optzecismului se extinde și asupra generațiilor literare ce au urmat? Sunt posibile acum coeziuni generaționale? În ce mod am putea vorbi astăzi de o globalizare și la nivelul generațiilor literare?”. Analize pertinente și meticuloase întâlnim în același capitol, în care, discursul argumentativ este însoțit de o evaluare sintetică a studiilor critice, elaborate de Ion Simuț - *Vămile posterității*, Cornel Ungureanu - *Istoria secretă a literaturii române*, Călin Crăciun - *Etnocritica, Nicolae Steinhardt și socialismul*.

Andrei Moldovan nu este numai un comentator scrupulos care constată poziția acestor autori în domeniul criticii literare, ci și problematizează, are opinii tranșante și bine așezate.

Ca să convingă temeinicia unor idei, apelează într-un mod original la citatele cele mai potrivite, lucrează pe text, ca la catedră. Aceasta demonstrează profunzimea studiului său asupra operelor puse în discuție.

În atenția autorului bistrițean al lucrării *Consemnări critice*, se află și tinerii critici universitari, care pun în lumină studii teoretice îndrăznețe, precum Mihaela Ursa, dar și fostul elev al liceului năsăudean Ion Oarcăsu.

Sub lupa de critic literar a lui Andrei Moldovan se află acele cărți cu deplină viabilitate în literatură, iar diagnosticul său este mereu în favoarea autorului.

Un spațiu de tipar privilegiat este acordat unor scriitori ca Pavel Dan, Radu Mareș, Ion Groșan, Nicolae Gheran, Radu Țuculescu, ale căror opere își găsesc o profundă analiză, fără prejudecăți ori sublinieri nefondate. Cu un deosebit simț analitic abordează și dramaturgia lui Dumitru Radu Popescu, pe care îl așază în „familia poezilor tragici”. Poziția constantă în aprecierea oricărei opere literare îl situează pe Andrei Moldovan pe treapta criticilor exigenți, fermi și vajnici apărători ai adevăratelor valori culturale. El își aruncă ancora și în arhipelagul poeziei, descoperind identitatea lirică a creatorilor de frumos, precum Teodor Mihadaș, Mircea Ivănescu, Valeriu Matei, Olimpiu Nușfelean, Gabriel Chifu, George Vulturescu. Interesant mi se pare capitolul „Tulburări poetice”, care se deschide cu sublinierea că: „Jocul poezilor cu moartea a fascinat totdeauna, începând din zorii îndepărtați ai literaturii...dar nicăieri mai mult decât în modernism...” Îi are în vedere pe Liviu Ioan Stoiciu cu volumul „Substanțe interzise”, pe Călin Vlășie pe care îl numește, „aristocrat al versului”, pe Cassian Maria Spiridon, Kocsis Francisko, Matei Vișniec și Ioan Es.Pop. „Poezii tineri” sunt cuprinși în capitolul șase al acestei cărți, cărora le dedică cronici interesante, afirmând că ori de câte ori scrie despre ei, are emoții „pe măsura așteptărilor, a speranțelor că voi fi martorul unor perspective poetice noi, a unui suflu liric proaspăt și puternic, capabil să lase urme în literatură”. În acest sens îi amintește pe Dan Coman, Medeea Iancu, Andrea Hedeș, pe care îi apreciază pentru arta poetică, pentru responsabilitatea și frumusețea cuvântului scris.

Ultimul capitol al cărții, intitulat „Literatura de frontieră”, cuprinde cronici literare asupra operei lui Ioan Pinteza „Proximități și mărturisiri. Jurnal”, Dialogurile lui Teodor Tihan, *La drum*, de Mircea Petean, și Vistian Goia cu volumul „Nu trecem singuri prin lume. Portrete și evocări”.

Cartea lui Andrei Moldovan *Consemnări critice* e o amplă deschidere spre fenomenul literar față de care autorul are un adevărat cult.

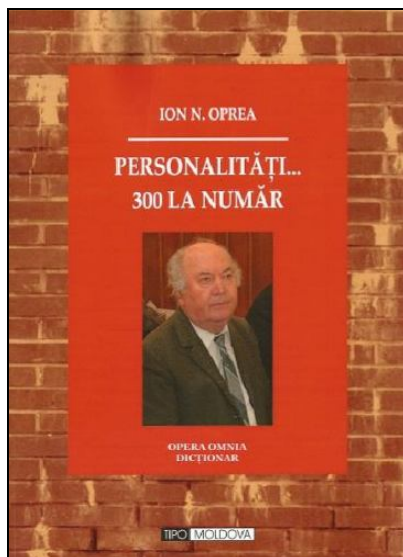
MIRCEA DAROȘI

PERSONALITĂȚI... 300 LA NUMĂR

Recent, publicistul și cercetătorul Ion N. Oprea, autor a 73 de cărți și 10 în colaborare apare la Editura Tipomoldova din Iași, cu un dicționar masiv (A4), de aproximativ 4 kg. În greutate și cu 1.149 de pagini, în care înseamnă biografia a 300 de personalități din zona Moldovei – asociindu-și la această mega carte câțiva colaboratori: tehnoredactor Constantin Hușanu și corector profesoara Ana Dumitrescu, plus personalul Editurii, director Aurel Ștefanachi, ca redactor și Cristian Almășanu creatorul supracoperții.

După cum ne e cunoscut, în ultimele decenii au apărut numeroase dicționare pe tematici diverse, ajungându-se la o specializare pe ramuri de științe. Dicționarul lui Ion N. Oprea colectează biografii ale unor personalități. Pasionat de istorie, autor al mai multor lucrări bine documentate, în contradicție cu viziunea oficială a istoriei și limbii poporului român, actuala lucrare care îi încununează preocupările în domeniu, poate fi o contribuție importantă la istoriografia Moldovei, prin scoaterea la lumină din anonimul unui timp uitat, a unor oameni ce și-au sacrificat viața pentru idei nobile, lăsând în urma lor o radiografie a speranțelor și a deziluziilor, a bunelor și a relelor, a suferințelor trecerii printr-un timp păgân și insurmontabil.

Întocmirea unui asemenea dicționar, rod al câtorva decenii de cercetare, prin care se consemnează informații demne de laudă din viața a 300 de persoane, constituie nu doar un tezaur de eroi ai timpurilor, ci și un act de pioșenie și de recunoștință față de înaintașii acestor meleaguri greu încercate de vicisitudinile vremurilor. Interesant de subliniat că autorul nu s-a mărginit doar la câteva informații despre viața personalității, ci și-a extins cercetarea asupra tuturor izvoarelor posibile existente din cel puțin 3-4 surse, îmbogățindu-se substanțial profilul persoanei, uneori cu cele mai mici amănunte sau cu fragmente semnificative din opera sa. Bogăția informațiilor e grăitoare în privința timpului consumat pentru descoperirea multilaterală a unui profil credibil și satisfăcător. S-ar putea afirma că dicționarul conține un număr mult mai mare de persoane cercetate, dacă punem la socoteală și trimerile bibliografice din documentele ce consemnează informații despre persoana în discuție, documente transcrise cu titlu, numărul de pagină, denumirea publicației sau a cărții, editura, anul tipăririi etc.

Dicționarul personalităților nu este un dicționar de poeți și prozatori sau oameni din domeniile artei de toate felurile, care să ceară aprecieri critice sau laudative ale autorului și astfel să intre în contradicție cu părerile altor autori. Prin fragmentele alese, autorul lasă libertatea cititorului să aprecieze meritele și dreptul persoanei de a figura printre oamenii de seamă din acest dicționar. Spre exemplificare doar câteva versuri din Ștefan Bucevșchi, medic din Bârlad: *De ce te miri că duc sicriul mamei? / Nu e povară trupul ei ușor, / că nu aș vrea să se sfârșească drumul, / când merg smerit la groapă s-o cobor. / Ea nouă luni purtatu-ma sub coaste / Și nu s-a plâns că-i greu, că-i oșosită, / i se părea doar lungă, lungă așoptarea, / până să-și vadă în poale plodul, fericită. / De ce n-am numărat de câte ori în brațe / m-a ridicat și m-a purtat cântând / s-a adorm sau să mă liniștească / când îmi juleam genunchii pe uliți alergând...*

.....
De ce te miri că duc sicriul mamei?

Citind textele personalităților cuprinse în dicționar descoperi nu numai omul ci și spiritul tuturor vremurilor în care acesta a trăit – de la învățătorul Ion Adam, din satul răzășesc Cursești Vale, 1875, până la Wilinger Vera - Maria, 2010, ultima din Dicționar, și într-o bună măsură alunecând cu investigațiile în secolul XIX.

Spiritul vremurilor este cu atât mai autentic cu cât preocupările personalităților cuprinse în lucrare au avut arii de activitate multiple. Statistica făcută pune în evidență următoarele profesii: profesori din învățământul general – 13, profesori universitari – 20, militanți politici socialiști – 2, cărturari enciclopediști – 5, actori și regizori – 7, pictori – 5, un deportat politic, bancheri – 1, miniștri – 2, ziariști – 11, moșieri – 5,

acar la căile ferate – 1, publiciști – 11, lingviști și filologi – 1, fețe bisericești – 15, domnitori – 3, academicieni – 7, ingineri – 5, aviatori – 1, agronomi – 1, critici literari – 5, critici de artă – 1, ofițeri – 9, medici – 15, arheologi – 2, istorici – 9, juriști – 4, muzicologi – 5, cântăreți – 1, critici literari – 1, etnografi – 5, politicieni – 12, geografi – 1, cerșetor ortodox – 1, regine – 2, sculptori – 3, prinți – 2, economiști – 2, filosofi – 14, cronicari și istorici – 7, poeți și prozatori – 75, diplomați – 1, miniștri – 1, geografi – 1, arhitecți – 1.

Repartizarea pe profesii este parțial adevărată, fiindcă toate aceste personalități aveau pregătiri multiple și activități practicate de-a lungul vieții diferite. Ni se oferă, deci, un mental complet al acelor vremuri, o clasă socială cu mari contribuții la ridicarea conștiinței naționale și a luptei pentru independența provinciilor românești reunite apoi în 1918, la ceea ce numim astăzi România Mare. Clase sociale decapitate apoi de regimul stalinist instaurat după sfârșitul celui de al doilea Război Mondial în țara noastră, decapitare greu de vindecat și cu consecințe pe termen lung ce se resimt astăzi în lipsa unor lideri politici reprezentativi de nivelul trecutului nostru istoric.

Așa că, citându-l pe istoricul, jurnalistul, eseistul și omul politic român Adrian Cioroianu, care este convins "că istoria este cea mai frumoasă poveste", transcriu și din coperta IV a lucrării câteva convingeri ale autorului ce i-au susținut demersul: "Pentru ca marile noastre personalități să nu rămână de tot uitate, am găsit necesar să le prezint – măcar pe unele – fie și numai pentru a le reaminti. Pe ele, cele din eternitate, dar și unele din activitate. De observat, pe ici pe acolo, vorbind de unii, încerc să readuc în pagină, nu doar atmosfera timpului lor, ci trec în revistă și familii întregi din marile neamuri care ne-au onorat țara, prin exponenții lor de mare valoare în toate domeniile vieții, care s-au risipit în lume de voie sau de nevoie, prin aceasta onorându-i, dar în subsidiar punându-mi întrebarea, nu doar nostalgică – cine îi înlocuiește?"

În încheiere aș aprecia contribuția deosebită a Editurii Tipomoldova din Iași, director poetul Aurel Ștefanachi, care și-a asumatul riscul să editeze o lucrare de asemenea dimensiuni, dar costurile, în accepțiunea sa, probabil au mai mică importanță comparativ cu valoarea deosebită a acestui cumul de mărturii ce îmbogățesc istoriografia spirituală a Moldovei.

CONSTANTIN HUȘANU

Viata second-hand

Încep prezentul material cu ce ar fi trebuit să fie finalul său, adică cu ceea ce se cheamă concluzia. Deși abruptă, aceasta este că Mariana Cristescu este un mare jurnalist de presă scrisă!

Desigur, aș fi avut la îndemână epitepe pline de sofisme, pentru a-mi exprima punctul de vedere, dar l-am preferat pe acesta tranșant, franc, menit de a fi înțeles „de la vladică la opincă”.

Poate, unora, li se va părea puțin hazardată afirmația, dar nu este defel așa. Este una obiectivă, pe baza lecturii acestei cărți de publicistică, dar și a altora, pe baza publicisticii pe care în mare i-o cunosc, citind-o în timp real, în general imediat după evenimente, în cotidianul județului Mureș, „Cuvântul liber”.

Afirmația mai are la bază și experiența de zeci de ani a subsemnatului în acest domeniu și, desigur, a unui simț interior, care nu m-a înșelat niciodată.

De altfel, Mariana Cristescu a și primit în Gala Premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, de la TVR, din 20 iunie 2017, Marele Premiu pentru Presa Scrisă pe anul 2016! Și totuși, Mariana Cristescu nu este cunoscută ca jurnalist(ă) așa cum ar fi meritat.

Ea poartă, fără vină, povara unui inconvenient și anume acela de a nu scrie editoriale la un cotidian național, de mare tiraj și răspândire geografică. Aceasta nu-i ia însă cu nimic din forța scrisului său și a puterii ei de convingere.

Această apariție editorială este aproape un manual-școală de publicistică aplicată, de felul cum această meserie trebuie făcută de facto, autoarea, într-o manieră enciclopedică, abordând cu ușurință teme diverse, din arii de înțeles și cunoaștere diferite.

Evenimentele cotidiene sunt cele predilecte, deși Mariana Cristescu nu face rabat nici de a aborda diferite subiecte, în special culturale, care nu sunt „presate” de timp, în riscul de a-și pierde actualitatea.

În scrisul ei impresionează (și) abundența informațiilor, care explică și contextul faptelor, dând acestora o

înțelegere superioară, mult mai largă decât a evenimentului în sine. Jurnalistul care este își face mereu „lecțiile” la cote înalte de responsabilitate, ceea ce înseamnă până la urmă atât respect de sine cât și respect față de cititori.

Scrisul ei este departe de a fi unul rigid, inserțiile de stări, gânduri și atitudini personale, afective, dându-i acestuia emoție și credibilitate și, prin aceasta, carate de prețiozitate. Scrisul Mariane Cristescu acaparează și face cititorul nu numai să înțeleagă particularul în contextul general, dar îl face și să își creioneze un punct de vedere, având la bază argumentele acesteia. Ea scrie cu pasiune, incursiunile în subiecte primind, mai mereu, amprenta personală a credințelor și înțelegerilor sale.

Prin acest fel de a face jurnalism, ea este și un formator de opinie, un formator bine documentat și cinstit cu sine și cu istoria.

Viata second-hand, chiar dacă are o nuanță ușor peiorativă, de „mâna a doua”, este de fapt un demers jurnalistic ce se desfășoară „la cald”, imediat după desfășurarea faptelor și evenimentelor, „la prima mână”, și nu într-un timp al știrilor învechite. Este un titlu gândit cu modestie sau poate cu prea multă modestie.

Articolele sunt în general editorialele pe care autoarea le-a publicat, așa cum spuneam, în cotidianul *Cuvântul liber*, începând de la sfârșitul anului 2016, până în august 2017, posibil și sub spectrul unei selecții personale.

Sunt în total 33 de articole.

Letiția Opreșan, „Personaje mascate”

Numărul lor, ce coincide cu vârsta morții lui Cristos, nu cred că este o coincidență.

„Coincidența este felul lui Dumnezeu de-a rămâne anonim”, spunea Albert Einstein. Titlurile articolelor arată paleta largă de abordări jurnalistice, fără complexe și fără rețineri, pe o arie geografică globală, fără a neglija aria națională și locală, cu problematicile lor. Încă din titlurile articolelor se pot deduce subiectele și uneori poveștile din spatele lor. Nu lipsesc nici titlurile ce dezvoltă incursiuni culturale în fapte de gen, unde cărțile și autorii lor îi devin „slăbiciuni”, puse lângă suflet.

Dacă am început prezentul material cu încheierea lui, cu concluzia, voi încheia, aproape într-un firesc, cu începutul!

Vorbim despre o carte apărută la Editura Vatra veche, în colecția „100 de cărți pentru Marea Unire 1918-2018 Nr.51”, colecție inițiată de scriitorul și editorul Nicolae Băciuț.

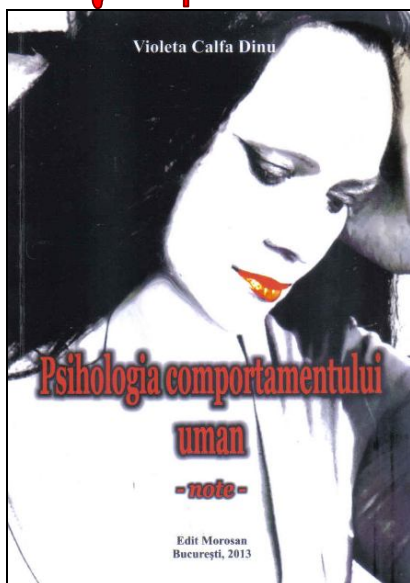
Cartea este până la urmă o manieră a Mariane Cristescu de a vă spune că vă iubește! „Arta de a iubi? Să îmbini un temperament de vampir cu discreția unei anemone”. Este motto-ul luat din „arsenalul” lui Emil Cioran, prin care ea își arată dragostea față de dumneavoastră.

Cartea este ceea ce este, fiindcă se impune prin ea însăși. În spatele ei, autoarea o privește cum naște în cititori răspunsuri și întrebări. Oare nu acesta este și rolul ei?

RĂZVAN DUCAN

Mariana Cristescu, *Viata second-hand* Ed. Vatra veche, 2017

Psihologia comportamentului uman

A fost o vreme, atunci, când predam psihologia la niște elevi – interesați mai mult de sex și de meciurile de fotbal decât de faptul psihic și observarea lui în devenirea individului - când chiar căutam să îndulcesc ariditatea științifică a disciplinei cu adjuvante colaterale, cu fapte și întâmplări sugestive, decupate din viață sau din literatură pentru a facilita înțelegerea cât mai exactă a fenomenelor psihice. La capitolul **Memoria**, bunăoară, foloseam paginile lui Gabriel Garcia Marquez din romanul **Un veac de singurătate** în care se povestește de maladia uitării care a cuprins, la un moment dat, comunitatea din Macondo și cât de prăpăstioase au devenit manifestările oamenilor și a relațiilor dintre ei în urma acestui flagel, la fel de cumplit precum marile infestări medievale. A fost momentul cel mai acut când am simțit, cu adevărat, nevoia unor lucrări complementorii, care să paralelizeze manualul și să optimizeze șansele comprehensiv ale programei școlare. De altfel, nevoia aceasta, a unor lucrări adjuvante, care să acompanieze manualele și să faciliteze mai buna înțelegere a materiei de învățământ, este resimțită la fel de acut de toate manualele, indiferent de dificultatea disciplinei și de treapta școlară a elevilor cărora li se adresează.

Cum să nu apreciez și să nu mă bucur că mai vechea mea obsesie privind predarea psihologiei și-a găsit rezolvarea prin cartea d-nei Viorica Calfa Dinu, **Psihologia comporta-**

mentului uman, (Editura Morosan, București, 2013) care vine în sprijinul profesorilor de psihologie și a tuturor celor din sistemul de învățământ care vor să-și eficientizeze activitatea metodică și didactică, iar profesorii și să se apropie cu mai multe șanse de a fi înțeleși de elevii ce-i are sub veghe și îndrumare.

Pentru că lucrarea pe care ne-am propus s-o comentăm în aceste rânduri ocazionale, se adresează tuturor celor din învățământ și chiar părinților, în măsura în care sunt dornici de performanță a actului de educație. Căci lucrarea despre care vorbim este în egală măsură și un veritabil manual de educație, de dirigenție dar și un instrument de lucru folositor tuturor. Ideal ar fi ca această carte să nu lipsească din biblioteca vreunui cadru didactic și din nici o familie care are copii de vârstă școlară.

Ceea ce ne propune Violeta Calfa Dinu prin această lucrare, nu este literatură psihologică, și nici un manual alternativ la disciplina care se predă în liceu, ci un instrument de lucru ajutător care paralelizează manualul și ajută la mai buna înțelegere a programei liceale și a manifestărilor psihologice în general. Nu este literatură în sensul strict al termenului, pentru că multe din secvențele lucrării dovedesc că autoarea nu este nici pe departe lipsită de abilități narative promițătoare. Ceea ce ne propune în această carte este o suită de eseuri bine articulate, cu miză educațională, ceea ce, evident, nu anulează vocația epică a

Letiția Oprișan, "Amintirile"

autoarei. Este vorba de o proză cu substrat eseistic, ceea ce indică deja viitoarea direcție de evoluție și de afirmare a scriitoarei. Cred că putem anticipa viitoarea scriitoare cu aplecare pentru romanul-eseu, o direcție mai puțin bătătorită în cadrul imaginarului narativ contemporan.

Într-un registru mai personal, sunt tratate în această carte toate temele psihologice importante - de la atenție și memorie până la caracter, voință și violență, dar peste toate tronează profesorul cu vocație epică, sub veghea căruia se desfășoară întregul proces comprehensiv și comportamental de înțelegere, de optimizare, de punere în act și-n active lucrative a manifestărilor psihice, - care marchează, cu precădere, vârsta adolescentină și concură la formarea viitoarelor personalități. *Profesorul rămâne în prim plan în opera de formare a personalității elevilor. Rolul profesorului care a îmbogățit domeniul didactic este în primul rând comunicarea cu elevii, pregătirea și perfecționarea, personalitatea sa, rolul și funcțiile sale (p.112).*

Se vede de departe că autoarea cărții dispune de o bogată experiență didactică și că a meditat îndelung asupra problemelor puse în dezbatere. *Această lucrare, mărturisește autoarea în prefața cărții, nu-și exprimă intenția de a face o analiză profundă referitoare la tendința viitoarei psihologii, ci dimpotrivă, ea reprezintă un singur pretext pentru a-mi exprima câteva dintre constatările și gândurile din ultima perioadă. Ea, lucrarea, pune accent pe studierea elementelor constructive ale procesului educativ, și rezultatele pe care le oferă aceasta.*

Pot depune mărturie, la sfârșitul lecturii ei, că scopul propus de autoare a fost realizat cu asupra de măsură și felicităm pe autoare pentru ideea acestei cărți și pentru întreaga sa capacitate de a influența procesul instructiv-educativ cu idei și principii cu mare valoare aplicativă și cu sugestii care pot influența pozitiv activitatea profesorului de la catedră. O recomandăm călduros tuturor celor din învățământ, dar și tuturor părinților care veghează la formarea personalității tinerilor aflați la răspântie de vânturi și de idealuri.

IONEL NECULA

TÂRGU-MUREȘ ÎN CARTOGRAFIE ȘI IMAGINI ISTORICE

Un stil inconfundabil recomandă orașul Târgu-Mureș drept unul cele mai frumoase orașe transilvănene. Arhitectura orașului muzeele, filarmonica, teatrele, bisericile, bibliotecile, școlile și universitățile, distribuite într-o armonie perfectă, au creat un peisaj urban unic, cu o fizionomie aparte. Loc de pelerinaj în Evul Mediu, prin Mănăstirea aparținând Ordinului călugărilor franciscani, centru religios, dar și meșteșugăresc și comercial, orașul a fost privilegiat încă din 1482 de către regele Matei Corvin, prin acordarea dreptului de a ține trei târguri mari anual. În 1493 s-au recunoscut privilegiile breslelor, fapt ce a impulsionează dezvoltarea economică a orașului, care era și reședința scaunului Mureș. Dar, în primul rând, privilegiile au atras mulți oameni în oraș, care de atunci s-a numit Târgu-Mureș.

După „Războiul cel lung” sau „Războiul de 15 ani”, după cum i se mai spune, desfășurat la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea, inițiat de papalitate pentru eliberarea teritoriilor europene ocupate de Imperiul otoman, la Târgu-Mureș s-a construit cetatea orașului. Ridicată din inițiativa judeului orașenesc Borsos Tamás, devenit mai târziu un cunoscut cronicar, cetatea a oferit cetățenilor bogați posibilitatea de a-și construi case în cetate, punându-și sub protecție locuințele și bunurile. La sfârșitul secolului al XVII-lea, pe fondul Reconquistei austriece dusă împotriva turcilor, Transilvania a devenit provincie a Habsburgilor, orașul intrând în ritmul de dezvoltare al posesiunilor Vienei. Cetatea, în care s-a instalat armata austriacă, a fost transformată într-o cazarmă, casele oamenilor fiind distruse, cetățenii mutându-se în afara zidurilor. Atât cei mutați din cetate, cât și numeroșii aristocrați din zona Mureșului și-au construit case în zona centrală a orașului, unii adevărate palate, cum ar fi Palatul Toldalagi. În 1754, la Târgu-Mureș s-a transferat „Tabla Regească” (Judecătoria Transilvaniei), instituție în care și-au desăvârșit studiile în drept numeroși tineri din Transilvania. În 1786 s-a

înființat prima tipografie a orașului, iar Teleki Sámuel, cancelar al Transilvaniei, a creat celebra bibliotecă ce-i poartă numele. Două colegii, unul catolic și altul reformat, atrăgeau în oraș numeroși elevi și profesori.

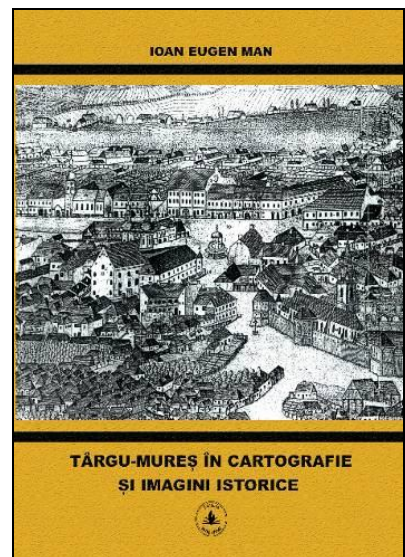
Secolul al XI-lea și apoi al XX-lea au îmbogățit zestrea arhitecturală a orașului, cu construcții în stil baroc, neobaroc, neoclasic, secession (cum sunt cele două clădiri din centrul orașului, Palatul Culturii și fosta Primărie), neobrâncovenesc sau cu construcții din prefabricate și oțel, care dau o identitate aparte arhitecturii urbane a orașului Târgu-Mureș, foarte greu de rezumat în doar câteva fraze.

Pentru istoria detaliată a orașului, târgumureșenii au la îndemână zeci de studii și numeroase volume oferite de ani de zile de Ioan Eugen Man, cel mai autorizat istoric al evoluției urbane a orașului. Pe mii de pagini, reconstituită pe epoci și curente artistice, istoria arhitecturii scrisă de Ioan Eugen Man este povestea caselor și palatelor din Târgu-Mureș. De la detaliul elementelor individuale, arhitecți, proiecte, ziduri, acoperișuri, scări sau ferestre, designul și aplicațiile practice specifice diferitelor stiluri care au inspirat construirea unor clădiri publice sau particulare, Ioan Eugen Man a propus o abordare de ansamblu a istoriei arhitecturii orașului. Prin studiile și cărțile despre istoria urbană a orașului ne-a învățat să știm că cea mai importantă investiție o reprezintă clădirile, parte a culturii timpului, rezultat al interacțiunii dintre idei, proiecte, aspirații, stiluri și constrângeri materiale.

Fiecare clădire, publică sau privată, este o poveste de viață, în

Letiția Oprișan, „Stop in the Mountains”

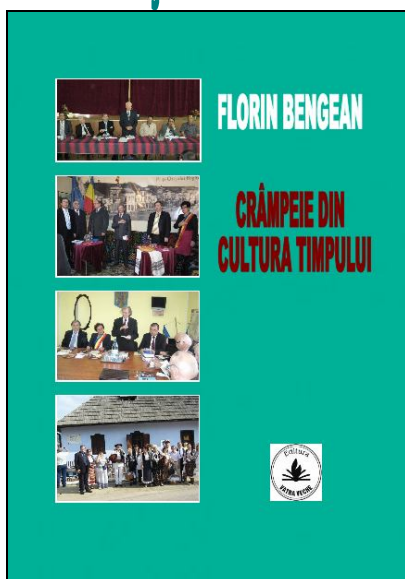

care ne regăsim cu aspirațiile de confort și frumos. Spre această aspirație, spre acest ideal ne conduce și noua carte a colegului Ioan Eugen Man, *Târgu-Mureș în cartografie și imagini istorice*, apărută la Editura Vatra veche. O carte diferită față de abordările anterioare dedicate istoriei arhitecturii, oferindu-ne „imaginea ansamblului”, a orașului prin hărți și stampe editate în ultimele trei sute de ani. Om al arhivelor prin excelență documentelor, transpuse prin numeroase studii despre geografia urbană a orașului, Ioan Eugen Man a reconstituit importante imagini din istoria orașului, ilustrate prin stampe de epocă. Prezentate cronologic, detaliate printr-o lectură atentă a culturii și mentalității timpului, stampele din secolele XVIII-XIX reproduse în carte sunt imagini ale Târgu-Mureșului în devenirea sa istorică. Arhitectura orașului și geografia străzilor prezentate în imagini stilizate ne oferă șansa reconstituirii istoriei prin imagini; o istorie vizuală a orașului pe trei sute de ani. Hărțile Târgu-Mureșului și ale împrejurimilor, realizate de diferite instituții, reproduc istoria orașului prin perspectiva evoluției urbane, expresia dezvoltării economice și demografice.

Cartea este scrisă într-o manieră mai puțin frecventă în istoriografia noastră, altfel foarte bine ilustrată în Vest, reprezentând o istorie alternativă la reconstituirile clasice de istoria orașelor, prin care Ioan Eugen Man ne propune o nouă pagină din istoria Târgu-Mureșului, a orașului ca geografie urbană, ca habitat și arhitectură.

CORNEL SIGMIREAN

Cultura mureșeană în cronică de carte

Florin Bengcean și-a asumat un rol pe cât de ingrat pe atât de onorant, acela de a fi cronicar al manifestărilor culturale importante care se derulează de o vreme într-o arie geografică și spirituală centrată, în principal, pe Valea Mureșului, de la Toplița până la Luduș, ceea ce nu exclude și alte evenimente relevante, fie la Sf. Gheorghe sau la Mănăstirea Nicula, ori la Abrud sau Constanța.

De fapt, sunt în primul rând evenimente în care sunt antrenați câțiva scriitori și oameni de cultură mureșeni, aceiași peste tot, harnici, angajați în promovarea valorilor culturale de ieri și de azi, convinși că activitățile lor mențin viu interesul pentru faptul de cultură, pentru lectură, în mod special.

Sunt evenimente la care Florin Bengcean nu e un simplu cronicar, ci el este și inițiator sau implicat în parteneriate instituționale ori în inițiative private. Joacă și el un rol, ceea ce-l face să vadă lucrurile dinlăuntru lor.

Aceasta însă nu-l determină să-și piardă uzul rațiunii și să nu înregistreze/ evalueze cu obiectivitate evenimentele culturale.

E foarte atent la detaliile informative minimale obligatorii, fiind riguros în a menționa elementele constitutive ale... știri, răspunzând la întrebările standard: cine, ce, unde, când, cum...

Nu o face schematic, are grijă să toarne și puțină literatură în textele

sale, fără ca prin aceasta să ocolească adevăruri mai mult sau mai puțin comode.

Firește, nu este exhaustiv, chiar titlul face această distincție: „Crâmpeie din cultura timpului”, dar o radiografie a culturii mureșene din ultima perioadă e greu de imaginat fără contribuția lui, umplând niște goluri pe care le lasă jurnalismul local superficial sau de-a dreptul ignorant, atunci când el nu e parte a unei conspirații locale exclusiviste, care vrea să vadă numai anumiți oameni, numai anumite evenimente, care gravitează în jurul intereselor de grup, adesea de o meschinărie care se umple de ridicol.

Centrele de cultură cel mai bine reprezentate sunt Deda și Reghinul, față de care Florin Bengcean are firești afinități electiv, într-o polaritate sentimentală: locul nașterii și locul viețuirii.

Florin Bengcean mai are un avantaj, acela al formației sale academice, cu studii teologice, consolidate și cu studii doctorale teologice, dar și cu practica sa profesională la amvon ori în „catedrală” cărții reghinene, Biblioteca Municipală „Petru Maior”.

Florin Bengcean este un câștig pentru publicistica culturală mureșeană, reabilitând un gen încăput cel mai adesea în registru amatoristic, lacunar, tendențios adesea.

Autorul acestei cărți nu face justiție, nu e preocupat de partea goală a paharului, ci de ceea ce este bun în ceea ce se face azi în cultura mureșeană, mai ales cu entuziasm individual, cel mai adesea fără suport financiar, ceea ce duce la coborârea în formal sau precar. Mult/puținul care se face are substanță elegantă, respect pentru beneficiarul actului de cultură.

Acest activism este văzut de Florin Bengcean fără prejudecăți și fără resentimente, întreținând și astfel viața culturală aflată în pierdere de viteză, fie din cauza resurselor umane, fie a proastelor/insuficientelor alocări financiare.

Cartea lui Florin Bengcean este și mărturie și document, parte importantă în dosarul nostru existențial, căci, vorba lui Romulus Guga: „Atât mi-e de puțin timpul/Atât de grăbite sunt toate,/ Atât de ușor se strică/ Ce la naștere pare eternitate.”

NICOLAE BĂCIUȚ

Mă mulțumesc...

*Uneori mi se pare
că te zăresc la colțul străzii
și inima mea se umple brusc
de-o bucurie infinită
și bate, bate cu atâta putere
să-mi spargă pieptul...*

*Îmi opresc contrarietățile pașii
și te privesc îndelung
să-mi ostoiesc dorul
și zâmbetul tău uriaș
cât o catedrală gotică
străpunge întunericul
și-mi netezește grijile
și-mi taie răsufarea
și-aș vrea să mă apropiu
dar mi-e teamă, dulce
epifanie, că te-ai putea risipi...*

*Și-atunci mă mulțumesc
să stau acolo, în depărtare
cu ochii pironiți la tine
cu inima bătănd
să-mi spargă pieptul
cu timpul oprindu-se-n loc
cu lumea disipându-se-n aer
– ca o nălucă fără contur –
mă mulțumesc să stau acolo
văzându-te liniștit
cu zâmbetul uriaș
cât o catedrală gotică
netezindu-mi grijile
mă mulțumesc să stau acolo
închipuindu-mi doar
că mă răsfăț în brațele tale
mă mulțumesc să-ți spun în gând
că te iubesc
și nu, nu mă apropiu...*

Big Bang

*Ra zeul a ridicat din văzduh
și cea din urmă stavilă...
e-n aer un ocean de lumină...
e-n aer un ocean de muguri...
e-n aer un alt început...
Nu vi se pare că primăvara asta
reiterează miniatural
și-atât de delicat marea
explozie de la facerea lumii?*

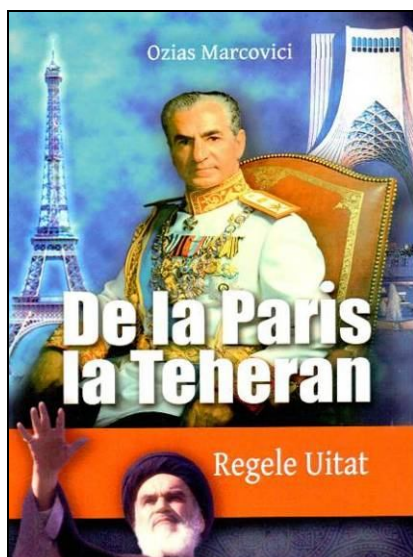
CRISTINA CIMPEANU

De la Paris la Teheran

Volumul *De la Paris la Teheran* analizează viața, împlinirile, dar și eșecurile unui om despre care ai avea toate motivele să crezi că a fost unul dintre fericiții acestei planete.

Shahanshahul (împăratul) Mohammad Reza Pahlavi Ariamer e un bărbat falnic și ajunge pe tron la douăzeci și doi de ani. Dând dovada unei înalte inteligențe politice reușește să-și scoată țara de sub influența U.R.S.S. și să o plaseze pe drumul unei democrații cât se poate de autentice, deși trebuie să ținem cont de specificul zonei: islamism șiiit! Iar țara sa nu e una oarecare, este Iranul, moștenitorul direct al civilizației persane cea care timp de aproape un mileniu a fost civilizația de referință a lumii atât pentru orient cât și pentru o parte din occident. Bogățiile țării, mai ales petrolul fără de care nu se poate concepe dezvoltarea tehnică a ultimilor două secole, îi aduc prietenii cu toți liderii lumii, primiri fastuoase și, în 1971, o grandioasă serbare la care sunt invitați aceștia pentru a urmări prin defilări și evenimente de o amploare nemaivăzută istoria glorioasă a țării. Costurile acestei sărbători au fost apreciate la cam 200.000.000 de milioane de dolari, o sumă impresionantă chiar și pentru aceste vremuri în care dolarul se află cam la jumătate din valoarea de atunci.

Politica shahului pe plan intern era una orientată spre depășirea inhibițiilor și a regulilor de viață tribale aparținând lumii islamice, de promovare a valorilor umaniste recunoscute și de dezvoltare economică a țării. Are o atitudine relativ blândă față de oponenții interni coalițați în jurul înaltului cler șiiit extrem de îngrijorat de faptul că reformele shahului îi vor reduce considerabil puterea. O formidabilă mașină de minciuni se pornește din Paris unde se află ayatollahul Komeini șeful clerului șiiit, care promite eliberarea tuturor oamenilor din sclavia feudală a shahanshahului, înfierând reformele acestuia. Inevitabilul se produce în anul 1979, după treizeci și opt de ani de domnie, când ayatollahul printr-o lovitură de stat transformă țara într-o așa zisă democrație islamică. De fapt își încalcă toate promisiunile, instituie o teroare de tip medieval, omorând milioane de oameni care nu i se subordonau, prăbușește economia, iar haosul cuprinde țara implicată deja într-un război care va dura opt ani cu o altă democrație islamică de data aceasta de tip suni.

Shahanshahul va muri peste puțin timp, bolnav, pribeag, ignorat sau ocolit de cei care cu puțin timp în urmă i se declarau prieteni, umilit, blestemat și urmărit pentru a fi ucis de cei care, în țara sa, luaseră puterea.

Ar fi aceasta o poveste pe care, din nou, nu ar trebui să o uităm niciodată. Oare prietenii, atunci când ești bogat și fericit, îți sunt cu adevărat prieteni? Oare cine l-a sprijinit pe ayatollah să dea lovitură de stat și să preia puterea? Oare binele pe care vrei să-l faci unui popor este corect înțeles și, mai ales, își dorește poporul acest bine? Oare cât de naiv poate fi un popor care crede niște promisiuni care se dovedesc de la o zi la alta mincinoase, dar pe care le strigă în gura mare timp de zeci de ani, timp în care vede cum viața i se năruiește? Care sunt resorturile intime ale unor asemenea evenimente istorice? Ce îi determină pe oameni să se lase prostiți în ultimul hal de un personaj malefic, dar căruia nu-i lipsește nici carisma și nici știința de a manevra masele? Și, mai presus de toate, întrebarea: sunt oare acum liderii de acest calibru? Întrebare la care doctorul Ozias Marcovici, cu multă tristețe, răspunde!

Întrebări... întrebări... Cam acesta ar fi și rolul cărții, una pe care o citești ca pe un roman de capă și spadă, dar care te neliniștește cu sensurile profunde ale scrierii.

Mi-ași dori din toată inima ca aceste volume, dar și cele care, sunt sigur, vor mai fi scrise de domnul doctor Ozias Marcovici, să fie citite de cât mai mulți oameni din această lume bântuită de spaime deloc imaginare de un scriitor. Poate am deveni mai înțelepți și lumea mai bună.

Chiar dacă nu va fi așa, am dreptul să sper, iar lectura cărților sale mi-a dat această speranță.

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Singurătate

Simt și aud
singurătatea cum urlă în jur
și-i un miros de troscot crud
pe cărare
și niciodată nu am auzit,
tăcerea mai asurzitoare
ca cea din zidul meu de granit.
Să mă întorc în Arcadia?
Să caut pe cine?
Să „caut un om” ca Diogene pe
sine?

În seceta humii să caut absent,
când eu m-am regăsit atât de
violent

în mijlocul lumii?

„Pe cărări aspre spre stele” să zbor?

Dar cum să acopăr lacuna de a fi
muritor?

Cum să aduni stele în mănunchi
când tu în lumea asta trăiești în
genunchi?

Cum să mai crezi într- un trist
paradis

amestec de realitate cu reziduri de
vis

și cum să mai faci zimbrului casă
când prețul echilibrului
e sceptică grimasă?

Cum să mai faci din două jumătăți,
întreg un măr,
când tu nu mai poți arde
și-atunci invoci virtutea ca scut
pentru adevăr.

Alege

Între larve și metafizică
ar trebui să alegem un drum!

Acum!

Altfel vom fi învinși
de un cerc vicios.

Oamenii abia mai au timp
să-și audă strigătul de a nu fi atinși,
precum Arhimede,

„nuli tangere mio cerculos”

Mai e încă timp
ca omul să vadă,

În universul lui mărginit,
principiul iezuit,

„nu trebuie să știi, ci să crezi”!

Mai ai pe buze încă un murmur
stins, subtil al libertății,
mai poți să surăzi fără a fi imbecil,
mai poți privi la constelații,
la neștiute planete mai poți să
vizezi!

Privește și cu inima,
căci logica azi

e o plasă cu multe ochiuri rupte!

VIORICA ȘUTU

PSALMUL ÎMPRUMUTULUI DE CRUCE

Iubirii fii desculțul! Așa grăit-a
Rugul,
Nemântuit de flăcări, ce-n tot ce nu-s
mă-nțeapă.
Altcum? Avere umbrei, să mă
întoarcă plugul.
Desculță este roua, că-i lacrimă, nu
apă!

Chiar inul fân de iesle, de nu ar fi
topila
Care-i topește lemnul cu cu firul
sfânt, sub baltă,
Strai de copil mi-e vorba ce-o toarse
clorofila.
Dulgherule, am cioturi, dă-mi
limpezimea-'naltă!

Din lut, din lemn, țărână dă-i focului
rostire,
Lăsând nemistuitul prin spini să Te
culeagă,
Tu n-ai un altădată, altfel n-ai fi
Iubire,
Ia urâciunea umbrei, de moarte mă
dezleagă,

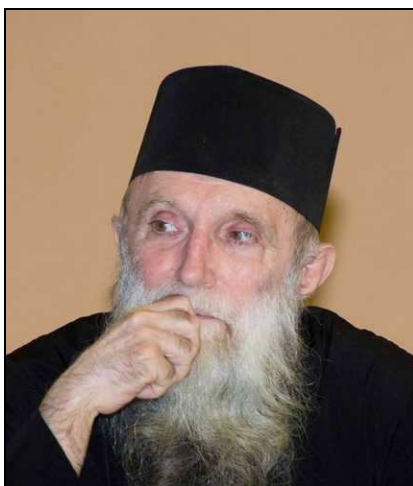
Că lutul care arde, amintele Ți-aduce,
Cum ai fi fost Iubire fără împrumut de
cruce?

PSALMUL ULCIORULUI DE NUNTĂ

E miez de suferință-n splendoare și
durere,
Ca șoapta ce pătrunde până-n
rărunchi de dor...
De unde-ai luat-argila-mi ce-atât de-
adânc Te cere,
Din nou să-Ți soarbă palma cu cântec
pe ulcior?

Amarul Tău mă cheamă din orice
amăruntă,
Că-Ți sunt deopotrivă netrebnic rob
și-augur,
Frământă-mă, sunt coasta din primul
om, fii nuntă
De frângere și flăcări pe-altar de Yom
Kippur,

Dorescu-Te ca Mire-n a cedrilor
cămară,
Ți-s candelă aprinsă ca firea Ta de
foc!
N-auzi, în loc de clopot luceafărul de
seară
Sunând în aur denii ce-au plâns în
busuioc?

Trimite-mi porumbelul cu creangă de
măslin,
Destul Ți-am fost zdrobire, mă
soarbe-acum, Ți-s vin!

PSALMUL CĂRUȚEI DE LEMN

Izvodul dinspre curgeri, ca înspre
vârf, întrebui-l,
Dar nu cu vorba moartă, cum
dăscălesc vlădicii,
Ci din fiorul sacru al sângelui și-al
fricii.

Îți sunt tot rob al humii, de ce-Ți
declini Horebul?

Îți iei plus optu-n haos, și golu-mi
lași, Tu fără
De gard, și totuși, scrii rațiuni în
toate!
Te-nsâmbură lumina-n apus plin de
carate,
De Te-am zărit pe apă, mi-o tulburi și
e nufăr.

Dincolo-i mai dincolo! La mii de
cârji, strict drumul!
Nici soarelui averea n-ai dăruit-o-
ntreagă.
Strălucitoare noapte, a dintru a se
roagă!
Tot ce am scris cu pana, a fost pe
vânt, ca fumul.

De-i răsărit Iubirea nu-i moarte s-o
apuie,
Te-am înhămat căruței de lemn și-n
patru cuie.

PSALMUL LEMNULUI DE NUNTĂ

Dă-mi aripa-ți, Iubire; cu cer, hrănit e
cerul!
Sfășie-mă de umbră până la os de
soare,

Risipa de țărână miroase precum
gerul.
Nu-i în ceaslov divinul, ci-n ghiara-Ți
răpitoare!

Cum focului, din jaruri, o flacără nu-i
scapă!
Crezi, inima degeaba fu Evei
începutul?
Nu din pământ, din coastă, sânge a
curs și apă,
'Nainte de-a fi luna a luminat sărutul.

Ești miezul meu de noapte, cămară
mi-ești și Mire,
De dor, îmi simt cuvântul, de ghimp
mușcat. Călcaiul...
Coroana Ta de nume, sunt spinii Tăi,
Iubire;
Mai udă-mi trandafirii, cu norul Tău,
dintâiul!

E Frângerea-de-Taină, nu-i din jertfiri
pretinse,
Că Lemnul e al nunții și-al brațelor
întinse!

PSALM DEZBRĂCAT DE PĂSTAIE

Cuvântul "adorare" -i necunoscut de
mugur,
Presusu-i de lumină, nu-i târg al
înfloririi,
Doar inimii curate, nu ochiului,
privirii,
Își dezvelește sânul și sacrul lui de
strugur,

Dar peste plevi de vorbe, din treier,
fără număr,
În bob de grâu e moara și Pâinea din
scriptură.
Cât de frumos ți-e cerul, cu-apus furat
pe gură!
Gelos făcui migdalul pentru-n sărut
pe umăr.

Înțelepciunea lumii, iubirii-i nebunie!
Dă-i cârjă ca să-și ducă pe vanitas cu
tânga
Și-ascultă-mi primăvara salcânilor
din stânga,
Au nu știuse Domnul cum timpul să
ni-l scrie,

Brodând în tot ce-i verde, cu rostul
roș, ca ață?

Că litera-i păstaie, Iubirea dă viață!

DUMITRU ICHIM

Kitchener, Ontario

(VIII)

Istoria Transilvaniei nu e tratată de către Dimitrie Cantemir în chip sistematic și nici nu avea cum să fie. După epoca gloriei romane propriuzise, apar informații disparate, de genul: Ardealul a fost cuprins de „ghepidii” (gepizi)¹⁶, fapt petrecut prin secolul al V-lea d.Hr. Cucerirea și ocuparea Transilvaniei de către maghiari, petrecute treptat, între secolele XI-XIII, sunt privite drept rezultat al unei înțelegeri, al unui contract, prin care conducătorii europeni de atunci le-au dat acestora, ungarilor, un loc sub soare: „Aice întâi dăm de istorici, precum o parte din Volohia sau Dachia s-au dat acelor unguri pentru locaș, adică peste munți până la apa Tisii, care loc, precum la Gheografie Dachii am zis, iera parte Dachii, pre care istoricii grecești cești mai de pre urmă o chiamă Pannodachia; și de atunce dezlipindu-se au rămas în parte țărâi ungurești, precum să ține și până astăzi”¹⁷. Tâlcul e ușor de descifrat, în sensul că Dacia sau „Volohia”, adică Țara Românească dinspre vest și din mijloc, a ajuns să fie „dată” vremelnic Țării Ungurești, deși ea rămânea nefrântă în raport cu unitatea inițială. Mai mult, ea nu a devenit Pannonia, ci a rămas „Pannodachia”, cu numele unităților antice, reflectând două moșteniri distincte. De cucerirea Habsburgilor din 1688-1699 nu se amintește nimic, fiind socotită probabil nerelevantă, din moment ce Ungaria se menținea (parțial) ca entitate sub egida Vienei, împăratul romano-german fiind și rege al Ungariei. Astfel, Transilvania apărea fără probleme, în continuare, ca parte a Țării Ungurești. Dimitrie Cantemir știe că în Transilvania trăiesc și sași: „Deci sasii ... cei din Dachia mai din lontru, adică din Ardial ... astă zi lăcuiesc printre românii, care au fost acolo de loc”¹⁸. Sașii proveneau în aceste locuri – crede Cantemir, în acord cu un clișeu de epocă – din vremea lui Carol cel Mare. Ulterior, pe aceleași locuri ar fi venit și secuii, ambele grupuri etnice fiind plasate printre români. „Pe vremea lui Carolus Marele vinit-au colo-

niile saxoniilor, de acel împărat trimise și s-au așezat pre o samă de locuri în Ardial, pe-ntre români, unde din temelie șapte cetăți făcând, mai pre urmă, pre acele cetăți, Ardialul în limba saxonescă (sau, precum noi românii zicem, săsască) s-au numit Siebenburg, țara a șapte cetăți. După sași, au mai vinit săcuii și au apucat și ei o parte din țara Ardialului; ce cu toți cu aceste o samă de români tot au rămas împreună lăcuiitori, precum și până astă zi lăcuiesc; însă mai mulți spre părțile Ardialului de sus; iar alalți, carii adică lăcuia dincoace de munți și în Ardial tot ave stăpânirea moșiilor și cetăților sale. Cești dară despre părțile Moldovii, în părțile Ardialului de sus, iar cei despre parte Muntenii, în părțile Ardialului de gios”¹⁹. Cantemir crede că, atunci când se exercitau presiuni militare, politice și demografice asupra românilor, aceștia se trăgeau la adăpostul pădurilor și munților, al coroanei Carpaților, în Transilvania și se apărau și se sprijineau, până când atacatorii, migratorii, factorii distructivi își diminuau presiunile, plecau mai departe spre Italia sau peste Dunăre etc. Spre a-și susține ideea, dă citate din autori medievali, unul predilect fiind Antonius Bonfinius. În acest fel, românii se mișcau în aceeași arie largă de civilizație românească, în vechea Dacie, devenită Valahie, unde găseau mereu adăpost și scut, fără să se dea în lături de la luptă. Transilvania apare însă mereu ca loc de refugiu, de apărare și de conservare a civilizației românești. Referitor la marea invazie tătaro-mongolă din 1241-1242, Dimitrie Cantemir îl citează pe cronicarul italian „Marin” (venețianul Marino Sanudo), care-i pomenea pe români și secui, luptând împreună pentru apărarea pasurilor carpatice în fața lui Batu han: „Când au vinit Batie cu tătarâi, numai vlahii, adică Românii, cu săcuii însoțindu-să, nu numai căci pre sine ne stropșiți au apărât, ce încă și pre tătari din strâmtorile munților împingând, despre acele părți să între în Țara Ungurească nu i-au lăsat”²⁰. Astfel, în vreme ce românii transilvani „s-au însoțit cu secuii” pentru apărarea țării lor și a Țării Ungurești, unii români extracarpatici, de grija tătarilor, s-au tras în munți, trecând în Ardeal, unde au fost combătuți de craiul unguresc, dar au aflat până la urmă protecția sa; ei au stat până când, la momentul potrivit,

Dragoș Vodă a trecut o samă din ei în Moldova, iar Radul Vodă Negrul cu alții în Țara Muntenească s-au întors (21). Astfel, descălecatul din-spre Transilvania apare cumva și ca o compensare, ca o revenire spre matcă, după ce coroana munților îi adăpostise cu generozitate pe cei aflați în nevoie. Unii români, aflați în Ardeal la scut, s-au întors cu domniilor lor – spune istoricul – „pe moșiile sale”, adică în Moldova și Țara Românească, iar alții pe aceleași locuri în Ardeal au rămas, ca și altădată, „precum tuturor știut iaste, că Ardealul și acmu de românii noștri iaste plin, cari până nu demult nemiși ca aceia iera, cât și în sfatul de obște, împreună cu alalți, unguri și sași încăpe”²².

Aici, Dimitrie Cantemir exprimă o idee mai puțin cunoscută și acceptată în perioadele mai recente, anume aceea că românii, inițial, au fost parte alcătuitoare de stat în Transilvania, alături de nobili, de sași și de secui. Faptul reiese însă și din Gesta Hungarorum (oamenii lui Gelou, după înfrângerea și moartea domnului lor, „și-au dat dreapta” cu ungurii și au trăit mai departe liberi și egali), și din documentele adunărilor de stări din 1291 și 1355, și din actele răscoalei de la Bobâlna (1434-1438) etc. Toate dovedesc că românii transilvani, până la finele secolului al XIV-lea și în prima parte a secolului al XV-lea, au participat la adunările de stări (numite de Cantemir „sfaturi de obște”), ca grup privilegiat (recunoscut cu libertăți), în numele etniei lor.

Acad. IOAN AUREL POP

¹⁶ Ibidem, p. 321.
¹⁷ Ibidem, p. 356.
¹⁸ Ibidem, p. 350.
¹⁹ Ibidem, p. 463-464.
²⁰ Ibidem, p. 465.
²¹ Ibidem, p. 466.
²² Ibidem, p. 473.

† Ioan al Banatului

„Noi facem parte din capitolul istoriei ce se intitulează *Pe aici nu se trece.*”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, după trecerea a 40 de zile de la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, în calendarele ortodoxe avem însemnată sărbătoarea *Înălțării Domnului*. Vă rog să ne vorbiți despre aceasta.

Îps. Ioan: În aceste 40 de zile, Hristos cel Înviat, dintr-o altă ipostază, le-a vorbit ucenicilor Săi. Dacă până atunci călătorea aieva cu ei prin Țara Sfântă, acum doar din când în când li se arăta lor și le-a dat ultimele învățături ca ei, împlinindu-le pe acestea, să poată ajunge unde va pleca și El, în Cer. Mântuitorul s-a arătat de nenumărate ori în această perioadă și iată că la 40 de zile li s-a arătat din nou și spune Sfântul Evanghelist Luca că i-a scos afară din cetatea Ierusalimului și i-a dus până spre Betania. Acolo i-a binecuvântat și S-a înălțat la Cer.

Acum vă întreb: ce legătură ar fi între momentul *Bunei Vestiri*, praznicul de la 25 martie, și praznicul *Înălțării Domnului*? Pe 25 martie scrie în calendarele noastre sărbătoarea *Bunei Vestiri*. Oare sărbătoarea *Înălțării Domnului* nu este totuși o bună veste și ea? *Buna Vestire* de la 25 martie reprezintă momentul când un arhanghel, pe nume Gavriil, îi aduce vestea cea bună Maicii Domnului, că într-însa se va întrupa Fiul lui Dumnezeu. La acel moment n-a participat decât Fecioara Maria și un arhanghel. Nimeni n-a mai fost martor acestui moment crucial în istoria mântuirii noastre. Dar iată că la suirea la Cer a Mântuitorului, Mântuitorul nu trimite un înger să le spună apostolilor: *Vedeți Învățătorul vostru Iisus*

Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a înălțat la Cer!

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte, la *Înălțare* au fost prezenți apostolii ca martori ai celor întâmplate, prin urmare *Înălțarea Domnului* a avut loc în public.

Îps. Ioan: Imaginați-vă ce ar fi rămas în conștiința apostolilor, a contemporanilor și, nu mai zic, a noastră, dacă acest act al *Înălțării* nu s-ar fi făcut în public?! Au fost martori toți apostolii. Dacă despre *Înviere* s-au îndoit – amintiți-vă de Toma, i-au spus apostolii că L-au văzut pe Domnul și n-a crezut. De data aceasta și Toma, și ceilalți apostoli au fost prezenți și niciunul, când s-au întors în cetate, n-au spus: *eu nu cred că S-a înălțat la Cer!* Toți au mărturisit cât au trăit pe acest pământ, pe unde au fost în misiune, toți apostolii au mărturisit cu credință tare că Iisus, Fiul lui Dumnezeu, după 40 de zile de la *Înviere*, în văzul lor, S-a înălțat la Cer.

Iată acest moment de la 40 de zile de la *Înviere* întărește momentul *Bunei Vestiri* de la 25 martie, adică cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a întrupat, S-a coborât din Cer și S-a înălțat la Ceruri. De aceea eu zic că această bună veste, că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a înălțat la Cer, este rostită de El însuși și nimeni de atunci nu s-a mai îndoit. Imaginați-vă când au spus Sfinții Apostoli aceste lucruri în cetatea Ierusalimului, ce credeți că a fost în inimile autorităților romane și autorităților iudaice? *Nu se poate! Hai să-L căutăm! Trebuie să fie pe undeva prin cetate!* Și de două mii de ani, autoritățile iudaice și romane, și alți oameni, de două mii de ani, tot îl caută și nu-L mai găsesc. Nu-L mai găsesc, pentru că S-a înălțat la Ceruri. De aceea și noi să-L căutăm pe.

Hristos, bătând la poarta Cerului Acolo ne așteaptă Hristos. Acolo El ne așteaptă și lucrează făcând sălaş pentru fiecare dintre noi. Să nu-L mai căutăm într-o parte și alta, decât bătând cu evlavie la poarta bisericii și dincolo de poarta bisericii, acolo este Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, ceea ce se spuneți ne unge la suflet, ca să spun așa, deoarece ne determină să gândim mai adânc, mai profund adevărurile existențiale ale credinței noastre.

Îps. Ioan: Adevărul S-a ridicat la Cer și rămâne cu noi până la sfârșitul veacului, până la minunata întâlnire cu El, la a doua venire, așa cum au mărturisit cei doi îngeri, când le-au spus Apostolilor: *vedeți acest Iisus pe care L-ați văzut acum ridicându-Se, înălțându-Se, Îl veți vedea coborându-Se din nou pe pământ.* Să rânduiască Dumnezeu să-L vedem și noi întru slava Sa!

Dacă noi n-am fost martorii înălțării la Cer, să credem cu toții că vom fi martorii venirii a doua a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din Cer, spre noi. Apostolii au fost prezenți la *Înălțare*, iar toți cei ce suntem aici, ce-au fost și cei care vor mai fi, cu desăvârșire vom fi prezenți la venirea pe nor, împreună cu îngerii Săi, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dumnezeu să rânduiască să ne găsească în pace, să ne găsească cu viețile întru desăvârșire, să ne găsească pocăiți de păcatele noastre, să ne găsească în iubire, în frățietate și să ne găsească inimile pline de dorul întâlnirii cu Hristos!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, sărbătoarea *Înălțării la Cer* a Mântuitorului nostru Iisus Hristos este echivalentă în calendarele ortodoxe cu *Ziua Eroilor*. Vă rog să vorbiți despre aceasta.

Îps. Ioan: După Primul Război Mondial, spațiul nostru românesc n-a mai fost verde, ci totul a fost doar râuri de sânge al feciorilor români ce-au luptat pentru reîntregirea neamului nostru românesc. Anul acesta, în iulie, s-au împlinit 100 de ani, de când la Mărăști, Mărășești, Oituz, a început a se scrie un nou capitol în istoria neamului românesc. Acel capitol se intitulează *Pe aici nu* →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

se trece. Noi facem parte din această istorie, din acest capitol al istoriei noastre ce se intitulează *Pe aici nu se trece*.

Dumnezeu a ascultat ruga rostită atunci de ostașii români, în tranșee, deoarece cuvintele acestea *Pe aici nu se trece* nu reprezintă doar o simplă poruncă sau un simplu ordin militar. *Pe aici nu se trece* a fost pentru ostașii români și o rugăciune, adică: *Doamne, nu lăsa ca pe-aici să mai treacă vreo hoardă de cotropitori! Doamne, nu lăsa să mai treacă vreo hoardă de cotropitori peste neamul nostru!*

Văzând patriarhul României de atunci, patriarhul Miron Cristea, și cu Sinodul Bisericii cât este de însângerat spațiul românesc, zis-au: *în fiecare an, cât va dăinui neamul acesta al nostru, în ziua de Înălțare, să pomeniți pe cei ce s-au jertfit pentru țară!*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rog să continuați să vorbiți despre eroii neamului cu referire la ostașii de azi.

Î.P.S. Ioan: Unde sunt cei ce nu mai sunt? Unde sunt sufletele ostașilor, sutelor de mii de ostași români? Unde sunt cei ce nu mai sunt? Unde sunt sufletele lor? Acolo unde S-a înălțat Hristos la 40 de zile, adică în Cer.

Ostașii români jertfiți pe plaiurile românești fac parte astăzi din oastea lui Hristos, în Cer. Mii, sute de mii, regimente, batalioane de români sunt astăzi în oastea lui Hristos, în Cer.

Dumnezeu să-i țină în lumina Învierii Sale! De acolo, ei, care știu ce înseamnă țară, să se roage ca Dumnezeu să păzească această țară de tot necazul și de toată reaua întâmplare.

Dumnezeu să-i răsplătească pe ofițerii și soldații noștri de azi care se roagă pentru cei ce-au purtat arme la piept, înaintea lor. La festivitățile organizate de Ziua Eroilor, ostașii țin în mâini astăzi nu o armă, ci o lumânare. O! Câți din ei n-au avut nicio lumânare când au plecat din lumea aceasta! Ostașii de astăzi țin în mâini o lumânare pentru un ostaș necunoscut. Acestea sunt lumânările pentru cei ce-au fost și pe-ai căror umeri s-a zidit această țară. Dumnezeu să-i răsplătească pentru gestul de profundă recunoștință față de înaintașii lor și ai noștri!

Amvon

PR. DR. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

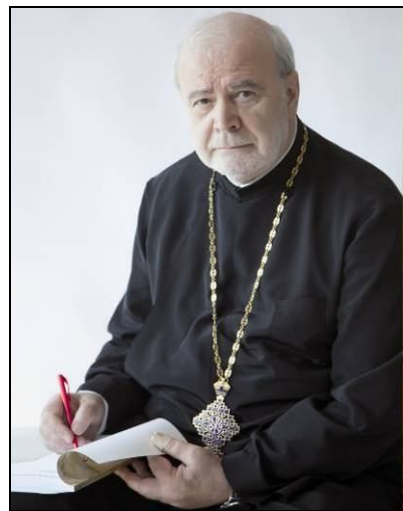
ÎN TRE VREME ȘI VEȘNICIE

La o fugară privire (*Risipă între vreme și veșnicie*, Editura Vatra veche 2017), o juxtapunere „vreme/veșnicie” poate contraria, atâta timp cât se scapă din vedere sensurile țintă ale celor două concepte, situate distinct în orizontul temporal.

În fapt, pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan își substanțializează discursul, aducându-l tot mai insistent în dimensiuni metafizice, dând altitudine cotidianului fără relief, cel al... risipei. Extrăgând din acesta esențe morale fără ostentație, frumuseți fără prețiozități.

Nicolae Gheorghe Șincan nu pune în opoziție doar vremea trecerii prin lume cu viața veșnică, ci și starea prin care trecerii i se dă durată la plinirea vremii și sfârșitul veacurilor: veghere și priveghere. Dacă vegherea ține de prezent, de grija pentru duh și trup, privegherea este aspirație la îndumnezeire, prin asceză întru Hristos. Vegherea și privegherea sunt perechi nu doar inseparabile, ci și consubstanțiale.

Prin condiția sa, preotul Gheorghe Nicolae Șincan e preocupat să ofere nu doar simplă ”consultanță” credincioșilor, celor cu care se vede față la față, dar și celor mulți, nevăzuți și neștiuți, care îl caută pe Dumnezeu și prin trăire, dar și prin învățătură.

Știind apetența celor mai mulți pentru poveste, preotul nu se lasă nici atras și nici sedus de discursuri savante, care eșuează în monolog, ci își transmite mesajul în esența lui telologică prin puterea pilduitoare a unor situații reale sau de ficțiune.

O îndelungă experiență profesională i-a revelat preotului căile cele mai eficiente de a ajunge la inima credinciosului, pentru a-i oferi soluții pentru așteptări imediate, dar și pentru așteptări care transcend clipei.

Preotul își alege cu abilitate teme pe care le valorifică prin mixaje în care inserțiile fac corp comun cu aportul auctorial.

Situații obișnuite sau excepționale își găsesc sugestii de rezolvare, într-o proiecție a vieții veșnice.

Povestirile preotului nu sunt preocupate de virtuți literare, ci de virtuți morale. Țintesc și frumusețea clipei în dimensiunea ei creștină și clipa cea veșnică.

Povestitorul nu complică, ci simplifică lucrurile, nu pune lacăte, ci deschide uși, mereu atent la ceea ce duce spre mântuire.

Cărțile părintelui Gheorghe Nicolae Șincan, între care și aceasta, sunt frumoase, și pe dinafară și pe dinăuntru, într-o preocupare constantă de respect pentru cel care crede că lumea sporește în bogății cu fiecare în parte, prin viața sa și prin faptele sale.

Autorul își consolidează poziția sa singulară, deopotrivă între preoți și între cei care și-au pus viața în slujba scrisului. E un autor care rămâne, care contează.

NICOLAE BĂCIUȚ

Asterisc

Cu cine ține Dumnezeu?

Invitație la un dialog interior

„Eu pentru aceasta M-am născut, și pentru aceasta am venit în lume: să mărturisesc pentru adevăr; tot cel ce este dintru adevăr ascultă glasul Meu.” (Evanghelia după Ioan 18, 37)

Pentru mințile sofisticate interogația de mai sus poate părea banală, de-a dreptul infantilă. Așa se face că, unii, iritați de ceea ce este viața pentru ei, ar răspunde - și uneori chiar o fac fără durerea pângăririi - prelungind interogația: „Adică, la cine să ne raportăm? La un Dumnezeu părtinitor, care pe unii îi copleșește cu binele, iar pe alții îi lasă să se frângă de dureri neînțelese și sub poveri nebănuite și neașteptate? Cu alte cuvinte, avem de-a face cu un Dumnezeu „de echipă”, simpatizant al unora și versat siluitor al altora?” Alții, sub protecția bunului renume de creștin conformist, nu reacționează interogativ, de teama de a nu se complica inutil și de a nu-și spulbera confortul pasivității. Totuși, țin neapărat să aducă un oprobriu susținut celor ce-și permit să pofereze impietăți de genul celor prezentate mai sus. „Bunul ” nostru creștin Îl confiscă pe Dumnezeu, la fel de impudic (necuviincios) ca și semenii lui supărați pe viață, doar pentru el, pentru că are neapărat nevoie de cineva care să-i răsplătească conformitatea și pentru că e prea egoist să-L împartă (să-L descopere) pe Dumnezeu cu alții, cu atât mai puțin cu cei de speță joasă, care, în opinia lui, n-au ce căuta în fața Atotputernicului.

Iată două tipologii umane, desprinse din atâtea altele, care vin să ne împartă într-o multitudine de tabere, fiecare definită printr-o ideologie mai mult sau mai puțin conformă cu Adevărul.

Vă rog imperios să citiți cuvântul majusculat, deoarece e Singurul care ne poate readuce pe toți la unitate, la comuniune, spulberându-ne tendințele centrifugale, orgoliile ideologice sau „microbii” egoismului.

Dacă vă întrebați cum poate un concept, o noțiune, un cuvânt, în cele din urmă, să aibă puteri unificatoare și curative, vă voi aminti că aici e

vorba mai mult decât de un cuvânt. Avem de-a face cu Adevărul-Hristos (Persoană), care ne-a zis răspicat: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”(In 14, 6), adică cu Cel care este Adevăr pentru că este Existență și nu moarte, Lumină și nu întuneric, Unitate în diversitate și nu pluritate sau multitudine alăturată, Iubire și nu ură, Prietenie devotată și nu un ieftin jucător de interese, Sfințenie diafană și nu golănie argotică.... Prin urmare, interesele noastre segregacioniste (separatiste) transpuse sumar în întrebarea: „Cu cine ține Dumnezeu?” denotă faptul că tare ne-ar place ca Dumnezeu să se comporte precum noi, să se „murdărească” partinic în competițiile noastre. Tragic e că, uneori, unii dintre noi chiar cred că Dumnezeu o face. Urmarea? O ineptie umană e pusă în căra lui Dumnezeu de te miri cum de-o mai poate răbda Atotputernicul.

Vă mărturisesc sincer că pentru orice om cu simț teologic, întrebarea așezată în capul textului trădează, la prima vedere, un anume tip de vulgaritate. Ce ar trebui să înțelegem de aici? Că Dumnezeu ar ține, la propriu, cu unii și i-ar ignora pe alții? Sau că îi simpatizează pe cei vrednici (oare cine ar putea să-și susțină vrednicia în fața Domnului?), iar pe cei de calitate îndoielnică îi disprețuiește? Răspunsul la aceste întrebări e ușor de intuit. Fără a fi un teolog versat, cu pretenții de rafinament teologic, poți înțelege că Dumnezeu este al nostru, al tuturor, că se mistuie pe Sine în iubire față de noi, oamenii, indiferent cu cine ținem noi și ce mentalități împărtășim. Într-adevăr, Dumnezeu nostru e același cu Dumnezeul meu sau al tău care, culmea, mă abordează personal, dar cu un viu intetres de a mă desăvârși în comuniune de iubire cu El prin relația mea cu semenii mei, și fără preocupări selective în ceea ce mă privește. Bunăoară, simpatiile și

antipatiile țin de structura pur umană, pe care le înțelegem existând în antagonismul lor într-un om care nu a fost încă covârșit de înțelegerea iubirii divine, întrucât lucrurile se schimbă radical în cel ce a reușit să-L cunoască pe Dumnezeu nostru, nepărtinitor, fără simpatii maniacale sau antipatii obsesive.

În acest sens, ca pledoarie pentru un Dumnezeu care ține cu noi, fără pic de resentiment, v-aș propune un refresh mental, ca parte a unui dialog interior.

Dacă, noi, oamenii înțelegem să facem echipă doar cu cei ce ne slujesc interesele sau ne atâță hrănitores orgoliile, El, Dumnezeu nostru (căci așa am convenit să-L zicem mai sus), îl slujește smerit și cu abnegație, răbdător și dezinteresat pe tot omul în care El se regăsește, în virtutea configurației acestuia după chipul lui Dumnezeu. Ori nu ne putem închipui o Ființă absolută câtă vreme este selectivă și incapabilă de a-i cuprinde în iubirea Ei pe toți. Cu alte cuvinte, omul fiind un alter ego divin, implicit devine subiect al iubirii dumnezeiești. Chiar răi fiind și închizându-ne nesimțit iubirii divine provocatoare, nu-L pierdem niciodată pe Dumnezeu din postura de veșnic susținător al nostru care așteaptă să rezoneze în iubire cu noi.

Când noi, delimitându-ne, compătimim de la distanță pe cel osândit și disprețuit de toți - asta în cazul în care nu-i cerem capul - ba mai mult nu-i mai dăm nici o șansă de a fi, El, Dumnezeul nostru, e Singurul care-i convertește osânda și disprețul în fericire (vezi Evanghelia după Matei 5, 11), dându-i șansa de a fi alături de toți ceilalți, scandalizând prin acest tip de atitudine și acționând ca un pățit (doar știm prea bine ce s-a întâmplat pe Golgota).

Dar ceea ce ne smintește cel mai mult la acest Dumnezeu al nostru, este siguranța Lui de a crede și în cel care respectă regulile jocului numit Viață, precum și în cel care le încalcă samavolnic. De primul e descoperit ca Părinte nedispus să jignească fidelitatea și bunacuviință, iar de al doilea ca un Tată grijuliu, gata să pună în joc totul, chiar și pe Sine cu iubirea Lui, de dragul întoarcerii la Viață a aceluia care a sfidat-o prin rătăcirii. Din păcate, noi oamenii acestui veac „funcționăm” fără →

Pr. OVIDIU BÂRSAN

nicio regulă, bezmetic, confuz, că de trăit nu mai știm să ne trăim viața cu sens, cu rost.

Asta ar presupune ceva efort, jertfă de sine, pe care nu suntem dispuși să le facem.

Sau, dacă greșesc, jignind pe cineva cu opinia mea, admit că printre noi există și versați mânăuitori ai trăirilor intense, de tipul *antrenori* pentru „fericire”, care găsesc rapid „licoarea” tinereții fără bătrânețe pentru cei debusolați. Numai că sub vraja ei, s-ar putea să fi un ademenit, și nimic mai mult. Rostul tău, noima ta, devin evidente numai după dezvrăjire.

Abia atunci *Viața* se trăiește pe viu și nu mai e un simulacru.

Ce-i drept, generalizarea nu dă bine nicăieri, prin urmare dacă o interceptați în cele de mai sus, tratați-o cu blândețe.

Iar dacă vine vorba de a ști să fi delicat, iertător sau susținător al semenului tău, dezertarea de la legea iubirii este singura soluție pe care o alegem, instaurând în mentalul nostru domnia urii, invidiei, boicotului, conspirației, calomniei, temându-ne ca nu cumva caracterul nobil, nepătat, necompromis să devină vizibil, întrucât acest fapt ne-ar încurca tare mult jocurile.

N-aș vrea să citiți rândurile de față ca pe un rechizitoriu al omului zilelor noastre, ci pur și simplu ca pe un dialog al nostru cu noi înșine pentru a ne putea stabili măsura.

Cel ce se privește pe sine și în sine a început să devină ființă care trăiește *Viața* și nu doar o existență robotizată care are nevoi și insticte.

Dar peste toate acestea, nu pot să uit de o iubire care mă provoacă și scandalizează deopotrivă, rușinându-mă ori de câte ori o privesc, pentru că nu am forța angajamentului total de a mă deschide ființial spre ea.

Este singura care poate birui iadul nostru cotidian, dacă credem în forța ei metanoizantă (de schimbare a spiritului, de înnoire a minții sau de orientare fundamentală a vieții), singura capabilă să stea cu noi pe crucea vieții, dar și cu cei curioși de la poalele crucii care n-au curajul suirii pe cruce.

Primilor le dăruiește Raiul, iar pentru ceilalți se roagă.

Ați înțeles bine: este vorba de IUBIREA Dumnezeuului *nostru*.

POEME DE BUZUNAR

EMINESCIANĂ (1)

În nopțile înlunate, se scaldă
Luceafărul în lacul codrilor
albastru...

PLOAIE TORENȚIALĂ

Pe acoperișul casei, ploaia bate
darabana.

EMINESCIANĂ(2)

La butoniera sufletului meu am
prins azi flori din teii de la Iași.

AURORĂ BOREALĂ

O ploaie de lumină verde se
revarsă din stele.

EMINESCIANĂ(3)

În nopți cu lună plină, coboară
luceferii pe oglinda apei...

MIGRAȚIE

În trecerea grăbită spre alte
destinații, păsările țin congres în
mesteacănul de la fereastra mea.

DE IARNĂ

Înfășurat în alb, mestecănel e
singurul meu tovarăș de visare.

EMINESCIANĂ (4)

Înfloreau teii în Deep River și
inima mea bătea la Ipotești.

CIREȘUL

Cochet, și-a atârnat cercei de
rubine la toate urechiușele de
frunze.

CORECȚIE

Când devenisem prea sigură pe
mine, Dumnezeu m-a dezmeticit
cu un bobârnac.

CASTANI ÎNFLORIȚI

Castanii în floare sunt vii
policandre cu lumini.

MĂLINII

Ninsori parfumate aștern mălinii
peste iarba verde de acasă.

LUNA MAI

În frumoasa lună mai, trei sfinți
de gheață țin soarele prizonier.

AUTUMNALĂ

Pe copacul viselor, mugurii
adorm sub rugina toamnei.

VISARE

Îmi cos toate gândurile într-un
goblen cu floarea-soarelui.

VIZITĂ

Când treci pragul unui om
bătrân, singuratic și beteag, ești
iarba lui de leac.

PE RÂUL OTTAWA

O iolă lunecă pe valuri, sub
poala pădurii, prinsă de fiorul
toamnei din inima ta.

ÎNSERARE

Amurgul cerne pulberi de aur
peste toată firea...

APARIȚIE NEAȘTEPTATĂ

În marginea pădurii, o căprioară
privește încremenită trecerea
trenului.

PE MUNTE

În cetina brazilor, susurul
vântului spune povești de
demult.

EMINESCIANĂ(5)

În noaptea dse argint, Poetul
numără stelele pe luciul apei.

ANICA FACINA

SPRE CERURI SACRE

Despre Melania Rusu Caragioiu ați mai avut ocazia să aflați date biografice și despre realizările ei profesionale și literare cu ocazia proiectului 2012-2013 «Une belle vie à toutes âges».

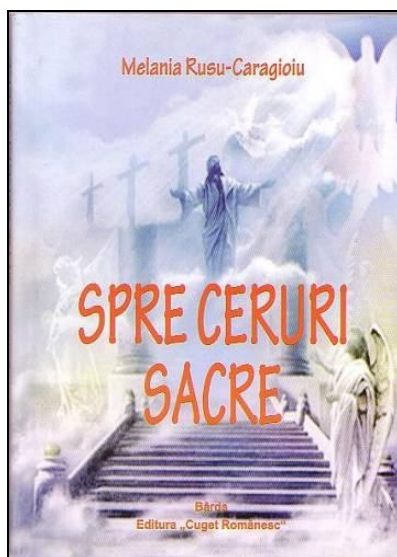
Astăzi mă voi opri asupra cărții de versuri «Spre ceruri sacre», nu înainte de a aminti că ea este autoarea a douăzeci de cărți pentru copii, dintre care numai 2 publicate; 10 cărți de poezii, poeme și povestiri în versuri pentru copii, în română și tot atâtea cărți de poezie, poeme și povestiri în versuri pentru copii, în franceză. Alte preocupări incumbă lucrări de cercetare-tematică, realizate în cadrul activității sale de bibliotecară - carte românească veche, carte străină veche și carte bibliofilă (două volume a 200 pagini, fiecare, publicate ocazional în fascicule, pe care acum d-na Melania le pregătește spre a le lega în volum compactat).

Printre alte cărți, care n-au văzut lumina tiparului încă, menționez: un volum cu poezii patriotice sau pe temă socială; foarte multe epigrame, «Romanul mamei mele», un volum de poeme într-un vers, un volum de poezii în vers alb, un volum de schițe și nuvele.

Despre numărul impresionant de cărți, în manuscris, autoarea ne explică: «Nu fac altceva, în timpul liber, decât să citesc și să scriu zi și noapte, de o viață de om. Citesc de la 7 ani și scriu de la 13 ani.»

E membră a Asociației Canadiene a Scriitorilor Români, membră a Cenaclului Mihai Eminescu, membră a Cenaclului Asociației Scriitorilor de Limba Română din Québec, membră a Cenaclului «L'Anneau poétique», colaboratoare permanentă a revistei québécoise «Multicaf-Multivox», membră a Cenaclului «Poetry», Washington, USA, membră și vicepreședintă a Clubului epigrafiștilor din Montreal și membră a Clubului de Aur, Montreal.

Melania Rusu Caragioiu este o scriitoare prolifică care mai are în pregătire în manuscris, în română și franceză proză pentru copii, poezie în franceză pentru adulți, teatru pentru copii în limba română și scrie în prezent un roman pentru adulți, în franceză „Mon grand-père capitaliste”.

A apărut până acum în 5 plachete colective, dar este fericită că a publicat și opt cărți din creația personală. Pe lângă cele două cărți pentru copii, încă patru cărți de poezie pentru adulți, o carte în reluare în Canada și o carte cu poeme în versuri și confesiuni în proză, cartea de față „Spre ceruri sacre”, având un conținut religios.

Nu publică mai mult, fiindcă nu dispune financiar, dar cărțile sale se bucură de sufragiile cititorilor. Ea spune: « Este posibil, dacă familia mea este de acord, să se doneze aceste materiale nepublicate Bibliotecii „Astra” Sibiu, unde am cei mai buni prieteni, din vremea când lucram în bibliotecă ».

Cartea sa «Spre ceruri sacre» este un volum de versuri, colinde și texte cu titluri precum «amintiri», «minuni», «colinde», «poeme – rugăciuni» etc. Deoarece este o carte de afirmare a credinței creștin-ortodoxe, întâlnim ca și citate și câteva texte extrase din Biblie.

Această poezie a credinței a fost șlefuită de-a lungul anilor.

Familia d-nei Melania Rusu Caragioiu a ajuns de multe ori la situații limită, care nu puteau fi „rezolvate” decât prin resemnare ... sau rugăciune, altfel niciodată.

Și de multe ori, adevărate miracole, ele au fost rezolvate !

Străbunicul ei era cantor bisericesc. El aducea de la biserică „niște cărți mari” – zicea micuța Melania -, îmbrăcate în piele și scrise în românește cu litere întortocheate, slavone, niște ceasloave, în termen general. Din ele, el le citea în fiecare seară, iar Melania asculta cuminte,

deși nu înțelegea totul, dar auzea că se vorbește despre „Doamne, Doamne”, așa cum zic copiii, mărturisește autoarea în carte.

Această scenă de mare preț a urmărit-o mereu și în clipe de un oarecare extaz, mult mai târziu, a compus poezie religioasă, adresată atât lui Dumnezeu, lui Iisus, Duhului Sfânt, și Maicii Preacurate, cât și credincioșilor și lumii de rând.

Simplitatea, facilitatea și acuratețea comunicării, de la prima poezie până la ultimul text, implică puritatea sufletească, uneori depășită numai datorită revelațiilor cugetului autoarei, care își transformă spusele în adevărate comori lingvistice și care denotă o conștiință religioasă înaltă.

Citez în acest sens poeziile «Doamne, ajută-mă să-mi iert», «Fie numele Domnului Binecuvântat», «În calea vieții mele», «Ruga», «Rugă către Sfânta Treime», presărate de imagini poetice de mare forță, ancorate în profunzimea credinței ortodoxe.

Despre poezia «Doamne, ajută-mă să-mi iert», M.R.C. ne explică următoarele: «Păcatul poate fi întâlnit și comis pretutindeni, în tentații, în cuvinte nefericite alese, sau în momente de impulsivitate, când ne putem pierde controlul. În clipele mele de meditație, sau în momentele de confesiune, eu enumăr acele greșeli și cer iertare pentru pasul greșit pe care l-am făcut.

Expresia „să-mi iert” arată că am primit un semnal de la conștiința mea, care, fiind încărcată de acea greutate a greșelii mele, nu are liniște și mă preocupă ca o obsesie.

În acele stări simt că trebuie să mă împac și cu mine nu numai cu Dumnezeu. Este probabil o mortificare, o penitență pe care mi-o impun în a mă dezlipi de firea mea pământeană, uneori șovăielnică în rugăciune, în credință.

Poezia aceasta semnifică o profundă neliniște, cauzată de un păcat conștientizat mai târziu, a fi ca atare. Această explicație confirmă o lecție de conduită, pe care oricine ar trebui s-o urmeze.

În poezia «Calea vieții mele» (p.23) este vorba de o a doua venire pe pământ a lui Iisus. Citez: «Un zvon a zburat către mine/ Pe un petec mic de hârtie./ Scria pe el, pentru noi toti:/ Veniți în cortul Meu/ Cu apă →

EVA HALUS

Interviu

Melania Rusu Caragioiu

“Păcatul poate fi întâlnit și comis pretutindeni”

- Cum ați ajuns să scrieți poezie religioasă și cum s-a născut această carte ?

-Familia mea a ajuns de multe ori la situații limită care nu puteau fi rezolvate decât prin ... rugăciune, altfel niciodată. Și de multe ori, miracol, ele au fost rezolvate !

Străbunicul meu era cantor bisericesc. El aducea de la biserică niște cărți pe care eu la cei trei, patru ani ai mei, le consideram într-un cuvânt „mari”, iar mai târziu, peste ani ca bibliotecar lucrând la codificarea lor le punctam din multe puncte de vedere. Străbunicul ne citea în fiecare seară din acele cărți, iar eu ascultam cuminte, deși nu înțelegeam totul, dar auzeam că se vorbește despre „Doamne, Doamne”, așa cum zic copiii. Această idee m-a urmărit mereu și în clipe de un oarecare extaz, mult mai târziu, am compus poezie religioasă.

-Ce locuri (biserici, manastiri, oameni, experiente, etc) v-au inspirat sa scrieti astfel ?

-Mai întâi biserica micuță de lemn din satul natal, apoi biserica din lemn de la Ciucea, din curtea casei lui Octavian Goga, Mănăstirea catolică de la Radna, „Maria Radna”, Biserica „Trei Ierarhi” din Iași cu moaștele Cuvioasei Paraschiva, Așezământul monahal și galeriile sacre cu moaște - Lavra-Kiev, și foarte multe alte locuri și lăcașuri închinat lui Dumnezeu, pe care le-am vizitat.

-Poezia «Doamne, ajută-mă să-mi iert (p.16)-Puteți să-mi spuneți ceva despre această poezie ?

- Păcatul poate fi întâlnit și comis pretutindeni, în tentații, în cuvinte nefericite alese sau în momente de impulsivitate, când ne putem pierde controlul.

În clipele mele de meditație, sau în momentele de confesiune, eu enumăr acele greșeli și cer iertare pentru pasul greșit pe care l-am făcut.

Expresia „să-mi iert” arată că am primit un semnal de la conștiința mea,

care fiind încărcată de acea greutate a greșelii mele, nu are liniște și mă preocupă ca o obsesie.

În acele stări simt că trebuie să mă împac și cu mine nu numai cu Dumnezeu.

E probabil o mortificare, o penitență pe care mi-o impun în a mă deslipi de firea mea pământescă, uneori șovăielnică în rugăciune, în credință. Poezia aceasta semnifică o profundă neliniște, cauzată de un păcat conștientizat mai târziu, a fi ca atare.

EVA HALUS

→ vie! Întruniți-vă în cânt și rugăciune./Voi fi cu voi prin Duhul cel Sfânt! Tatăl a auzit suspinul vostru/ Și mă va trimite iar pe pământ!».

În alte poezii, frapează simplitatea, ca de exemplu în: «Fie numele Domnului lăudat!», unde simplele verbe de acțiune:... am dormit, m-am sculat, m-am spălat, m-am rugat, am plâns, te-am implorat, am progresat, sunt săvârșite în blânda lumină a credinței, dând personajului o aura luminoasă, deoarece aceste gesturi sunt înfrumusețate și amplificate prin credință.

Mai departe, d-na Melania Rusu Caragioiu se întrece pe sine într-o serie de colinde, pline de har. Citez: «Cad din ceru-acoperit/ Fulgi de argint zimțuit/ Peste mărul plin de stele/ Al copilăriei mele...», sau în poezia « Colind pentru copiii noștri»: « Dintr-un vălătuc de nea/ S-a aprins clipind o stea/ Leru-i ler, o stea...», până la « Steaua dalbă se prefăce/ Într-un porumbel de pace! Leru-i ler, de albă pace, etc».

În capitolul «Amintiri» M.R.C. vorbește despre bisericile din viața ei, începând cu «biserica

albastră, senină, a primei copilării». Mai întâi biserica micuță de lemn din satul natal, apoi biserica din lemn de la Ciucea, din curtea casei lui Octavian Goga, Mănăstirea catolică de la Radna, „Maria Radna”, Biserica „Trei Ierarhi din Iași cu moaștele Cuvioasei Paraschiva, așezământul monahal și galeriile sacre, cu moaște - Lavra-Kiev, și foarte multe alte locuri și lăcașuri închinat lui Dumnezeu, pe care le-avizitat.

Citez: «Făcându-mi rugăciunea mi-a făcut bine să mă simt sub acoperișul și în preajma bisericilor mele.»

Citez un fragment despre Mănăstire

Letiția Oprișan, „La cules de mere”

rea de la Radna : «Și acum, după trecerea a 75 de ani, o revăd de fiecare dată pe Maica Domnului: simplă, cu eșarfa ei roșie, lungă, din cap până-n picioare. Apoi, o văd iar, șezând, cu Pruncul Iisus pe genunchi, privindu-ne în timp ce credincioșii îi depun la picioare un munte de lumânări aprinse, și eu, azi, mă gândesc la un munte și mai mare de suferinșe și cereri».

Și : «În 73 de ani Domnul mi-a ajutat să mă închin în multe biserici și de toate îmi amintesc cu drag și pioșenie.»

Acest capitol al cărții, evocator și plin de evlavie este o mărturie vie a unei stări de conștiință, care, sper, ca în vremurile prezente să nu se piardă.

În următorul capitol, «Minuni» M.R.C. grupează 13 scurte povestiri în care punctează intervenția unei minuni, pentru a evita câte o nenorocire. Minunea este întotdeauna săvârșită de către Dumnezeu prin îngerul său păzitor. Nu vă dezvălui aceste povestiri și vă invit să le citiți.

(EVA HALUS, Montreal, a fost Distinsă cu premiul special al Juriului în cadrul concursului „Credo”, lansat de revista „Vatra veche”).

NEVOIA DE MĂRTURIE MĂRTURISIRE

E prima oară după 16 ediții ale acestui Festival, inițiat în primul an al meu de directorat la Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, când sunt adunate într-o antologie texte ale concursului.

Sincer, regret că nu am făcut acest lucru de la început, dar finanțarea, atunci, ca și acum, nu a putut fi susținută de chiar instituția în numele căreia am inițiat concursul.

Parteneriatul cu Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin a salvat acest concurs, altfel el n-ar mai fi supraviețuit.

Poeta Sorina Bloj, directoarea Bibliotecii reghinene, e cea care mi-a fost alături și a făcut posibilă continuarea acestui proiect, născut din nevoia de a readuce poezia religioasă într-un alt orizont – și de creație și de receptare – după aproape o jumătate de secol de întemnițare a acestui gen, menținut în viață, o vreme, chiar în spațiile concentraționare, unde nevoia de Dumnezeu a fost mai puternică decât oriunde.

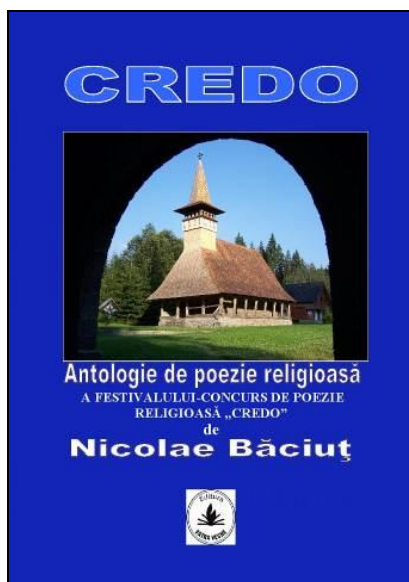
Mare poezie religioasă, de la Radu Gyr la Nichifor Crainic, s-a scris și după gratii, pentru că a fost greu să fie întemnițată total și gândul care înalță, rugăciunea.

Privită cu oarecare superioritate, ținută la distanță chiar și de autorități critice, poezia religioasă a încercat mereu să respire aerul din care s-a născut – credința nestrămutată în mântuire.

Festivalul-Concurs de Poezie Religioasă „Credo” este, cred, cel mai longeviv concurs tematic care și-a făcut din credință bucuria rostirii poetice.

Numărul și numele celor care au trecut prin acest concurs ne fac să credem că a meritat efortul, că poezia religioasă a câștigat teren în toți acești ani, că și-au încercat puterile în acest gen autori de toate calibrele, chiar dacă nu s-au considerat în integralitate chiar „poetii religioși”.

Aș vrea să cred că e o tentație la care puțini pot rezista și-mi amintesc o afirmație a unui dintre marii poeți religioși ai literaturii române dintotdeauna, Ioan Alexandru, în care se susținea că „Singurii poeți care au rămas sunt poeții creștini, (Brăila, la primul Festival Național de Poezie Creștină „La început a fost Cuvântul”, 1991), pentru că au obiect! Poezia modernă nu mai are obiect.

Nemaivestind Învierea lui Christos, ce să mai vestești, ce să mai spui?”

Care e locul poeziei religioase în poezia română postdecembristă încă nu e definit cu claritate. Încă n-au fost recuperați și repuși în circulație pe cât ar fi meritat autori importanți de poezie religioasă.

Sigur, tema nu salvează valoarea și nici nu scuză nereu-șitele, pentru că, dincolo de poezie autentică, s-au făcut și ver-sificații modeste pe teme religioase, s-a publicat și maculatură.

Dar acest lucru nu e specific doar poeziei religioase, ci oricărui gen de creație, în general. S-a scris dintotdeauna și bine și rău, fiecare a crezut în steaua lui poetică, chiar dacă strălucirea acesteia n-a fost/nu este pentru toți la fel. Pentru orice se plătește tribut! Sita este însă deasă, iar valorile, până la urmă, tot se impun!

Cu siguranță că și printre concurenții Festivalului „Credo” se află destui merituoși, că și prin acest exercițiu literar s-au mai adăugat file la o posibilă antologie a poeziei religioase românești.

Dacă inițial aveam de gând să aloc mai mult spațiu fiecărui autor, să includ și date biografice ale acestora, am optat, în final (pentru că ajunsesem la aproape patru sute de pagini), la această formulă, în care fiecare autor se regăsește cu câte un grupaj de cinci poeme și o fotografie de autor. Am considerat că e loc pentru smerenie și că nu trebuie neapărat să știm ce altitudine are fiecare biografie poetică în parte, ci ce reușește fiecare să spună, în numele credinței și poeziei. Căci, câtă poezie atâta credință, câtă credință atâta poezie.

NICOLAE BĂCIUȚ

FESTIVALUL DE POEZIE RELIGIOASĂ „CREDO”, EDIȚIA A XVII-A, LĂPUȘNA 4-6 AUGUST 2017

PALMARES

Armina Flavia Adam, Diploma de onoare a Festivalului, pentru oezie în manuscris și pentru volumul “Raiul de urgență”, 2017, Valeria Manta Tăicuțu, Marele Premiu al Festivalului;

Premii Speciale ale Juriului: Cristina Vasiliu, Petre Marcel Vârlan, Angela Melania Cristea, Ana Munteanu Drăghici, Ana (Any) Drăgoianu, Ana Urma, Mariana Moga, Vasile Larco, Viorica Șutu; Premiul I: Maria Cernegura, Eneea Gela, Daniela Oatu, Premiul II Carolina Baldea, Magdalena Hărăbor, Alexandra Diaconu, Lucreția Bogdan Ința, Premiul III: Gabriela Ana Bălan, Vanda Ani, Sorin Cotlarciuc, Cornel C. Costea,

Mențiune: Valeria (Ica) Drăgoi, Mihai Horga, Viorica Negoiaș;

Macrina Viorica Lazăr, Premiul revistei “Vatra veche”, Lőrinczi Francisc-Mihai, Premiul revistei “Vatra veche”, Daniela Tiger; premiul Editurii Nico: Florentina Claudia Vodă, Mircea Dorin Istrate, Premiul “Vatra veche”: Dorel Lazăr; Ana Pandrea, Premiul ziarului «Cuvântul liber» Alina Carmen Pușcaș, Premiul ziarului «Cuvântul liber»;

Premiul Direcției pentru Cultură Mureș: Aurelia Panait, Cristian Emanuel Ștefănescu; Premiul Bibliotecii Municipale “Petru Maior”, Reghin: Adriana Dandu, Maria Magdalena Breja; Olga Annemarie Lutsch, premiul “Excelsior”; Traian Comșa, Premiul Special al Festivalului.

Cărți premiate în Festival

EXEGEZĂ CRITICĂ

1. Maria Daniela Pănăzan, „Poezia lui Dumitru Ichim. Eseu Monografic”, Marele Premiu al Festivalului

POEZIE

1. Flavia Adam, Diploma de onoare a Festivalului, pentru oezie în manuscris și pentru volumul “Raiul de urgență”, 2017

2. Ana Urma, „File de Jurnal”, Premiul Special al Juriului

3. Carmen Tania Grigore, „Secvențial/Sequencially”, premiul Direcției pentru Cultură Mureș

4. Petre Marcel Vârlan, „Muzica poeziei”, Premiul Special al Juriului

5. Mihaela Aionesei, „Zodia palmelor tale”, Premiul de Onoare al Festivalului

6. Romița Mălina Constantin, „Un cântec lui Dumnezeu”, premiul ziarului „Cuvântul liber”

7. Mihaela Meravei, Cinci degete, Semantica luminii, Premiul Special al Juriului

8. Carmen Focșa, „Scrisori de ne iubire”, premiul Special al Juriului

9. Gabriella Costescu, „Epistolar albastru – roz”, Premiul revistei Vatra veche

Victor Ravini sau gâlceava mioritologului cu lumea

(I)

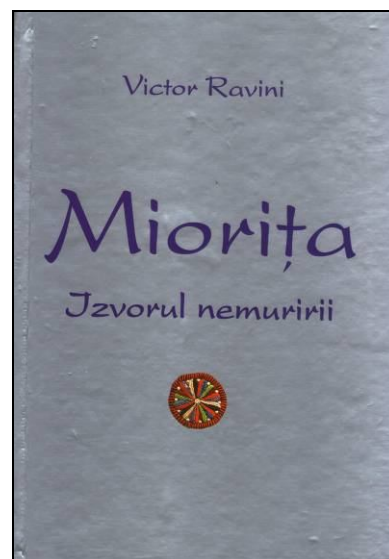
*Victor Ravini este numele deținut legal de Radu-Victor Nițu, născut în 1943 în România, absolvent al Facultății de Filologie (Limba și Literatura Română în principal, Limba și Literatura Germană, secundar) a Universității de Vest din Timișoara. A emigrat în Suedia în anul 1985, unde a absolvit liceul suedez, Facultatea de Știința Religiilor din Goteborg și Management la Scandinavian International University. În țară publicase deja patru cărți, ca membru al Uniunii Scriitorilor din România, iar în limba suedeză alte trei cărți, pe ultima, **Miorița – izvorul nemuririi** traducând-o în limba română. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Suedia. După obținerea cetățeniei suedeze, și-a legalizat numele Victor Ravini. Nicio legătură cu Festivalul Ravinia ce are loc anual, în perioada iunie-septembrie, în Illinois, S. U. A., pe malul Lacului Michigan. Autorul afișează cu mândrie, lângă semnătura corespondenței, însemnele de membru al International Coaching Community, distincția European Quality Award oferită de The European Foundation for Quality Management și trăiește în prezent în Franța, pe coasta de sud la Mediterana, în localitatea turistică La Grande-Motte.*

Oltean arțăgos de Caracal, Victor Ravini se declară încă din „Cuvânt înainte” la studiul său **Miorița – izvorul nemuririi** (apărut în 2012 în limba suedeză la Carpati Publishing în Goteborg, Suedia și în limba română la Editura Alcor Impex din București, în 2016 – 340 pagini format 16,6x23,8 cm.) un autor tezist, mânat de dorița de a îndrepta erorile de interpretare a poemului epic „Miorița”, fie ele cu bună sau cu rea credință sădite în mentalul colectiv, atât de „luminători bine intenționați”, cât și de pletora ideologilor-denigratori de profesie ai valorilor românești, din interior sau de aiurea. Sunt astfel amendați deopotrivă Lucian Blaga (prin exagerările divinului Călinescu, cel care îl lasă pe Blaga corijent la istorie și literatură – V. Ravini omițând că, în momentul scrierii *Istoriei* sale, Călinescu nu putea să nu implice „înfierarea” ideologică a lui Blaga), sau Nichita Stănescu, pentru pesimismul descifrat ca „scoală a tristeții naționale” în atitudinea pasivă a ciobanului mioritic. „Chiar și luminători bine intenționați încearcă să ne asigure că am fi condamnați de geografie și de teroarea istoriei, că orice împotrivire sau luptă ar fi zadarnică și că singura

soluție e să ne resemnăm. Așadar, să stăm copii triști în banca noastră, cum vor ei, ca să fim slugile altora”, scrie Victor Ravini (p. 1), arătând cât a înțeles din „paideuma” lui Frobenius, „spațiul mioritic” al lui Blaga și „teroarea istoriei”, pe care o citează fără ghilimele din Eliade și cum reușește să îi denigreze pe toți trei prezentând ca îndemn la slugărmicie politică (socială, națională, culturală) toate aceste constructe de ordinul filosofiei culturii. Țâfna autorului, îndreptată direct împotriva profesorului de istoria religiilor de la Chicago – Mircea Eliade (1907-1986) este, ca și celelalte, o dovadă de imprecizie, nedreptate și teatralitate, întrucât Victor Ravini neagă îndemnul la creație în cultură și spiritualitate, adresat în repetate rânduri de Eliade românilor, ca singurul mod posibil de afirmare între celelalte națiuni, iar „teroarea istoriei” formulată de Mircea Eliade nu a fost niciodată o invitație la înăbușirea vreunei revolte, așa cum insinuează Victor Ravini, după cum nici domnia sa nu a practicat revolta politică altfel decât părăsindu-și patria, ba chiar a urmat în fapt, pe cât îi stă în putință, tocmai îndemnul la manifestare culturală de care vorbea Eliade.

Atitudinea de cercetător negaționist îl pune pe Victor Ravini în război cu toată lumea, o atitudine păguboasă, mai greu de acceptat, chiar deplasată la un intelectual trecut de șaptezeci de ani:

–Toți au greșit, eu singur spun adevărul! Mai mult, comentând analiza „Mioriței” de-a lungul timpului, autorul ajunge la concluzii aberante: după ce afirmă despre „Pavel Apostol (fost Pál Erdős), filosof marxist-leninist membru al Academiei Române” că „vrea să ne convingă că Miorița oglindește ideologia politică și de clasă a țăranilor noștri, care, încă înainte de cucerirea Daciei de către Traian, erau pătrunși de concepția marxist-leninistă” (p. 15), Victor Ravini face o afirmație aiuritoare, afirmând un neadevăr flagrant: „Rezultatul cercetării Mioriței făcute de Apostol este prețuit de Mircea Eliade (1980), care își însușește concluziile acestuia întru totul și fără rezerve, fără comentarii” (p. 16), când Eliade face doar o nepărtinitoare, adică științifică trecere în revistă a evoluției hermeneuticii legate de

„Miorița”. Mircea Eliade, în viziunea tezistă a lui V. Ravini, apare ca un... apostol al ideilor marxist-leniniste; nu e prea mult?! Trecem peste faptul că Pavel Apostol nu putea să trăiască între anii 1991-1983 (sic!), așa cum scrie în prezentarea sa pe manșeta laterală, dar reținem că din exegeza raviniană sunt respinși, evitați – deși ușor preluabili din studiul lui Eliade, cercetători ai „Mioriței” precum C. I. Gulian, autorul lucrării **Sensul vieții în folclorul românesc** (București, 1957), tot așa cum nu se pomeneste nimic despre interpretările făcute de Dan Botta, în volumul **Limite** (București, 1936), sau despre faptul că Jules Michelet, primul traducător al „Mioriței” în franceză la 1854, este cel dintâi care a semnalat resemnarea din textul tradus, ca pe o trăsătură națională a românilor – toate comentate de Mircea Eliade în capitolul VIII, „Mioara năzdrăvană”, al volumului **De la Zalmoxis la Genghis-Han**, apărut în anul 1970 la Payot și abia în 1980, în românește, ediție din care V. Ravini citează cu mânia proletară pe care am menționat-o. Autorul nu sesizează nici asemănarea interpretărilor lui H. H. Stahl din articolul **Filosofarea despre filosofia poporului român** (București, 1938), pe urmele lui Ion (Jean) Mușlea, autorul articolului **Le mort-mariage – une particularité du folklore balcanique** (Paris, 1925), despre arhaicitatea ceremonialului morții asimilate unei nunți, la decedații celibatari tineri.

V. Ravini atribuie în mod absolut eronat și abuziv, adică profund neștiințific, acuzația lui →

MIHAI POSADA

Constantin Brăiloiu de „miorițologie» în toată regula“ ca îndreptată împotriva lui Lucian Blaga (p. 12), când în realitate Brăiloiu, citat de Eliade (și acesta, citat de Ravini) se referă „la cercetarea lui Caracostea, dar fără să-l numească“, așa cum precizează Eliade (*De la Zalmoxis la Genghis-Han*, București: Humanitas, 1995, p. 245). Trimiterile la studiul lui Eliade autorul le face folosind ediția în românește din 1980, în timp ce „Bibliografia“ menționează ediția princeps în limba franceză, din 1970 și abia după alte titluri, separat, pe aceea din 1980; când suficientă, conform cutumelor, era specificarea ediției de lucru din 1980 și în paranteză, ediția originală 1970, fiind vorba nu de două titluri, ci de una și aceeași lucrare.

Tot din gravă neatenție ori cu alte intenții, V. Ravini afirmă: „Mai mulți, de la Brăiloiu la Eliade, susțin ideea cu protecția contra strigoilor“ (p. 17) – confundând comentariul lui Eliade la studiul lui Brăiloiu, *Sur une ballade Roumaine: La Mioritza* (Geneva, 1946), cu afirmații pe care Eliade nu le face; în textul lui Eliade regăsindu-se, dimpotrivă, formulări care îl contrazic pe Victor Ravini și totodată pe Brăiloiu: „Numeroase ceremonii funerare, continuă Brăiloiu, trebuie să fie efectuate ca să împiedice mortul «să devină nefast» și să se întoarcă printre cei vii, sub formă de strigoi“; „În lumea rurală frica de strigoi nu pare să joace rolul capital pe care i-l atribuie Brăiloiu“; „N-avem decât să recitim versiunea Alecsandri. Aici, «pe un picior de plai, pe o gură de rai» intri în cu totul altă lume, care, nu numai că nu are nimic de-a face cu riturile funerare și frica de strigoi [...]“ și: „Desigur, această decizie de a accepta destinul nu trădează o concepție pesimistă a existenței, nici pasivitatea de care atît s-a vorbit de la Alecsandri încoace. Dar este în zadar să se caute «optimismul» Mioriței în dragostea păstorului pentru munca lui, sau în apărarea celor vii împotriva strigoilor“ (Eliade, op. cit., respectiv p. 247, p. 258, p. 259 și p. 261).

Afirmația lui V. Ravini cade de la sine, ca o dovadă de proastă lectură și de mai proastă interpretare, un mod de a sacrifica adevărul din nevoia de a servi o teză nu totdeauna fondată documentar pe realități culturale.

Lucru valabil și pentru afirmația aceluiași: „Perspectiva sociologică, economică, juridică și păreriile lui Fochi sunt preluate și însușite de Eliade tot fără comentarii. Eliade întărește perspectiva antireligioasă și antimitologică. El confirmă opinia lui Apostol, Fochi și a altora cum că Miorița este o baladă despre o întâmplare reală, un bocet compus contra strigoilor“ (p. 20), cum deja am demonstrat. Iar a denunța întocmai comentariul comparativ prin lipsa acestuia – vezi stereotipul inchizitorial „fără comentarii“ folosit fără discernământ – ține aici de disfuncții cognitive extraculturale. Cel care „preia și își însușește“ părerea lui Fochi, folosind „concluziile“ aceleia ca argumente personale, este Victor Ravini, nu Eliade: „Poezia culeasă de Brăiloiu nu poate fi o variantă a Mioriței, cum crede Eliade. Concluzia mea este confirmată și de faptul că Fochi nu consideră aceste două poezii [a doua: *Ciobănașul*, publicată în 1915] ca fiind variante ale Mioriței și le exclude din antologie“ (p. 21). Victor Ravini nu doar că înțelege deformat ce citează din alți autori și îi interpretează neconform cu realitatea lor textuală, că inventează argumente, domnia sa se războiește cu dimensiuni culturale ce îl depășesc din toate punctele de vedere, făcând figura unui certăreț rătăcit între exegeți, dar fixat pe sărăcia de idei și agresivitatea necinstită, răutăcioasă, cu care insistă să-și facă loc acolo unde nu îi este locul.

De nicăieri nu rezultă că Eliade, în „Mioara năzdrăvană“, așa cum pretinde V. Ravini: „consideră o poezie, culeasă de Brăiloiu în 1920, ca fiind o variantă a Mioriței“ (p. 21), câtă vreme Eliade vorbește despre: „înlocuirea elementelor ceremoniilor funerare țărănești cu elemente sau obiecte cosmice. Această a doua temă se regăsește și în poezia populară ocazională, ca și în poezia lirică propriu-zisă. Vitalitatea ei (adică «creativitatea») era încă intactă după primul război mondial. Brăiloiu citează un text cules probabil prin 1920 [urmează textul citat] Brăiloiu adaugă: «În afara detaliilor militare, iată reînviat, cuvânt cu cuvânt, străvechiul bocet despre sfârșitul singuratic al păstorului: se simte apropierea de Miorița»“ (op. cit., p. 246). Așadar, nici vorbă de a

considera textul din 1920 ca o „variantă“ a „Mioriței“! Dar, confiscat de perspectiva eroică de a îi desființa pe Eliade, Blaga și alții, Victor Ravini caută cu desperare argumente, iar când nu le găsește, le inventează.

Afirmațiile nefondate sunt efecte ale ochelarilor de cal cu care autorul își fixează scopul de a face descoperiri epocale prin demolare, printr-un șuvoi de exagerări, nedreptăți și năluciri personale din texte pe care fie nu le înțelege, fie cărora se străduie să le demonstreze, programatic, nonvaloarea. Efectul e rizibil. Cum și în pasajul următor, de unde reiese că V. Ravini înțelege „nivelul speculativ“ ca pe un soi de trimestru de liceu, supărat că nimeni nu îi pune la dispoziție oglinda clasei, în care confundă, înduioșător, pe 'ceva' (nivelul speculativ) cu 'cineva' (persoana capabilă de acest nivel de gândire): „Eliade apără metoda și rezultatele cercetării lui Blaga, fără să țină seamă de criticile lui Călinescu, și zice că Blaga «descifra din baladă semnificații mai profunde, care nu erau sesizabile decât de la un anumit nivel speculativ» (Eliade 1980:233). Nu putem ști la cine face aluzie, deoarece nu precizează pe cineva. Uneori, Eliade își exprimă unele păreri cam evaziv“ (pp. 21-22). V. Ravini se simte foarte apropiat în concepții culturale de Călinescu, cel despre care se știe că își trata suferințele nervoase din ultima parte a vieții stând la soare, pe plajele Mediteranei, după ce cu decenii în urmă scrisese: „Mircea Eliade este cea mai integrală (și servilă) întrupare a gidismului în literatura noastră. După André Gide, sensul artei fiind cunoașterea (înțelege instruirea de esențe pe cale mitologică), un artist e cu atât mai adânc, cu cât trăiește mai intens, cu cât pune mai multe probleme, care, însă nu sunt propoziții inteligibile, ci trăiri, 'experiențe'. Și cum eticul e aspectul fundamental al destinului uman, problema trebuie pusă ca experiență morală“ (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1941), iar Eliade și-a permis să-l ignore pe Călinescu în 1970, ceea ce îl irită la culme pe neiertătorul V. Ravini, care ignoră la rândul său, cu nonșalanță, adeziunile ideologice antagoniste ale celor doi cărturari, Eliade și Călinescu.

ANATOMIA UNUI FALS

(I)

«BAZA UNU: - Eli!... Eli!...
Învățătorule, unde se sfârșește
minciuna și unde începe adevărul?
Eu m-am inițiat în Protocoalele
Sionului repetându-mi că sunt
falsuri inventate de creștini!...

RABI: - Fiule, cel mai bine
aperi un adevăr declarându-l fals
înainte de a-l enunța!...Goimii se vor
zbate să-l desființeze!... Așa ne
asigurăm liniștea descifrării lui, peste
timp, prin jocul Cabalei!...Între
creștini, când unul zice că
Protocoalele sunt adevărate, vor sări
alți zece care să-i demonstreze că
sunt false!...».²⁴

Teodor Filip (pensionat cu
gradul de locotenent-colonel din
U.S.L.A.), studiind cartea
judecătorei Hadassa Ben-Itto, carte
intitulată „Protocoalele Înțelepților
Sionului. Anatomia unui fals (titlul
original: „Minciuna refuză să
moară” -1988), Editura Hasefer,
București, 2000, publică și
comentează și el, la rândul lui,
Protocoalele Înțelepților Sionului
varianta Ioan Moța.

Teodor Filip ajunge la
concluzia că aceste „Protocoale”
sunt veridice și sunt întocmite de
evrei! În acest sens, Teodor Filip
aduce și o serie de argumente pentru
a-și susține teza.

Realitatea este că judecătoarea
HADASSA BEN-ITTO are dreptate
în a firma că Protocoalele Înțelepților
Sionului sunt un FALS!

Repetăm, din nou, că
Protocoalele Înțelepților Sionului
sunt un FALS. Ele sunt concepute și
puse în circulație de rozacrușeni,
respectiv de Cavalerii Roza Cruce,
gradul al 18-lea, din Ritul Scoțian
Antic și Accepat și Prinții Roza
Cruce, gradul 7 al Ritului Francez.

Capitolele din Protocoale au
fost în permanență schimbate prin
adăugare de noi sensuri. Redăm spre
exemplificare cinci variante din
Capitolul III din Protocoale:

²⁴ ION COSTIN GRIGORE,
Cucuveaua cu pene roșii, roman-
gazetă, Editura Miracol, București,
1994, p.18.

1. «Pot să vă anunț astăzi că suntem
aproape de scop. Toate statele
Europiei vor fi cuprinse ca într'o
menghină».²⁵

2. «Conținut: Șarpele simbolic și
înțelesul lui.

Vă pot anunța astăzi că suntem
deja aproape de țintă. Încă puțină cale
și cercul Șarpelui simbolic (care
reprezintă poporul nostru) se va
închide. Când cercul se va fi închis,
toate Statele Europiei vor fi încheștate
în el, ca în niște cătușe puternice».²⁶

3. «Al III-lea Protocol secret
francmasonic. Șarpele simbolic
francmasonic și semnificația lui
secretă.

Vă pot anunța că suntem deja
aproape de țelul final. Încă puțin timp
și cercul se va închide. Când cercul
va fi închis, toate Statele Europiei vor
fi cuprinse în el ca în niște cătușe
puternice».²⁷

4. Protocolul III preluat din
„Protocoalele Înțelepților Sionului”-
text integral în traducerea lui Ion
Moța, Editura Samizdat, Oradea,

²⁵ Dr. MARIN POPESCU, Politica
secretă a ovreilor, p.14.

²⁶ Protocoalele Înțelepților Sionului.
Text integral în traducerea lui Ioan
Moța, Editura Alma, Oradea, 1997,
p.26.

²⁷ VALENTIN MANOLIU,
Dezvăluiri uluitoare despre modul în
care este afectată ROMÂNIA de
gigantica conspirație internațională
a Noii Ordini Mondiale, Editura
Sapienția, București, 2006, p.228.

1999. «Protocolul III. SUMAR:
Șarpele simbolic și semnificația lui.

Pot să vă anunț astăzi că
suntem aproape de scop. Încă puțin
drum și cercul Șarpelui simbolic
(care reprezintă poporul nostru)* va
fi închis. Când cercul va fi închis,
toate statele Europiei vor fi cuprinse
ca într-o menghină.

* N. edit.: Prin tradiție, evreii
nu suportă șarpele! El este un
simbol pelagic, preluat de români
și greci, reprezentând inteligența și
crearea Pământului. Ele era simbolul
lui Enki/Uranus și Marduk/Ra/
Zalmoxe, adversarii lui Enlil/I
ahve...».²⁸

5. «Dintr-o dată mi s-a limpezit sursa
de inspirație a caricaturilor antisemite
în care un șarpe uriaș înconjoară
globul pământesc pe fundalul lui
Maghen David.

„Astăzi, declară vorbitorul,
pot să vă aduc la cunoștință că ne
apropiem de ținta finală. Doar o mică
distanță ne mai desparte de
perfectarea ciclului șarpelui
simbolic emblema poporului nostru.
Când se va închide cercul în mod
definitiv, toate popoarele Europiei se
vor găsi cuprinse între chingile lui
puternice».²⁹

Preotul rus Serghei Alexandrovici
NILUS, cel care a publicat pentru
prima dată, în anul 1901,
Protocoalele Înțelepților Sionului în
limba rusă, a oferit doar publicului
din Rusia versiunea originală în care
figura Șarpele simbolic.
«Traducătorii din alte țări au reprodus
versiunea modificată», cenzurată, «și
au anulat din traduceri nu numai
textele referitoare la șarpe, ci și alte
paragrafe în care nebunia lui Nilus
era evidentă».³⁰

EUGEN MERA

²⁸ TEODOR FILIP, Ocultă
mondială. Marele plan, Colecția
Exploziv, Editura Obiectiv, Craiova,
[f.a.], p.70.

²⁹ HADASSA BEN-ITTO, Proto-
coalele înțelepților Sionului.
Anatomia unui fals, Prefață: Haim
H. Cohen, Traducere: Carol Bines,
Editura Hasefer, București, 2000,
p.35. Autoarea citează cartea
Protocoalele și revoluția mondială,
tipărită în limba engleză la Boston.

³⁰ Idem, p.216.

ora dusă îi faceam cu mâna

și-așa rămân în urmă tot aici
la țară canadianul cu trupă
p-orice carat claiă pieptănată

înaintea răsăritului citirea
oî da bani scriselor mango
tocmai alerg nu mai ajung
picioarele lungesc drumul

hai iute cât să nimeresc linia
spitalului de înviere luneci
ți-aud vocea oaselor miluind
să te fi dus dis de dimineață

pe apa furcilor ce mohorâre

pe apa furcilor ce mohorâre
încetinind brădetul ireal
a nu mai face spectacol
Melpomene în Micene

real precum ireal irealizat
protestanți sub comandă catolică
prin Vestfalia lui Simplicius
pic viabil stăruind malformație

nu refuz războaie nu muschete
pagină albă romantic pictată
s-o fi sfârșind ce nu se știe
din însemnarea calabreză

neortodocșilor preajma

neortodocșilor preajma
cărăruie spre deltă gunoi
în Parioli cu secretara
ministrului bust Coșbuc

îngândurare ordo surya
rescriere citind neamțul
în ochii călăuzitorilor
așteptare bordelul invers

sentiamo din Arghezi
întunecându-se crucile
peste aurul mutei
portrete până-n Răcăuți

adică tu dansezi în Barcelona

adică tu dansezi în Barcelona
și eu să cer bani de spectacol
părererea cui de rău de nu a mea
în taină spovedindu-mă leela

vreo pantă bandă ori cărcel
ruptură premiind-o Epidaur
pe antici ca pe Via Appia
la catacombele obscurse

nu că te văd ori tu spre mine
din călători din părășiți
aveam pe mine neștiință
și după ea nicio catrință

a treia coasă cimitir simplician

a treia coasă cimitir simplician
amnezic zdruncin restul paraclis
de-a fuga înapoi izmuitori câte doi
ceasul caleașcă partea arghezită

neseamăn amarantelor amante
ăi din țânțari la denii ce ni-i
fertilitatea înfloririi pasă
prin soarele Gebeleizis

noncingătoare sfâșie diferența
admirații violuri geambașe
frica lupilor mâinile de gât
stane la plug împăcare adultă

amor amnezic treaba cui

amor amnezic treaba cui
abstinență te abții ba tu
mormoloc cu prune-n gură
mi-uitai râsul și pe tata

stânga punga pivot beției
la ore negre studiu firmă
arendele talmudice pe rol
nudă vestala contrabandă

a fi urât de toți ce bogăție
mă lași pe bancă într-un caz
tot jucam noi accidente Petru
de-oi ispăși prohod în viu

nor înger surya jain coronin

nor înger surya jain coronin
singurătatea sfârșitului vieții
a nu-i fi fost urât pe cruce
ne închinăm neîntâlnindu-ne

în propria transcriere maternă
cum ți-ai vrea Mahabharata
scris greu necitire surpare
furnici albe spaima de tropic

i-am fluierat venea spre mine
mierla pe gard reperându-mă
de-o auzi mai cine janseniști
lentoarea frigurilor naratorul

din an în an dumezeire lipsă

din an în an dumezeire lipsă
înnonjură apropierea tatălui
mierlă cuc ori altă pasăre
cer cât albastrul pe frunziș

Alda are băiat mare o iubim
ultimul Sergiu ultima Silvie
începutul zilei darul încotro
cadoul soarelui și invers

arte generații tentat-am tam
viking în cătare cu spatele
cum să-mi depășesc starea
stând cu timpul în poze

egipti armini după Anselmus

egipti armini după Anselmus
Kohlhass îl speriași pe Luther
von Kleist pe cine mai împușcă
mierlele morților clocit gheoroi

iască albă stegulețe pe-nchisoare
pe lespezi așteaptă clocitoare
pe prinse neînzbtor iertare-trifoi
rămasă una paște după note

corale de consoane pe nemierlă
lungul zilei pe citite insomnie
m-ai pieptănat nu te-am văzut
s-a îngărășat de ieri alergătoare

muream neonorat s-o face

muream neonorat s-o face
de n-ar fi la persoană quando
și cum s-o înmâna cuvânt
aflu din datorie scăzământ

fixiști din tată-n cariați
ținându-te pe margine
și-n sistem și-n afară
neștiind pe ce lume

nădușeala ca de panică
mai nicio vorbă abia suflu
sapiență yogină comete
meditații ca de prima oară

GEORGE ANCA

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI

(I)

- *Stimate domnule Mihail Diaconescu, ieri seară, în Sala de Conferințe a Institutului Cultural Român din București, la cea de a XXV-a ediție a Seratelor **Eminescu, Jurnalistul** organizată de Uniunea Ziarștilor Profesioniști din România din inițiativa domnului președinte Doru Dinu Glăvan, ați luat cuvântul și, după ce ați elogiat în termeni superlativi creația lirică a poetului, eseistului și criticului de artă Nicolae Băciuț, fondator și redactor-șef al revistei **Vatra veche**, ați afirmat la un moment dat că tendința spirituală în cultura noastră de azi se impune tot mai puternic și în variate moduri. Această tendință, ați adăugat, este un semn al timpului nostru... E o contribuție a celor mai importanți creatori de valori intelectuale în lupta lor contra ororilor și fărădelegilor comise în numele unor ideologii ateiste, antispirituale, antinaționale și anti-mame care au făcut epocă în dramaticul și tragicul secol al XX-lea.*

Aș dori să continuați explicațiile D-Voastră și să ne spuneți de ce considerați că se poate vorbi de un adevărat curent artistic și de idei care afirmă valorile spirituale. De fapt, ce înțelegeți D-Voastră prin curent în cultură?

- Îmi cereți să discutăm o temă importantă și dificilă... Foarte dificilă... Pentru că este o temă de excepțională cuprindere... Greu de evaluat în afirmații cu caracter sintetic și cuprinzător...

- *Insist, totuși.*

- Un curent în cultură, respectiv în literatură, artele plastice, muzică, arhitectură și chiar în filosofie și științele umaniste se realizează prin *convergența* unor convingeri, principii și idei, dar, mai ales, a unor creații valoroase, apte să înfrunte contextul social și istoric în care ele apar. Mai presus de toate, aceste creații trebuie să înfrunte proba severă dar dreaptă a timpului.

Creatorii care ilustrează un curent nu sunt neapărat participanți la un anumit cerc, cum era, de pildă, cel organizat de Macedonski în jurul revistei *Literatorul*, în numele simbolismului.

Sunt însă conștienți de faptul că ei comunică în idei, în convingeri, și în realizarea operelor care îi semnifică... Convingerile lor sunt afirmate în mod *explicit* în diferite ocazii, dar mai ales *implicit* în operele care îi reprezintă.

Aceste manifestări au caracter ferm, coerent și demonstrativ. Atitudinea comună a unor creatori de valori intelectuale e fundamentată pe convingeri identice sau asemănătoare, pe experiențe de viață diverse, dar convergente și, mai presus de toate, pe *necesitatea imperioasă de a răspunde* la diversele provocări ale epocii.

În cultura română, junimismul, simbolismul, poporanismul, semănătorismul și gândirismul sunt exemple de curente apărute și afirmate în contexte istoric și culturale care au provocat și întreținut *atitudini creatoare necesare*, diferite prin conținut și forme, dar unitare prin tendința generală în care se înscriu.

În acest sens, curentul poate fi înțeles din perspective sociologice, psihologice, teoretice și comparatiste. Poate fi înțeles și din perspective istorice, ca o *perioadă* în mersul general al culturii. Și mai poate fi înțeles prin raportare la valorile pe care le promovează, așadar din perspective axiologice.

Este evident faptul că în cuprinsul unei anumite perioade din evoluția culturii putem constata diverse variații și modificări, noi țeluri ale unor opțiuni, noi gusturi, noi criterii de evaluare.

Curentul nu este static. Este dinamic. El nu se manifestă singur. Se afirmă *contra* altor tendințe. Despre puritatea lui nu poate fi vorba. Dar curentul poate fi, totuși, sesizat, înțeles și explicat, dacă se ține cont de ideile care îl susțin, de dimensiunea sa teoretică și, îndeosebi, de acele elemente care contribuie la *coeziunea*

Letiția Opreșan, "Lupul pofcios"

și *delimitarea* lui în raport cu alte tendințe.

Nu sunt de acord cu teoreticienii care spun că un anumit curent în literatură, muzică, filosofie, artele plastice, arhitectură poate fi constatat și explicat numai după ce afirmarea lui s-a încheiat.

Eu sunt convins că un curent este evident chiar în timpul afirmării sale. Nu numai *post factum*.

Este evident, pentru că afirmă idei, creații și valori aflate în *răspăr* cu direcții paralele, diferite și mai ales *contrare* principiilor pe care le afirmă. Conștiința *diferenței* este dominantă și determinantă în delimitarea și afirmarea unui curent. Determinantă este și *orientarea* lui generală, respectiv *sensul* evoluției sale. De aceea curentul ne apare ca un *proces* istoric obiectiv, afirmat energetic pe multiple planuri.

Pentru mine, splendidele creații literare, teologice, filosofice, istoriografice și artistice afirmate în cuprinsul gândirismului sunt cu deosebire apte să ilustreze ceea ce eu înțeleg prin ideea de curent, respectiv de tendință în creația intelectuală.

-*De ce tocmai gândirismul?*

-Pentru că gândirismul este tendința creatoare cea mai importantă afirmată în perioada de glorie a culturii române în secolul al XX-lea, respectiv în cea pe care în mod convențional o numim interbelică. El s-a constituit în jurul revistei *Gândirea*, tutelată de geniul creator polivalent al poetului, teologului mistic ortodox, esteticianului, sociologului și gazetarului Nichifor Crainic, principalul animator și teoretician al mișcării, dar a fost afirmată și de autori afiliați unui mare număr de →

R. SUBȚIRELU

Semnal

DE PE TRAMBULINĂ, DIRECT ÎN MEDIOCRITATE

După aproape trei decenii de literatură nouă, nu e greu să constatăm, fiind sinceri, că îngrijorător de multe ridicări în slăvi ale unora sau altora dintre scriitorii contemporani, nu prea au acoperire apropo de valoare. Miile sau milioanele(?) de autori se zbat în mediocritate cu un entuziasm mai degrabă ținând de patologic decât de normalitate. Și, poate, nu s-ar fi ajuns aici dacă unii autori (tot mai mulți, din păcate) n-ar fi fost ajutați și ajustați în multe cazuri chiar de o parte a criticii literare lipsită de obiectivitate și, fără supărare, fără o pregătire profesională adecvată. În foarte mare parte, comentariile așa-zis critice, nu sunt altceva decât, exagerând eu un pic, un soi de însăilări cu trimiteri spre compuneri gimnaziale, sau adevărate imnuri de slavă pe care autorii „analizați” le acceptă fiind încredințați că li se cuvin. Și așa, ca de pe o trambulină imaginară, autorul și criticul, dându-și mâna frățește și mulțumiți de pactul încheiat și de sine, sar cu entuziasm în apa veșnic primitoare a mediocrității.

Așa se face că, din aproape în aproape, uitând sau chiar călcând în picioare tradiția unei literaturi naționale care a scos la nivel universal marile valori ale scrisului românesc, s-a ajuns acum la creații-surogat, mai degrabă compromițătoare decât competitive. Tot mai mulți autori, lipsiți de un minim, și necesar grad de cultură și de individualitate literar-artistică, devin peste noapte adevărați maestri, ocupă funcții în sistemul cultural fără să le merite, redactori, sau redactori șefi de reviste literare, rod al unei evoluții spectaculoase adăstând pe la foste „Poșta redacției” la... funcții prin Ministerul Culturii. Tot ei fac parte din jurii, chiar naționale, împart premii importante la alte... valori, de nivelul creației lor. În atari condiții, căderea vertiginoasă a noii literaturi spre anonim și autodistrugere, n-are rost să mai mire... Rar mai există personalitate individuală, în schimb tot mai des apar „personalitățile” de grup, în care, amestecându-se creațiile diverșilor autori, se creează lesne confuzia între autori. Explicația e simplă: lipsa de personalitate a autorilor.

Câte-o... coterie, fie și cu pretenții minime de „literară”, se metamorfozează într-o cloacă unde se bălăcesc câțiva inși deveniți brus-

maestri, fiindcă publicaseră două-trei texte anodine în reviste pe care și le citește doar între ei cuprinși de-un entuziasm fervent o adunătură de inși cu anume pretenții, necunoscători de limba română, dar pricepuți batjocoritori și distrugători de ea. Așa s-a ajuns la rafturi de întregi maculatură care nu folosește decât autorilor înșiși, tocmai pentru că e slabă, tocmai pentru că e lipsită de valoare, reală și nu fabricată de adepții unui suprarealism sau/și postmodernism... S-ar spune că fenomenul e complex și complicat? Nu: totul are la bază lipsa de responsabilitate și de respect față de actul creației, față de limba română și de sine în calitate de creator, de artist al cuvântului, dacă se mai poate vorbi de așa ceva.

Evident, excepțiile, că mai sunt!, întăresc regula aproape macabră a jocului.

DUMITRU HURUBĂ

→alte reviste din aceeași epocă.

Publicații precum *Ramuri*, *Linia dreaptă*, *Datina*, *Meșterul Manole*, *Darul vremii*, *Sfarmă Piatră*, *Gând Românesc* și altele au contribuit la impunerea convingerilor proclamate de Nichifor Crainic și de colaboratorii săi de la *Gândirea*.

După cum se știe, printre cei ce au publicat în paginile revistei *Gândirea*, se numără nume mari ale literaturii noastre: Tudor Arghezi, G. Călinescu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Gib I. Mihăescu, Cezar Petrescu, Aron Cotruș, Vintilă Horia, Mateiu Caragiale, Al. Philippide, Vasile Voiculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, Sandu Tudor și mulți alții.

Alături de Anastasie Demian, cel ce a realizat pictura murală a catedralei ortodoxe *Sfinții Trei Ierarhi* din Timișoara (arhitectul ei genial este Ion D. Traianescu), în paginile revistei *Gândirea* sunt prezenți cu reproduceri, cronici sau eseuri toți marii artiști plastici ai

epocii interbelice. Un loc aparte ocupă între ei sculptorul Oskar Han, pe care Crainic îl admira și îl cultiva în mod deosebit.

Sunt, de asemenea, prezenți teologi de mare prestigiu precum Dumitru Stăniloae și Ioan G. Coman.

Sunt prezenți apoi istorici, esteticieni, sociologi, etnologi, filosofi ai culturii, folcloriști, traducători din diverse limbi europene.

Cei ce publicau în revista *Gândirea* erau preocupați de specificul național în arta românească, de dimensiunea ei religioasă ortodoxă, de tradiționalism, autohtonism și spiritualitate, de „*etnocrație*” ca principiu politic firesc în viața popoarelor.

Este interesant de constatat faptul că în trăsăturile unor noi creații artistice, gândiriști admiră și promovează activ variate formule romantice, simboliste și, mai ales, expresioniste. Ele sunt admise și promovate fără reținere. Ceea ce dă unitate gândirismului, ca tendință majoră în cultură română,

e promovarea consecventă a principiilor spirituale în noile acte de creație.

În acest sens, doctrina gândiristă este valabilă și azi. Gândirismul este o mare lecție de cultură, de creație și de viață.

Personal admir fără rezerve acțiunea lui Crainic la *Gândirea*. Despre ea am scris cu totală adeziune sufletească în cărțile mele *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (Vol. I *Teologie și estetică*; Vol. II *Ipostazele artei*), *Teologia ortodoxă și arta cuvântului* (Vol. I *Aspecte generale. Personajul în literatură*; Vol. II *Genul epic. Genul liric*; Vol. III *Genul dramatic. Receptarea operei literare*) și *Dialoguri și meditații metafizice despre literatură, muzică și artele plastice*.

Fără să ne raportăm la personalitatea și opera lui Nichifor Crainic și la curentul gândirist tutelat și orientat de geniul său creator, cultura română din secolul al XX-lea nu poate fi înțeleasă.

Călătoria ca o formă de catharsis

Neobosit turist și scriitor, în același timp, Corneliu Florea se caută pe sine, străbătând meridianele, scrutând semnificații dincolo de aparențe, mărturisind că fericirea de-a călători "m-a obligat să-mi bat și capul, nu numai picioarele..." (op. cit. p. 5). În volumul *Călător prin felurite lumi* (Aletheia, Bistrița, 2016), ca și în alte cărți ale sale, este limpede că spațiul de elecție al autorului este cel european, pe care îl colindă în lung și-n lat când compania britanică Globus îi oferă o ocazie corespunzătoare aspirațiilor sale. Și astfel, suntem purtați prin Țările de Jos, Germania, Italia, Elveția, Portugalia, Spania. În România se apleacă asupra durerilor țării. Recunosc în euforia trăirii călătoriei la Corneliu Florea împlinirea unor aspirații frustrate ale generației noastre, marcată în timpul dictaturii de interdicția de-a avea un pașaport. Eram tineri, dornici să vedem lumea, dar condamnați la imobilitate. Pașaportul era un privilegiu, care se acorda numai clienței partidului și a securității. Eliberat de mult de acest obstacol, Corneliu Florea își ia revanșa, oferindu-și un adevărat regal al frumuseții în "felurite" spații și într-o infinitate de ipostaze.

Dacă am rămâne numai la dimensiunea contemplării frumuseților europene am sărăci substanța cărții. Ea este mai mult decât atât. Este o rememorare a unei suferințe discret ascunse, care iese liniștit la suprafața sufletului ori de câte ori un colț, un tablou, o sculptură, o catedrală, un comentariu îl fac să retrăiască emoțiile încercate în premieră cu Ica, tovarășa de viață care a plecat în lumea umbrelor. Al doilea personaj insistent prezent este România cu toate rănilile ei. Din scena potopului pictată de Michelangelo pe tavanul Capelei Sixtine autorul reține, în mod special, chipul unei femei modeste, purtând pe cap un scaun răsturnat cu puținele lucruri de salvat. O proiecție launtrică l-a făcut să remarce imaginea: "Privind-o acum, am o senzație stranie de déjà vu, a refugiului nostru din calea potopului comunist, și parcă femeia aceea e Ica mea neînfricată, încrezătoare în altă lume..." (op. cit. p. 117). Vizitează majoritatea locurilor pentru a doua oară, după ce prima dată fusese împreună cu jumătatea sa. Revenirea

în aceleași locuri este o formă de căutare a ființei dragi de odinioară, precum miticul Orfeu. Mai mult decât în alte memoriale de călătorie în acesta drumul printre capodopere, minuni ale naturii și ale arhitecturii medievale este o formă cathartică, un mod de purificare prin emoția estetică, dar și un mod de "căutare a timpului pierdut", în sensul proustian al cuvântului. Multe pasaje din carte au un ton elegiac, amintind de acel minunat vers eminescian "Din valurile vremii nu pot să te cuprind". Autorul trăiește o adâncă experiență spirituală, în care emoția artistică se împletește cu dorul, care o aprofundează. Cu ani în urmă cei doi medici, soț și soție au fost copleșiți de cea mai impunătoare catedrală din lumea catolică, *Sagrada Familia* din Barcelona, promițându-și neapărat o întoarcere. Dar l'homme propose, Dieu dispose. Viața le-a fost potrivnică: "Cerule Mare, ce soartă am avut de atunci, luptându-ne pentru viață în toți anii aceștia și cât de cumplit am fost înfrânți în urmă cu șapte ani." (op. cit., p. 255). De unde decizia celui învins de-a nu se lăsa răpus: "Voi împlini acea hotărâre pentru amândoi" (idem, ibidem).

Subsumat aceluiași concept de catharsis este drumul pelerinilor creștini și necreștini la Santiago de Campostella, care îl impresionează în mod deosebit pe autor. Este al treilea loc de pelerinaj pentru creștini după Ierusalim și Roma. La Santiago de Campostella este catedrala unde se păstrează osemintele Sfântului Iacob, unul dintre apostolii lui Christos, protectorul Spaniei cu un destin tragic ca și ceilalți discipoli ai Mântuitorului. Este un pelerinaj de opt sute de kilometri, străbătut pe jos, cu stăruință și sacrificiu de sine de indivizi dintre cei mai diverși. După cum notează autorul, în timpul drumului se leagă prietenii, se strigă dureri, se autoexaminează oameni, care se simt fericiți și mai ales vindecați de balastul sufletesc, după această probă de tărie fizică și spirituală. Dacă luăm în considerare că pelerinajul a început în secolul al IX-lea, tradiția este cu totul impunătoare pentru Spania și pentru Europa, dar nu numai. Autorului i-a atras atenția un cuplu coreean care a călătorit mii de kilometri din Coreea de Sud numai pentru a participa la acest "tratament natural". Corneliu

Florea îl numește "un spectacol fără asemănare". (op. cit., p. 275).

În cu totul alt registru este redactat textul când vine vorba despre comparația dintre realizările Vestului și teribilele fapte ale guvernărilor români din ultimii treizeci de ani. Sarcasmul și diatriba i se par mijloace insuficiente în judecarea realităților românești. Mut de admirație în fața tablourilor marelui Rubens, pe care le contemplează la Anvers (Antwerp), își amintește de un alt ins care a bătut străzile orașului. Este vorba de fostul președinte Traian Băsescu, șef al Agenției Navrom în timpul dictaturii. Faima lui e de tristă amintire: "a băgat mâna până la cot în devizele statului" (op. cit., p. 48), după care a fost adus în țară, dar n-a pățit nimic deoarece era informator de nădejde "prin scris, oral și ambivalent" la securitatea română. Și am adăuga noi, nu numai că nu a pățit nimic, dar a ajuns președinte ca să ruineze țara în două mandate. E "cel mai jalnic dintre vânzătorii de țară", așa cum a dovedit-o în campania pentru distrugerea exploatarea de la Roșia Montana și de asemenea, adăugăm noi, în vizitele la cursurile de vară din secuime, când s-a fotografiat cu udemeristii și steagul Ungariei. Nu a avut bunul simț și curajul pe care l-a avut recent președintele Klaus Johannis, care a înmănat maghiarilor de la Covasna steagul tricolor, amintindu-le de Constituția țării. În concluzie: Băsescu este un "jucător în sforile străinilor". (op. cit. p. 60) Așa că, fără exagerare, ceea ce spune Corneliu Florea este perfect adevărat și trist totodată.

Deși vede pentru a doua oară, ce privilegiu, minunile civilizației și culturii europene, autorul trăiește cu intensitate momentele. *Floriada* din 2012, expoziție magistrală a florei pământului organizată în orașul →

SILVIA URDEA

Venlo din Olanda o mai văzuse cu zece ani în urmă. Ea este organizată din zece în zece ani. I se pare "uluitoare, fascinantă, de neuitat".

Geniul lui Michelangelo îl copleșește în Capela Sixtină, la Florența, la Bruges în Biserica *Doamnei Noastre Maria*, în pictură sau sculptură. Măreția artistului este incomensurabilă. *Geneza și Judecata de Apoi* pictate pe bolta Capelei Sixtine sunt opere care îi dau fiori de neliniște, ducându-l în păcatul "de a-l vedea pe Creatorul din Biblie în penumbra lui Michelangelo" (op. cit., p. 111). Nu uită să amintească de Voronețul nostru, Capela Sixtină din Est, care îi e tot atât de apropiată de inimă. Florența e memorabilă prin atâtea bogății artistice lăsate de magnifica Renaștere italiană. Basilica *Santa Croce* este sfântă prin mormântul monștrilor sacri pe care-i adăpostește: Galileo, Michelangelo, Dante, Machiavelli, Rossini în total 276 de florentini care au contribuit la gloria Florenței. Aflăm de *sindromul Stendhal*, care când a intrat în bazilica *Santa Croce* a fost copleșit de emoție, a amețit, s-a așezat de teamă să nu cadă. A avut o criză de hiperculturemie. Câți indivizi ar mai avea-o în timpul nostru searbăd?

Cezar a înființat pe malul fluviului Arno o colonie de veterani, călugărul dominican Savonarola a fost spânzurat, ars pe rug și cenușa sa aruncată în Arno pentru ideile sale reformatoare împotriva corupției bisericii catolice și a papalității, în special. Magnifice vremuri, cumplite vremuri. Aflăm atâtea lucruri despre istoria catolicismului, despre ordinul franciscanilor din orașul Assisi, despre credință, perseverență, asumarea de bună voie a sărăciei la acei călugări numiți *mendicans*. Este reconfortant să citim despre asceză într-un veac consuméristic ca al nostru. La Anvers tablourile lui Rubens îl fac pe autor să exclame ca la slujba de Inviere "Veniți și luați lumina minunii artei lui Rubens cu voi" (op. cit., p. 51). La Amsterdam multe îi rețin atenția, dar mai ales "Rembrandt, în fața căruia ne plecăm" (op. cit., p. 15). Descrie cu lux de amănunte tabloul *Rondul de noapte*, încercând să prindă în cuvinte dinamismul lui. Aflăm că personajele înfățișate au fost reale și și-au plătit fiecare locul pe pânză. La Amsterdam observatorului Corneliu Florea nu-i scapă nici cuplurile de homosexuali și lesbiene, care se afișează public fără

nici o pudoare. Îi înregistrează că există, dar nu-i aprobă.

Ceea ce îl impresionează mereu este dovada muncii, tenacității și talentului investite în uimitoarele catedrale gotice ce stăpung cerul, în construcțiile moderne din Olanda, cea care a smuls Mării Nordului pământ, bătându-se cu ea o mie de ani, în viaductele, tunelurile care străbat Alpii elvețieni, în curățenia și ordinea lucrurilor puse la locul lor într-o lume care frizează perfecțiunea. Prin sașii de la noi din Transilvania au pătruns și în România breslașii nemți, dovedindu-și măsura hărniciei și priceperii lor în construirea bisericilor cetate. "Ceea ce mă uimește și mai mult sunt aceste bresle germane ce se bazau pe muncă, fraternitate și credință și au cuprins și au construit în Europa de aici din Bruxelles până în Transilvania celor șapte cetăți sășești." (op.cit., p. 40-41). Aceași prețuire nutrește pentru constructorii republicii venețiene, fugari din calea barbarilor. Ei și-au construit "o arcă socială prin muncă, ordine și credință cum nu s-a mai văzut și va rămâne în istoria societății umane"(op. cit., p. 141) Copleșitor prin fantezia debordantă, efort neîntrerupt timp de aproape o jumătate de secol i se pare marele arhitect Antonio Gaudi, care a înzestrat Barcelona cu capodopere de faimă mondială. Nu știi ce să admiri mai mult: grandoarea catedralei neterminate *Sagrada Familia* sau grandoarea vieții arhitectului, care în fiecare dimineață timp de 43 de ani se ducea la o mică biserică catolică, se ruga și apoi se scufunda în munca la propria-i catedrală de o originalitate șocantă, ca tot ce a creat Gaudi. Moartea lui absurdă, lovit de un tramvai în vara anului 1926 și anonimitatea lui sunt zguduitoare. A făcut comoție cerebrală și a zăcut în stradă, fiind îmbrăcat ponosit și neavând acte de identitate, până când un polițist l-a transportat la spital, unde a doua zi doar preotul spitalului l-a recunoscut pe genialul artist. Omul acesta care a zăcut în stradă a lăsat Spaniei o moștenire care aureolează această țară prin talent, străduință, sacrificiu de sine, pasiune, dând totul pentru alții, luând nimic pentru sine.

Prietenia este o altă virtute umană mult apreciată în această carte. Și, cum autorul ne-a obișnuit din alte

cărți ale sale cu judecata sa antitetice, nu ne miră că marile prietenii de odinioară le pune în contrast cu derizoria "socializare de celofibră" din zilele noastre, referindu-se în mod expres la facebook. La polul opus contactelor efemere, superficiale, intermediare azi de media se situează legăturile de durată, de profunzime ca aceea dintre Erasmus de Rotterdam și Thomas Moore, sau dintre Moore și Juan Luis Vives, un alt mare gânditor renescentist, care a scăpat de eșafodul regelui Henric al VIII-lea, refugiindu-se în orașul Bruges, din Belgia, port la Marea Nordului. Când a aflat de moartea sângeroasă a lui Thomas Moore, pe care îl admira nespuse, a căzut într-o adâncă depresie. "In vremurile medievale prietenii de suflet și minte aveau alte dimensiuni, alt conținut, altă trănicie față de surogatele facebook-ului de astăzi.", cade greu reflecția autorului, pe care îl simțim că tânjește după asemenea trăiri sedimentate, verificate de viață și timp. Cruzimea dementă a regelui englez ne înspăimântă și astăzi. Sub alte fațete ea continuă să se manifeste și acum, multiplicată. Iuda, cum observă undeva în carte autorul, are din nefericire urmași nenumărați pe tot pământul. Interesant este că pictorul Bernardino Luini, renescentist și el, discipol al lui Da Vinci, s-a autoreprezentat în Iuda în tabloul lui *Cina cea de Taină*, aflat la biserica dominicană *Santa Maria della Grazie* din orașul elvețian Lugano, situat aproape de Milano. Să fi vrut Luini să ne spună că artistul are o personalitate contorsionată ca aceea a lui Iuda, că nu este linear, că uneori face pact și cu diavolul ca Faust de dragul lărgirii cunoașterii?

Când vine vorba de istorie, Corneliu Florea se ferește de truisme, nu repetă adevărurile sucite prin manualele de istorie din România, doamne ferește. Il judecă sarcastic pe Napoleon, care, atunci când s-a năpustit în 1797 asupra Republicii Venețiene, s-a confundat cu toți cuceritorii "roși de ambiții, putere, acaparare"(op.cit., p. 145). Cu Napoleon mai are și o altă răfuială. El a aprobat răpirea Basarabiei de către țarul Alexandru I în 1812 pentru că atunci "nu mai putea de dragul țarului", apoi numai după trei luni "s-a luat după el prin Rusia" (op. cit., p. 39). Atunci ca și astăzi fiecare are atâta dreptate câtă putere are, ca să →

parafrazăm o cugetare a filozofului Spinoza, mult îndrăgită de Corneliu Florea. Filozoful celebru prin *Etica* sa, ostracizat pentru scepticismul lui privind originea divină a *Bibliei*, a șlefuit lentile la Haga până a făcut silicoză, murind de tână. Asemenea vieți îl emoționează pe autor nu doar prin celebritatea lor, ci mai ales prin jertfa lor. *Ora et labora (roagă-te și muncește)*, deviza specifică creștinismului monastic, se poate aplica tuturor celor care și-au legat numele de o înfăptuire care a înfruntat timpul. În peregrinările sale autorul remarcă noblețea acestui principiu care stă la baza minunatului edificiu cultural al Occidentului. Îl regăsește și la noi în anumite obști călugărești, pe care le evocă oricând are prilejul, cum ar fi mănăstirea de maici ridicată la Piatra Fântânele în Pasul Tihuța. Să ne aducem fiecare contribuția cu modestie, fără zarvă la binele lumii în care trăim, cam aceasta este esența eticii lui Corneliu Florea. Este atât de simplu și totuși atât de greu de îndeplinit pentru mulți, pe care demonii îi încearcă și îi împing să răspândească moarte și dezastru în jur, astăzi ca și atunci în Evul Mediu.

Autorul nu este un credincios creștin, dar faptul nu-l oprește să constate noblețea ideilor propagate de creștinism ”o *ideologie religioasă a păcii și iubirii, a muncii cinștite și-a rugăciunii. Cea mai frumoasă religie de până acum a omenirii*” (op.cit., p. 109) Reține din creștinism ritualul aprinderii unei lumânări în memoria morților dragi, ceea ce și face indiferent de bisericile prin care trece. Prin acest ritual se simte solidar cu toți cei care prețuiesc elevația sufletească, iar în bisericile românești ”prin care a trecut și trece neamul meu, mă simt alături de el, îl simt și vin să-i dau un semn de respect” (op. cit., p. 109), ni se confesează autorul. Se întâmplă ca starea bisericilor românești să-i cauzeze sentimente de amărăciune și revoltă, atunci când dreptul românilor de a se ruga este boicotat în județele Covasna și Harghita. IPS Ioan Selejan, Arhiepiscop al Episcopiei înființate în 1994 ne vorbește despre pridvoare de biserici atacate cu pietre, cimitire profanate, despre ostilitatea anumitor grupuri de maghiari, care forțează epurarea celor două județe de populație românească. Plângerile IPS

Selejan n-au găsit ecou în rândul administrației locale, știut fiind faptul că există o larg răspândită complicitate între autorități și secuii maghiarizați. Clădirea episcopiei, notează reporterul, nu are steagul tricolor arborat. Probabil de teamă.

Acum când scriu, ofensiva iredentistă a Ungariei și cea udemeristă în România sunt în plină desfășurare, având în vedere irascibilitatea, paranoia stârnite de centenarul Păcii de la Trianon. Corneliu Florea face o analiză la obiect a drepturilor maghiarilor din secuime pe toate planurile, economic, politic, religios, cultural, lingvistic. Bătând cu pasul județele în chestiune, realizează cât de abuzivi sunt maghiarii față de minoritatea românească din zonă, ca și când aceasta nu s-ar afla la ea acasă. Să ne întoarcem la 1910 la legile de deznaționalizare forțată prin educație și cultură ale ministrului învățământului Albert Apponyi (1846-1933). Nu este o taină că în Europa politica maghiară de deznaționalizare a fost cea mai atroce. A fost atât de atroce încât nu i-a exceptat nici pe secuii din comitatele lor. Corneliu Florea insistă asupra unui adevăr trecut mereu sub tăcere și anume că între 1848 și 1918 secuii au fost maghiarizați. În 1910 se declarau secui 400.000, iar în 2012 sub 1.000. Concluzia este limpede: cu o mie de secui nu se poate forma un ținut secuiesc, dar domnii Iliescu, Năstase, Severin, Băsescu, Ponta sau nu știu asta sau se fac că nu știu, fiind ”niște hiene politice jėjoase” (op. cit., p. 177) la cheremul străinilor. Minoritatea maghiară din România, cea mai zgomotoasă dintre minorități s-a dus cu jalba-n proțap mereu pe la forurile internaționale, plângându-se de atentatul politicii românești la identitatea lor etnică. Toți maghiarii din România își vorbesc limba maternă, dar nu toți cunosc limba oficială. Cât de zguduitoare este însă mărturisirea IPS Arhiepiscop Ioan Selejan că în unele sate ”sunt români care vorbesc limba română numai cu Dumnezeu” (op.cit., p. 189). Toleranța românilor față de fenomenul udemerist este vecină cu prostia, iar miopia politică voită a multor guvernanți români se numește trădare națională.

Waterford, 20 iulie 2017

Autoportret

Înima mea, ca o gară duminica...
în carnea mea minerală...
Tăișul prin mine se-ascute,
lacrima pe lacrimă spală!...
Ochiul pe ochi limpezește,
înduișat și măreț...
gura vorbește când tace
tăcerea atinsă de glonț!
M-am născut să fiu pradă,
iarbă hrănită cu miei,
pasăre plonjând peste sine
trupul din aripa ei!...

Sunt un râu

Uneori...
sunt un râu pe sub mine...
Creierul meu plutește înecat
pe dedesubt,
pe dedesubt,
mai presus de cuvinte,
de trup...
Uneori...
sunt un râu pe sub mine...
și tac...
și cutreier...

Într-o altă viață

Am visat o pasăre zburând
prin ecoul inimii tale
strigându-mă...
Și parcă era noapte,
și parcă era zi,
somnia mi se prefăcuse în
versuri
care mă înjunghiau,
iar tu îmi alăptai poezia
la sânul fierbinte...
Și parcă muream,
și parcă numai pentru tine
trăiam...
într-o altă viață,
fără prea multe cuvinte!...

CORIN CULCEA

Starea prozei

CODAN

Dis de dimineață îl vezi îndreptându-se spre sat cu pași repezi. Merge șchiopătând. În timpul stagiului militar, a avut un accident și un picior a rămas mai scurt. Dar nu se plânge.

Este mereu grăbit, că are „serviciu”. Este dobașul satului. Desigur, este o îndeletnicire rar întâlnită, dar în satul de munte este mijlocul cel mai eficace de transmitere a hotărârilor consiliului popular către populație.

Cureaua tobei este atârnată pe umărul stâng, în față este toba, cu grijă deosebită să nu se piardă bețele frumos lustruite.

Este grăbit, că n-ar vrea, ca primarul să ajungă înaintea lui și să-l aștepte.

Îl cunoaște toată lumea și aproape nimeni nu știe că pe el îl cheamă Traian. Porecla este mai puternică și toți i se adresează astfel.

Pe drum merge vorbind singur. Tot timpul este nemulțumit și bodogănește. Este singurul mijloc de a-și exprima nemulțumirea, că lucrurile nu merg bine în comună: „Oamenii nu-și leagă câinii, șanțurile nu sunt curățate, nu duc vitele la inimaș legate cu lanț și încurcă drumul camioanelor”. Apoi apar și alte observații.

Acum merge plin de importanță, șchiopătând ca totdeauna. Ajunge la Consiliu și așteaptă pe scări sosirea primarului. Acesta sosește, îl vede și-l cheamă în birou, pentru a-i transmite sarcinile zilei.

Săptămânal are de transmis câteva hotărâri, dar o face cu plăcere de atâția ani. Hotărârile Consiliului sunt legate de activitățile sătenilor în funcție de anotimpuri. Oamenii sunt interesați să le afle, pentru a se conforma.

Dobașul află care este hotărârea ce trebuie transmisă și imediat își începe activitatea. Om practic, a folosit o adevărată strategie. Și-a fixat mai multe puncte de-a lungul satului, puncte ce cuprind un grup de 5-10 case, și pe care le respectă de fiecare dată. Ajunge la primul punct.

Lovește toba cu putere și așteaptă să se strângă oamenii. Sunetul tobei se aude până departe și oamenii se grăbesc, să vină în drum,

să afle noile vești. Când socotește, că s-au strâns destui ascultători, începe anunțul. Are niște formule de o rară frumusețe și originale. Cu o voce cât poate el de puternică și prelungind cuvintele începe: „**Tăăăt omu' să-nțeleagă. A-ntâia: joi se strâng oile la Obârșii, Prislop și Fătăciuna. A doua: Să fac zâle de lucru la inimaș. Pentru o vacă 3 zile, pentru un cal 2 zile**”. Mai lovește o dată toba semn că anunțul s-a încheiat și subliniază: „**Să nu zăceți că n-ați auzât doba!**”.

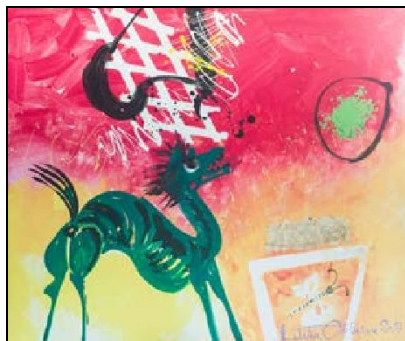
După ce și-a încheiat știrea, pleacă spre următorul punct unde o ia de la capăt.

Printre ascultători se află și copiii, atrași de tobă. Ei îl roagă pe dobaș să le permită să lovească și ei toba. Codan le permite cu condiția ca ei să transmită noutățile la gospodăriile lăturalnice, unde el nu ajunge. Copiii acceptă, fiind un serviciu contra serviciu.

Codan este foarte conștiincios și nu ar vrea ca să existe gospodărie, care nu află o hotărâre din pricina lui.

Hotărârile Consiliului sunt multe, așa încât dobașul era ocupat toată săptămâna. Cum satul este lung și împrăștiat, are nevoie de două zile pentru a-și îndeplini o sarcină. Dar nu se plânge, deși nu este bine plătit. Primăria nu i-a putut asigura un salariu, dar primea de la fiecare gospodărie o cupă de porumb și o taxă destul de mică. Dar el era mulțumit și cu atât.

Într-una din zile, mă afluam întâmplător pe drum, exact când dobașul își executa obligația. Avea de anunțat că se distribuie fișele cu obligațiile cetățenilor către stat, o veste deosebit de importantă și așteptată. Ca de obicei, lovește toba, așteaptă oamenii și-și desfășoară repertoriul. Dar ce m-a amuzat a fost felul cum făcea anunțul.

Letiția Opreșan, „Căluțul”

L-am urmărit în mai multe puncte și am observat, că omul din dorința de a nu se repeta, de a fi atractiv, pentru a-și îmbogăți formularea, a folosit diferite cuvinte. Este la el un fel de mândrie, când vede că oamenii zâmbesc, când îl ascultă.

Sunt însă convinsă că multor cuvinte nu le cunoaște sensul, dar fiind sonore și auzindu-le pe la Consiliul, le folosește cu mulă plăcere.

În fiecare punct a început cu formula consacrată, adăugând cuvântul pe care-l dorea.

L-am auzit rostind: ... ”**se împarte avizul, înștiințarea, anunțul, coala, fișa, pronunțarea, formularul etc.**”

La sfârșitul anunțului mai adăuga: „**Le dăm numai azi și mâine**”, obligându-i pe săteni să se deplaseze la timp la Consiliu.

Pluralul verbului nu este folosit întâmplător, ci vrea să sublinieze că și el este implicat în acțiunea de distribuire a acelor importante hârtii.

De fiecare dată, în orice punct, nu uită să adauge : „**Să nu zăceți că n-ați auzât doba!**” și asta pentru a fi sigur de eficacitatea activității lui.

Codan a fost cea mai pitorească figură a satului. Era iubit de săteni și de copii.

Dar anii au trecut și... Codan a lăsat toba, care i-a fost prieten și tovarăș.

Nu s-a găsit înlocuitor. Mai târziu a apărut cineva cu o goarnă, apoi cu o porta-voce. Dar nimic nu are farmecul „dobei”.

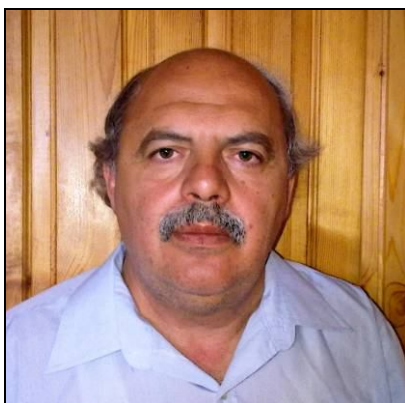
Sătenii trăiesc cu nostalgia timpului trecut, care a înghițit obiceiuri dragi, tradiții, alături de tinerețea lor... .

MARIA MERA

Căile Domnului

Veniseră de la arat. Dejugaseră. Boini blânzi, masivi, osteniți și resemnați se înfruptau domol dintr-un maldăr imens de costreie reavănă. Matei dădea jos plugul și grapele și le aranja la locul lor din totdeauna de sub șopron. Bătea un vânticel dinspre miazănoapte cu un iz de-abia simțit de ploaie. Flăcăul mergea domol, cu mulțumirea în sine a încheierii trudnice a lucrului bine făcut. Ploaia care va cădea va îmbiba bulgării grei iar boabele de grâu vor încolți repede. Grâul va crește, iar zăpada care va veni îl va găsi voinic. În vara viitoare se așteaptă o recoltă bună. Simțea încă în nări mirosul crud al brazdelor tăiate spornic de plug și mărunțite mai apoi de grapă. Revedea zburând mâna spornică a lui Gheorghe, frate-său, aruncând către cer norii de semințe, ce cădeau precum stolurile de păsări arămii peste bulgării negri. Retrăia în gând clipele cele mai mișcătoare ale trudei lor, când pământul iubit primea semințele ca pe o binecuvântare.

În așteptarea chemării mamei pentru masă s-a așezat greoi pe scară, cu părul răvășit de vântul care se întetea furând frunzele arămii ale pomilor din curte. Simțea cum fiorii pământului întreg amenințat de ploaie îi pătrundeau în trupul înalt, vânos și puternic, de flăcău. Pe Gheorghe, fratele său mai mic, scund și gras, din care pricină copiii îl porecliseră Burciu și așa îi rămăsese numele, îl vede însă nefericit, încrunțat și grijuliu, așa cum tot umbla de mai mult timp. Acum stătea tolănit, cu capul în mâini, pe loitră. După ce toată ziua muncise împiedicat, cu gesturi greoaie, parcă împotriva voinței, acum părea și mai negru, deși duseseră lucrurile la bun sfârșit. Îl știa țâfnos și invidios pe statura și frumusețea flăcăilor din jur, care fermecau fetele de cum treceau în drumul lor, ba chiar și pe frate-său, care se avea cu Lisava lui Bleocă și urmau să facă nuntă în vară. El îi spusese să nu se grăbescă, pentru că încă nu își ridicase casa, dar Matei nu mai voia să aștepte. Parcă nu el, cel mic, va fi moștenitorul casei părintești. Și o să-l întârzie pe el, dacă va face acest pas. Însă nu avea până

acum nici o ibovnică așteptându-l să-i dăruiască sau să-i "fure" batista.

- Dar ce ai Burciule de stai așa înlemnit, de parcă ploaia ți-ar scufunda toate corăbiile. Acum am terminat treaba, ploaia va înmuia boabele și vom avea o recoltă bună.

- Nu la asta mă gândeam, măi Matei, spune el cu ciudă în glas, pentru că i s-a adresat tocmai cu porecla. El m-am hotărât să nu mai stau aici. O să-i cer muichii partea mea de avere, o vând și plec la București.

- Dar de ce, măi omule, nu-ți place la casa ta, la ogorul tău agonisit de moșii noștri? Uită-te în jur la casele celor ce au părăsit satul pentru o viață mai bună pe alte locuri. Aproape toate-s pustii, prin curți au crescut bălăriile cât gardul... așa vrei să ne rămână casa părintească?

- Parcă nu o să rămâi tu în ea, dacă plec, iar banii cu care voiai să-ți faci alta o repari pe asta și o parte mi-i dai mie să mă apuc de o meserie prin lume.

- Bine, măi Gheorghe, răspunde Matei grav, dacă asta ți-e gândul, eu nu mă împotrivesc. Dar dacă nu-ți va merge pe acolo să știi că ușa casei părinților noștri îți va fi întotdeauna deschisă...

- Voi veni cât mai rar pe aici, răspunde cu răutate neînțeleasă fratele cel mic. Mie satul ăsta sărac, cu dealurile lui pustii și golașe nu-mi spune nimic. La București e rostul meu. De-acolo o să vă salut din caleașca mea cu cai albi...

Pe Matei îl întristează vorbele fratelui. Aproape că îi pierde pofta de mâncare. Vrea mai degrabă să coboare la fată să-i povestească și ei despre gândurile lui Gheorghe. Îi pare rău de hotărârea lui, hotărâre pe care fratele său o pritocea de mai multă vreme. Acum a dezvăluit-o, însă, cu năduf. Iar la judecata lui firească cu

privire la ceea ce va rămâne după pribegie, asta a răspuns cu atâta dispreț. Ca și cum la București umblă câinii cu covrigi în coadă. Mai ales pentru el, venetic sărman de pe colinele Vasilaților. Dar ce să-i faci omului dacă i-a venit dor de ducă? Se va întoarce, el, umilit, într-un sfârșit, acasă, cu coada între picioare. Dar până atunci, va discuta el cu viitoarea nevastă cum să facă ei doi ca totul să fie bine...

O ia ușor pe uliță cu gândul aiurea. Nu mai simte oboseala, cu gândul că fata din vale, cea care i-a promis căsătorie îl va lumina cu mintea-i ascuțită. Își vor încheia împreună cuibul visat, vor trudi fără istov și-i vor păstra și lui Gheorghe partea. Deși era încă devreme, satul parcă încremenise în pâlparea amurgului. Rar, câte o muiere grăbită, trecea să împrumute jărătic. În acea vreme, chibriturile erau rare și scumpe. Trecuse Marele Război, Țara se întregise, pământul celor ce luptaseră pe front se înmulțise, dar unii nu se mai întorseseră. Și tatăl lor căzuse pentru eliberarea Transilvaniei, iar Primăria îi înzestrăse cu pogonul râvnit. Cei care se întorseseră, majoritatea fumau, având la chimir bucăți de cremene și iască. Cu mișcări precise loveau cremenea, aprindeau firul de iască și mai apoi țigara răsucită cel mai adesea dintr-un ziar. Matei era întotdeauna impresionat de gesturile lor, dar nu le luase obiceiul. Nu-i plăcea mirosul de tutun și mai ales nevoia acestora de a se înconjura cu norii de fum. El trecea drept flăcăul cel mai frumos și cel mai harnic din sat. Femeile îi știau drumul peste Piscul Roșu spre Irimiești unde îl aștepta frumoasa fată a primarului. Îl înțelegeau și aprobau cu toată ființa, știind că o nouă și bravă familie se ve înfiripa pe acele locuri binecuvântate de Dumnezeu, dar atât de încercate. Și ei trebuiau să plătească cu truda brațelor lor costurile războiului sfânt și ale Marii Uniri. O făceau cu dragoste și dăruire. Pentru prima dată românii din toate provinciile răpite și stăpânite de marile imperii ale Europei își cuceriseră dreptul la vatra strămoșească și își duraseră o păstorire proprie.

Matei cobora pe drumul de care cu pași mari, puțin îngreunați de gândurile de pribegie pe care i le →

GEO CONSTANTINESCU

ÎNTUNECARE

Peste oraș
înserarea se prăvălește
odată cu țipătul stolurilor de
ciori
– strident precum alarma
antiaeriană
sau bufnetul capacului de
tomberon
grăbit să își ascundă conținutul-
scurtcircuitând sistemul
locomotor
al robotului de serviciu
cărui doar mâna-i mai
zvâcnește
în reflexul de a răsfoi butonând
la întâmplare
paginile cotidienei biblii
ce etalează licărind perfid
aceleși atitudini chipuri ipostaze
infestate precum ciurma
bubonică
pe toate programele
între pauzele de refacere a
strălucirii
cu make-up-ul cucerniceii
invocări
a numelui Celui de Sus
cu râvna rumegat

până ce întunericul strivește
pleoapa
și-adorm
strunind cu greu sub frâul limbii
galopul de mustangi ai
cuvintelor
ce-mi tropotesc nebune printre
gânduri.

REFLUXUL

Cerul albit
se holbează de sus către noi
ca ochiul unui pește uriaș
ce moare sufocat în apa
puturoasă
a lacului acoperit de lintiță și
aproape secat

alteori
se apleacă peste noi aproape
gata să ne strivească
urmărindu-ne curios
lentilă a giganticului microscop
zbaterea de insecte
neputincioase
prinse-n clisa asfaltului topit
din care smulgându-ne cu grijă
pașii
zi după zi
înaștăm anevoios către mărețul
nicăieri

ce negreșit cu nerăbdare ne
așteaptă
pe noi mutanții ce pot accepta
oricând
și-orice
în pauza dintre un inspir
- de lavă fierbinte -
și un expir exploziv
plin de bulbuci luminiscenti
ca o ultimă strălucire
lăsată pe plajă
de marea-n reflux.

ARCUȘUL

Străzile – doar asfalt și borduri
sub pașii trecătorilor grăbiți
răsună ascuțit îndesat repezit
un neîncetat du-te vino
veșnic bocănit
- picamer nesuferit -
și-arareori
de nimeni știuți de nimeni în
seamă băgați
tresar pe sub pașii arcuș
ai celor ce simt că străzile
sunt strunele de acordat
de pe care vibrând
se desprind în zbor lin
noi poeme.

TANIA NICOLESCU

CĂILE DOMNULUI

→mărturisise fratele lui. Știa că va
trebui să grăbească faptele întemeierii
căminului, să facă rost de banii
necesari plecării și construirii noului
destin orășenesc al fratelui său. Îl
cunoștea pe Gheorghe cât de
încăpățânat era când își punea ceva în
cap. Iar ei trebuia să-l ajute să nu se
risipească în concasorul de suflete al
marelui oraș. Străbate pâlcurile de
salcâmi cu frunzele îngălbenite
șfichiuite de zefirul ce prevestea
rodnicia ploaie. Nu ia în seamă ulmii
bătrâni cercetați de ciocul neobosit al
ciocănitorelor. Mirosul de iarbă
veștejită îi gădilă nările.

Ajunge, în sfârșit, face semnalul
cunoscut, imitând ciocârliă, pasărea
devenită semn al sufletului satului de
pe malurile Oltețului. Fata nu
întârzie, iese la poartă, ca de obicei,
îmbrăcată cu iia albă, cusută cu râuri
măiestrite de arnici roșu. Șoarțele
negre îi acopereau șoldurile subțiri
unde tresăltau doritoare de viață
fibrele tinere ale mușchilor. Matei nu
se mai grăbește ca de atâtea ori până
atunci s-o îmbățișeze și să-i mângâie
părul negru, prins în cozi bogate,

revărsate pe spatele drept, tresăltând.
Îi ia mâna în mâinle lui, o strânge
protector și-i mărturisește hotărârea
fratelui lui. Lisava îl liniștește
spunându-i că știa asta, Gheorghe i-o
spusese și ei și chiar faptul că, dacă se
vor căsători mai repede, vor putea să-i
facă rost de banii necesari, iar ei să
păstreze averea familiei neîntinată.

-Îi vom da lui banii din nuntă, iar
noi ne vom chivernisi modest cu
recoltele viitoare ale câmpurilor
noastre și ale lui...

-Dar ce va zice tatăl tău că ne
grăbim atâta cu toate?

-Tata va înțelege situația și nu ne
va face nouă greutăți.

Matei ia în brațe fata care nu se
lasă furată de efuziunea sentimentală
a flăcăului, ci își încordează cu
dibăcie voința, desprinzându-se ușor,
pe nesimțite, spunându-i mai apoi.

-Grăbește tu, Matei, lucrurile și
vom fi de atunci încolo, mereu, tot
atât de aproape.

Flăcăul își revine în fire, simte că
va trebui să iasă din copilărie, că va
trebui să fie mai responsabil de
gesturile sale, de faptele sale și să
zidească cu ele și să poarte mai

departe tot ce au adus din vechimea
vremurilor trecute cei ce le-au dat lor
înșile viață. Îi sărută mâna alesei sale
și se despart cu credința că împreună
își vor construi cu cerbicie și răbdare
fericirea, vor asigura continuitatea și
înflorirea vieții aici și acum, la
încremenirea dealurilor Oltețului cu
oglindea vie a curgerii nesfârșite a
undelor râului.

Urcă acum cu multă ușurință
Piscul Roșu mânat de vorbele atât de
înțelepte și de încurajatoare a
viitoarei sale iubiri și credințe în
valorile continuității vieții. Lângă ea
nu vor mai fi acele rupturi sufletești
prin care unii își strecoară în mod laș
viața. „Să se ducă Gheorghe unde a
înțarcat mutul iapa, că va găsi mereu
în căminul meu o ușă deschisă. Casa
străbunilor noștri nu se va prăbuși de
părăsire și nevrednicie, ci va înflori
mereu... Noi suntem făcuți chiar din
lutul acesta crezut de unii sărac și
neroditor. Dar nu este așa... Noi îl
vom face să dea roadele cele mai
bune. Noi și copiii și copiii copiilor
noștri...”

Ultima comandă

Fusesem cu toții chemați la barul acela infect din Taern. Îmi aminesc cu drag și scârbă poate de petrecerile dionisiace la care am fost, când timpul purta o haină mai blândă pentru toată lumea. Blunt, Sthyle, Edith și June, cei patru care au speriat nu doar vestul, ci pe toată lumea. Când o să mor, cred că Taernul o să răsufle ușurat, zicea mereu Blunt. Ce prostie... de parcă unui oraș întreg i-a păsat vreodată de patru inși, darămite de unul singur. Acum o ceva timp m-am întors la mama, căci era destul de bolnavă. Părea mai galbenă ca de obicei. Ficatul său era pe ducă, îmi tot spunea. Totuși, revenirea acasă după ani de hoinărit începuse să-mi vindece rănila ultimei iubiri abandonate la Paris. Ah, plângea mama, o să mor și tu tot după pupeze umbli! Iar eu tăceam, o luam în brațe și îi spuneam că nu i-am găsit o noră bună deocamdată, că ar face bine să aștepte câțiva ani, să mai bea niște sucuri naturale că poate o mai iartă moartea câțiva ani. Macabru, da! Știu, dar nu mă pot abține. De altfel, chiar mama însăși îmi tot facea instructajul cu pregătirile de moarte. Când mor, mă imbraci în roba albă adusă de la Ierusalim, mă încalți cu pantofii cu toc, vreau să arăt bine și mai înaltă pe lumea cealaltă, o rogi pe Kathy să mă machieze decent, nu vreau să arat ca o mumie. Apoi, începea să îmi înșire numele rudelor mai sărace decât noi (da, aveam și rude chiar mai sărace!) cărora trebuia să le dau de pomană hainele sale după ce ea se va instala definitiv la minus doi metri, între patru scânduri. Finalul cuprindea întotdeauna aceleași instrucțiuni privind coliva și pomana.

Scrisoarea venise la vreo săptămână de când sosisem în Taern. Era un plic alb imaculat, prin foaia căruia se vedea clar o invitație colorată. Pe una din fețe scria *Lui Sthyle*, recunoscând scrisul lui Blunt. Din rândurile citite, am înțeles că trebuie neapărat să ne vedem, măcar așa, de dragul vremurilor bune, căci el pleacă într-o călătorie și nu se știe peste câți ani ne vom reuni toți patru.

Singura lui rugămintă era să nu-i contactez pe ceilalți, nici măcar telefonic, căci el se va ocupa de toate. Primul meu gând a fost să pun mâna pe telefon să o sun pe Edith, căci nu mai aveam niciun număr de-al lui Blunt, nici măcar o adresă. O zi întreagă m-am gândit dacă s-o fac sau nu, dar m-am decis să iau o pauză și să intru în jocul lui. Până la urmă, eu eram doar invitat. Bănuiam că se va lăsa cu o petrecere de pomină, stil Blunt, dar niciodată, repet, niciodată, nu mi-am imaginat că se va ajunge atât de departe. La trei zile după primirea invitației, am găsit în căsuța poștală o altă scrisoare semnată Blunt. Cu asta, mă anunța că ne vom întâlni la barul din Taern, sâmbătă, la ora 19.00 și că ar fi bine să fim punctuali.

Sâmbătă seara am pornit îngândurat spre bodegă. Parcă aș fi vrut să mă întorc din drum, nu voiam să văd fețele ridate ale lui Edith și June de teamă că o să mă îngrozesc de bătrânețea mea. În fața barului, mi-am aprins o țigară. Prin fumul nicotinat, am zărit două siluete, mergând agale, la braț, la fel cum făceau în tinerețe. Mi-am acoperit ochii preț de câteva secunde până ce s-au apropiat de mine. Împreună am intrat solemn în barul puțin populat, așteptând cu o oarecare indiferență ca Blunt să-și facă apariția. Nu mă înțelegeți greșit, dar, de-a lungul timpului, Blunt făcuse astfel de scamatorii. Într-o vară ne-a chemat pe o plajă din Bellair ca să ne spună că a găsit femeia perfectă, dar i-a fost atât de frică de însurătoare încât a părăsit-o, mimându-și moartea. Altă dată, ne-am întâlnit la Lovek, în plină iarnă, pentru alte prostii, dar niciodată nu ne-a chemat în Taern.

Când am intrat în bar, un băiat a venit la mine și mi-a spus că putem să ne așezăm la masa noastră

Letiția Opreșan, „Paăre cu cupă”

Letiția Opreșan, „Vecinii”

obișnuită, căci Blunt va întârzia puțin. Al dracului, ne ține pe jar, mi-am zis, mulțumind totuși tânărului. Cred că vreo jumătate de ceas am așteptat toți trei, povestind nimicuri, până ce am cedat și am comandat ceva țarie de băut. Băiatul sosi cu o sticlă de whisky din '80, din anul când Blunt a decis pentru toți patru că asta e băutura noastră. În timp ce ne turna în pahare, tânărul ne vârî sub nas o scrisorică și ne comunică faptul că domnul Blunt a plătit în avans pentru sticlă și că ar fi bine s-o golim măcar pe jumătate până ajunge el. Ce derbedeu, adugă Edith, ușor separată de toată treaba asta secretă. Am luat scrisoarea și am citit cu voce tare: Dragii mei golani, ajung și eu cât pot de repede. Până sosesc vreau să vă gândiți la vara '82 și toate tâmpeniile pe care le-am făcut atunci. Cu drag, golanul șef, Blunt.

Trecuse mai bine de o oră, iar noi ne alcoolizasem cam mult. Un alt bilet fusese așezat pe masă, apoi un altul și tot așa până ce ne amintiserăm prea multe. Beam și îl înjuram pe Blunt pentru țepa pe care ne-o trăsese, că venisem ca proștii la barul ăsta. Totuși, sentimentul meu nu era nici de vinovăție, nici de ură față de Blunt, ci, mai degrabă, de o milă binevoitoare că a lipsit de la această întâlnire de pomină, unde am avut ocazia să ne amintim toate prostiile tinereții. M-am ridicat de la masă clătindându-mă, în timp ce June încerca să-mi țină postura stabilă. Barul se golise aproape complet, iar eu i-am făcut semn băiatului să vină. Spune-i nemernicului de Blunt că e un idiot că nu a venit în seara asta!, apoi m-am întors și am dat să plec, dar ceva parcă m-a făcut să mă întorc, să mai dau o dată ochii cu ospătarul care mă privea cu o înțelepciune îndurerată. →

ILEANA CRISTINA ROGOJINĂ

- Poate, începu el, am să îi transmit, dar cred că știe deja. Domnul Blunt e aici cu noi, de când ați deschis sticla cu whisky. Cu toate că nu ați observat de la început, el a fost tot timpul aici. Când m-a rugat să mă ocup de servire, știam că așa se va întâmpla, că poate nu veți vedea de la început, dar am acceptat jocul de dragul lui, pentru o ultimă comandă, după cum îmi spusese.

- Ce vrei să spui băiete, am încercat eu în zadar să mă mint. Unde e Blunt? Sunt sigur că a vrut să facă o farsă vechilor săi prieteni și văd că a reușit. June, Edith, să mergem, am adăugat, dar în sinea mea ceva se rupea, simțeam cum se destramă mai ales când le priveam pe femei în ochii care nu înțelegeau ce se întâmplă. Apoi, ca un val care te trăneste fix în față și înghiți și alge și nisip și poate câțiva pui de scoică, amintirea din '80 căreia i-a fost închinată prima sticlă mă pocni direct în inimă.

A doua zi am revenit la bar. L-am chemat pe ospătar să stea cu mine și i-am zis că-i dau și de băut, doar să-mi zică două trei vorbe. Cancer în ultima fază. Depistase mult prea târziu iar medicina nu putea oferi nicio cale de scăpare. În vara lui '80, Blunt se hotărâse și la moartea lui, vom bea un whisky din anul respectiv, chiar dacă ar cheltui o avere sau preotul l-ar lăsa neînmormântat.

Băiatul care ne servise cu o seară înainte era o rudă îndepărtată a lui Blunt și singura persoană relativ capabilă de a ne strânge pe noi, ceilalți trei, când el se va stinge. Nemernicul nu a vrut să-l vedem măcinat de boală, ci el a vrut să ne vadă pe noi, de undeva de sus, atunci când ne vom aduna și ne vom aminti de toți și tot ce am făcut. Mă simțeam tăiat în două și cusut la loc. Orchestrase totul, înmormântarea în secret și adunarea noastră, la fel cum îi făcuse iubitei sale atunci când își înscenase moartea ca să scape de ea. Ba chiar scrisese biletele și scrisorile cu mâna lui, ca totul să pară autentic.

Tot atunci le-am telefonat pe fete. Am adus flori și o sticlă de whisky '80 într-un colț de cimitir, apoi am plecat îngândurați, fiecare pe drumul său, nu înainte să mai luăm câte o gură de băutură.

poem în reflux

câteodată îmi vine să spun
că sunt doar un asasin de umbre
alungite în amurg printre brazi
și mă hrănesc doar luna
cu mișcări oțelite de cuvânt
chinuit

peisajul care mi-a dat picioare
descătușate
mă obligă să pășesc până la
sânge
printre mormintele părăsite
pășcute de cai

devin un simplu aranjament al
vieții
ce scrie și mai respiră din când
în când vise
un obiect încrâncenat
în care fluxul și refluxul luminii
se joacă cu gândurile
dezbrăcate de propria-mi
veșnicie

voi împietri aici
pentru toți îngerii cosiți în iarbă
lăsându-mi chinul
cu ochii deschiși până la cer
să nască în iarba de mâine
o nouă moarte
mai verde

umbră

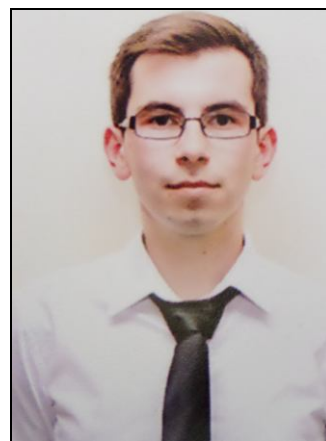
caut trifoiul în patru în iarba
plină cu cenușă
și umbra murdară
mă doare

cât adevăr spulberat
în trupul pământului
a fost cândva
tăcerea focului plânsă

abia mă mai strâng în cuvinte
și ele întregi nemișcate
dau forma perfectă lucrurilor
vechi

eu - spulberat de sensul soarelui
suspendat într-un arc de ceas -
nasc umbre plângând
în închipuirea mea

am făcut moarte
în lumina amurgului
și cioburi colorate din spectre
suspecte
mi-au străpuns umbra

până la sânge

câtă durere șiroiește
în orice semn
în orice deget
în orice punct
de-acum nu mă va interesa decât
o fereastră larg deschisă
de la care să zăresc umbre
sugrumate în vânt

poem spectral

sunt doar o rană vie
ținută deschisă prin cuvinte
trăiesc în spațiul crud
umbră doar de rugăciuni fără
ecou

un galben tardiv născut din
uitarea soarelui
îmi apasă melancolia pe umărul
stâng
doare -
mi-am spus eu
ruinele aprinse din voi
mă defineau
drept o față
întoarsă cu ochii către sufletul
ars

am simțit ploaia
cum îmi hrănește urletul
sfredelitor

și mă zbat atârând într-un fir
păcătos de lumină
zicându-i unei frunze adânci
cum aș putea oare
să-mpart un cuvânt plin
unui infinit gol
ce mă înecă

MARIAN HOTCA

BIBLIOTECA BABEL

Elena Marqués

Spania

Tărâmul uriașilor

Cerul colorat peste pielea goală.
Pe imas, doi călăreți de lumină
și soarele, ca o suliță, singurul rod
de pe ogorul slab și nelucrat.
Pământul suferă de durerea-i de
pământ,
iarna își cântă asprimea fără nori,
buza atinge ferovoarea cu care pun
numele
brazdelor și viilor
și căii cerești
unde Castilia e mierea.
Și, dacă ieri, ca și acum,
paloarea de apă a lunii
vorbea prin ascuțișul chipului său,
astăzi în mâinile mele stă
magicul cuvânt ce o însoțește
în drumul spre zare.
Și, în altarul de la Mancha unde
Dumnezeu e untelemn,
eu sunt minusculul mugur
care-și uită viitorul deschis;
sunt rană pe limbă,
înțeleptul rătăcit ce își confundă
pieptul plin de lumină și nebunie
cu uriașele cruci.

Și uriași de pământ

Și ei pășesc cu umerii drepti,
și cu verbul ascuns în nisipuri,
simplu ca trestia ce se îndoaie și se
frânge
în vântul lui martie.
Să nu acopere colbul,
urmele ce au fost lăsate de poeți!
Să nu scuipe nimeni trandafirii ce au
crescut fără tulpină,
volatili și singuri și curați, fără
mândrie.

Mâinile îmbrățișate în lut pe roata
olarului,
care frământă vinul, care plâng
neîngrijitul rai,
să nu le atingă lumina.
Tacă zefirii pe lacul neliniștit,
din văgăuna prielnică rugii
unde Quijote strălucirea îi va veghea.
Să-și pună cu toții dinții în cufere sub
cheie.
Să se audă numai Adevărul,
Verbul atunci când explodează,
nu îmbucătura lașă a celui ce toate le
ignoră
pe pâinea care ne hrănește
și spiritul umflat.

Treacă tăcerea pe buzele necoapte.
Să ne rămână numai versul.

Pentru voi toți, alegeți ai versului

Pentru voi toți, alegeți ai versului,
ce vă imaginați reptile unde
înnoptează cearșafuri,
ce sălășluiți în simboluri prin
bunăvoiața unui dumnezeu,
ce rătăcește pierdut printre cruci
goale.

Eu, ce scrutez destinul pe un cer
momentan,
fără să cunosc orbirea lui Orion,
cel care triturez mere așteptând
minunea
bucății de pâine și a peștelui și
aprinderea apei,
rămân în așteptare cu buzunarul în
floare,
dar descopăr doar o grămadă de
scame
ca niște copii abandonati.

Poate voi găsi clondirul
care să transforme miasma în licoare
să împrăștie pleava ce repopulează și
îngheață
pielea grădinilor
într-o nocturnă de
Satie sau de Chopen.

Letiția Oprișan, „Balans”

Niciodată nu va mai săruta magia
vorbei
ochiul ce împărtășește cu conservă de
sardine
și ignoră adevărul melcului
în furtuna fumului și a dorinței.

Nimic nu mă va face să dansez pe
ritmul vostru.

(Chiar, dacă mă gândesc bine,
cine m-a pus pe mine să particip la
această sărbătoare celestă?)

Ochii tăi

Rana iernii.
Dezolare pietroasă pe dealuri.
Frunze invizibile.
Aerul oprit în timpuriu amurg.
Zbor lipsit de dumnezeu.

Și un izvor de lumină
când ochii tăi se-arată.

Paradisuri pierdute

Un murmur de sare în pereții

din puțul copiilor;

un noian de pești

și luna,

lamă argintie în întuneric,

îi fac semn cu ochiul varului din curte
cu ochi de magnolie.

Apa-n nemișcare.

Preludiu necesar

Sălășluirea tandreții.

Somnul pe malul său abrupt.

Ecloziunea ierbii și durerea vechiului.

Gustul răni

cicatrizate în lumină.

Degetele micuțe pe glasul lui aprilie.

Pe toate le recunosc în aceste versuri
ce dezmoțesc ziua

cu tragicul său destin de camelie.

**Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

DESCÂNTEC

lin pelin
netrebnic chin
trece gardul la vecini
nu tot mie să-mi dai spini

căci îs mulți de se cer sfinți
io-s bătrân de cei cumiști
vreau atât: între petale
floare gazdă s-aflu-n cale

și-oi sta-n floare înflorit
de nimeni înghesuit
floarea fie-mi rugăciune
nu s-aprindă niciun nume

tăinuind doar cu Hristos
aflu-mi suflet mai frumos
tăinuind cu Maica noastră
să deschid în cer fereastră...

MI-ESTE SOMN ȘI DOR DE LUNĂ

mi-este somn și dor de lună
turme-n stele se adună
mi-este somn și dor de soare
umblă ceasuri să m-omoare

nu mă da – neică stejar
unge-mă pe piept cu jar
iar tu – bradule din munte
fă-mă rege cu-a ta frunte

GLASURI ÎN NOAPTE

unul strigă de durere
altul strigă de plăcere
câinii nuntesc o cătea
alchimiști bat în dairea
pălăvrăgește o stea
seceta și vântul ard
noaptea nu se dă cu fard

crestele se cocoșează
sunetele ricoșează
bufnițele domnitoare
pironesc tron și altare
sacerdot este o floare...
...între rege și nebună
uitai să întreb de lună

glasuri – glasuri – joc de șah
ceasul este crinomah
din cât bate catedrala
nebunii au umplut sala

trandafiri se spovedesc
lumânările trosnesc
aștrii-n ceruri se scumpesc
de din jos lumi se chircesc
un ermit a înflorit

la poarta din răsărit

jalele petalele
ne sfărâmă zalele
constelații lirice
scriu sorți cu chirilice
păsări oarbe se-ncrucesc
cruciade nu pornesc...

MĂRTURISIRE

am zburat din lut în stele n-am luat
decât vise rele
vise rele – insomnii
magii ne-au uitat copii

nu-nțeleg și tot nu plâng
crugurile-n cer se frâng
ochii-s plini de praf de stele
acum joc doar între iele

TAINA

cocoșul uite - -a cântat
stih am scris și l-am uitat
am pierdut somnul în noapte
dimineața mă va arde

trag cu ochiul la perdele
și-mi deschid vinele mele:
sânge scot și scriu umil
tot ce-aud sub flori de Nil

taina mea – la nimenea
avușia-i tot mai grea
și de vrei să mă culegi
caută la bătrânii regi...

nu e moarte – e scrisoare
nu-i păcat – ci lăcrimare
nu e ceas – ci e durere:
n-am – acum – ce – cui – a cere
*

alcalină – dulce vină
m-ai adus iar în lumină
dar nu voi păcătui:
vreau să văd

și vreau a ști

PARTIDĂ PIERDUTĂ

și de m-am umilit pân' la turbare
cine-mi va da-napoi steaua din
frunte?
doar Parsifal să-mi pună întrebare
s-aduc Graalul regelui din munte

și de-am răbdat rușine-ndurerată
ce magi văzut-ai că se-ndreapt' spre
mine?
mistică stea pe cer nu se arată
s-au stins în cer plodirile divine

deci am pierdut partida vieții mele
căutări zadarnic tot vânez în zare:
poți doar spori avutul celui care are

coroană nu s-aprind-n tinichele...
...dar dincolo? – schimba-vom
sorți și cruguri
sau – vâlvătăi – vom arde-n alte
ruguri?

DINCOLO

dincolo e liniște
miroase a pajiște
făclii ard – cântă lăută
tronul verii o ascultă

totu-i parcă sub velință
toate-s bună-cuviință
totu-i lin – totu-i vocală
toate-s bună-rânduială

...dincolo nu-s întrebări
doar suflet și luminări...
și-n sfeșnicul de cleștar
arde-o lacrimă – altar

ai ajuns de-unde-ai plecat
ochii ți s-au sufecat
gândul nu te tulbură
umbre nu te-nvolbură:

o pădure de lumină
arde-n toi Crai și Regină
arde lin – ca o poveste
Strămoșul a tot ce este...
*

nu este iarnă – nu e vară
nu-i înăuntru – nici pe-afară
nu e dincolo – nici pe-aici:
o lume e de licurici
când foarte mari – când mult prea
mici...

ADRIAN BOTEZ

Starea prozei

O locuință plină

Aparent ușoara indispoziție, cauzată de boala fânului, a fost suficientă ca să-l pună la pat imediat după ceaiul matinal, cu o legătoare potrivit înfășurată până pe nas – improvizația soției, care s-a ocupat și de telefoane – anunț la serviciu, anunț la doctorul de familie (pentru concediul medical).

– Eu tot plec, l-a informat ea. Mă întâlnesc cu Jana că avem de făcut cumpărături. Ia seama și protejează-te de curent... la o adică, nu-i mare lucru să te scoli.

S-a auzit cum verifica dacă a încuiat ușa de la intrare zgâlțâind-o... liniște, apoi a revenit, urmată de maică-sa. S-a ridicat în capul oaselor.

– Am auzit, mamă, de necaz, a exclamat musafira, că tocmai treceam pe la voi, că mă gândisem să stăm nițel de vorbă... curg zilele...

Privind de-a lungul a observat, în dreptul ușii deschise, o siluetă.

– Mai e cineva...

– A, mă așteaptă vecina, că tot coboară și ea.

Cum discuția nu se lega, femeile s-au retras într-un ungher; problemele liftului trebuiau dezbătute chiar atunci... dar a intrat servitoarea lui Charlie, musai voia să afle dacă și la noi coloana de scurgere a bucătăriei face probleme, așa că s-au dus cu toatele acolo, ba au chemat și instalatorul care trebăluia în vecini... iar meseriașul a venit politicos să-l informeze că va folosi „șarpele pentru desfundat”.

– Fiindcă depunerile fac dop, a precizat el.

Soacra a revenit să-l încunoștințeze:

– Am găsit, mamă, pe clanță, biletul acesta!

„Vă rugăm să fiți acasă la ora 12. Președintele”

– Păi acum mi-l dai?

– Acum îl găsi, că mai devreme nu era, ia uite! Că mai bine nu-ți spuneam!... Tot eu cu păcatul! Mutarăm lădița cu tufa de păpădie, să facem loc, ce crezi?!

Așa că a dibuit telecomanda și a pornit televizorul... până să se încălzească relele permițând comutarea, a urlat comperul unei emisiuni educative, cică „Să dăm o șansă celor goi!”

– Mai corect le dăm haine, a bombănit instalatorul din baie.

Alarma soneriei de la intrare a fost inutilă, fiindcă președintele asociației de bloc a pătruns singur.

– Găsi ușa deschisă, a anunțat el înaintând. Nu-i prudent, pe vremurile astea! Pfu, domnule, da' ce-ai pățit?! E contagios?! Las' că-ți spun d-aci!

N-a mai așteptat și i-a comunicat, din ușă:

– Discutăm despre ascensor, cu acceptul tuturor... niciodată nu-i strângi... nu merge cu majoritate relativă...

– Dar nu avem?

– Punem unul extern, modern... încăpător...

– Sunt oameni cu probleme, cum și eu... dau bani pentru orice...

– Credit, azi toți iau credit! Se rezolvă!

– Am auzit, tot am auzit, a venit soacra din bucătărie. Cu antena ați rezolvat-o?! Ditamai hardughia ce amenință sănătatea, vezi la ginerimiu, cum n-a fost înainte!

– Păi, nu s-a demonstrat, a răspuns președintele. Dar paralele pică pozitiv, nu-i așa?!

– Antenele releu pot prezenta real pericol pentru sănătatea ființelor vii, a ieșit instalatorul din baie. Pe o distanță de câțiva kilometri, dacă pilonul și împământarea antenei releu se află la intersecția faliilor sau zonelor de falie unde circulă apa freatică. Știe oricine!

– Ete! s-a retras interpelatul. Vă informez că la a doua ședință se va vota orișicum decisiv!

Și a ieșit.

– Veselă treabă, a apărut soția; nici n-am plecat bine și ați început!

– Dumnealui cine-i? a întrebat-o văzând cum i se ițește femeii oarecine în spate.

– Ah, abia de l-a întâlnit pe Pocoru... e masor terapeut... face minuni cu făcălețul!

Letiția Oprișan, „Întelesuri”

– Dar nu e cazul... eu am altceva!

– Lasă, dragă, depistează el... că doar n-oi trimite omul înapoi!

Terapeutul a azvârlit fără fașoane pătura cu care era înfășurat bolnavul, a apăsat câteva puncte prin pijama și a opinat:

– Este chakra sistemului imunitar, dar și a sistemului endocrin; pune-te pe burtă, în poziția fandare!

Imediat a început să frământa pacientul: pumni și coate sistematice pe lungimea dorsalei... chiar avea un făcăleț pe care-l punea energic în funcțiune ciclic, cu toate icnetele subiectului...

În fine, meșterul Pocoru a încetat, s-a retras să șușotească oarece cu soția, care l-a însoțit apoi până la ieșire; când a revenit, l-a informat, scurt:

– Banii pe o zi!

– Ce chestie, a mai putut el să îngâne, iei bătaie și mai și plătești...

– Lasă, dragă, numai să te faci bine! Am să duc de aici ghiveciul cu creson! Stinge televizorul și odihnește-te! Încă un ceai?

A rotit privirea în jur: în sfârșit, liniște!

– Parcă îmi trebuie la baie, s-a exprimat. Instalatorul s-a dus?

– Să fii tu sănătos! Am rămas datoare!

Și iar soneria de la intrare. Păi să nu drăcuți?!

– Ai musafiri, a deschis ușa soția. Domnul Gugu!

Care s-a și înființat.

– Hai noroc! Ce faci, neamule?!

– Nu se vede?! Cu ce ocazie?

– Apoi să nu crezi că-i întâmplare, sau ocazie! Comisia de verificare a onestității, din care fac parte, se asigură că afecțiunea →

MARIAN DRUMUR

angajatului este reală... doar n-om plăti de pomană concediul medical!

– Am anunțat medicul de familie, a intervenit doamna.

– Lasă, că știm noi... o asigurare nu strică! Fără supărare, că vremurile s grele, viața scumpă... să nu-ți spun că sunt în timpul liber...

Respectele mele, nu uita de certificat!

Apusul sângieru îndărătul blocurilor învecinate desena umbre ce se ofileau în cameră; le-a traversat către baie; hurea aspiratorului a coplesit spațiul, asezonat cu pocnetele mobilei, așa, ca să nu-i tihnească! N-a rezistat să comenteze la revenire:

– Că doar n-o fi sărbătoare!

– D-ai aia lăcrimez mereu, a gesticulat soția. Praf de două degete, acarieni pretutindeni, domnului ce-i pasă!

– Vezi că iar sună!

Într-adevăr, liniștea accentua insistența soneriei de la intrare și gospodina a ieșit. Ușa închisă filtra dialogul, dus pe tonuri ascuțite. I-auzi, a revenit nervoasă jumătatea, vecina de vizavi a citit la cheltuieli că am declarat doar două persoane în întreținere, că unde-i fata?!

– Nu-și caută de problemele ei, mai cunoaștem și noi câte ceva... ține în casă obiecte care atrag necazurile, n-a alunecat pe scări?! Influențează tot palierul...

– Nu i-ai spus?

– Da' ce-o importă pe ea, că fata stă cu prietenul?!

Cum am și anunțat! Se uită toată ziua prin vizor, ce, nu știe?! Să-și vadă d-ale ei, i-am zis!

A pornit televizorul, la timp să prindă emisiunea științifică.

„*Terra este activă, a enunțat ritos interviuul săptămânal.*

Undele de torsiune spre stânga intră în interacțiune cu sistemele biologice ale ființelor vii, provoacă tulburări de comportament, agresivitate și canibalism generic, oboseli inexplicabile, somn neodihnit, dureri de cap, îmbătrânire prematură!

Organismele reacționează diferit!

Sindroamele premaladie sunt la originea proceselor patologice viitoare!”

– Taman ca la mine, a constatat el, mulțumit.

– Te ții de prostii, a replicat ea. Nu ai spus rugăciunea de dimineață, de acolo se trag toate!

Itinerarii

A trece, a se pestrece

Satul pădureț de la o margine de țară se numește Dezna, cuvânt de origine slavă, însemnând „așezare de pe malul stâng al unei ape”. Localitatea se află într-adevăr pe malul văii Deznei, în care odinioară fulgerau viclene oglinzile păstrăvilor. Pârâul vine de la Moneasa, iar la intrare în sat șuvoiul lui cald se întâlnește cu valea rece și mohorâtă de la Zugău, unde amestecându-se și astâmpărându-se pentru a deveni imaginea convingătoare a temperamentului locuitorilor.

La Dezna, domnul Constantin Noica are întotdeauna dreptate. S-au scris despre satul acesta „monografii”, în realitate niște teze modeste de licență, dar Dezna își mai așteaptă Cartea. Pe care o merită pe deplin!

Nu am cunoștință să fi scris însă cineva despre vorbele oamenilor de pe valea Deznei, vorbe în care stă îngropată o întreagă istorie și un trecut peste care se depune încet colbul. Dar și o „filosofie”! Un anumit loc din sat se numește *Balta Sărată*. În copilăria mea eram uimit de zâmbetul superior al unor dascăli semidocti, ce tratau îngăduitori acest toponimic. Mai târziu, niște geologi, care vor fi bănuți ei că vorbele ascund adevăruri adânci, au săpat și au tot săpat până au dat de apă...termală, sărată într-un fel. O culme se numește *Piatra Dăneștii*. Niciun document nu atestă vreo familie Dănescu sau Daneș. Dar ei vor fi existat, din moment ce au fost numiți și limba îi ține minte. Sau Gugu, o altă culme împădurită, ori Gonțău, o poreclă, probabil, fiindcă în porecle deznani sunt neîntrețuți. Poreclind, ei lasă impresia că de fapt corectează ușor destinul individului: cutare erau ai lui Pulilaș, alții ai lui Izmănoacă, alții, alții...

În fața fiecărei case era câte o laviță. Lucrată temeinic, din lemn de stejar, estetizată de cele mai multe ori. Deznanu nu iese la stănoagă ca în alte părți, ci se așază temeinic, „la drum”, ieșind din ocolul imprevizibil cu un gard făcut să sfideze timpul, pentru a savura spectacolul lumii, de care are atâta nevoie.

Din copilărie, mi-au rămas în minte câteva vorbe ale localnicilor, acceptate și ele cu multă îngăduință

de dacăli făcuți „cu ziua”, care pândeau pe fereastra clasei autobuzul cu care făceau naveta.

„Nu-ți cadă un rău, că bine cați afară”! Sau, mă rog, „coți” afară! Întâlnindu-și vecinul, consăteanul sau vărul (căci în Dezna toți sunt „vere” ori, pentru femei, „varușană”), deznanu ține morțiș să-i aprecieze aspectul fizic, acel „afară” care i se arată privirii iscoditoare, fiindcă nu vorbește decât de ceea ce cunoaște, evitând ceea ce este „înăuntru”, care oricum trebuie să rămână o taină a omului doar. Vrea să-l aprecieze, dar nu vrea să provoace destinul și să supere Zeul. De aceea lauda devine și o rugăciune: „Nu-ți cadă un rău”...

Rețin de asemenea un imperativ al dorinței de bine, expresia prin care omul îi poruncește celui alt să fie sănătos, fiindcă sănătatea este echivalent al unei naturii echilibrate și al apartenenței omului la natural: „Fire-ai sănătos, vere!” ori „Fire-ai sănătoasă, varușană”!

Îmi amintesc apoi sudălmile, nelipsite și ele, de profunzime, putând face oricând obiectul unui comentariu speculativ de o indiscutabilă savoare.

Altă expresie mă urmărește însă. Dacă, la bucurie sau la mare durere, omul își pierde cunoștința și leșină, se spune că „s-a pestrecut”! „A se pestrece”, adică „a trece peste”! Nu mă îndoiesc de faptul că deznanu crede într-un echilibru și într-o limită ce-i asigură omului normalitatea. A depăși limita echivalează cu o trecere dureroasă „peste”, punând în primejdie însăși condiția ființei.

Cuvinte vechi au fost uitate, valea nu mai ascunde sclipirile păstrăvilor de odinioară, iar peștilor, dacă ei mai există, le este de-a dreptul silă să se angajeze în confruntarea cu pescarul. Lavițele însă au rămas. Pe ele stau doar bătrânii, într-o lungă și dureroasă așteptare!

MIRCEA MOT

Starea prozei

Scaune vechi

Suntem în luna august, deasupra plutește o lună plină, ca un "glob de aur", ne-am așezat la masa de brad, în curte, o masă albă ca o mireasă, numai scaunele astea se tot clatină. O noapte de vrajă, parcă, povestește ca niciodată. Scaunele astea nici nu mai știu de când sunt, aveam unele făcute de vărul Mureșan când s-a întors de pe front. Avea o rană la mână dar s-a descurcat, apoi ne-am făcut altele, pe astea le-am tot reparat, dar ce-i vechi e vechi și nu e nou. Uite cum se leagănă scaunele astea vechi. Parcă ți-e și teamă să nu se răstoarne cu tine. E liniște, nici măcar câinii vecinilor nu latră, luna asta ca un glob de aur vine dinspre Gurahonț. Acum este deasupra grajdului chiar peste fântână, vine deasupra noastră. Strălucește mai tare decât becul din stâlpul de afară, au becuri economice care dau lumină difuză. Este o vară secetoasă, se termină apa din fântână, n-a plouat de nu mai știu când, porumbul se usucă, era atât de frumos și de verde. Avem și noi semănat, un pic, în grădină, în grădina asta care ne-a scos de la greu și pe vremea colectivului când lotul ajutător era vorbă-n vânt. Războiul din Jugoslavia mi-a adus aminte de când aveam treisprezece ani, eram mărișoară. Se apropia frontul, era undeva la Chișcut, pe Valea Teuzului, am plecat cu sorămea Catița către Mărișeștiuri să aflăm loc unde să ne ascundem. Nu era țipenie de om, era o liniște ca acum, era ziuă și numai ce ne-am pomenit în față cu doi militari. Noi n-am mai văzut cătane îmbrăcate de război, ne-am speriat așa de tare că n-am mai putut nici să ne mișcăm din loc. Ne-au făcut semn cu mâna, să nu ne speriem că sunt soldați români. Evadaseră din calea frontului.

Unul era a lui Todorenea, vecinul nostru iar celălalt era din Buhani, a lui Cociu. Stați liniștite și nu mai plecați să vă ascundeți că frontul e pe terminate, nu mai durează mult, trebuie să sosească rușii dinspre Gurahonț să ne scape de unguri. Noi n-am zis nimic numai ce ne-am pus pe fugă către casă. Când am ajuns în sat am văzut cum se clătinau ferestrele caselor, se auzeau gloanțele

zbârnâind, se dădeau lupte crâncene pe Chișcut către Sebiș. Pe uliță, la Bursucel, pe o laviță era întins un soldat rănit, mai bine nu l-aș fi văzut în veci, și acum îl văd în față, vroiau să-i scoată glonțul din obraz, de lângă ochi. Catița, sorămea e mai miloasă a fugit acasă, nu se putea uita la sanitari cum îl pansau pe soldat. Catița e născută în același an cu regina Angliei, așa știam câți ani are când ne întreba cineva de vârstă. E mai mare cu trei ani decât mine. Se auzeau pușcături până la noi, era o hărmălaie de nedescris. Militarii ne-au încurajat și au spus că gata, vin rușii în ajutor, să nu ne fie frică, dar ai noștri se retrăgeau către Dezna – Moneasa, inamicul se pregătea să cucerească Sebișul. Povestea tatăl tău, continuă ea în muțenia nopții de august, că era premilitar, nu avea vârsta de a merge pe front, făceau instrucție cu puști din lemn, aici pe Pustă, că se cam fereau să se arate pe uliță ziua să nu-i ducă și pe ei la război. Pe ulița noastră erau trei dineri, din același an, adică. Au auzit că pe Chișcut au rămas multe lucruri în urma frontului, au mers și ei spre seară să vadă ce-i acolo. Tatăl tău a găsit o perie de pantofi, o curea din piele și o gamelă. Le-a adus acasă. Dar ce-a văzut acolo, nici nu-i bine de povestit. Ei au mers deodată, să nu le fie frică. Prin sat se zvonea că unii au aflat ismene de mătase, bocanci și cisme din piele de la unii ofițeri, nu se știe cine făcea zvonurile astea. Inamicul a aflat că la Ineu, în garnizoană nu erau decât elevi de la școlile de subofițeri din Lipova și de la Ineu, apoi au ajuns și cei de la școala din Bacău, aceasta era toată rezistența noastră. Au atacat zona, veneau pe biciclete, motociclete, pe ce apucau, i-au alungat pe ai noștri care s-au retras, noroc cu rușii că erau

Letiția Oprișan, "Magister"

aproape cu frontul lor. Apoi au apărut escadrile cu avioane nemțești, ungurii și-au scos batistele, prosoapele, cămășile făcându-le semne de prietenie dar în acele avioane erau piloți români care i-au bombardat bine. Ai noștri se ascundeau prin pupii de porumb că era spre toamnă, acum amîi aduc aminte, toamnă era. Au ajuns rușii cu artileria lor, aveau branduri care bubuiau de se clătina lumea. Rușii erau hotărâți să meargă până la capăt. Au trecut către Ungaria, populația românească îi conducea cu recunoștință. Oamenii, curioși au plecat să culeagă ce rămăsese după linia frontului. Pe ulița noastră locuia unul a lui Drăganu, era fecioraș, s-a dus și el să vadă ce și cum dar a nimerit în dispozitivul ungarilor care l-au prins și l-au bătut bine de nu s-a mai ridicat din pat. La un an a murit. Când s-au întors oamenii de pe front povesteau că ungurii se poziționaseră pe Valea Teuzului, la intrarea către Sebiș, în zona Prunișor. Rușii au intrat în flanc de-a lungul văii și i-au secerat cu mitralierele lor. Plină era Valea Teuzului de morți și de răniți. Luna s-a ridicat pe cer, e chiar deasupra noastră, e ca un glob de aur, cum zicea poetul, totul este ca o vrajă, masa e nouă și albă numai scaunele astea vechi... se clatină cum ne mișcăm un pic, ne trezesc la realitate. Un an secetos, oamenii, să prindă curaj se gândesc la alte vremuri apuse și mai grele. Totul ar fi bine dacă n-ar fi rău.

ȘTEFAN JURCĂ

A publicat: *Pagina de gardă*, roman ed. Dacia XXI, 2011; *Păpușa de rumeguș*, proză scurtă, ed Risoprint, 2004, *Peretele cel mai iubit*, proză scurtă, ed. Gutinul, 1997 și volumul de versuri *Poeme uitate, boeme regăsite*, ed. Cybela, 2000.

Exerciții lirice

1. Catrene dintr-o seară tristă

Precum stam eu aici,
De oboseală-mpiedicată,
Visam că dorul mi-l alină
Iubirea-adevărată.

Și el dormea, înfrigurat,
Pe pat de stele, înlăcrimat,
Iar eu, gândindu-mă la el,
În vis, îmi dăruia un inel.

Și taina din această seară,
Tristă, searbadă, amară,
Este că lumea s-a preschimbat
Încet, dar sigur, în păcat.

Toți păcătuiesc frumos,
Dumnezeu stă tăcut și privește
Cum totul e întors pe dos,
De sus El îi zărește.

Și mă întreb, oare de ce?
De ce e trist pe astă lume?
Unii la alții ne punem piedici
Fără să avem un motiv anume.

Și mergem toți cu ochii-nchiși,
În tăcere, trecem pe lângă etern,
Neștiind că el în noi sălășluiește...
Nu în bani, avere, audit intern.

Grăbindu-ne, încetinim
Din creșterea divină,
Spre care toți ar trebui să tindem,
Sub clar de lună plină.

Of, triști actori din cotidianul
zilnic,
Oare ce se va alege din voi?
Oare cenușă? Oare praf?
Sau poate...doar noroi?

Nu mai aveți pic de-adevăr,
De puritate-n voi,
Sunteți cu măști de trădători
Dar voi vă credeți tot eroi!

E prea târziu să sper acum
La o trezire din păcat,
Mai bine-o iau pe un alt drum,
Spre sensul vieții adevărat.

Eu nu mă-nchin la idoli falși
Și nu ascult de falși profeți,
Eu cred Într-unul Dumnezeu
Și-I tot ce am mai de preț.

Așa că voi, cei care nu auziți
Și nu vedeți în jur,
Mă rog la Cel de Sus
Să vă dea urechi

Și inimă, s-aveți.
Să vedeți, să auziți
Și să iubiți!

Căci ceasul ultim a sosit,
Iar dacă acum nu vă treziți,
O să pieriți pe-un străin țărâm
Cu ochii goi și poleiți.

2. Pentru tine

Rugăciune-n miez de noapte, tu,
Cel care ești cum alții nu-s,
Ecou al rugilor ascultate
Care la mine te-au adus.

Liniștea gândurilor mele, tu,
Un suflet tandru, plin de bunătate,
Care din când în când mă ierți
Ca te cert cu rautate.

Apărut-ai atunci când timpul
Mă îndemnase la plictis
Și ai răsărit lângă mine
Precum un înger din abis.

Și veșnic vreau să stai aici,
Lângă a mea ființă măcinată,
Să ne-amintim de acest vis
Ce doar noi doi l-am mai trăit odată.

Ești ce nu pot descrie niciodată,
Ești ceea ce mereu am așteptat,
Un gând curat mă face să te iert
Pentru fiecare greșeală necugetată.

Și gândul Acela este că-ntr-o zi
Vom putea fi acolo unde-am vrut,
Să ne hrănim copiii-avuți
Și să ne iubim la fel de mult.

Te știu cum tu ai fost,
Te știu chiar și cum o să fii -
Un pustnic ce-și caută un rost
Printre miliarde de stafii.

Zâmbind așa vrea să te știu mereu,
Să fii frumos-așa cum ești, de fapt.
Să nu mai lași amărăciunea,
Captiv, ea să te țină-n lanț!

Cred că într-o zi vei înțelege
Că suntem suflete curate
Și suav zbura-vei către munte,
Unde vei petrece în eternitate.

Alături îți voi fi și eu,
Te voi strânge-n cet de-aripă,
Vom conversa cu Dumnezeu
Și vom zâmbi clipă de clipă.

Închei prin a-ți spune un simplu-
Mulțumesc.
Pentru că ești,
Pentru că te iubesc.

3. Ai rămas

Rămas-ai cu mine
Deși voiai să pleci...
Cu lacrimi și suspine
Te-am implorat - Rămâi...
Și ai fi vrut să uiți complet de mine
Și să te pierzi în zare,
Nimic să nu-mi mai spui.

Fugit-am după tine,
Desculță și înlăcrimată,
Cu brațele-amândouă
Zăvorul l-am închis,
În timp ce tu voiai să treci,
Să pleci pe ușa despărțirii...
Dar ai rămas.

Acum, după ziua aceea zbuciumată,
Eu mie mi-am promis
Că n-am să mai îngădesc ființa-ți
niciodată,
De vei dori să stai ori de vei vrea să
pleci,
Să fie din dorința-ți adevărată,
Neîngrădită, liberă și de către sufletu-
ți dictate.

Multivers

Răscolesc printre clipe repetate,
Măinile mi se mișcă în secvențe,
Repet ora întristării la infinit,
Clepsidra s-a spart, iar eu n-am murit!

Peste fața veche îmi mai crește o
față,
Peste inimă îmi cresc înca două,
Privirea îmi e scufundă-n ceață,
Afară plouă, plouă, plouă.

Și eu exist în duplicat, în timpuri
paralele,
Am ochii vii și morți deodat',
Iar sufletul mi-e scurs pe piele,
În episoade lungi și scurte.

RIBANA PASCU

Profesorul și barbiana dioptrie

Domnul profesor Miron Trif avea ochelari și preda matematica la clasele de real, cu elevi care rezolvau probleme dificile la celebra (pentru ei!) *Gazeta de matematică*, ba chiar propunea probleme care ar putea da destulă bătaie de cap unor dascăli de matematică de astăzi.

Așa cum am spus, domnul profesor preda de obicei la clasele de real, dar, pentru păcatele sale (că toți suntem cu păcate și toți am poftit din când în când merele ce lumineau toamna satele de pe valea Crișului Alb), primea și câte o clasă de uman. Așa cum a fost celebra mea clasă, a X-a U! Din cei treizeci și câți eram, doi sau trei ne visam poeți, prozatori sau critici literari, alții doreau să fie profi de română (precum domnul Ion Onica) sau franceză (Nicolae Irimie le era model), unii de istorie, precum Constantin Avram, alții, puțini, e drept, voiau să se facă doar absolvenți ai severului liceu din Sebiș.

Profesorul Miron Trif nu și-a putut ascunde uimirea în primele ore de la clasa de uman. El, care preda și la a X-a R, real adică, nu putea crede că noi eram binișor trecuți doar de tabla înmulțirii, stăpânind o algebră de genul: „Bună ziua, o sută de găște! Nu suntem o sută, dacă ar mai fi o jumătate și încă...” și așa mai departe.

Profesorul Miron Trif s-a întristat și, după ce ne-a privit prin ochelarii săi cu dioptrii barbienne, a hotărât să ne călăuzească prin labirint precum Vergiliu pe Dante prin infern. Or, noi tocmai asta nu voiam! Ca să rămân la același Ion Barbu, noi voiam să rămânem în „pacea-ntâie”, a noastră, cu literatura domnului Traian Onica (îi spun Traian fiindcă a fost, în felul său, un om al începutului, un întemeietor), cu franceza lui Puiu Irimie, cu istoria lui Costică Avram. Noi nu doream să studiem mai mult, și nici nu aveam timp: cinci ore de limba română, patru ore de limba franceză, trei ore de istorie, două ore de latină, două ore de geografie, pe urmă chimie, ceva filosofie (zic ceva, fiindcă prin manualul de filosofie era și filosofie, ca să nu mai spun că prinseserăm „deschiderea”, și îi studiam pe Blaga, pe Maiorescu și pe

alții pentru care au avut de suferit generațiile de dinaintea noastră).

La primele ore profesorul a avut un șoc. Mie mi s-a părut că s-a clătinat ușor și că a avut o ușoară ezitare. Ne-a privit câteva clipe atent: oare elevii din fața lui nu știu într-adevăr matematică sau vor să-l ironizeze? Hotărât, a luat creta, instrumentele, compasul, echerul și a umplut tabla! Cu nelipsitele triunghiuri, cu A, B, C, pătrate și cercuri, mă rog, dreptunghiuri și toate cele de cuviință.

Matematica se încălzea. Îl urmăream pe Profesor, fascinat mai mult de adevărul Poveștii sale, decât de rezultatul problemei, de acel „cât fac”, coșmarul atâtor elevi. Simțeam că particip la trăirile unui dascăl ce mă convingea că și aici, între cifre, trăiesc zei. Eram bucuros că, iată, pricep, dar trist în același timp, știind că voi uita și că amăgirea aceasta va trece, sedus de expresia și fiorul unui alt adevăr, spre care mă întorceam fără de reținere: „În somn sângele meu ca un val / se trage din mine / înapoi în părinți”.

Într-o zi am ieșit la tablă. Am dorit eu să ies! I-am cerut bunului meu prieten de la real să-mi rezolve problema din care vom fi ascultați a doua zi. Se poate rezolva prin trei metode, simple, mi-a spus el, să ți le scriu pe toate? Mi le-a scris și eu le-am reținut, ca să nu spun că le-am memorat!

Am ieșit la tablă și i-am spus bunului profesor că problema se poate rezolva prin trei modalități. Una

Letiția Opreșan, „Colivia”

Ferestre ÎNVAȚĂ-MĂ SĂ ZBOR PASĂRE DE ARGINT

mă prind cu ghearele de aripile metalice
conștiincioasă îmi ascut ciocul
în asperitățile gândurilor
din experiențe prea timpurii
mi-au răsărit câteva pene
ca o armură de argint a spiritului
rupt din Horus

scrutez pământul cu ochii măslinii
în care soarele-și reflectă focul,
dinții de fier îi sfredelesc
măruntaiele,
șpanurile oxidate sfârâie în râuri
de brumă
sub acoperișul luminat al umbrelor

când vântul adie a libertate
îndrăznesc să-mi țip zborul în
văzduh:
dacă tu ești pasărea de argint,
eu cine sunt?

MIHAELA MERAVEI

de la primele cifre! Cu creta în mână
priveam ce am scris! Cifrele fără soț
imi fugeau prin fața ochilor,
amintindu-mi un fragment tulburător
citit cu câteva zile înainte!

-Te gândești? m-a întrebat
profesorul.

-Da.

-Oare la ce? Că la problema aceasta
nu te gândești deloc, sunt convins.

Atunci am îndrăznit, privind
cifrele fără soț, precum plopii
domnului Eminescu Mihai, să-i citez
fragmentul care mă impresionase.
Mai întâi în latinește așa cum era el
la Vergilius:

-Numero deus impare gaudet!

-Adică?

-Zeilor le plac numerele impare!

-Te rog să comentezi fragmentul.

Nu mai țin minte ce am spus
atunci despre textul lui Vergiliu, dar
cred că am vorbit cu bun simț, fiindcă
profesorul mă asculta cu toată
seriozitatea. Mai țin apoi minte că în
acea zi, pe lângă cele două probleme
pe care trebuia să se rezolvăm pentru
următoarea oră de matematică, eu am
primit o temă în plus. Eu trebuia să
mă gândesc bine de ce numerele
impare sunt masculine, iar numerele
pare sunt feminine!

MIRCEA MOT

RUGĂCIUNE

Azi am citit câțiva psalmi
De care mi-am legat toate gândurile
Rugăciunea mi-a devenit propria
trăire,
Ea îmi este Purtătoare de suflet,
Împlinire,
Tot ce rodește ziua, seara și noaptea,
Fie-ne acum și-n vecie,
MÂNTUIREA.
Cuvântul în sfânta lumină
Icoanele binecuvântate, față la față.

Să avem puterea creștin să fim,
Nu numai să părem.

Altarul nostru și crucea ce-o
Înălțăm.
Spre Lauda Ta, Doamne.
Să credem în porunca lui Dumnezeu
Cel pe care-l vedem ca pe
aproapele nostru
Pe care să nu-l urâm și de care
Să nu ne despărțim niciodată.
Rugăciunea de dimineață este ca
roua
Întinsă peste iarba dulce a
pământului

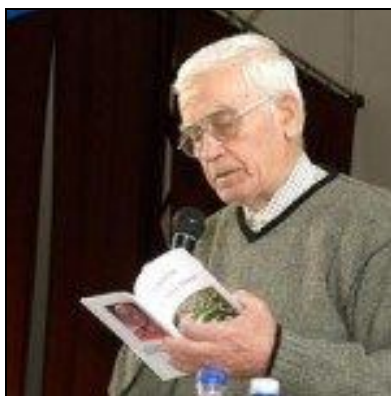
PREȚUITUL NOSTRU SEMN

Privesc la această biserică din lemn,
Din ziua de azi, spre ziua de mâine,
Este cel mai adevărat și viu semn
Cum este rugăciunea mamei,
când frământa pâine.

Sub geamul împodobit
de sărbătoare,
Cu mâinile, în care, păstrezi,
floarea-ți aurie,
Atâtea vise trăiesc sub mândru soare
Maica Domnului mereu slăvită fie!

Te vestim în vers, povățuiește-ne,
Doamne,
Întru Adevărul Tău, veselește-mi
inima mea,
Pe altarul vieții, al preacuratelor și
sfintelor icoane,
Gura mea va împărtăși Lauda Ta.

Doamne, dă-ne nouă ajutor, scoate-ne
din necaz
Miluiește-ne pe noi,
că ne-am săturat de defăimare,
Milostivește-ne și lasă să coboare
raza ta, pe obraz,
Mărire Ție, de Dumnezeu,
Prea Sfântă Născătoare

Privesc spre această biserică din
lemn,
Prea Sfântă Treime,
miluiește-ne pre noi!
Îți aducem Ție prețuitul nostru semn,
Și dăm săracului, din cele ce avem
peste nevoi.

RUGĂCIUNEA RESPIRAȚIEI

Înalt, din suflet,
o rugăciune a respirației
Simțind că acolo-i Bunul Dumnezeu,
Cel care ne așteaptă cuvintele
Și ne întărește credința și ne aduce
liniștea,
Bucuria,
Ca pe o frumoasă îngemănare a
rugăciunii,
Prin care noi, având starea și
speranța în El
Mai presus de orice,
Sufletul nostrum glăsuiește
despre această
Lumină.
Nimic pe astă lume nu e întâmplător
Ne punem sufletul față la față
Astfel, ni se îndeplinesc dorințele
Astfel, rugăciunea ne schimbă viața,
Astfel, aflăm
că Bunul Dumnezeu lucrează
Și în noi,
Dumnezeu lucrează peste tot
Și-n cărarea ierbii și-n ramul înflorit,
Primăvara,
Rugăciunea îl face pe Om,
Iar aici, față la față,
Ne vedem sufletul trezit dimineața
Sufletul nostru frumos
Când rugăciunea curge prin respirația
Timpului creștin și roditor.

TAINĂ

Doamne, îți vorbesc cu dragoste
Cu Taina zicerii tale,
Care este curată precum întâia
zăpadă a iernii.

Aș vrea să iau în palme aceste curate
ploi,
Cum aș lua fructele pământului.
Fulgi, mari se așează pe umerii
Îngerului
Apropiat de Fericire
Slavă Ție!
Către Cerul deshis,
Prin limpezimea gândului
Și a inimii ce bate în piept
Mărirea sufletului peste cărările
Pe care mergem și ne-ntoarcem
În fața Lui Dumnezeu
Unde putem citi
Fericirea binecuvântată de tine,
Doamne,
Pe care o prețuim
Și o căutăm în lumea de aproape.
Te privim cu dragoste și te ducem
mai departe
Pe drumul mereu înverzit,
Unde Sfinții mirați și frumoși,
Cu zâmbetul lor, liniștit, ne privesc,
fericiți
De sub cerul nopții.
Doamne,
Ne rugăm Ție
Și vedem florile pământului

Cum ne ajută să înțelegem Psalmii
Intrați în ochii curății
Într-o zi de duminică.

ALESE GĂNDURI

Din zori de zi și până în amiaza mare,
Râu de iubire, curge și tot curge,
De-a pururi, tot ce se ivește și
crește în zare,
Alese gânduri, spre tine, Doamne, se
vor scurge.

Cântecul să ne fie
aer sacru din icoane,
Lumină lină din a Crăciunului
colinde,
Numele dragi de Mării și de Ioane,
Creații frumoase, ce sufletul,
mereu, vi-l vom cuprinde.

Visul cel visăm, e lumina curată, din
floare,
Harul dintre aproape și heruvimii din
rază,
Cuvântul mânciat de Mântuitor, în
zare,
În care, cântă bucuria și tot ce
Domnul
Binecuvântează.

MIRON ȚIC

CARTE POȘTALĂ DIN CANADA

(VII)

Am respirat același aer cu un premiat NOBEL...

Nu știu alții cum sunt, vorba marelui Creangă, dar eu, știind de unde am plecat, dintr-un sătuc pierdut între dealurile Podișului Central al Moldovei, prețuiesc cum se cuvine întâmplările, nevisate nicidecum în copilăria mea, și pe cei care le-au făcut să se întâmple... Elevă fiind, încă din clasele mici, puteam să repererez pe hartă toate continentele, toate țările lumii, dar să-mi imaginez că voi călători prin unele dintre ele, că voi "da față cu oameni mari", nu mi-a venit să cred nici când întâmplările... se întâmplau.

În Canada, Deep River este un oraș cu mulți fizicieni, care lucrează în birourile și laboratoarele de aici, dar și în apropiere, la Chalk River, unde sunt clădirile AECL (Atomic Energy Canada Limited). Multe minți luminate au trecut pe acolo și și-au adus prinosul la dezvoltarea cercetării în domeniul nucleare-atomic. Printre ei, și câțiva români. Chiar la intrarea în Deep River, pe panoul cu numele orașului, este adăugată explicația: "Canada's Nuclear Pioneers", adică "Pionierii nucleari ai Canadei". Orașul are o istorie nouă. A luat ființă înainte de câțiva ani de mijlocul secolului XX, poate că încă înainte de a se termina ultima conflagrație mondială... S-a defrișat o suprafață de pădure și s-au construit case pentru fizicienii care lucrau la primul reactor...

În urmă cu niște decenii, printre cercetătorii de aici, se afla și tânărul Arthur McDonald, care și-a început cariera de fizician la Chalk River, apoi a plecat în mediul academic, unde a continuat să facă ceea ce începuse-cercetare științifică.

Timpul trece, se petrec schimbări în viața fiecărui om..., și în viața lui Arthur, se înțelege... Activitatea sa și a echipei sale a dus la o descoperire uriașă- au demonstrat, la începutul anilor 2000, că particulele neutrino, provenind de la Soare, nu dispar în drumul lor spre Pământ. În schimb, ele au fost captate sub o altă identitate, atunci când au ajuns la observatorul unde cercetau Art și echipa sa. Oscilațiile neutrinoilor arată că aceștia au masă. În spatele poveștii este multă muncă de cercetare...

Această descoperire a determinat Comitetul Nobel să considere că a

contribuit la schimbarea felului în care oamenii înțeleg procesele care au loc la cele mai mici niveluri ale materiei, importante în înțelegerea istoriei și evoluției Universului. Lui Arthur McDonald i s-a decernat Premiul Nobel pentru Fizică, în 2015, premiu pe care l-a împărțit cu japonezul Takaaki Kajita.

Nu-mi propun să elaborez o lucrare științifică, vreau doar să relatez o întâmplare deosebită, așa că nu intru în amănunte ale unui domeniu pe care nu-l cunosc...

Arthur și Janet McDonald au fost copleșiți cu onoruri, au trăit o aventură suedeză, la festivitățile de la Stockholm, de decernare a Premiilor Nobel, au rămas cu amintiri de neuitat...

Arc peste timp... Câteva luni mai târziu de la ceremoniile nobeliste...

Pentru că în tinerețe au locuit la Deep River și au aici copii și nepoți, în vara lui 2016, Arthur și Janet McDonald au venit într-o vacanță de suflet în locurile atât de dragi lor. Ne aflăm și noi, numiții Emilian și Anica, români get-beget, la Deep River, în vizită la fiul nostru, fizician. Afîșe colorate anunță o întâlnire a premiatului Nobel și a soției sale cu publicul din oraș, organizată de Seniors Friendship Club- Clubul Prieteniei Seniorilor (pensionari, adică) și găzduită de Deep River Community Church -Biserica Comunității din Deep River (care are o sală mare și frumoasă), sub genericul "Nobel Tea and Timbits" ("Cei Nobel și fursecuri Timbits"...). Șederea familiei McDonald aici nu putea să treacă neobservată, după ce, în toamna trecută, ei au pus accent pe cerculețul cu care e însemnat orașul Deep River pe toate hărțile Canadei și ale lumii... Premiul Nobel! O mândrie pentru toți.

Afișul manifestării

Amintirile familiei McDonald, de la Stockholm și medalia Nobel

Sunt foarte apreciați și iubiți de toată lumea de aici...

În paranteză fie spus, nu puteam rata așa o ocazie, să pot respira același aer cu un premiat Nobel. Era la fel ca atunci când, după zborul lui în Cosmos, venea la Vatra Dornei Dumitru Prunariu, românul care trecuse de fruntariile Terrei... Nu am ratat întâlnirea din Sala Oglinzilor, din Primărie, am fotografiile-document și amintiri pe măsură... Era acum o ocazie la fel de rară, în viața unui om normal.

20 iulie 2016, ora 6 și jumătate, după-amiază... Am sosit cam cu șapte minute înainte de ora fixată. Sala este aproape plină, dar găsim locuri lângă Miruna și Vinicius Anghel, doi români canadieni, care ne vor traduce cu bună-voință ce se va spune de la pupitre. Privesc publicul, fără să par indiscretă... Femei și bărbați, capete cărunte. Sunt și tineri, dar mai puțini. Presupun, și nu greșesc, adeverește Vinicius, fizician și el, că densitatea de specialiști în fizică pe metru pătrat este ridicată.

Îmbrăcați lejer, oamenii sunt zămbitori și relaxați, prietenoși, amabili. Însuși premiul Nobel, un domn distins, de vreo 75 de ani, cu părul alb și barba albă, poartă o cămașă cu mânecă scurtă, în nuanțe de bleu cu alb. Doamna lui- Janet- poartă o bluză ușoară, de un roșu plăcut, spre piersică, cu terminații flu-flu, peste un tricou alb. Are părul scurt, blond...

Prima care ia cuvântul, ca să-și prezinte bunicii, este Andrea, elevă în clasa a VIII-a, la Mackenzie School. Cei doi seniori McDonald și-au conceput într-o manieră originală dialogul, dând o notă personală și plină de umor aventurii lor suedeze, ilustrată video pe un ecran mare, așezat în fața sălii. Janet și-a amintit foarte bine calendarul tuturor ceremoniilor, a povestit cu lux de amănunte întâmplări-sobre sau hazlii- de la Stockholm. Pentru o femeie isteată și atentă, nimic nu rămâne neobservat, nu-i așa?

Dar, să vedem povestea!... →

ANICA FACINA

Totul a început cu telefonul care a sunat la ora 5,10 a.m., pe 6 octombrie 2015..., moment în care îți spui că ”un apel la ora asta nu poate să aducă decât o veste proastă..., poate că a murit cineva...” De la capătul firului sunt anunțați că Art a fost desemnat noul Laureat Nobel al Canadei... Janet, dacă nu ar fi fost o veste bună, era pregătită să-l certe pe cel care sunase, dar...n-a mai fost cazul. Art a așezat telefonul în furcă... S-au privit îndelung, s-au îmbrățișat și s-au întrebat: ”Ce urmează?” Au fost siguri că viața lor se va schimba din clipa aceea.

În prima zi au primit peste 500 de e-mailuri, telefoanele au z bârnâit mereu și li s-au umplut căsuțele vocale de mesaje. Nu mai pridideau să răspundă. Au fost foarte ocupați în ziua aceea. Multe dintre apeluri au fost cereri de interviuri din partea mass-media din întreaga lume. Unui intervior care a întrebat ce sunt neutrinii, Art i-a răspuns: ”Știi ce este important, ce contează?” ... A oftat și a adăugat: ”Bine, neutrinii sunt ca Timbits...” (niște prăjituri, fursecuri, produse de lanțul de cafenele Tim Horton, foarte popular în Canada și Statele Unite). Janet i-a spus atunci cu umor: ”Ești singura persoană din lume care a câștigat un Nobel pentru...Timbits!...”

Aflând vestea, mama lui Art, în vârstă de 94 de ani atunci, a sunat din câminul de bătrâni în care trăiește, ca să-l felicite...

Urmau pregătirile pentru plecarea la ceremoniile de la Stockholm, rigorile impuse, cu ținute speciale, ce aveai voie și ce nu să faci, cum să reacționezi în diverse situații, în prezența familiei regale... Pe ecran se derulează imagini cu plecarea în Suedia. Sunt însoțiți de 14 persoane- 7 din familie și 7 colaboratori. Cum ei au trei fete și un băiat, căsătoriți, cu copii..., n-au putut să ia toată familia... Dintre colaboratori, a fost și profesorul Sclair, șeful fiului meu, la Universitatea Carleton, din Ottawa. Au locuit la Hotelul Grand, iar camera în care au fost cazați era mare cât apartamentul lor canadian. Au avut mașină cu sigla Premiului Nobel, cu șofer în ținută, care aștepta totdeauna în dreptul locului pe care îl ocupa laureatul, adică, în dreapta, spate.

Doamna Janet a arătat cartea cu protocolul tuturor ceremoniilor, a povestit că trebuia să aibă trei ținute speciale pentru ceremoniile la care urmau să participe.. Ea avea numai două, dar și-a mai cumpărat una de la un magazin special, în care se cunoșteau toate cerințele protocolului și personalul de acolo a ajutat-o foarte mult.

La sosirea la Stockholm, unde Premiul Nobel se decernează în fiecare an, Art a observat că mulți oameni îi aveau poza, luată de pe internet. Îi cereau cu nerăbdare un autograf. Spre dezamăgirea lui, destui l-au confundat cu Tomas Lindhal, care fusese desemnat să ia Nobelul pentru Chimie și cu care seamănă izbitor...

La banchetul de după ceremonia de premiere au participat 1300 de persoane. Premiul pentru Fizică se decernează primul, de aceea savantul canadian și cel japonez, cu soțiile lor, au fost conduși, la braț, de membri ai familiei regale suedeze- Art, la brațul prințesei Victoria, atunci însărcinată, și Janet, la braț cu prințul David. Au fost așezați în vecinătatea familiei regale. Janet a declarat că la masă a fost foarte interesantă discuția, că s-a purtat firesc, apropiat.

La un alt banchet, ulterior celui de la premiere, găzduit de Palatul Regal, Janet a avut la dispoziție mașina de curse, condusă de Prințul Carl Philip, așezat în dreapta ei. La cină, Janet a scăpat lista cu meniul serii pe podea și și-a exprimat regretul, spunând că voia tare mult s-o păstreze ca amintire... Așa că, prințul Philip, mergând în patru labe, i-a recuperat prețioasa hârtie... Atunci, ea a exclamat: ” Un fiu al familiei regale suedeze a mers pe sub masă pentru doamna McDonald!...” Acesta, râzând, i-a replicat: ”Mă bucur că nu sunt paparazzi aici (era interzis fotografiatul la respectiva ceremonie), că mâine mi-aș fi văzut poza în tabloide...”

Au fost tot felul de întâlniri, la Ambasada Canadei, la Lucia Ball, unde au participat elevi, studenți și proaspăt absolvenți de universitate.

Sala izbucnește adesea în aplauze, pentru că protagoniștii au umor și povestesc natural despre evenimentele extraordinare la care au luat parte. Cineva îi întreabă cum de au rămas cu picioarele pe pământ, după așa un eveniment, cum de nu li s-a urcat la cap, la care Janet a răspuns prompt, cu

Sala, Arthur și Janet McDonald la pupitre, ecranul cu imagini de la Stockholm

Arthur McDonald, Viniciu Anghel (pe post de translator) și Anica Facina;

nonșalanță: ”Pentru asta există Deep River, vacanțele noastre petrecute aici, oamenii, familia...”

Suma pe care Arthur McDonald a primit-o ca premiu, nu și-a păstrat-o. A împărțit-o, egal, la toți cei cu care a colaborat, inclusiv femeii de serviciu, care le controla încălțăminta când intrau în laborator. Fiecăruia din cei 273 de colaboratori i-au revenit 700 de dolari. E ceva de comentat aici? Rămâi fără cuvinte ...

Pe o masă, alături de podium, putem admira - și pipăi chiar- obiectele legate de ceremoniile din Suedia, dar, mai ales, replica medaliei de aur- originalul fiind depus și păstrat bine într-o bancă de stat.

Mă apropii de savant, se arată interesat când îi spun că vin din România, îmi acordă autograful solicitat, acceptă să-l și public într-o revistă din țara mea, mă felicită pentru fiul meu, se lasă fotografiat... Totul e atât de normal, că nu pot crede că-i adevărat ce se petrece și nu cumva visez...

După ce minutele de dialog Arthur-Janet s-au epuizat, după ce toată lumea a văzut și a comentat, s-a salutat cu nobeliștii, am fost poftiți cu toții la renumitul Ceai Nobel, cu... Timbits. Acest ceai celebrează munca și ceea ce înseamnă ea. În onoarea lui Alfred Nobel și a oamenilor de știință, distinși cu Premiul Nobel, s-a creat un ceai special, dintr-un amestec, bazat pe ceaiul chinezesc Keemun, produs în Țara Qimen, din provincia Anhui, pe ceaiul indian Assam, care are o culoare superbă și o aromă minunată. Un plus de savoare îi dau cele mai bune bergamote din Italia, completate cu dulceața zmeurei suedeze și gustul proaspăt de portocale. Un amestec cu adevărat cosmopolitan, de care ne-am bucurat și noi, alăturând și deliciul fursecurilor Timbits..., care se sfărâmă și se împrăștie în gură, precum neutrinii în Univers.

Arthur și Janet au trecut pe la fiecare masă, au socializat cu toată lumea, în timp ce frumoasa lor nepoată, cu plete blonde și ochi căprui, umplea ceștile cu ceai...

Puncte de vedere

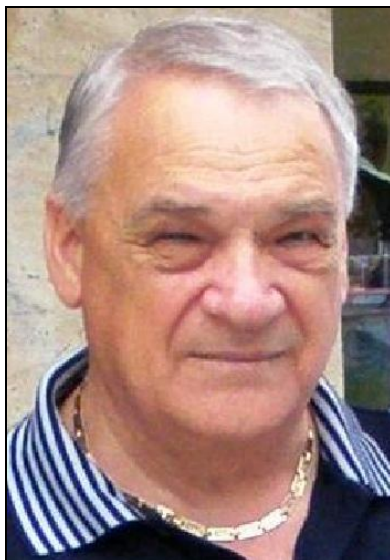
MULTINAȚIONALĂ

Anul în care urbea noastră a fost aleasă, unii au spus blagoslovită, iar alții blestemată, cu o firmă multinațională, va rămâne, istoricește vorbind, ca unul dintre cei mai importanți în domeniul social economic și administrativ. Însuși primarul, unul dintre marii bălbâiți și incuți ai sud-estului Europei, nu a mai părăsit ședința festivă de consiliu, ascunzându-se ca de obicei sub masa-birou, ci a ținut un discurs pe care consilierul său personal, singurul care înțelegea cât de cât dialectul bălbăit al primarului, l-a tradus celor din sală în cuvinte atât de meșteșugite, încât careva dintre participanți chiar a strigat:

-E ce-ce-l ma-mai b-buuunnn d-dintre nnoooi ttoți!

Era un verișor de-al primarului pe care participanții l-au iertat aplaudând în continuare...

Au fost momente de entuziasm general condimentate consistent cu aplauze și ovații, timp în care presa și-a notat cu conștiinciozitate profesională și responsabilitate deontologică citate pe care le-a convertit apoi în așa fel încât mulți cetățeni ai urbei au înțeles că primarul tocmai se pregătea să plece cu un grup de consilieri în America de Sud, cu opriri în Mexic, Guatemala și Columbia de unde să aducă niște profesioniști în cultivarea de canabis... Anunțul a declanșat niște ovații, urlete de stimă și bucurie, încât pompierul voluntar, crezând că e vorba de-un mare incendiu, a introdus tumba pe una din ferestrele sălii de ședințe făcându-i pe câțiva participanți să sară în noroiul din spatele sălii de ședințe... Până la urmă, datorită unor misterioase driblinguri ideatice, întortocheri de fraze și eliminarea din context a esențialului, s-a concluzionat că primarul s-a folosit de asemenea tertipuri în exprimare – viceprimarul le-a numit subtilități dialectale – încât puțină lume să priceapă despre ce anume era

vorba. Astfel, ca să salveze situația: alunecând spre ridicol și s-o scoată cumva la capăt, consilierul a lămurit cu înțelepciune lucrurile -Doamnelor și domnilor, avem de reținut că faptele vor vorbi de la sine după ce va fi inaugurată *Multinaționala*, firmă cu capital străin mixt. În orice caz, din toată harababura de-acilea, cum o gândiți dumneavoastră, avem de reținut numai *and* numai realitatea că acest obiectiv economic și cu momente pe alocuri chiar sociale, va scoate pentru totdeauna urbea noastră din anonimat...

Ropotele de aplauze și câteva țipete isterice ale unora dintre consilierii proveniți din partidul care-l susținea pe primar, au transformat ședința într-o manifestare unică în felul său, mai ales după ce primarul a rostit, fără să se bălbăie:

-Dragi concetățeni sunt în asentimentul vostru!

Cuvinte notate cu majuscule de către *presarii* celor două mari cotidiane reprezentând puterea și opoziția, deși un consilier din opoziție, înțelegând că el avea datoria să fie mereu împotriva, a ținut:

-Ia, uite, dom'le, nu s-a mai bălbăit, primaru nost! Chemați repede un medic!

Câtă răutate!

Opoziție total distructivă, fapt care nu a împiedicat ca, în prima zi de luni de după ședință, să aibă loc

festivitatea de inaugurare a *Multinaționalei* în prezența sobră și importantă a unui subsecretar de stat și delegat din partea viitorului For tutelar. Din păcate, ceremonialul a fost ușor umbrat de faptul că, intenționat sau nu, reprezentantul Forului s-a trezit în mână cu un foarfece cu care nu reușea deloc să taie cele două panglici: una tricoloră, cealaltă reprezentând steagul U.E. Momentul a fost scos din penibil de către un cioban care a cotrobăit rapid prin desagă și i-a întins subsecretarului de stat un foarfece clasic de tuns oi, gest însoțit de precizarea:

-Io-l folosesc, domnu președinte, numa la tuns de oi țurcane fără căpușe, a precizat el.

În ziua următoare, deși era marți, s-a anunțat data ținerii unui concurs pentru ocuparea diverselor posturi în cadrul *Multinaționalei*, însă numai după o preselecție riguroasă efectuată de o comisie avizată de către For, pentru ca totul să fie în deplină legalitate. În același sens, sala de concurs a fost ornamentată cu flori, în fiecare vază aflându-se câte-un microfon sub formă de bulb delicat, iar pe pereți au fost instalate câteva superbe lustre artisanale, fiecare dotată cu câte-o minusculă cameră video. Evident, la intrarea în sală, membrilor comisiei li s-au reținut telefoanele mobile de către un tip cu zâmbet-rictus asupra căruia atârna bănuiala că ar fi fost securist, însă totul s-a petrecut sub atenta și neutra supraveghere unui polițist dintr-un județ învecinat. Ceva mai la o parte conversau prin semne amuzându-se contaminant doi inși despre care concurenții au aflat de pe surse că aceștia asigurau bunul mers al lucrurilor, invitați fiind de conducerea *Multinaționalei*, respectiv un german de la BStU (*Stasi-Unterlagen-Behörde*), respectiv un fel de S.R-I. nemțesc, și un francez, de la DGSE (*Dirrecția Generală pentru Securitatea Externă*).

DUMITRU HURUBĂ

(Fragment din romanul A.D.P., în curs de apariție)

Starea prozei

IPHON

Poate vi s-a întâmplat și dumneavoastră!?

Am sosit cu mașna la o parcare. Deodată am observat farurile din spatele unei Skode aprinse. Culoarea luminelor era de un galben-pal. Ceea ce mă determină să cred că omul de la volan are intenția de a părăsi locul.

Portița dinspre volan, adică cea din partea stângă, era dată la oparte. Semn că șoferul de abia se așezase pe scaunul din fața volanului. Îi observam mișcările lente. Se vede treaba, își căuta o poziție cât mai comodă. E dreptul său!

Apoi, a scos din buzunarul cămășii cu dungi albastre și albe, Iphonul căruia îi ardea o luminiță discretă. Apăsă pe unul din semnele din partea de jos, a micului aparat a cărui laturi erau înguste și dreptunghiul se lumina. Nenumărate semne, figuri îi stăteau la dispoziție. Apăsă pe unul din acele semne, se vede treaba că își amintise de o adresă sau de vreo însemnare, căci se aplecă ținând într-o mână drăcia aia de Iphon, spre scaunul din dreapta lui. Mișcările încete, dovedeau poate o oboseală a sa.

În sfârșit își puse ochelarii de vedere. Semn că își terminase pregătirile. Citii o notiță dintr-un carnet care se afla pe undeva, prin apropierea parbrizului.

E dreptul său!

Eu îi urmăream mișcările căci, era unicul loc din parcare, care se părea că va fi eliberat în curând. Așteptam cu nerăbdare să aud pornirea motorului.

Omul se aplecă din nou, dar spre scaunul din spate. Ținea cu o mână Iphonul și prin mișcările mâinii drepte, a degetelor am deslegat enigma: căuta, pipăia stofa, apoi perna pe care, probabil, lăsase un plic, sau o hârtie cu însemnări...un obiect oarecare!?

Părea agitat! Își scoase cureaua care, ca orice conducător de mașină, și-o trase peste îmbrăcăminte, înainte de a o porni la drum. Ce mai, un șofer corect din punct de vedere al regulamentului de circulație. Legea e lege, și omul nostru o respectă.

Apoi sări grăbit și încercă să

deschidă portița din spate. Trăgea de mâner cu mâna care-i era liberă, căci în cealaltă ținea Iphonul care din când în când ba se lumina, ba se întuneca. ..Se repezi în grabă către portița din dreapta, se vede că obiectul era pe partea dreaptă a fotoliului din spate. Și Iphonul care între timp îi căzuse din mână, la ridicat, cu grijă. Încojură, prin spate mașina și apoi apăsă pe mâner. Nici un semn de a se deschide. Încojură, de data asta, prin față și smulse nervos cheile. Motorul se opri. Își aruncă o privire fulgerătoare spre fotoliul acoperit cu stofă maronie. Nu era nici un obiect. Un sunet strident dar plăcut îi atrase atenția spre Iphon. Revenii în grabă pe locul din fața volanului și un zâmbet satisfăcut îi lumină fața. Deodată pe Iphon apărură înșirate câteva cuvinte. Omul nostru simțea o satisfacție colosală. Dar și pe Iphonul meu au apărut semne. Citeam, aproape uitând de tot ce se întâmplă în jur.

Și el citea literă cu literă, buzele sale cărnose se deslipeau și lipeau la fiecare silabisire a scrisorii imprimate pe Iphon. Era rândul său să apase în rezezeală pe una din acele pătrățele luminate. Așa și făcu. Exexcuta cu mare rapiditate, apăsa cu vârful degetului pe fiecare literă... numai că nu apucă să isprăvească fraza și drăcenia îi întoarse spatele. Sub micul gemuleț se așternuse un întuneric dens. Cu o mână pe volan și cu a doua apăsă în partea de jos a jucăriei fermecătoare. Hop! Iphonul se aprinse din nou. Fața îi strălucea de fericire. Ochii bolborisiti de o culoare maron-bej, peste care din când în când se lăsau acoperiți de pleoapele obosite a mișcărilor continuu.

Iphonul din nou prinse viață.

-La drum jupâne... Iphonul îl mâinua cu dreapta, volanul cu stânga și piciorul pe una din pedale. Se auzi, spre bucuria mea zbârnăitul motorului, ba chiar vedeam lumile care semnalizau. Voia să dea înapoi.

Bravo! Acum locul se va elibera și îl voi putea ocupa. Am loc de parcare!!!

Iphonul pe care-l ținea cu dreapta, din nou se luminase și prin mica oglindă din față puteam observa mișcările degetelor amicului.

Apăreau pe zburdalnicul și atot știitorului Iphon semne colorate, fotografii, însemnări și chiar o mică hartă dirijoare... era, se pare direcția drumului pe care urma să pornească... Numai că nu pornea...Ba din contra, luminile semnalizatoare, a intenției de a ieși din parcare s-au stins .

Trecea Iphonul din mâna dreaptă în stânga, apoi îl așeză pe polița din față, într-un suport și iar apăsă pe acele pătrățele multi colore...

-Hai omule, pornește... mai au și alții dreptul la un loc de parcare!

În spatele mașinii mele se apropie o alta, un Subaru alb, lucios. În fața volanului se afla o tânără cu părul vâlvoi, care ținea ascuns între degetele lungi, cu unghiile vopsite în culorile curcubeului, un Iphon. Cu un deget apăsa pe semnele vii, colorate, luminoase ale Iphonului, iar cu vârful piciorului pe pedala de jos. Apoi cu cealaltă mână pe claxon. Dar privirea îi rămase atrasă de micul ecran al Iphonului fermecat. O luminiță vie, a Iphonului meu îmi făcea semne. Am apăsă pe una din pătrățele și în fața ochilor a apărut imaginea unor rânduri prin care colega de serviciu îmi relata despre... Era atât de interesantă știrea, încât uitasem unde și de ce mă aflu într-o parcare.

Subarul făcu o mișcare bruscă la stânga, la dreapta și... hop intrase pe locul de unde omul meu ieșise în viteză. Priveam lung, lung la Iphonul meu care rămase și el consternat.

PAUL LEIBOVICI

Despre... Dumnezeu

Iulică, om între două vârste, cu buza de sus mărginită de o mustață cu câteva fire albe și cu o privire veselă, nu pierde nicio ocazie de a-i pune aceeași întrebare, despre existența lui Dumnezeu, vecinului său, Bebiță Modârlan. Acum s-au întâlnit la nea Nicu lu' Covrig, vecin și rudă mai de departe cu amândoi, să-l ajute să dea butoaiile afară din magazie. Bătrânul a pus la rece o sticlă de vin și-a spălat paharul cu picior, singurul rămas dintr-un serviciu mai vechi. Nu s-au așezat bine la masă, că Iulică a și început:

-Spune-mi, mă, și mie de ce zici tu că nu e Dumnezeu?

-Păi, foarte simplu, pentru că nu există, îi răspunde Bebiță, cu vocea lui găfăită și din cauza grăsimii care i se vede, mai ales peste pantalonii lăsați mult sub burtă.

-Nu e sau nu există?... , că mi-a spus mie cineva că nu e totuna, decât la proști, că una e să fie și alta... să existe!..., ei?... , ce zici?... , i-a răspuns imediat Iulică, făcându-i cu ochiul lui nea Nicu, acum responsabil cu pusul pahar, datorie de care se achită cu plăcere, implicându-se în dialogul... teologic al celor doi doar cu aprobări de felul... păi vezi!?... , de!... și cu îndemnul... hai, ia-l, că e rându' tău!

-Bebiță dă paharul din fața lui și-i amintește lui nea Nicu... nu e-al meu, nene, că eu acu' băui, nu văzuși?... și, uitându-se la Iulică..., auzi?... zic să nu mă faci pă mine prost!..., unu la mână și doi, n-am chef să intr-un polemică cu unu' ca tine...

-Păi cine te-a făcut prost pă tine, mă, m-auziși tu că-ți zăsăi prost?... , sau ce dracu' ai?... , băuși două pahare și o luași pă ulei?... , zise nervos Iulică a cărui mustață începu să tremure ușor..., spune și mata' nea Nicule, că fusăși dă față!..., dar un neutru... păi vezi!?... , de! și paharul oferit insistent lui de bătrân avură darul să-l calmeze puțin, doar că, imediat ce puse paharul jos, de parcă atunci și-ar fi adus aminte de ceva foarte important, ridică mâna stângă-n sus și-i ceru lui Bebiță... în ce zici că nu vrei să intri cu mine, mă?... , în

polomică sau pelemică?... , păi ce e aia?... , că n-am măi auzit!

-Iulică, dacă nu știi ce înseamnă cuvântu' polemică, du-te la dicționar și caută... po-le-mi-că, auzi?... la litera *pe* și cam gata!..., îmi știi părerea, așa că...

-Ei... și care e, mă, părerea ta?... , mai spune-o s-o auzim cu toții, nu mă trimite pă mine la peolomic-aia a ta!..., hai, spune!..., îl întrebă Iulică, făcând semnul complicității cu ochiul și ștergându-și mustața de câteva picături de vin.

-Părerea mea e că nu există Dumnezeu!

-Și de ce nu s-ezistă?... , că nu vrei tu?

-Nu, Iulică, nu că nu vreau eu, ci pentru că, foarte simplu, tot ce există pă lumea asta să vede, da' Dumnezeu nu să vede, pentru că nu e!..., e clar?

-Nu e clar, bă, Bebiță, nu e clar dăloc!..., da' stai s-o luăm altfel..., da' tot după teoria ta..., sînt și lucruri care... sînt, da' nu să văd?

-Ca de exemplu?... , vru să știe Bebiță.

-Ca de exemplu, moartea..., e!..., că moare lumea!... și nu e!..., că n-a văzut-o nimeni!..., ei!?... , sau poate o s-o vezi tu, când o să vină să te ia cu coasa!

-Iulică, nu amesteca oala cu capacu'. Moartea e un fenomen natural, deci e și să vede!...

Dumnezeu e cu totu' altceva... și n-a mai putut continua, fiind întrerupt de Iulică:

-Bă, Bebiță, lumea asta dă să vede, cine a făcut-o, mă, nu Dumnezeu?

-Nu, Iulică, lumea asta e rezultatul unei evoluții dă mii și milioane dă ani... și că omu' să trage din maimuță, știu și copiii dă școală..., da' ce știi, tu! Tu vrei doar să te contrazici cu mine, da' n-ai argumente... Dumnezeu e o idee sau o noțiune pentru filozofi... și ceva cu care popii le sperie pă babe și pă proști, ca să le ia banii și nu mai zise nimic, uitându-se la paharul pe care i-l dădu lui nea Nicu.

-Aici sînt d-acord cu tine..., păi, să vedeți că ș-al nostru îmi cere cinci sute dă mii pentru pomenit!..., dă-l, bă, dracu'!..., Doamne iartă-mă, că e popă!... și luă paharul din mâna bătrânului, primind și completarea lui... păi vezi!?... , de!... Da' ia spune,

Bebiță, acu' pă bune..., dacă nu e Dumnezeu, cine ține, mă, lumea asta dă nu să scufundă, așa..., în univers?

Bebiță-și bău încet paharul și păru a sta pe gânduri... să-i răspundă, sau nu?... apoi zise:

-Lumea asta să ține singură și echilibru' ei e dat dă mai multe legi care..., dar nu mai continuă și se ridică să plece, în ciuda paharului oferit de nea Nicu... hai, mai ia unu', dar Bebiță îi salută scurt și-i lăsă pentru a termina vinul și a trage, de comun acord, concluziile...

-Auzi că nu e Dumnezeu..., vai dă capu' lui dă prostovan!..., dăgeaba să crede dăștept, că..., păi d-aia nu măi vrea, mă, nici Dumnezeu cu noi, vezi că nu vrea să ne plouă..., că s-anrăit lumea!..., păi vezi..., de!... zise nea Nicu, turnând ultimul pahar pentru Iulică.

-Da' îți plăcu cum îl luai?... , că vru el să mă-ntoarcă cu polomica lui, cu maimuțe și cu legi d-alea dă echilibru..., da' să vezi ce-o să-l întreb data viitoare, stăi așa!..., dacă zăce el că omu' să trage dâ n maimuță... și Adam și Eva, primii oameni, să trag dâ n aceeași maimuță?... , sau Adam, fiind bărbat, să trage dâ n maimuțoi, iar Eva, ca femeie, dâ n maimuță?... ei?... , ce zăci?... , să văd ce-mi răspunde... și, uitându-se la vinul din pahar, vezi, cu mata'-mi tihnește și mie să beau..., bă, nea Nicule, să știi dă la mine, Dumnezeu a făcut lumea și noi o ținem tot așa cum am pomenit! Hai, să trăiești!... și când măi ai nevoie dă ajutor, sîntem aci...

MIHAI PETRE

15 ianuarie 2017

Stimate Domnule Băciuț,
Poemul dvs. „Ultimele anotimpuri” este un îndemn și un balsam pentru sufletul meu. Ați exprimat frumos gânduri care mie îmi trecuseră prin cap într-o formă neclară. De aceea sunt sensibilă la rugăciunea pe care ați scris-o. Este o poezie care îmi atinge inima.

Vă mulțumesc pentru mesajul călduros și pentru urări. M-a emoționat scrisoarea dvs. și interesul pe care îl aveți pentru creația mamei mele, ba chiar și pentru încercările mele. Am vorbit cu domnul primar Moceanu și am stabilit că, într-adevăr, dezvelirea bustului Gabrielei Moga Lazăr se va face cu ocazia zilelor satului între 25 și 27 august în fața căminului cultural din satul ei, Vișinelu. Am înțeles că el este cel care se va ocupa de stabilirea programului manifestării. Voi vorbi cu el și despre probleme de finanțare și îi voi transmite sugestiile dvs. Noi, fetele Lazăr, plătim sculptura bustului (pe care o face sculptorul Constantin Crengăniș din Iași). Sper că primăria din Sârmașu se va ocupa de soclu și eventual (dacă s-o putea) de transportul bustului de la Iași la Vișinelu.

Cu ocazia acestei manifestări, eu voi încerca să fac o mică expoziție de tapiserii la Vișinelu sau la Sârmașu.

Vă mulțumesc pentru sprijinul dvs. cu propunerea extraordinară de a dedica un supliment al revistei părinților mei : Gabriela Moga Lazăr și Ștefan Lazăr. Vă voi trimite materiale : informații și fotografii. De altfel, în cartea mea există multe pasaje în care vorbesc despre ei.

În ceea ce mă privește pe mine (și pe surorile mele), nu cred că avem mare lucru de povestit; v-am trimis deja CV-ul meu tehnic (aș putea eventual să fac și un CV „artistic”, dar e cam sărac). Noi (cele trei fiice) am ales o profesie tehnică : am devenit inginere, toate trei. Eu mi-am mai încercat puterile și în domeniul artistic (pictura și literatura), dar

cred că mai trebuie să perseverez ca să fiu la înălțime. Vă mulțumesc pentru faptul că îmi publicați în fiecare lună un fragment din povestirea mea. De curând, cartea mea „Mărgelele copilăriei” a fost tipărită, dar va fi distribuită doar în librăriile muzeelor din Iași (asta a fost decizia editurii și cum ei au finanțat totul, eu nu am avut niciun cuvânt de spus). Voi aduce totuși câteva exemplare la Sârmașu și voi lăsa unul și pentru biblioteca de acolo.

28 februarie 2017

Revista dvs. e o oază de liniște, pacific reper în vârtoarea informațiilor care circulă în toate sensurile pe Internet. Într-adevăr, vă dau dreptate cu privire la Facebook. Te apucă amețeala, dacă urmărești doar știrile de pe Facebook; din când în când este bine să acorzi sufletului un popas într-un loc liniștit unde-ți regăsești rădăcinile și valorile sigure moștenite de la strămoși.

O astfel de valoare sigură este și Caragiale; am fost încântată să citesc în paginile revistei dvs. câteva articole care-i sunt dedicate. Vă trimit și eu în fișierele alăturate niște scrieri de-ale lui care mi se par (culmea !) **actuale**, ceea ce demonstrează că frământările omenești sunt mereu aceleași și că nu s-au schimbat prea mult mentalitățile din țara noastră față de cele de pe vremea lui. Vă trimit și un articol despre un fost primar al Mizilului și prieten cu Caragiale, cu titlul: « CONU LEONIDA a existat ! »

În paginile revistei dvs. găsesc mereu informații interesante. De exemplu, George Astaloș ne aduce aminte că

„Matei Basarab a cumpărat Pocuția cu acte în regulă”. Nu știam !

E interesant de știut, chiar dacă asta nu mai are mare importanță în zilele noastre. (Însă la americani e altfel; ei au cumpărat Alaska de la ruși, dar tranzacția rămâne valabilă.).

Citesc cu plăcere de fiecare dată și despre „Transilvania sufletului meu” de Ioan-Aurel Pop, (care în anii trecuți ne-a vizitat și pe noi la Paris de vreo două ori). Interesant este și interviul cu Paul Goma, de asemenea articolul despre Coșbuc, poet mai puțin citit în zilele noastre.

Bineînțeles, Mihai Eminescu e din nou prezent în revista dvs. și de altfel mă bucur că e sărbătorit în toată România; am văzut articolul despre manifestarea de la Turnu Severin.

Și m-a amuzat evocarea sărbătoririi lui Eminescu în epoca comunismului; într-adevăr, pe vremea aceea nu ne dădeam seama de ridicolul integrării operei sale în contextul ideologic al epocii.

Dar am găsit în revista dvs. și alți poeți inspirați, precum Emilia Amariei cu poezia : „Scot cuie”.

„Scot cuie de pe crucea mântuirii
Să-i cadă brațul cel ce-a ținut
Pe el, răscumpărarea omenirii
De două mii de ani, neconținut”
Emoționantă poezie !

Fiind din Iași, auzisem deja despre doctorul Liviu Pendefunda, dar nu știam că are și preocupări literare. Citind articolul dvs. am descoperit în el că are mai multe valențe. Într-adevăr, „*există și în Moldova oameni*” cum spunea mi se pare un cronicar (probabil Ion Neculce) !

Dar și în Transilvania există ! Dvs. m-ați impresionat din nou când am văzut că ați publicat o carte despre bisericile de lemn din județul Mureș. Citisem deja un articol în care vorbeai despre o biserică care a ars, dar nu știam că ați realizat chiar și o monografie.

Când voi veni la vară, voi cumpăra cartea dvs.; as vrea să o văd și să o arăt unei persoane pasionate de acest subiect, doamna Caroline d'Assay care se ocupă de Fundația Pro-Patrimonio (o asociație care restaurează biserici de lemn) – cred că v-am scris deja despre ea. →

SIMINA MOGA LAZĂR

Încercăm și noi aici la Paris să mai realizăm ceva pentru România sau măcar să ne amintim de țara noastră.

În ianuarie, asociația „Casa Română” din Paris a organizat o conferință despre Sarmizegetusa pe care a ținut-o Domnul prof. Gelu Aurel Florea de la Universitatea din Cluj.

Doamna Clotilde Armand ne-a vizitat la Paris și ne-a prezentat cartea ei. Am participat la diverse manifestații contra corupției politicianilor români și a ordonanței care modifica legea penală.

Institutul Cultural Român organizează de asemenea diverse evenimente. Astfel au organizat o expoziție cu imagini de la restaurarea castelului Bonțida de lângă Cluj.

Iar deunăzi, am văzut un excepțional film al lui Ionuț Teianu „În căutarea tatălui”, film care vorbește despre fiul secret al lui Brâncuși.

În ultimul timp, ne-am amintit și de literatura română veche, ascultând-o pe doamna Laura Zăvăleanu, pasionată de învățăturile lui Neagoe Basarab.

Iar în ceea ce mă privește, eu am participat și anul acesta (ca în fiecare an) la o expoziție de pictură organizată de primăria din Montrouge.

30 martie 2017

Vroiam să vă trimit scrisoarea mea însoțită de un măștișor, dar iată că luna lui măștișor a trecut deja și eu tot nu am reușit să-mi termin misiva. Acum mi-e rușine să o mai trimit fără să mai povestesc ultimele noutăți.

Dar înainte de noutățile mele, aș vrea să mă mai întorc la numărul din februarie al revistei „Vatra veche” pe care l-am „răsfoit” iarăși. Și am găsit acolo crezul poetului Grigore Vieru care și-a jertfit viața pentru întregirea neamului românesc. M-a impresionat cele scrise de el :

“Suntem atât de necăjiți, încât alfabetul latin ține loc de fericire și fiecare literă din el ne apare o piatră de hotar pe care nimeni n-o poate clinti din loc.” Frumos a mai spus !

Cum se face că Dodon nu îi aude glasul și nu e impresionat de înaltul patriotism al bardului moldovean ?

De fapt nici Iliescu nu l-a auzit. Dacă mă gândesc bine, Iliescu a fost cel mai mare trădător de neam !

- Gheorghiu-Dej a reușit să dea afara din România armata rusească.

- Ceaușescu a avut o atitudine curajoasă la invadarea Cehoslovaciei.

- Iliescu însă a preferat să servească interesele Moscovei, în loc să realizeze unirea Basarabiei cu țara, deși în 1991, conjunctura internațională era favorabilă acestei uniri.

Cât timp va mai sângera această rană făcută în trupul țării ?

Noi, la Paris, am protestat de mai multe ori contra falsificării alegerilor de către Dodon. Mă bucur că și în România au avut loc proteste și că poetul Grigore Vieru e la loc de cinste. Am văzut că Biblioteca « Liviu Rusu » din Sărmașu a organizat o manifestare dedicată poetului Vieru și de asemenea lui Caragiale. Și am observat că dvs. ați fost, ca de obicei, prezent și la această manifestare.

În numărul din februarie al revistei dvs., am remarcat și prezentarea Mihail Diaconescu / Sabin George Săndulescu unde se discută despre sublimul din teoria lui Hegel :

„*sublimul - atribut ce aparține în exclusivitate Divinității, precum și capacitatea artei de a-l exprima prin simboluri*”.

Sunt foarte departe de a înțelege cu adevărat articolul, dar mi-a plăcut să-l citesc, deoarece mi-am pus mereu întrebări despre „ce este arta ?”

Unii spun că „arta este dincolo de frumos”. „Frumosul este universal și fără concept” spunea Kant. Este arta reprezentarea unui lucru frumos ?

În lumea de azi în care urâtenia (« gratuită » - căci e utilizată ca provocare, fără mesaj afectiv) devine regulă, ba chiar un criteriu de valoare comercială, întrebarea mi se pare cu atât mai actuală.

Dar nu e aici locul de discutat un asemenea subiect, pentru care filosofi competenți ar putea scrie multe volume ! Vroiam doar să vă spun că articolul publicat de dvs. poate să servească de reper pentru o eventuală discuție și că mie „mi-a căzut bine”.

Dar iată că între timp mi-ați trimis și numărul din martie al revistei dvs. Și am fost cucerită de tablourile din pietricele ale lui Nizar Ali Badr. Sunt foarte interesante.

Mi-au plăcut atât de mult, încât am vrut să le arat unor prietene franțuzoaice care fac sculptură și mozaic și pentru asta am făcut un fișier separat în care am copiat fotografiile tablourilor (dacă vreți, pot să vi-l trimit.)

Nizar Ali Badr mi se pare un mare artist. Dar acum nu se mai poate vorbi de artă în Siria; nici măcar de viață ! Ce păcat că Siria a ajuns acum un teren de măcel !

30 martie 2017

Am primit și suplimentul revistei dvs. despre Ana Blandiana. Și de astădată mi-am zis că ar fi interesant să notez într-un fișier ideile care mi se par mai interesante ca să-mi aduc aminte mai târziu.

Am început să fac asta, dar după puțin timp mi-am dat seama că aproape toate ideile ei erau pe gustul meu și am abandonat copiatul – că asta ar fi însemnat să-i copii tot discursul.

Într-adevăr, găsesc că Ana Blandiana gândește bine și știe să-și exprime foarte bine ideile.

Am văzut că toată lumea o apreciază și mi-au plăcut analizele pe care le faceți dvs. și alți critici despre scrierile ei.

Am apreciat și poeziile ale Anei Blandiana, ca de exemplu :

„*Viața mea devine mai scurtă
Cu fiecare zi neapărată
De un cerc roșu
Sau de un cerc verde*”

Din nou, am găsit aici o idee care-mi bântuie și mie nopțile : calendarul cu zilele numărate pe care trebuie să le „apărăm” ca să nu le risipim. E în același registru cu poezia dvs. „Ultimele anotimpuri” : „*Mai lasă-mi Doamne, primăvara, s-o simt cum vine și cum crește-n mine...*”

Și eu aș dori să fiu mai eficace și să-mi gestionez mai bine timpul; încerc dar nu prea reușesc.

Deunăzi (între 24 și 27 martie) a avut loc Salonul de carte din Paris și am avut și eu câteva exemplare expuse la Standul României – vedeți poza alăturată.

Am asistat și la mai multe prezentări de cărți.

Excelsior

SFATURI PENTRU REGINĂ

cinează
cinică regină
sfârlează:
ia-ntâi uleiul de ricină
să vezi
peste lumini de stearină
lumea cea meschină...
...numai din această pricină
tu pari tuturor dulce
bâz albină

...nu cere crai
că-s toți fără strai
altețe fade – fără nai
...nu-nșeua cai
că-s fără-un pai
ba-s numai ielepe
sirepele – în alai
fătând strigoi până și-n
rai

stai singură-n palat
ingrato
fără de ochi și făr' de sfat
și râgâind – aristocrato
să meditezi numa-n halat
cât sunt **eu** de aristocrat
(ce dacă-s negru și mirat?):

căci mâna ți-am cerut
curat:
nici până azi
nu mi-o ai ...”*instalat*”!

SILEȘTE-TE SĂ TRĂIEȘTI

silește-te să
trăiești – ca să-i faci în ciudă
hulubului de pe casă ori din
copac – care
cântă – cu foc și văpaie – încă din
zori

nu-i pasă nimănu de
tine – cum nu-i pasă ce-ai făcut cu
părul ce ți l-ai bărbierit – de pe
față

ia soarele așa cum este – altminteri
el tot acolo va răsări – mereu
peste cadavrul tău – cu formă tot mai
stinsă – cadavrul tău furat din
veșnicia-nvinsă – cadavru de
fraier – și de lumină pângărită și
stinsă

TEONA FARMATU

ÎNTĂLNIRI CU SCRITORII

Copil fiind, pentru că în manualele de școală scriitorii aveau trecut și anul morții, îmi imaginam că scriitorii intră în manuale numai după ce mor. În rest, în timpul vieții lor, credeam că ei trăiesc în turnuri, ruși de lume, și nu pot fi cunoscuți de oameni.

Când am descoperit mai apoi că scriitorii trăiesc printre noi, am avut o adevărată revelație, care, firește, s-a amplificat atunci când, abia ajuns la liceu, „la oraș”, am avut ocazia să văd scriitori în carne și oase, să stau de vorbă cu ei, să le pun întrebări iar ei, aflând că... și eu scriu, să mă „răpească” și să mă ia cu ei la întâlniri literare.

Țin minte în cele mai mici detalii prima întâlnire, la Bistrița, cu un grup de scriitori „de la București” (Valeriu Gorunescu, Traian Lalescu, Liviu Bratoloveanu, Vasile Netea), și fascinația amețitoare ce mă cuprinsese.

Unul dintre motivele frecventelor mele întâlniri cu cititorii tineri, peste timp, când am ajuns și eu autor de cărți, a fost și acesta, de a-i face pe copiii, pe adolescenți, să descopere scriitorii dincolo de cărțile lor, cu viața lor, cu problemele lor, cu arta lor de a scrie.

Pe de altă parte, trebuie să recunosc că beneficiile („dăruind vei,

dobândi) acestor întâlniri intrau și în contul meu. O reciprocitate, adesea, cu consecințe pe termen lung, pentru că, așa cum mi s-a întâmplat și mie copil fiind, așa am ajuns și eu să-i am alături, ca scriitori, pe cei pe care, cândva, i-am cunoscut la întâlniri literare.

Copiii reverberează altfel și, oricum, mai intens, la o întâlnire literară, când întrebările cu aparență inocentă, induc meditații grave pe diverse teme.

Un loc aparte în viața mea de scriitor îl ocupă Brăila.

Aici m-am întâlnit an de an, în ultimul deceniu, cu mii de copii, cei mai mulți interesați de creația literară nu doar ca spectatori/cititori, ci dintr-

o perspectivă a aspirației de a deveni și ei scriitori.

Au fost împrejurări, la Brăila, în care am vrut uneori să fiu din nou copil și să intru iar în acest joc al cunoașterii unor scriitori și nu a unor scriitori oarecare, ci a unora de altitudine literară, civică.

O numesc astfel între acești, și pe Ana Blandiana, cea care a acceptat să se lase descoperită de cei mai tineri cititori brăileni, într-un dialog deschis, în ritmurile unei manifestări literar-artistice de anvergură și de tradiție deja, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”.

Ultima, în sensul de cea mai recentă, întâlnire cu Ana Blandiana, la Brăila, a lăsat urme, poate pentru unii amprente pentru posibile destine literare.

Această carte, până la urmă, este o mărturisire despre o întâlnire memorabilă și admirabilă cu omul și scriitorul Ana Blandiana.

Însemnările diaristice ale unor copii de clasa a V-a au fost completate în acest volum cu elanuri poetice în care se lasă prinși, ei sau colegi gimnaziști mai mari, pentru a-și argumenta nu doar o aspirație, ci chiar o solidaritate cu scriitorii.

„Copiii timpului de scris” vin să ne dea speranță și încredere, vin să argumenteze că ei sunt verigi necesare pentru destinul literaturii române, fără să ne speriem că astfel am putea folosi cuvinte prea mari.

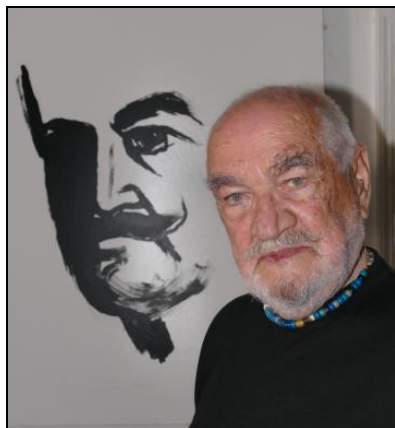
NICOLAE BĂCIUȚ

Patriciu Mateescu și dorul de țară

Noi, cei care locuim în afara țării și ne-am integrat în lumea în care trăim, suntem mai mult sau mai puțin informați despre ce se întâmplă în România, vedem sau nu emisiunile televiziunii române, și ne amăgim cu ideea că ne-am desprins de locul de unde ne tragem. Dar mulți ne ducem în vizită în țară cu plăcere și dorul rămâne profund adânc în noi toți, chiar și în cei care se străduie să-l ignore. Și, culmea, copiii primei generații de emigranți români, chiar și din părtinți care, după mine inexplicabil, se forțează să nu se mai uite înapoi, își duc familia să viziteze țara. Și dorul de țară este evident și la sculptorul ceramist româno-american, Patriciu Mateescu care, locuiește din 1980 în SUA.

În mai 2017, Patriciu Mateescu a împlinit 90 ani. Este impresionant că la această vârstă venerabilă el continuă să lucreze în atelierul adiacent casei din Dayton, statul New Jersey, unde s-a mutat din California în anii 80. Casa și grădina lui sunt un adevărat muzeu de artă, pline cu numeroasele și variatele lui lucrări, jucăușe sau puternice, negre, albe, aurite, argintate, sau viu colorate.

Din pomii de pe dealul din spatele casei se uită la tine încruntați "Inominații"/"Garguiele" (1999) din gresie de culoare închisă, reprezentând esența și transfigurarea durerii. Aceștia amintesc obișnuita pedeapsă de tragere în țepă aplicată pentru crimă sau corupție în România în Evul Mediu, sau cunoscutele garguie, creaturi fantastice de pe catedralele gotice. Svelte și grațioase, privindu-se una pe alta, dansează cele două "Tangouri", roșu și albastru. Pe iarba proaspătă fac tumbe jucăușe "Capriciile" negre sau albastre, se rostogolesc "Coconii" și "Les Fleurs du Mal", par să se alerge unele pe altele în spirală "Cantatele", se arcuiesc "Haiku", se zburlesc la tine "Spinii", amforele stilizate se țin de mână, un grup de placi roșii joacă "Hora Stacatto", "Gogumanii" albaștri par să fie partenerii "Balerinelor", iar lângă peretele casei "Cepele" se învârtesc nebunește, rotunjit, în toate direcțiile.

Patriciu Mateescu lângă
autoportretul său, Dayton, New
Jersey, June 2, 2017

Înăuntrul casei surprizele îți țin atenția încordată: sculpturi-portrete de teracotă, desene cu trăsături negre groase, expresive, pline de forță, flori și noduri modulare, cu margini rotunde sau ascuțite, sfere străpunse de lame roșii, bijuterii de porțelan negru, un perete din elemente textile, reliefuri de hârtie, albe sau argintate. Chiar și cânilor în care Patriciu Mateescu își servește cafeaua sunt piese de artă făcute de artist. Și, așa cum se povestește despre Brâncuși, în vizita la el, Mateescu te va servi cu tradiționalele mamaliguță cu brânză și cafea turcească.

Cu un masterat în sculptură de la Academia de Arte Frumoase din București și deținător al mai multor premii și medalii, Mateescu are lucrări în numeroase spații publice și colecții private din România, Europa și Statele Unite. De formație sculptor, Mateescu este considerat de mulți creatorul școlii românești de ceramică. A câștigat, de-a lungul timpului, numeroase premii, în străinătate, a fost invitat la diferite simpozioane internaționale, și are lucrări expuse în muzee importante din lume.

În 2016 Mateescu a publicat două cărți, ambele în țară, în condiții grafice excelente, cu numeroase imagini ale operei sale de o viață: *Monografia*, Editura Simetria din București și povestea vieții lui, *Memorii*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca.

Mateescu a creat numeroase lucrări în SUA, dintre care unele sunt în colecții private sau expuse în spații publice, cum ar fi Parcul de Sculpturi din Hamilton, NJ, și în California la universitățile UCLA și CSUN, și Spitalul Cedar Sinai. Dar gândul

sculptorului se îndreaptă mereu spre țară.

Patriciu Mateescu este pe cale să formeze "Fundatia Hamangia" care va oferi premii sculptorilor ceramiști creatori de lucrări integrate în natură sau incorporate în arhitectură, indiferent de stagiul la care se află aceștia în cariera lor, contribuind astfel la dezvoltarea acestei arte. Hamangia are un rasunet nostalgic în sufletul lui Patriciu Mateescu, caci așa se numea și fundația a carei baze a pus-o el, în 1970 în orașul Medgidia, și care avea ca scop dezvoltarea artei ceramicii monumentale - o nouă direcție estetică, organizarea unui simpozion anual și o tabără de creație pe această temă. Tradiția s-a continuat în deceniile următoare și în anii 90 evenimentul avea loc sub numele de Simpozionul Internațional de Ceramică Hamangia. Numele Hamangia este asociat cu o sculptură din epoca Neolitică (5000-4600 înainte de era noastră), "Gânditorul de la Hamangia". Statueta este prima exprimare artistică în ceramică și prin aceasta este total diferită de obiectele utilitare sau cu temă religioasă care se făceau atunci. "Gânditorul" reprezintă aceeași linie pe care se înscrie și Patriciu Mateescu care folosește ceramica diferit de tradiția obiectelor utilitare sau decorative, ridicând-o la nivel de artă.

Mateescu nu și-a uitat nici o clipă patria. O poartă în gândurile lui, în sentimente, în amintiri și, îndeosebi în lucrul iscusit al mâinilor lui creând sculpturi monumentale impozante din gresie ceramică pentru a le dăruia României și pe care, de-a lungul anilor, s-a dus să le instaleze acolo.

Astăzi patrimoniul sculptural al României e îmbogățit de sculpturile lui Mateescu: *Eminescu* pe plaja de la Mangalia (1995, 10m înălțime), *Danubia la Orșova* (1996, 6.5m înălțime), *Rugăciune pentru România* la Blaj (1997, 4 m înălțime) și aceeași lucrare de dimensiuni mai mici la Târnăveni; *Noua Românie* la Snagov (1998, 5.6m înălțime), *Dorul de Țară la Răchitoasa*, în satul natal al sculptorului, *Floarea Transilvaniei* la Bistrița (2016, 4m diametru). Toate aceste lucrări de mari dimensiuni, cu o profundă încărcătură ideatică, au fost darul artistului pentru România. →

ILEANA COSTEA

Jeanine Baude

„EU”-L ÎNTĂLNIRII

Nemișcată, cu coatele așezate pe masă și cu capul sprijinit în mâini, scriitoarea se pregătește să scrie. Clipă de liniște intensă în care își ia avânt aruncând o privire fugară spre cer, copaci, cafetiera aburindă, o cupă de fructe, un raft de cărți din bibliotecă. Ea scrie: pustiu, neorânduială, pasiune, lumină, foc chiar. Ea, pictorița cu părul lung, sleită de puteri, așezată pe o canapea, acoperită deja de suluri impregnate de semne, imagini viitoare, caleidoscopuri, escapade. Merge prin atelier, în lung și în lat, se sprijină cu capul de tocul ușii din lemn cu privirea îndreptată spre fațadele clădirilor străzii, spre clopotnițele bisericilor, spre cer. Așteaptă.

Vremelnic, scriitoarea și pictorița, singure în atelier, în birou, cu mâinile gata de lucru, dintr-o pură întâmplare, visează pe acoperișurile Parisului.

Scriitoarea locuiește la Paris.
Pictorița, sosită din îndepărtata

ei Românie, e încântată să străbată malurile Senei. Scriitoarea s-a gândit îndelung la timpul trecut, la dadaism, a ținut o conferință despre Tristan Tzara, sub cupola Institutului...acum mai mulți ani. Ea i-a citit pe Eminescu și pe Voronca: *Ultima floare, Patmos*; l-a urmat pe Cioran în căutarea sa: *Despre neajunsul de a te fi născut*; Paul Celan, Gherasim Luca.

Tocmai a obținut Marele Premiu Internațional de Poezie decernat de Universitatea din Cluj-Napoca.

Erau făcute să se întâlnească. S-au întâlnit. *Jocul întâlnirii* a putut să înceapă.

Dans și muzică, lecturi și pași, dialoguri și tăceri, momente de creație.

Îngenunchiată deasupra pânzei pictoriței, pusă pe jos, scriitoarea-scrib, inventează, delirea-ză, întărește, dezvăluie, se dăruiește și cuvintele se înscriu pe vâpăile încă arzând ale gravurii. Săvârșirea vine în urma unei lungi căutări simultane pe care ele o continuă de la nașterea lor, separat una de cealaltă, apoi, aici, împreună: strada Guisarde no 2, într-un salonaș alb și galben.

Deja jocul întâlnirii nu mai există. El s-a transformat...„Eu”-l întâlnirii dănuiește de-a pururi, dublu și de unul singur în același timp, ca și cum Dunărea și Sena și-ar împleti par-cursul, ele dansează, scriu, pictează.

Paris, 2008

(Traducere din limba franceză de Viorica Bilek.)

(Text publicat în cartea *Xilogravura-matrice stilistică*, Suzana Fântânariu, Ed. „Brumar”, Timișoara, 2008, p. 289-290)

→Interesant este că povestea fiecărei din aceste sculpturi are asociată și o idee legată de biserică sau îndreaptă o privire spre ceruri. Mateescu a ținut ca la lansarea tuturor sculpturilor monumentale să se facă și o slujbă religioasă. Iar câteva dintre ele sunt așezate în apropierea unei biserici. *România Nouă* este plasată pe insula de la Snagov lângă mănăstire. Cele două statui monumentale *Rugăciune Pentru România*, de la Blaj și de la Târnăveni (acesta recent renovată de artistul plastic Iuliu Moldovan), au un nume simbolic. Un alt nume cu semnificație specială îl au și *Măinile Cerești*, construite în mai multe variante, dintre care impozante sunt cele de 10 picioare înălțime la CSUN, în zona Los Angeles-ului.

În 1996, când, la intrarea în Orșova, a fost instalată statuia lui Mateescu Danubia, comemorând pe cei ce au încercat să treacă Dunărea înot, s-a organizat un parastas, în memoria acestora. Au venit rude și cunoscuți, să-i pomenească. Este trist că nicio placă comemorativă nu explică semnificația acestui monument și că

se vorbește puțin astăzi despre această foarte tristă filă de istorie. Cu atât mai mult este de apreciat că cineva care locuiește departe s-a gândit să îi onoreze pe acești sacrificeți.

Monumentul din Răchitoasa, este din ceramică aurită, din segmente de 80 de cm, realizate de Mateescu în SUA. Se numește simbolic Coloana

Coloana dorului de Țară la Răchitoasa, comuna Bacău

dorului de Țară și, deși diferit ca formă și realizare, ne amintește de coloana lui Brâncuși, construită probabil și aceasta cu același dor de țară. Primarul Ovidiu Ivanciu, din Răchitoasa, a căutat împreună Patriciu Mateescu, timp de două zile locul unde să fie amplasată coloana. Când au ajuns lângă Biserica Sf. Cuvioasa Paraschiva, construită integral din lemn și datând din 1670, sculptorul a ales acel loc. Surpriza a fost că una din icoanele din biserică și cristelnița sunt au fost donate de tatăl sculptorului.

Cea mai recentă lucrare Mateescu este „Floarea Transilvaniei” monumentală din Romania a lui de la Bistrița. A fost amplasată în Piața Prefecturii în 2016 și face parte din seria sculpturilor modulare. Proiectul a fost realizat datorită sprijinului devotat a lui Radu Feldiorean.

Mateescu se poate considera mulțumit că a împlinit o operă care și-a lăsat amprenta și în țara lui de origine, și în satul lui natal.

© Autoarea reține drepturile de copyright pentru acest material.

Plastica

ATEMPORAL SAU CALIGRAFIA TIMPULUI

Un semn este chemat de altul... o culoare este cerută de alta ... sensurile unor gân- duri prind viață într-un tumult de linii directe și de câmpuri cromatice așternute pe suprafețe imaculate ce ajung să se deruleze precum cadrele unui lung metraj, a unui film atemporal în care regizorul - artist, dezbrătat de convenții, le pune în scenă inițiind o alianță cu privitorul.

Propensiunea manierei sale către o exploatare a formelor prin culoare, a personal- izării lor printr-o cromatică ce tinde spre intensități expresiv – fove, dirijate de alternanța tușelor largi cu cele a căror subțirime vibrează suprafețele, toate creionează un univers plastic ce reflectă în mod direct starea de spirit a Letiției Opreșan, iar libertatea cu care o redă constituie în același timp capacitatea de a fi inflexibilă la orice fel de constrângere. Absența ramelor care să închidă compozițiile imprimă suprafețelor pânzelor sale ideea de extindere nesfârșită, alcătuirilor cromatice lăsându-le libertatea de a-și continua traseul, fie el și imaginar.

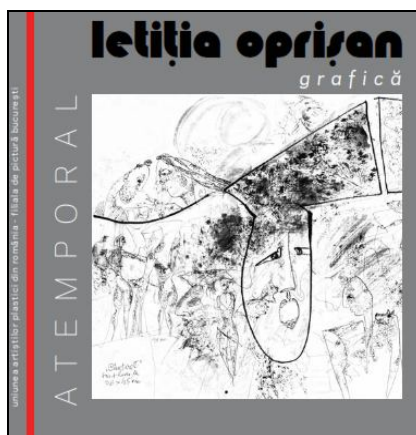
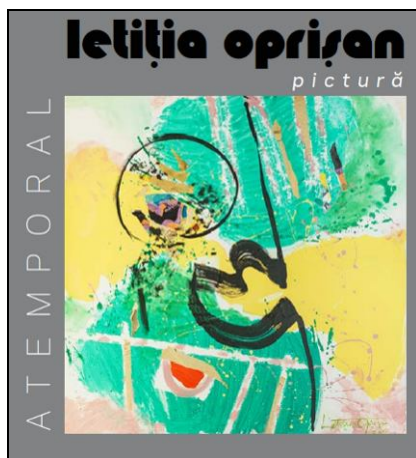
Pendularea între figurativ și abstract pe care o remarcăm în lucrările de pictură ale Letiției Opreșan este, într-o oarecare măsură, temperată în favoarea corespondențelor cu realul atunci când alege să se exprime grafic. Repertoriul formal reia, în esență, viziunile sale asupra compoziției pline de dinamism, grafia liniei, varietatea ductului preluând, de data aceasta, tăria culorilor, păstrând însă datele inițiale ale definirii imaginii regăsite în pictură. Și în compozițiile sale de grafică este suveran sentimentul unui joc al formelor, artista căutând să redea calităților

emoționale ale imaginii o cadență care-i este deja specifică.

Am ajuns într-un punct în derularea acestui film al unei cariere artistice de aproape 50 de ani, a cărui vizionare ne dezvăluie, pas cu pas, un parcurs în care Letiția Opreșan demonstrează inepuizabila disponibilitate de a aborda cu aceeași ușurință mai multe tehnici: pictura, gravura, grafica, de a utiliza cu aceeași îndemânare orice instrument care ar avea potențialul să o ajute în demersul său artistic, de la o varietate de pensule, multe dintre ele adaptate de ea pentru a obține diverse efecte, la peniță, marker până la calculator, de a se folosi de diverse suporturi: pânză, hârtie, carton sau foile unui banal caiet.

Convingerea că Letiția Opreșan a fost, este și va fi într-o permanentă căutare de noi mijloace de exprimare, de a avea “mintea într-o permanentă mișcare”, cum îi place să spună, este întărită de noile proiecte care deja au prins rădăcini în pământul fertil al imaginației sale, asigurând viitoarele cadre ale filmului atemporal.

**ROXANA BĂRBULESCU –
critic de artă**

REPERE BIOGRAFICE

Născută la 27 martie 1937, Căbești - Podul Turcului, Bacău.

Institutul de Arte Plastice “Nicolae Grigorescu” - București 1961-1967, secția pictură, clasa Maestrului Alexandru Ciucurencu. Membră a Uniunii Artiștilor Plastici și a Asociației Internaționale a Artiștilor Profesioniști. Lucrează și trăiește în București.

Expoziții personale (selecție)

2017 - București; 2014; 2013; 2010; 2009; 2006; 2003; 2002; 1999; 1996; 1995; 1986; 1971; 1969. 2017 - Pucioasa; 2017 - Bârlad; 2014 - Bacău; 2005 - Köln, Germania; 2005 - Koblenz, Bendorf, Germania; 2004 - Bistrița Năsăud; 1998 - Amboise, Franța; 1979 - Düsseldorf, Germania 1974 - 1972 - Bacău; Expoziții de grup, în țară și străinătate (selecție)

Participă între 1970 - 2016 la numeroase saloane naționale și internaționale de artă.

Premii, diplome și distincții

2015 - Titlul de cetățean de onoare a Comunei Podu Turcului; 2014 - Premiul pentru pictură Saloanele Moldovei; 2014 - Titlul de cetățean de onoare al Județului Bacău; 2013 - Nominalizare Who is Who “Personalitatea Anului - secțiunea “Arte”; 2011 - Nominalizare la secțiunea grafică - Salonul Mic București; 2009 - Premiul I pentru Pictură la Bienala concurs Gh. Petrașcu, Târgoviște; 2008 - Premiul filialei UAP pentru Pictură la Bienala Ion Andreescu, Buzău; 1999 - Placheta Profesional Women’s Advisory Board acordată de A.B.I.; 1976 - Premiul II pentru Pictură la Expoziția Națională a Cadrelor Didactice; 1968 - Nominalizare pentru bursa Theodor Amann UAPR, secția pictură.

Bibliografie

Numele artistei este inclus în numeroase Enciclopedii, Lexicoane, Albume și Cataloage de Artă.

Lucrări în Muze și Colecții de Artă de stat și particulare.

Lucrări ale artistei fac parte din colecțiile unor Muze de Artă din țară (Muzeul de Artă Bacău, Botoșani, Râmnicu-Vâlcea, Chișinău), din Colecțiile unor Case Memori- ale (Tescani, Fălțiceni, Ipotești), din colecția Parlamentului României, a Ministerului Culturii, din Colecții de Stat din străinătate (Collioure, Franța), precum și din nu- meroase colecții particulare din țară și străinătate (Anglia, USA, Franța, Germania, Canada, Japonia, etc).

CARNET

PRIVIND ÎNAPOI, CU NOSTALGIE

A-l evoca pe Ioan Florea, acum, când nu mai e, înseamnă a ne întoarce într-un timp al altor orizonturi culturale, stigmatizate en gros de ignoranți și/sau răuvoitori, într-un timp în care, dincolo de ideologii, au fost oameni care au știut care e prețul, care e locul și rostul moștenirii etnofolclorice.

Între acești oameni, se număra și Ioan Florea, un animator cultural veritabil, pentru care carnetul de partid era folclorul, pe care l-a slujit cu devotament câteva decenii.

În contexte culturale „roșii”, l-am întâlnit prima oară pe Ioan Florea, cel pentru care însă nu era nimic mai sfânt și mai presus decât folclorul.

Mai bine de două decenii, cât viețile noastre s-au intersectat, am admirat la Ioan Florea risipa de entuziasm și responsabilitate.

Un om plin de energie, neostoit, care lucra în regim de program nenormat – adică nu era niciodată liber – pentru a descoperi și a pune în valoare nestemate ale tezaurului nostru folcloric.

Mai avea ceva de preț Ioan Florea: arta de a lucra cu oamenii simpli, de la țară, cu a căror viață se identifica. Știa să-i facă să se simtă artiști, să se simtă importanți, să-și depășească condiția fără relief a fiecărei zile. Le înțelegea așteptările, le stimula elanurile ca să fie conștienți de ce au, dar și de ce dau.

După ce „a trecut în rezervă”, i-am simțit mereu lipsa lui Ioan Florea, l-am invocat adesea, dându-l de model/exemplu pentru ceea ce înseamnă să fie un animator cultural.

Multora dintre noi, le va lipsi Ioan Florea.

Dar în primul rând el va lipsi vieții culturale mureșene și nu numai.

Se spune că nimeni nu-i de neînlocuit. Iată o excepție. Pentru tot ceea ce a făcut pentru folclorul mureșean, Ioan Florea e de neînlocuit.

NOSTALGIA SATULUI

De câțiva ani, în fiecare sfârșit de vară, o mână de scriitori și nu numai, ne ducem într-un sat – Vaidacuta. Nu e al niciunui dintre noi și e aproape al tuturor. Ne regăsim cei mai mulți, fiindcă cei mai mulți ne-am născut cu satul în sânge și nu putem pune nimic între acum și atunci.

Ne întorcem, pe de o parte, să aducem un elogiu satului românesc, așa cum a făcut-o și Lucian Blaga în

discursul de recepție la primirea sa în Academia Română, dar, pe de altă parte să prohodim nu doar un sat de cândva, ci satul de azi. Acolo unde a mai rămas ceva din el. Căci Vaidacuta, cândva înfloritor, mai are doar câteva suflute, gârbovite de ani și vremi, și multe case pustiite. În locul unor gospodării înfloritoare de cândva, acum din bălăriile crescute peste ruine, abia dacă mai poți fi zărit.

Iar acolo unde mai sunt sate în picioare, greu mai găsești... țărani.

La Vaidacuta, în disperarea unei renașteri, am tot plănuț să facem aici un sat pentru oameni de litere și de arte, care să se înveșnicească acolo, ridicându-și câte o casă, așa cum erau casele cândva, venind, din când în când, să pună și puțin suflet.

Poate că va rămâne doar un vis, pe care îl tot încălzim în fiecare an, doar, doar va răsări ceva din el.

De fapt, poate că unii ne întorcem nu într-un sat, ci într-un timp, într-o vârstă, cea a „sensibilității metafizice, prin excelență”, cum ar zice Blaga.

Ne întorcem într-o copilărie, aproape ideală, căci, dacă-i dăm din nou crezare lui Blaga, „copilăria petrecută la sat mi se pare singura copilărie”.

Ne întorcem într-o lume al cărei orizont era vecin cu Dumnezeu. (O, de câte ori n-am sperat că ajungând în orizontul înalt al pădurilor satului voi putea să ating cerul.)

Și la Vaidacuta, doar biserica își păstrează semeția. Stranele sunt însă mai mereu goale, preotul liturghisește adesea doar lui Dumnezeu.

„A trăi la sat, ca să-l invocăm din nou pe Blaga, înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat de veșnicie...”

Oare nu mai putem trăi în zăriște cosmică? Oare satul nu mai poate naște veșnicie?

„Satul, mai crede Blaga, situat în inima unei lumi, își e oarecum sieși suficient. El n-are nevoie de altceva decât de pământul și de sufletul său și de un mic ajutor de sus, pentru a-și suporta, cu răbdare, destinul”.

Dar oare, mai are satul destin? Oare ce-i e scris pe cer i-e pus? Mai poate fi satul pentru cineva, cum a fost pentru noi, centrul lumii, buricul pământului?

„Sat al meu ce porți în nume sunetele lacrimelor” spunea Blaga, referindu-se la satul său natal.

Acum în pare că toate satele noastre se cheamă Lancrem și au în ele sunetele lacrimelor.

Dar din care ochi se mai preling stins astfel de lacrimi?

Reghinul, pe harta creației populare naționale

Sunt trei localități în țară unde se desfășoară festivaluri dedicate creației populare, reghinul alăturându-se Devei și Timișoarei, într-o benefică nevoie de menținere în viață, amenințat din toate părțile și din toate motivele, cu dispariția.

Reghinul a ajuns la a IX-a ediție, prin strădaniile unor oameni minunați, înainte de toate Maria Borzan și Sorina Bloj, dar și a unui sprijin permanent din partea administrației locale, prin grija doamnei primar ec. Maria Precup.

Momentul de vârf al acestei ediții a fost reuniunea de la Fâncel, pe Valea Gurghiului, unde creatorii populari din toată țara și-au dat întâlnire la „Casa Reghinului”, în contextul Festivalului Văii Gurghiului, pentru a-și etala rodul elanurilor lor creatoare.

A fost o reuniune culturală de substanță, sub bagheta „dirijorului” Dan Liuț, care, cu farmecu-i personal și cu accentul graiului bănățean, a armonizat voci și idei.

Poezii de factură populară, piese folclorice și religioase, cărți tematice – acestea au fost „ingredientele” de bază ale acestui „ospăț” literar-artistice.

Ca notă de distincție – toți participanții, inclusiv cei „de pe margine”, au fost îmbrăcați în costume populare tradiționale, specifice zonei din care au venit oaspeții Festivalului.

Au fost lansate două cărți – Maria Borzan, „Antologie de poezie populară”, și Maria Costea Lirca, „Fețele folclorului”, prezentate de Nicolae Băciuț, editor și prefațator al acestora.

Între participanți, alături de organizatori – Maria Borzan și Sorina Bloj, menționăm pe Dan Liuț, Maria Mândroane, Mărioara Bârsan, Ioan Bândilă Mărceanu, Ioan Baciuc, Maria Bogdan, Maria Bucin Crișan, Mărioara Fodor, Gherghina MarișMărioara Popovici, Alina Crmen Pușcaș, Emilia Șorlea, Viorica ȘandruDimitrie Acea și mulți alții, cu contribuții pe măsura sufletului lor iubitor de frumos și tradiții.

NICOLAE BĂCIUȚ

Gamlet

Dintre multele ecranizări după *Hamlet*, prefer filmul lui Grigori Kozințev din 1964. Titlul rusesc – *Gamlet* – are o sonoritate accentuată, în ton cu rigoarea demersului filmic. Regizorul regândește textul lui Shakespeare fără să trădeze spiritul operei, pe care o așează cu sfințenie în canoanele artei a șaptea. Muzica lui Șostakovici e mai mult decât funcțională, punctând magnific secvențele, devenind liant, dar și

comentator de sorginte mitică. Valurile mării se aud tot timpul, în ritm premonitoriu. Imaginea stâncilor bătute de valuri revine ca o permanență metaforică.

Innokenti Smoktunovski în rolul lui Hamlet e inteligentă, spirit, echilibru. „Vorbe, vorbe, bârfeli...” Simularea nebuniei e necesară într-o Danemarcă-temniță, unde „e ceva putred”. Un castel sumbru, creneluri, piatră, scări, ceață. Totul în alb-negru. „A fi sau a nu fi...să mori, să dormi...” Craniul dezgropat, efemerul, condiția umană, *vanitas vanitatum* și cine ar mai răbda

durerile „dacă n-ar fi spaima de tărâmul de unde nimeni n-a venit”.

Excelent momentul cu actorii care joacă în fața curtenilor. Arta ca voce oponentă. Impactul artei care zguduie conștiințe, de aceea regele spune adevărul în fața oglinzii. Mereu crime, dorința de glorie, „viermi politici” și oameni-burete în slujba unei stăpâniri mârșave. Mesajul artei devine o oglindă, o intruziune frisonantă în viețile spectatorilor. De altfel, „totul e tăcere” și valurile ascund stâncile negre, orbite de eternitate.

ALEXANDRU JURCAN

Din fotoliul spectatorului

„*Don Pasquale*” de Gaetano Donizetti

la Staatsoper din Viena

Opera bufă *Don Pasquale* a fost compusă de Donizetti pe libretul lui Giovanni Ruffini într-un timp record, 11 zile! Premiera a avut loc în 1843 la Teatrul Italian din Paris și s-a bucurat de un mare succes.

Intriga are ca sursă commedia dell'arte, personajele fiind tipice acestui gen. Don Pasquale amintește de Pantalone, Ernesto de îndrăgostitul Pierrot, Malatesta este vicleanul Scapin, iar Norina pare întruchiparea Colombinei. Muzica este și ea specifică operei comice, ușoară, vivace, cu multă percuție și instrumente de suflat. În uvertură, frazele muzicale duioase alternează cu allegro buf în fortissimo, iar leitmotivul e jucăuș. Apoi ambianța se schimbă într-una de petrecere, se interpretează serenada, iar finalul este unul fericit. Orchestra dirijată de Speranza Scappucci a subliniat corect partitura compozitorului.

Montarea regizoarei Irina Brook din vara acestui an e modernă. Acțiunea se petrece la Roma, într-un timp nedeterminat, în orice caz nu în urmă cu două sute de ani așa cum era concepută.

Decorul scenografei Noële Ginefri-Corbel din primul act reprezintă un restaurant cu bar unde mișună bețivani și femei ușoare. În mijlocul scenei, lui Don Pasquale i se face masaj și i se pun ventuze. Totul pentru a stârni râsul spectatorilor. Basul Michele Pertusi în *Pasquale* are o voce excelentă, o dicțiune perfectă, un joc și o mimică amuzante.

În interiorul intim cu fundal în catifea bordo reprezentând cabina de machiaj a Norinei, soprana de coloratură Danielle de Niese interpretează cu unele deficiențe de respirație aria leitmotiv a operei. Vocea ei devine performantă din momentul când se transformă din mam'zelle Sainte Nitouche în scorpie.

Decorul părții a doua umple scena cu palmieri și flori, pe lumini în roșu aprins (lighting design Arnaud Jung) găzduiește corul în costume pitorești, cu pălării amuzante (Sylvie Martin), valsul Zitti zitti (în italiană-pe tăcute), excelentul duet Don Pasquale-doctorul Malatesta, precum și serenada cântată în stil Los Paraguayos. Toate accesoriile exagerate din decorul care de multe ori frizează kitsch-ul sunt îngrămădite pe scenă pentru a amuza publicului.

Baritonul Gabriel Bermúdez execută cu succes partitura doctorului Malatesta. El orchestrează câteva farse și îi reușesc toate manevrele.

Foarte originală este prezența în scena a treia a unui trompetist care cântă un solo excelent. Tenorul Antonino Siragusa (Ernesto), deși are un aspect de antivedetă, cântă corect în stilul bel canto, dar cu o voce uneori metalică, neplăcută.

Personajul principal al operei este bogatul Don Pasquale, un flăcău tomna-

tomnatic care, inițial, dorește să-și însoare nepotul, pe Ernesto, cu o femeie bogată. Numai că tânărul preferă o tânără actiță, Norina, care-l iubește și ea. Deși n-o cunoaște, Pasquale nu e de acord cu acest mariaj și-și dezmoștenește nepotul alungându-l din casă. Numai că Norina nu cedează cu una cu două.

Pasquale și-ar dori să se căsătorească și el cu o femeie tânără și frumoasă. În acest scop, îi cere ajutor prietenului său, doctorul Malatesta. Însă Malatesta se raliază cu Ernesto și Norina și împreună pun la cale un plan. Doctorul o va prezenta pe Norina ca fiind Sofronia, sora lui crescută la mânăstire. Pasquale, încântat de cumiștenia și virtutea tinerei, se însoară cu ea.

Imediat după nuntă, mireasa devine artăgoasă, cheltuitoare, și-și terorizează soțul care, dezamăgit, se gândește s-o plaseze nepotului. Identitatea fetei este dată în vileag, iar Don Pasquale înțelege că ar fi trebuit să-și găsească o femeie potrivită cu vârsta lui. „E adevărat că sunt cam copt. Dar încă bine conservat. Sunt în forță și vigoare, am ce oferi!” se prezintă el la început, ca la sfârșit să recunoască „Cel ce se însoară la bătrânețe e un idiot!”

Finalul este în happy end, în luminile feerice ale stroboscopului.

„*Don Pasquale*” cu muzica sa plină de grație, umor și efuziuni sentimentale, una dintre cele mai populare partituri ale operei bufă, este o delectare pentru public. În montarea pe scena Staatsoper din Viena ea devine un spectacol plin de culoare, energie și umor, dând sinceritate și profunzime dramatică unei lucrări doar în aparență ușoară. Mi-a plăcut.

MAGDALENA BRĂTESCU

LUMEA LUI LARCO

LA CUMPĂRĂTURI

În luna august, zis gustar,
„Gustați!” , îți zice-o precupeață,
Dar poți avea un gust amar...
Văzând ce prețuri sunt în piață.

ESTIVALĂ

E superstiție, se pare,
Verificată e de ani:
Corupții nu fac baie-n mare,
Fiindcă ei se „scaldă-n bani”.

VARA, PRIN ORAȘ

În raiul parcului te pierzi,
Sunt bănci pe care stau bătrânii
Și-atât de multe spații verzi...
Cu câini ce-și plimbă-n lanț stăpânii.

ENTUZIASM MARIN

Pe faleză, la agapă,
Zice-un leneș înspre ziuă:
Doamne, cât amar de apă
Bună de „bătut în piua”!

DUPĂ VARA FIERBINTE

Ce faci tu? Ai fost la mare?
Te-ai bronzat?...- O, m-am prăjit
Și cu prețul la mâncare
Și cu cel de la dormit!
UNEI TINERE

Mi-ai zis, venind tu de la mare:
„Necucerită-am fost de juni!”
Iar eu, naiv, ți-am dat crezare...
Dar nu mai mult de nouă luni!

INSTANTANEU MARITIM

Se vede-a fi al mării amiral,
Spre-nalte grade permanent visează
Severul militar acum de pază
Pe vasul ce s-a-ndepărtat de mal.

Uimit, recită versuri, memorează,
Prin față-i trece orișicare val
Sub cerul înstelat, fără de egal,
Comod stând pe un scaun cu
spetează.

Când zorile-au sosit, prin cap îi trece
Să facă-o baie dis-de-dimineață,
Știindu-se că-i om de suprafață
Convins era că n-o să se înece.

Dar ghinion, se zbate-n disperare,
Văzând și o „sirenă” prea frumoasă,
Ce se apropie de el, sfioasă,
Căci îl prinsese un cârcel, se pare.

L-a mângâiat ușor ca pe Ulise,
Văzându-i fruntea rece, transpirată,
Apoi, stând lângă perna lui, culcată,
Ea l-a-ntrebat ce vis îl chinuse.

MAIDANEZUL (fabulă)

Nu mai vreau să mă dezmierzi,
M-am făcut de-acum isteț,
Nu fur rața din coteț
Și nici ouăle ei verzi.

Mi-a spus Zdreanță ce-a pățit,
În humorul lui lătrat
Eu cu simțul ascuțit
Îl urmez. E-adevărat.

Nu am loc pe canapea,
Nu mă tem de vreme rea,
Rabd și tac când vine bățul
Să mă-nvețe cu dezmațul.

Și la urmă, nu mai vreau
Să mă las pe străzi târât.
E destul. Mi s-a urât,
Sunt sătul de glume. Ciao!

MORALA

Binele și răul – toate –
Le suportă în libertate.

MAGNATUL ROMÂN

Se plimbă în străinătate,
Terenuri multe are, case, jeep,
Dar vilele lui etajate
Par toate-a fi castele de nisip.

UNUI SCRIITOR PROLIFIC

Să-și poată-ndeplini un scop
Lansează anual un op,
Iar publicul, vă spun secretul:
I-apreciază mult... banchetul.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

GEORGE LESNEA
(1902 - 1979)

Lui Ștefan Ciubotărașu

El, ca om, e drăgălaș,
Ca actor, iar bună notă,
Ca poet, ciubotăraș,
Iar ca spirit, e... ciubotă.

Păstorel Teodoreanu, ofițer de artilerie

Ieri, majurul Ieremia
L-a-ntrebat spre dimineață:
„Ce să fac cu bateria?”
„Pune-o repede la gheață”!

Unei doamne cu picioare frumoase

Privind-o lung îmi spun mereu,
Prins de-o sublimă încântate:
Ce splendid ar fi versul meu
Să aibă-asemenea picioare.

Epigramistului Costache Plăcintă

Eu vorbe multe n-am să port,
Că vreau s-ajung direct la țintă:
Acest Costache e un tort
Cu etichetă de...Plăcintă!

Crezul profesoral G. Lesnea

Poeții trebuie să știe
Să lupte și să sângere,
Căci libertatea-n poezie
E-o strașnică constrângere.

Letiția Opreșan, “Săritura”

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Felicitări maestre Nicolae Băciuț pentru calitatea revistei, iar eu pentru luna august am un gând pentru cititori:

Gustați vă rog, aveți un dar
În luna fără de pereche,
Numită popular „gustar”:
Umorul scris în *Vatra veche* !

VASILE LARCO

Excelenta revistă "Vatra veche" - la numărul 7/ 2017! Așa cum comenta cineva, "textele sunt unul mai interesant decât altul, iar o poezie a domnului Nicolae Băciuț încălzește sufletul". În acest număr, va prezintă două cronici la două volume de versuri foarte bune : "Mir(easma) de nard" de Ion Roșioru și "Derivă sentimentelor" de Victoria Milescu. Felicitări tuturor!!

Diana Dobriță Bâlea

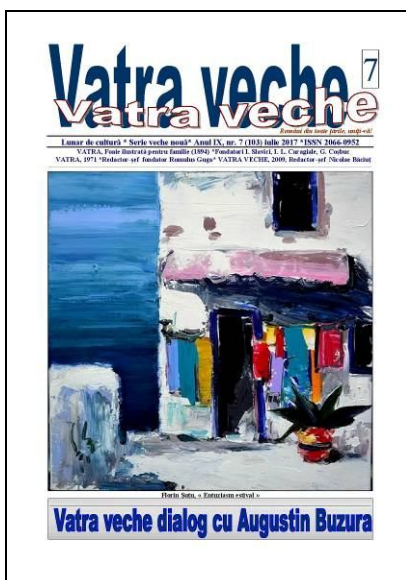
Revista e superbă, picturile d-lui Florin Șuțu ilustrează tot numărul, textele sunt unul mai interesant decât altul și o poezie de Nicolae Băciuț încălzește sufletul! Felicitări!

Veronica Lerner

Bună dimineața, domnule Băciuț, Sper că sunteți bine. Mulțumesc mult pentru mesajul postat pe Facebook legat de întâlnirea de la Târgu-Mureș. Ne amintim și acum cu plăcere de acel moment. Vroiam să vă anunț că, urmând sugestia dvs, "o carte care nu e prezentată nu există" și la îndemnul domnului Eduard Claudiu Brăileanu, am organizat o mică festivitate de lansare și prezentare a cărții la Biblioteca Județeană Brăila. Cu această ocazie, domnul Brăileanu, care a moderat activitatea, a vorbit de dumneavoastră ca prieten al Brăilei, și a citit cu mult interes prefața cărții. Va mulțumesc pentru frumoasa colaborare, am apreciat ajutorul dumneavoastră și sper să colaborăm și în viitor. Cu recunoștință,

Adriana Stoica

Nicolae, dragul meu prieten,
Abia m-am întors ACASĂ de la Congresul de semiotică din Kaunas. Sub scut. Ceea ce îmi bucură peste

măsură inima. Am dăruit, românește, acolo...

Și, pentru că am ajuns... nici nu știu când și cum... la cea de a 20-A PICĂTURĂ DE VATRA VECHE, realizez că un PĂRĂU DE ÎMPREUNĂ a început să se configureze, deja... Până la șuvoi – mai e puțin – am ales să sărbătorim evenimentul prin a vorbi despre ceea ce ar trebui să fie, pentru noi românii, un dar neprețuit... EXCELENȚĂ ROMÂNEASCĂ. Creatoare... În acest sens, prin câteva gânduri privitoare la o rădăcină pe care nu avem dreptul să o ignorăm și o picătură de facere prezența... despre care am mai amintit: PROIECTUL ARITHEA, ceresc și pământesc, deopotrivă... O urgență care poate pune umărul la ieșirea din marasm, nu mă îndoiesc.

Cu gândul că va fi bine, te îmbrățișez.

Traian-Dinorel

Stimate Domnule Băciuț,
Din nou trebuie să vă mulțumesc pentru faptul că mi-ați trimis în fiecare lună revista dvs. cu vești de „acasă”, care-mi umplu sufletul de bucurie ! Nu am primit însă numărul din aprilie. Oare îl voi mai primi ? Am remușcări, fiindcă nu am mai reușit demult să vă trimit un mesaj mai serios. Dar să știți că m-am gândit mereu la dvs. și am început mai multe scrisori care din păcate au rămas mereu neterminate. Iar acum ce să fac ? Ar fi normal să unific pasajele și să rescriu totul, dar mi-e teamă că mă voi lungi iarăși cu scrisul. Prefer să vă trimit în fișierul alăturat „scrisorile” exact așa cum sunt, deoarece țin seama de proverbul „Mai binele e dușmanul binelui”.

De fapt, în felul acesta, misiunea mea va deveni un fel de jurnal destinat dvs. – vedeți fișierul alăturat !

În speranța că-mi veți scuza tăcerea îndelungată, va urez multă sănătate și împliniri.

Cu multă prețuire,

Simina

Mulțumesc și felicitări. Ideea interviului cu Buzura selectat din alte interviuri este bună și rezultatul extrem de interesant.

Îmi pare bine că ați ajuns și anul acesta pe la noi. O toamnă plăcută!

Ana

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru publicare. Vă trimit acum un nou articol despre acad Mihai Cimpoi care va împlini, pe 3 septembrie 75 de ani; am speranța că îi veți găsi loc în revista dv. Mulțumiri anticipate, mult succes și numai bucurii!Cu prietenie,

Catinca Agache

Bună ziua, dle Nicolae Băciuț! Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei. Bucuria a fost cu atât mai mare, cu cât mi-am regăsit și materialul meu. Acum, vă trimit altceva, pentru lectură/publicare, în cazul în care vă place și-n funcție de spațiul disponibil. Zile frumoase, într-o vară nouă! Cu prețuire,

Angela Burtea

Mulțumesc mult! ...am trimis-o românilor din China! Numai bune!

Andra Dumitrescu

Dle Nicolae Băciuț,

Am primit materialele trimise, am lecturat cu plăcere și am aflat despre oameni înzestrați cu harul scrisului, care la fel ca și Dvs. fac cinste prezentului culturii române.

Suntem niște norocoși, noi, cei avizi de lecturi de calitate, atât timp cât există oameni ca Dvs.

Vă mulțumesc din tot sufletul meu, pentru premiile acordate în cadrul Festivalului “Credo”, la cele două secțiuni; carte și poeme în manuscris, dar și pentru includerea în antologie.

Vă felicit pe Dvs și întreaga echipă, ați reușit într-un timp record să editați Antologia 2017, să organizați festivitatea, să bucurați atâția oameni. Fie ca bucuriile să se întoarcă înzecite spre Dvs și oamenii care vă stau alături!

Numai bine!

Ana Urma

Un număr cu „greutate” și cel recent apărut, cu multe lucruri de mare interes (aș fi părțitoare dacă aș încerca să le enumăr pe cele care mi-au plăcut în mod deosebit). Felicitări și pentru suplimentul dedicat lui Răzvan Ducan. La mulți ani aniversatului!

Permiteți-mi o sugestie: sub genericul „Interviuri apărute în Vatra veche”, să lansați periodic volume care să includă interviurile realizate de D-voastră și de ceilalți colaboratori. Ar fi de mare interes nu doar pentru istoria literară, ci și pentru cititorii obișnuiți. Mulțumesc d-lui Ladislau Daradici pentru cronica la „Dulce Arizona”, precum și D-voastră pentru publicarea ei.

Cu stimă,

Sânziana Batiște

De la Dorna, cu întârziere...

După întâlnirea de la Lepșa, cu colegii de liceu pedagogic, am rămas la munci agricole-viticole, de sezon, în Vrancea... Am revenit, am găsit revista, vă mulțumesc din suflet...

Lucrez (finisez) Cartea poștală VII-din Canada, o trimit cât pot de repede. (...)

Cu tot sufletul,

Anica Facina

Domnule Băciuț,

Am învățat să curg de la ape și de la greul vieții știu ce e povara. Mă uimește curgerea celor citite de mine în nr. 7 al revistei „Vatra veche” începând de la interviul cu Buzura, până la panoramicul cultural, (unde, mă bucur să mă regăsesc). Dar povara dusă de dv. e cea mai de apreciat. Dacă s-ar inventa o altă planetă, poate s-ar numi CULTURALĂ și conducător știu cine ar fi.

Cu prețuire, vă admir.

Gabriella Costescu

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh), NICOLAE BĂCIUȚ -

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea excelenței reviste a domniei voastre - "VATRA VECHÉ", nr. 7/2017!

Multă, multă sănătate!

Doamne,-ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Domnului Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru revista „Vatra veche”, nr. 6/2017. Un număr reușit,

am citit cu plăcere materialele. Onorat pentru publicarea notelor literare semnate de Ionuț Caragea la cartea mea *Fructul din fruct*, o carte de referință pentru mine. O antologie care mă reprezintă, cu unele mai bune, cu altele mai puțin reușite, că în viață. Pentru a vă parafraza, am stat la taclale cu timpul...

Succes în toate și multă răbdare pe marile bulevarde ale literaturii. Felicitări și pentru activitatea din anul acesta, cu multe fapte și ziceri despre poezie!

Am postat revista pe bloguri, am dat un semnal necesar într-o lume grăbită... Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com
www.constantinstancuscrib.wordpress.com
www.arhiveliterare.blogspot.ro

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc frumos pentru minunata revistă și vă transmit cele mai bune gânduri de prețuire și apreciere pentru tot ceea ce faceți, alături de toți cei care au contribuit la acest nou și captivant număr de revista!

Cu deosebit respect și admirație,

Irina Lucia Mihalca

Mulțumesc frumos.

Apreciez din tot sufletul tot ce faci - văd zilnic pe FB. Tot înainte!

Te îmbrățișez cu drag,

Mircea

Ești o făclie care-și împarte ceară că anafură de lumina tuturor celor flamanzi! Vă mulțumesc pentru jertfă!

PS Poezia de azi

PSALM SPRE CUIB DE RÂNDUNICĂ

De-nsămânțat păstrează, din toate, doar pe-acelea

Ce-i știu, cărării morții, prin bob însăilatul.

Rup de pe mine timpul, cum șerpii își rup pielea

Pe unde piatra mușcă-n amnar cu scăpăratul.

Ne vindecă nămolul ce-a fost mormânt de nufăr!

Ce ai de gând cu mine? Toți cedrii Tăi mă ceartă

Că văd în fiecare copac doar lemn de cufăr

În care ne vom duce spre fluviul fără hartă!

Bocească-mi Râul Noptii podgoriei rotundul!

Ce umbră-ar putea duce de i-aș fi lumina?

Și-n ochi de n-ar fi lacrimi cin' Ți-ar cânta străfundul?

Pietrișului de stele, prin mine, bănu vîna.

Mi-e lutul bun de străchini și cuib de rândunică!

Vom sta la masa nunții, de ce să-mi fie frică?

**Dumitru Ichim
kitchener, ontario**

Domnule Băciuț,

Nu știu dacă ați ajuns, de când am vorbit cu dvs. la telefon, la un calculator și ați reușit să deschideți materialul d-lui Hașa (comentariul dansului la cartea mea, *Suflete de ceară*), pe care vi l-am trimis acum câteva săptămâni! Sper că totul e în regulă și că ați preluat varianta finală, specificată de mine!

M-am întâlnit, din nou, zilele trecute, cu domnul Hașa și mi-a spus să va întreb dacă pot să va trimit și câteva poezii scrise de mine, din aceeași carte a mea, mai sus-amintită! Eu atașez, "preventiv", câteva dintre ele (6), inclusiv o poză cu mine, în caz că aveți loc și e nevoie!

De asemenea, va reamintesc că domnul Hasa este interesat de un abonament la revista *Vatra veche* (iar eu, de exemplarul în care va apărea materialul respectiv, deocamdată) și m-a rugat să va spun acest lucru! Cum se procedează, îmi trimiteți datele contului dvs., iar eu va trimit banii, concomitent cu adresa d-lui Hasa și a mea (per e-mail) sau le trimiteți cu plata ramburs?

În altă ordine de idei, domnul Hașa m-a rugat să va mai trimit 6 poeme de-ale dansului, tot pentru revistă, pe care le anexez, de asemenea, e-mail-ului!

În așteptarea unui semn de la dvs., vă urez toate cele bune și multă inspirație!

Cu stimă,

Camelia Ardelean

Stimați prieteni,

Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei.

Impresionat grupajul cuprinzând... cazul Buzura!

Vii mulțumiri!

Stelian Dumistrăcel

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
(...) Nădăjduiesc din adâncul inimii că ne veți sprijini în continuare, cu înțelegere pentru strădaniile noastre modeste.

Vă admir pentru prezența Dvs. în miezul unor evenimente culturale extraordinare: sunteți flacăra vie care arde statornic, aducând lumina în inimi și în cuget. Pentru Dvs., România întreagă înseamnă "acasă", cu strălucirea dată de frumusețea și temeinicia actelor de cultură săvârșite. Vă mulțumesc, în numele tuturor celor care beneficiază de aceste înfăptuiri culturale - și mă înclin, cu deplină prețuire.

Va doresc multă sănătate, bucurii alături de cei dragi, puterea de a duce la bună îndeplinire tot ceea ce se cuvine a fi înfăptuit, întru întărirea prestigiului culturii naționale!

Cu gratitudine,

Prof. Maria Stoica

Dragă Nicu,

Îți trimit un text al Jeanine Baude scris în 2008 pentru mine... De asemeni, o fotografie cu ea la Salonul de aur" al Ambasadei Române înainte de începerea Spectacolului multimedia „Eurotique”, autori : Suzana Fântânariu, cărți poștale de autor și Mircea Tiberian, interpretarea la pian a cărților poștale proiectate.

„Mulțumesc”, acest cuvânt devine tot mai mic și inexpressiv față de gesturile tale culturale și bucuriile care le aduci oamenilor.

Cu drag, recunoștință și imensă prețuire,

Suzana

Felicitări pentru forță de creație dezvoltată de o revista bine îndrumată și cu mulți autori talentați

Darie Viorel

Stimate domnule Nicolae Baciut,

Vă mulțumesc pentru găzduirea cronicii domnului Constantin Cubleșan la cartea mea „Iubirea nu bate la ușa” (...)

Cu aleasă considerațiune,

Nicolae Silade

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă scriu din partea doamnei Letiția Oprișan, care v-a trimis zilele trecute fotografiile cu lucrări ale dumneai din dorința de a apărea în paginile revistei dumneavoastră. De asemenea, ar dori, dacă se poate, să apară și un articol

legat de parcursul ei artistic precum și câteva considerente critice. Va rog să-mi spuneți dacă se poate și cum doriți să procedăm în continuare.

În așteptarea unui răspuns favorabil,
Toate cele bune,

**Roxana Bărbulescu,
critic de artă**

Dragă Nicole,

Îți trimit un text despre Mihai și despre *Quo vadis, Domine?*, în ideea că, eventual, ai putea să îl tipărești în *Vatra veche*. Dacă îți se pare că merge și e corespunzător politicii revistei. Dacă nu, nu, văd eu unde-l pasez. I l-am promis lui Mihai de pe când era în viață, a și citit o parte din el, i-a plăcut, am și corepondența în legătură cu asta și cu multe altele încă. Dar el s-a stins înainte de a putea eu să-l termin, am regretat enorm și, din cauza asta, m-am pomenit cu un groaznic blocaj pe scris - multă vreme n-am mai fost în stare să leg o frază și nici nu realizăm de unde mi se trage. În fine, l-am dat gata acum și ți-l trimit să te uiți pe el și să-mi spui dacă îl vrei au ba. Repet, nu ai nicio obligație, ești primul căruia i l-am trimis, în mod firesc, având în vedere trecutul nostru comun.

Îți mulțumesc.

Gânduri bune pentru ține și pentru toți cei dragi ai tăi.

Nedeea

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,

Sunt momente când ne amintim cu drag de oamenii pe care îi prețuim cu adevărat - doar pentru că fac lucruri minunate pentru unii oameni, doar pentru că sunt talentați..., doar pentru că sunt umani.

Da, deși nu v-am întâlnit niciodată - va prețuiesc sincer pentru tot ceea ce faceți pentru unii oameni - și va mulțumesc că existați!

Să fiți binecuvântat și să ne trăiți mult!

Cu prețuire,

Georgia Miculescu

Am primit frumoasa dumneavoastră revista, stimate domnule Nicolae Băciuț, și vă mulțumesc!

Cu prețuire,

Vavila Popovici

Domnule Băciuț, este admirabilă rezistența prin cultură, așa cum admirabile sunt toate demersurile dvs. de a salva poezia într-o vreme când linia ontologică a românilor trece mai

mult prin stomac. Va sunt recunoscătoare pentru aprecieri și, sincer, mi-ar fi fost aproape imposibil să parcurg atâtea sute de kilometri pentru a fi - și fizic - prezența la festivalul „Credo”. Vă mulțumesc pentru tot și va voi trimite, cât de curând, grupajul pentru frumoasa revista „Vatra veche”. Cu prețuire,

V.M.T.

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc din suflet pentru pentru revistă!

Va doresc toate cele bune,

prof. Ladislau Daradici (Deva)

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mărturisesc sincer că sunt încântată de premiul primit și vă mulțumesc pe această cale odată cu gândurile mele de prețuire.

Vă asigur că poezia este pentru mine un mod de existență. Vă mulțumesc totodată că ați avut amabilitatea de a-mi trimite revista „Vatra veche”. Este un periodic solid, consistent și demn de cea mai mare atenție. Va doresc multă sănătate și succese semnificative în activitatea dvs. culturală și publicistică.

Cu prețuire și aleasă considerație pentru tot ceea ce faceți,

Daniela Oatu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Am aflat aseară de la prieteni că ați publicat pe Facebook o lista cu premianții. Contul meu este dezactivat de vreo 3 săptămâni, așa că nu pot vedea lista respectivă deocamdată, deoarece ar însemna să îmi reactivez contul, lucru pe care nu îl doresc acum.

Vă mulțumesc frumos pentru diplomă de onoare acordată, cu marele regret că nu am găsit nicio cale de a ajunge la Lăpușna.

Încrederea pe care o aveți în poezia mea contează enorm pentru mine.

De asemenea, vă mulțumesc frumos și pentru publicarea articolului despre „Cuib de rouă”, în numărul 6 al revistei „Vatra veche”.

Să aveți o zi minunată!

Cu prețuire,

Armina Adam

Felicitări! Mulțumiri! Pentru ambele publicații, în care VALOAREA are PRIORITY !

Cu aleasă considerație,

George L. Nimigeanu

Mulțumim ! Revistă minunată !
Succes !

Paul Mărginean

Mulțumesc pentru revistă, căreia nu reușesc să-i găsec hibe, scăderi calitative, autori mediocri. Felicitări și bune rânduieli în ceea ce faceți!

Nicolae Rotaru

Salutări cordiale din Bulgaria. Mulțumesc pentru numărul bogat și frumos. Cu prețuire,

**Ognean Stamboliev,
PEN Bulgaria**

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Toată admirația pentru revista „Vatra veche”, pe care o realizați, după cum prea bine se vede, cu atâta daruire și profesionalism.

O citesc întotdeauna cu mare interes. Felicitări!

Stan V. Cristea

Am avut răgazul să citesc și acest număr. Nici nu mă miră că seamănă cu celelalte. Adică, de colecție!

Trimit și o cronică a doamnei Magdalena Brătescu. O cronică demnă de atenția oricărui cititor.

Cu stimă,

M.B.B.

Vă mulțumesc pentru tot ce faceți pentru limba și literatură română. Îmbrățișări,

Milena Munteanu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc din suflet!

Vă doresc spor și putere de a duce mai departe misiunea dumneavoastră frumoasă! Cu stimă,

Ela Cosma

Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei „Vatra veche” online, ca și pentru publicarea recenziei, și vă doresc multă sănătate și putere de muncă pentru noi înfăptuiri editoriale și publicistice.

Corneliu Vasile

Vă mulțumesc din nou, cu același respect și cu aceeași considerație, pentru faptul că mă îngăduiți în continuare în paginile revistei ce o conduceți. Chiar dacă aceste mulțumiri vin cam târziu, sper să le admiteți cu generozitatea de care ați dat mereu dovadă.

Tot binele din lume, al Dvs.,

Florin Sindrilaru.

Mulțumesc mult pentru apariția mea și pentru numărul sens al revistei... atașez o fotografie de ieri de la I.C.R., de ziua limbii române.

Cu drag,

Bianca

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra Veche”. Spuneți-mi, va rog, pot trimite spre revista d-voastră pentru publicare, texte literare? Care ar trebui să fie lungimea textului? O seară bună, de-aici, din Țara Bârsei.

Nicolette Orghidan

Mulțumesc, dle Băciuț! Că de obicei, o ediție excelentă.

Cezar Straton

Bravo! Felicitări! Din nou un număr interesant și atractiv!

Apropo de sărbătoarea celor 100 de ani de la Marea Unire, semnalez și eu apariția a două volume.

Și, apropo de scriitorul Adrian Georgescu, vă propun un alt Adrian Georgescu.

Lectură plăcută!

Gabriela Șerban

CONCURSUL NAȚIONAL DE CREAȚIE LITERARĂ PENTRU ELEVI ȘI STUDENȚI „VASILE VOICULESCU – ARC DE SUFLET PESTE TIMP”

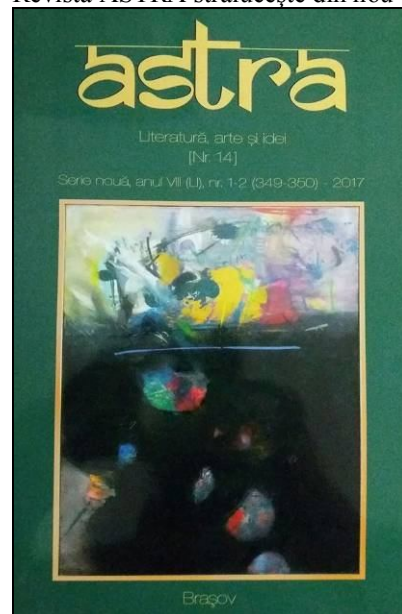
Fundația Academica „V. Voiculescu”, în colaborare cu Casa de Cultură a Sindicatelor Buzău și Asociația Culturală „Renașterea Buzoiană” organizează, în ziua de 22 noiembrie 2017, cea de-a XVIII-a ediție a Concursului Național de Creație Literară pentru Elevi și Studenți „V. Voiculescu – Arc de suflet peste timp”. Concursul este organizat în memoria fondatorului acestuia, prof. dr. Valeriu Bistriceanu. Se va acorda un singur premiu în bani, în valoare de 500 de lei. Celelalte premii, constând în diplome cărți și publicarea creațiilor, vor fi oferite de revistele „Cartelul metaforelor”, „Caietele de la Țintești”, „Uscând o lacrimă” și „Literadura”.

Lucrările pentru concurs, constând în poezie, proză, eseu, maximum 3 pagini, vor fi trimise în formă exclusiv electronică, până la data de 20 octombrie 2017, pe adresa: marinifrim@gmail.com cu mențiunea

„Pentru Concursul <V. Voiculescu>”. Textele vor fi însoțite de un scurt CV. și datele de identificare ale concurentului. Participă numai elevi și studenți care nu au debutat în volum individual. Juriul va fi alcătuit din membri ai Uniunii Scriitorilor din România, numele acestora fiind prezentate după deliberare. Festivitatea de premiere va avea loc sâmbătă, 22 noiembrie 2017, ora 10.00 la Sala cenaclurilor a Casei de Cultură a Sindicatelor Buzău. Câștigătorii vor fi anunțați în timp util.

**Președinte, Secretar,
Roxelana Radu Marin Ifrim**

Revista ASTRA strălucește din nou

„A apărut noul număr al revistei „Astra. Literatură, arte și idei” nr. 1-2/2017. Cuprinsul este (și de această dată) unul generos. Printre semnatarii materialelor îi întâlnim pe: Al. Cistelean, Romulus Bucur, Șerban Axinte, Felix Nicolau, Rodica Ilie, Mircea Doreanu, Iulian Catalui, Lăcrămioara Stoie, Radu Aldulescu, Daniel Vighi, Steluța Pestrea Suci, Simona Popescu, Daniel Piscu, Dina Hrenciuc (redactor-șef), Alexandru Matei s.a.m.d.. La paginile 102-105 aveți două cronici (semnate de mine) despre două volume: „Jurnalul cuvintelor tăcute” de Lăcrămioara Stoie (Libris Editorial, Brașov, 2017) și „Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Steinhardt” de Nicolae Băciuț (Libris Editorial, Brașov, 2016). Lectură plăcută! Revista poate fi cumpărată de la Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov (unde este și redacția), B-dul Eroilor nr. 33-35.”

Tudor Laurențiu Ciprian

Panoramic cultural

Amurg de vară, cu Ana Blandiana, la casa de vacanță

Tabăra de Pictură "Lacul verde", Ernei, jud. Mureș

Cu acad. Ion Aurel Pop, la Vălenii de Munte

Festivalul Poeților Populari, pe Valea Gurghiului

Scriitori mureșeni la Mănăstirea „Sf. Mina”, Sărmașu

Dezvelirea bustului plasticienei Gabriela Moga Lazăr, la Vișinelu, jud. Mureș

Scriitori mureșeni la Mănăstirea „Sf. Mina”, Sărmașu

OCHIUL CICLOPULUI

Letiția Opreșan, „Dispută II”

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Titus Suci, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2017 • Email : gbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

